

MACAR EFSANE ve ÖYKÜLERİNDE TÜRKLER

GÁBOR LIPTÁK'TAN SEÇİLMİŞ ÖYKÜLER

Çeviren: Naciye Güngörmüş

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI

SUNUŞ

MACAR EFSANE ve ÖYKÜLERİNDE TÜRKLER

Gábor Lipták, çağdaş Macar edebiyatı tarihinde kendine ayrı bir yer edinen ve kaleminin, yazma yeteneğinin gücüyle olduğu kadar, sağlam karakter ve kişiliğiyle, öngörülü araştırmacı yönüyle de tanınan ve sevilen bir araştırmacı yazardır.

Aslında yazarlık hayatının başlarında Lipták daha çok masalları, halk öykülerini, efsaneleri yeniden işleyerek yazmış olduğu eserleriyle dikkat çekmiştir. Ancak zamanla araştırmacı kişiliği yazarlığının önüne de geçmiştir. Lipták yıllar boyu bıkmıyıp usanmadan neredeyse artık unutulmaya yüz tutmuş eski gelenek görenekleri, eski inanışları araştırıp derlemiş; diğer taraftan, sanayinin gelişmesiyle birlikte tamamen ortadan kalkan ve birçok yerde adı bile hatırlanmayan el sanatları, yöresel meslekler konusunda araştırma ve incelemeler yaparak onları yeni nesillere korunması ve bilinmesi gereken bir miras olarak bırakmak için çok sayıda eser vermiştir. O nedenle de bir yazar olduğu kadar, büyük bir kültür araştırmacısı olarak da kabul edilmektedir.

Akıp giden zamanı durduramayacağını bilen Lipták geçmişteki olayları çeşitli efsanelerle, öykülerle de harmanlayarak onları bir an için yeniden bizlere hatırlatmakta; ama bu arada hoşgörüyü, sevgiyi de yüreklerden hiç atmayan bir yaşam anlayışı ile yeni ufuklar açmaktadır okuyucuların yüreklerinde.

Ömrünün çok büyük bir bölümünü siyasetten, günlük hayatın anlamsız çekişmelerinden uzak kalarak geçirdiği Balatonfüred'deki evinin kapısını tıpkı gönül kapısı gibi her zaman gönül dostlarına, sanat ve kültür temsilcilerine açık tutmuştur. Bu ev, bugün de sahibinin bu soylu geleneğini bir başka şekilde yaşatmaya devam etmektedir.

Gábor Lipták'ın çeşitli eserlerinden seçilen öykülerden oluşan Türk okuyucusuna sunmaya çalıştığım bu derleme çalışması da Balatonfüred'deki Lipták Evi'nde hazırlanmış bir eserdir. Derleme çalışmaları ile çevirilerin büyük bir kısmı 2000 yılında Hungarian Translators House Foundation tarafından verilen bursla Balatonfüred'de hazırlanmıştır. O nedenle bu kitabın ortaya çıkması için fikir oluşmasında emeği ve desteği geçenlere ayrıca teşekkürü bir borç biliyorum.

Naciye Güngörmüş

İÇİNDEKİLER

GÁBOR LIPTÁK'IN HAYATI VE ESERLERİ / 9
GÁBOR LIPTÁK'IN ESERLERİNE GENEL BİR BAKIŞ / 13
LIPTÁK SEÇKİSİNDE YER ALAN ÖYKÜLER HAKKINDA / 21
KAYNAKÇA / 38

ÖYKÜLER / 39

Tanrının İnanyeti / 40
Perilerin Kilisesi / 48
Affedilmeyen / 83
Kadın Eşkiya / 96
Servet Avcısı Piskopos / 105
Sárvárlı Gelin / 117
Uğursuz Miras / 133
Siklós'daki Bereket Boynuzu / 146
Mucit / 169
Kayıkçılar / 216
Felnémet'deki Mahzen Kale / 224
Nógrád Beyinin Kararı / 250
Bacadaki Sarık / 269
Zsámbék'deki Türk Çeşmesi / 277

GÁBOR LIPTÁK'IN HAYATI VE ESERLERİ

Gábor Lipták (1912-1985)

Gábor Lipták bir yazar ve araştırmacı olarak yirminci yüzyıl Macar edebiyatında ve de kültür tarihinde ayrı ve özel bir yere sahiptir. Kendine özgü bir üslûpla ve değişik tarzda olayları anlatmasıyla tanınan yazar 1912 yılında Budapeşte'de dünyaya gelmiştir.

Budapeşte'de işletme ve kamu yönetimi üzerine yüksek öğrenim gören Lipták mezuniyetinin ardından memur olarak çalışmaya başlar. İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda devlet memuru olarak çalışır ancak daha sonra bu görevinden ve Budapeşte'den de ayrılarak Balatonfüred'e yerleşir.

1945 yılından itibaren Balatonfüred'de yaşamaya başlayan yazar, eşinin ailesinden miras kalan yazlık evlerinde siyasetten, memuriyetten uzak, kendi halinde bir hayat sürdürür. Lipták, burada ilk makalelerini kaleme alır ve onları Pesti Napló, Magyar Nemzet, Népszava gibi gazetelerde yayınlar. Serbest yazar ve araştırmacı olarak derleme ve inceleme çalışmalarını sadece Balaton yöresinde değil, ülkenin diğer yörelerinde de yürütür. Bildiklerini ve elde ettiklerini, kendi birikimlerini halk arasında yaşayagelen öykü ve efsanelerle renklendirerek okuyucularını bambaşka bir masal dünyasına, farklı bir aleme götürmeyi başarmıştır denilebilir.

Balatonfüred'deki evleri ise eski bir aile geleneğini sürdürerek her zaman oraya gelecek konuklara kapılarını açık tutan bir ev olarak kısa zamanda ün salar. Bu evin önemli konukları arasında dönemin Macar edebiyatının ve sanatının önde gelen simaları da vardır. 1982'de Budapeşte'de yayınlanan *Nyíttott kapu* (Açık Kapı) adlı eserinde Lipták bu evin tarihçesini ve yirminci yüzyılda ağırladığı önemli konuklarını, onlarla ilgili ilginç anılarını son derece hoş bir üslûpla anlatmaktadır. Gerek savaş öncesinde, gerekse savaştan sonra değişen siyasî ortamda Gábor Lipták ve eşi Balatonfüred'deki mütevazı ama bir baba ocağı sıcaklığı ile dolu bu evde Macar edebiyatının en büyük isimlerini ağırlamışlar, edebiyatın gidişine ve iyi yönde gelişmesine yönelik fikirleri oradaki dost sohbetlerinde geliştirmişlerdir.

Başta Tibor Déry, Gyula Illyés, István Örkény, János Pilinszky, Lörinc Szabó, Áron Tamási, Elemer Vass, László Németh, Sándor Weöres olmak üzere ayrıca József Berda, Béni Ferenczy, Iván Boldizsár, Auriel Bernáth, Miklós Borsos, József Egry, László Passuth da Lipták evinin konukseverliğini defalarca yaşamış ve her fırsatta yeniden bu evi ziyaret etmiş kişiler arasında yer almaktadır.

Hem kendisi hem de eşi sanata, edebiyata ve kültüre çok değer vermiş insanlardır. Evlerinin kapısı Macar edebiyatının büyük isimlerine her zaman ve her koşulda açık olduğu gibi bu evin ve sahiplerinin konukseverliğini Balatonfüred'i ziyaret eden yabancı konuklar da tatma

zevkine nail olmuşlardır.

“ ...tıpki eskiden her Macar köyünde olduğu gibi

hoş geldin, sefa getirdin canım kardeşim diyerek

açtın her seferinde sen kapını bizlere

ve sevinçle, sevgiyle kucakladın her gelişimizde...” diyerek ev sahibinin karakteri ve kişiliği hakkındaki duygularını dile getirmektedir bir şiirinde Macar edebiyatının önemli temsilcilerinden birisi olan ve de bu konuksever ailenin daimi konukları arasında yer Lörinc Szabó¹.

Siyasetten uzak geçen yıllarda Lipták, Macaristan’daki yöresel kültür kaynaklarını, ama özellikle Balaton yöresinin ve Tunaötesi bölgesinin gelenek göreneklerini araştırmış; efsaneleri ve masalları derlemiş ve onları yeniden kaleme almak suretiyle artık unutulmaya yüz tutmuş eski meslekleri, eski zanaatları yeni nesillere aktarmaya çalışmış; diğer yandan da geçmişin fırtınalı günlerinde bu yöre insanlarının başlarından geçen olayları yeniden değerlendirerek bunları birer halk öyküsü olarak okuyucuya aktarmıştır. Onun derlediği ve kaleme aldığı çeşitli efsane ve öyküler arasında Osmanlı-Macar ilişkileri hakkında bilgi veren çok sayıda öykü de bulunmaktadır.

Gábor Lipták aslında bir edebiyatçıdan çok bir kültür adamıdır, bir kültür tarihçisidir. Eserlerinin büyük kısmını yazarken sadece halk arasında yaşayan öykü ve efsanelerden yararlanmamış, bunların doğruluğunu konuyla ilgili çeşitli başvuru kaynaklarını da incelemek suretiyle eserlerini kaleme almıştır. Ama diğer taraftan o dönemde yurt dışına da gitmiş, gezip gördüğü yerleri gezi yazılarında okuyucularıyla büyük bir içtenlikle paylaşmıştır.

Araştırmacı yönü fazlasıyla gelişmiş, insanlarla iletişimi son derece olumlu olan Gábor Lipták 29 Mayıs 1985’de, hayatının neredeyse kırk yılını geçirdiği o çok sevdiği Balaton Gölü kenarındaki Balatonfüred’de hayata veda etmiştir. Ancak gönül dostlarını ağırladığı evinin kapısı her zaman gelen ve gelecek yeni konuklara da aynı sıcaklıkla açıktır. Çünkü onun kendi çağdaşlarına ve ondan sonra gelen

nesillere bıraktığı güzel bir miras vardır. Iván Boldizsár² onu daha hayatta iken şu şekilde tanımlamaktadır:

¹ Lipták, 1982, 5-97

² Nyírott kapu, 1982, s.:379

“Edebiyatın büyükleri arasında o kargaşalı günlerde o, saf ve tertemiz kalmış, yüreğini kötülüklerden uzak tutabilmişti. Tıpkı, çocukluğumuzdan akıllarda kalan o resimdeki masum çocuk gibi. Hani korkunç bir uçurumun kıyısından yürüyerek karşıya geçmeye çalışırken her türlü kötülük ve felaketlerden onu uzak tutan koruyucu meleklerin kanatları altında küçük bir çocuk vardır ya, işte o küçük erkek çocuğunun masumiyeti ve temiz yürekliliği vardı onda da.”

İnsan olarak ve insanlar için yaşamayı ilke haline getirmiş olan bu büyük araştırmacı hayatta iken yirmiye yakın eser yazıp yayımlamıştır.¹

¹ Péter, 1994, 1228; Lipták 1982, 159-378

GABOR LIPTAK
ESERLERINE GENEL BİR BAKIŞ

Gábor Lipták'ın Eserlerine Genel Bir Bakış

Gábor Lipták genelde halk öykülerinden ve efsanelerden yararlanarak yazdığı eserlerinin yanı sıra makaleler, inceleme ve araştırma kitapları da yazmış, ayrıca gezi notlarını da yayımlamıştır.

G. Lipták'ın Eserleri: *Jókai Mór Balatonfüreden*, 1960, makale; *Balatonfüred*, 1960, araştırma kitabı; *Aranyhíd. Balatoni mesék, mondák, történetek*, 1961, masal, öykü ve efsaneler; *Rabindranath Tagore*, 1961, makale; *Regélő Dunántúl*, 1964, masal ve efsaneler; *Zirc és Csesznek*, 1964, masallar; *Délibáb. Alföldi regék*, 1966, halk öyküleri; *Tapolca*, 1967, araştırma-inceleme kitabı; *Hínártünderék, Balatoni mesék*, 1968, masallar; *Sárkányfészek*, 1969, halk öyküleri; *Vállomások a Balatonról*, 1969, gezi-inceleme kitabı; *A Duna-Tisza régei*, 1971, efsane ve öyküler; *Amiröl a kövek beszélnek*, 1972, öyküler, efsaneler; *Amiröl a vizek beszélnek*, 1975, öyküler, efsaneler; *Ezüsthíd*, 1977, masallar; *Hogyan gondozzuk gyémántjainkat?*, 1979, gezi notları; *A sümegi ház*, 1981, öykü ve efsaneler; *Nyitott kapu*, 1982, anı-gezi notları; *A soproni ötvös*, 1984, öykü ve efsaneler; *A hajómalom kísértete*, 1985, öyküler.¹

Dikkatle incelendiği zaman Lipták'ın, eserlerini yaşadığı yörenin insanlarına adanmış bir araştırmacı yazar olduğu görülmektedir. Özellikle ömrünün büyük bir kısmını geçirdiği ve çok sevdiği Balaton yöresinin efsanelerini, masallarını, halk arasında yaşayan, ağızdan ağıza söylenerek dillerde dolaşan halk öykülerini, efsaneleri bıkıp usanmadan derlemiş ve bunları yazılı kaynaklarla karşılaştırmak suretiyle çalışmaları ana konu olarak işlemiştir.

Eserleri sırayla incelendiği zaman bir konu dikkat çekmektedir. Lipták eserlerini hazırlamak için kullandığı kaynakları ve zamanı iyi değerlendirmiş ve konularını özenle seçmiştir denilebilir.

Masal kitaplarında yer alan masallar, yöresel halk masalları derlemesidir. *Hínártünderék (Yosun Perileri)*, *Zirc és Csesznek (Zirc ile Csesznek)* dışında *Aranyhíd (Altın Köprü)* ve *Ezüsthíd (Gümüş Köprü)*, *Délibáb (Serap)* adlı çalışmalarında da halk masallarına, öykülerine yer verdiği görülmektedir.

1968 yılında yayımlamış olduğu *Hínártünderék (Yosun Perileri)* adlı kitabında yazar Tihány yöresinin halk masalları, söylenceleri üzerinde durmuş; suyun kenarında yaşamlarını sürdüren insanların su perileriyle ilgili efsane ve masallarını akıcı bir üslupla kaleme almıştır. Bu yöreye özgü masalları, öyküleri daha sonraki

yıllarda da derlemeye devam etmiş ve onları ayrıca 1961'de çıkan *Aranyhíd (Altın Köprü)*, adlı kitabı ile daha sonra yazdığı ve 1977'de çıkan *Ezüsthíd (Gümüş Köprü)*

¹ Péter, 1994, 1228

adlı eserlerinde yayımlamıştır.

Gábor Lipták aynı zamanda yaşadığı yörenin, Balaton ve Tunaötesi bölgesinin tarihçesini de araştırmıştır. Bu araştırma ve incelemelerini oradaki önemli yerleşim yerleri hakkında yazılı eserleri inceleyerek, bunlardan yararlanarak yapmıştır. Ama diğer taraftan gezi ve inceleme türündeki yazılarında aynı zamanda yazarın gözlem yeteneği ve gördüklerini anlatma gücü de açık bir şekilde hissedilmektedir.

1960 yılında yayınlanan *Balatonfüred* adlı çalışması ilk araştırma yazılarının başında gelmektedir. Yazar, eserinin başında uzun zamandır yaşadığı bu yörenin önemli yerleşim yerlerinden birisi olan Balaton Gölü kenarındaki bu küçük kasabanın tarihini, geçmişte orada yaşanmış ilginç olayları anlatmaktadır.

Bu çalışmasını 1967 'de yayınlanmış olan *Tapolca* adlı kitabı izlemektedir. Tapolca da yine Tunaötesi bölgesinde yer alan ve şifalı sularıyla meşhur, tarihî ve doğal güzellikleri olan önemli bir eski yerleşim yeridir.

1969 yılında çıkan gezi-inceleme türündeki çalışmasında, *Vallomások a Balatonról (Balaton Hakkında İtiraf)* adlı eserinde yazar hayatının çok büyük bir bölümünü geçirdiği Balaton yöresini anlatmaktadır. Macarların bugünkü yurtlarındaki en eski yerleşim yerlerinden birisi olan Tihány gibi Balatonfüred'in birleşmesinden önce eskiden ayrı bir kasaba olan Füred dışında, bağları ve şarapları ile ün salmış Badacsony'un tarihçesi de son derece güzel bir üslûpla okuyucuya sunulmaktadır. Bundan başka Macar Waimeri olarak kabul edilen ve sadece Macaristan'da değil aynı zamanda Avrupa'daki ilk ziraat okulunun açıldığı ve halen aynı yerde faaliyetlerini sürdürdüğü, birbirinden değerli ve ilginç bitkilerin, ağaçların, çiçeklerin yetiştirildiği Keszthely; kaplıcaları ve şifalı sularıyla ünlü Hévíz anlatıldığı gibi Fonyód, Boglár ve Siófok hakkında da tarihsel ve kültürel bilgi verilmektedir.

İnceleme ve gezi türü yazılarının son örneği yazarın çeşitli tarihlerde değişik ülkelere yaptığı gezilerde gördüğü yerler hakkında yazmış olduğu ve 1979 yılında yayınlanmış olan *Hogyan gondozzuk a gyémántjainkat? (Elmaslarımızı Nasıl Korusak)* adlı kitabıdır. Bu çalışmasında Lipták birçok Doğu Avrupa ülkesinin yanısıra Batı Avrupa ülkelerine de gitme şansını bulmuştur. Kuzey Avrupa ülkelerinden Finlandiya'ya, İsveç'e ve Hollanda'ya yaptığı yolculuklar sırasında orada görüp etkilendiği her şeyi en ince detaylarına varana kadar okuyucularına anlatmaya çaba sarf ettiği hissediliyor satırlarını okurken. Gerek kuzey, gerekse batı Avrupa ülkeleri 1960'lı yıllarda Macar insanı için bir başka dünya demekti. Ulaşamayacakları, hayal ve merak ettikleri yerleri Lipták okuyucularına en güzel şekilde aktarmaya çalışmış,

ilginç ve değişik geleneklerinden söz etmiştir. Ama Macar topraklarının doğal güzelliğinin, Macaristan'ın özel konumunun üzerinde de önemli durmuştur.

1982 yılında yayınlanmış olan *Nyíttott kapu (Açık Kapı)* adından da anlaşılacağı üzere yazarın yaz kış demeden dört mevsim kapısını her zaman edebiyat ve sanat

evrelerine açık tuttuėu Balatonfűred’deki evini ziyaret eden konuklarına, onlarla ilgili anılarına yer verdiėi bir eserdir. Bu eserinde kimler yok ki!

Bugűn, Macar edebiyatını dűnyanın deėiřik űlkelerinde tanıtan çevirmenler için bir arařtırma ve çalıřma merkezű olarak kapılarını açan Lipták villasının űykűsű de son derece ilginçtir. Evin ilk inřa edildiėindeki stili, hatta odalarının ve içindeki eřyalarının bile ayrı bir űykűsű olduėunu bu eserden űėrenebiliyorsunuz.

Zamanında ve gűnűműzde de bir edebiyat merkezű gűrevi gűren bu evin ziyaretçileri arasında Tűrk okuyucusunun tanıdıėı isimler de vardır. Tibor Dėry, Dezsű Keresztűry, Aurel Bernáth, Lűrinc Szabű, Lászlű Nėmeth, Gyula Illyės, Iván Boldizsár, Miklűs Borsos, István űrkėny ve esi Zsuzsa Radnűti’nin yanısıra Imre Sarkadi, János Pilinszky, Sándor Weűrűs, Lászlű Passuth gibi űnlű isimlerin dıřında dűnemin tanınmıř Macar ressamlarından Jűzsef Egyi ile Bėni Ferenczy de bulunmaktadır. Ayrıca İtalyan asıllı Nobel űdűlű sahibi řair Salvatore Quasimodo 1961 yılında bu evde konuk edildiėi gibi űnlű sanatçı, ressam Amerigo Tot’un (Imre Tűth) da 1970’de bu evde kaldıėını gűrűyoruz.

Ancak Gábor Lipták’ın eserlerinin bir çoėunun konusu halk űykűlerinden, efsanelerden esinlenerek hazırladıėı kitaplardan oluřmaktadır. Bu kitaplarından birisi olan ve 1981 yılında yayınlanan *A sűmegi ház (Sűmeg Evi)* adlı kitabında yazar çeřitli meslekler, zanaatlar ile ilgili olarak halk arasında yařayan inançları, efsaneleri incelemiř ve bunları deėiřik konu bařlıkları altında ayrı űykűler olarak kaleme almıřtır.

Bu bűlgede yařayan insanların temel uėrařıları olan ormancılık ve ormancıların bařından geçen olayları, eskiden cam sanatının űnemli merkezlerinden birisi olan Bakony yűresindeki insanların bařından geçen ilginç olayları *Az erdű leány* adlı űykűde ele almıř; *Az űrdűgűs lakat* ‘da Fehėrvár yűresinde eskiden űnlű olan ilingirlerin, nalbantların hayatlarına deėinmiř; Balaton yűresinin en eski ve geleneksel uėrařısı olan balıkçılıėı ve balıkçıların hayatlarını ise *A tihányi halászok* adlı űykűsűnde dile getirmiř; Macaristan’daki űnemli dericilik ve deri iřlemeciliėi merkezlerinden birisi olan Veszprűm’deki tabakhaneleri de *A veszprűmi tobakok* adlı űykűde iřlemiřtir. Yine yűresel olaylar ve uėrařılar hakkında *A mátka átka*, *A két csutorás*, *A sűmegi fazekas* adıyla yazılan űykűlerden fırıncıların hayatları, silah yapımıyla ilgili geleneklerin yanısıra yűresel bir el sanatı olan űmlekilik hakkında da deėiřik bilgiler űėrenmek műmkűn.

Lipták, 1985 yılında yayınlanmıř olan *A hajűmalom kisértete (Gemideėirmendeki Hayalet)* adlı kitabında deėirmenler ve deėirmenciler ile ilgili çeřitli efsaneleri konu alan űykűsűnden bařka ayrıca nalbantların, demircilerin kendi aralarındaki űzel kurumlařmaları, mesleki inanıřları vb. konuları da *A szentesi kovács*, *A váci vıncellér* ve *A halas bicska* adlı űykűlerinde yine kendine űzgű űslűbuyla dile getirmiřtir. Bu űykűlerinde Gábor Lipták yűresel motifleri iřlemiř ve bunları halkın hafızasından silinmemiř űykűlerle birleřtirmek suretiyle sűrűkleyici bir kitap hazırlamıřtır.

A soproni ötvös(*Sopron’lu Kuyumcu*) adlı eser daha önce yayımlanmış olan *A sümegi ház* adlı eserin devamı niteliğini taşımaktadır. 1984 yılında yayımlanan *A soproni ötvös* adlı kitabında Lipták artık ölmeye yüz tutmuş meslekler, zanaatlar üzerinde durmuş ve onların değişik özelliklerini, meslekî zorluklarını anlatmaya çalışırken yine halk arasında yaşayan inançlar ve efsanelerden de yararlanmıştı.

A soproni ötvös adı altında işlediği öyküde sadece geleneksel kuyumculuk sanatında kullanılan teknikler, aletler hakkında değil, aynı zamanda 1848 Macar bağımsızlık savaşı hakkında da bilgi vermektedir. Diğer taraftan ağaç oymacılığı ve Keszthely’in ünlü ağaç oyma ustaları *A fehér galamb* ‘da anlatılırken, *A két szőlőkürt* adıyla yazdığı öyküsünde şarapçılığı anlatmakta; *A szallangos szerszám* adlı öyküsünde ise at bakımını, at yetiştiriciliğini ve dericiliği ele aldığı görülmektedir. *A sárkánydíszes ívőkürt* adıyla yazdığı öyküde Lipták, Komáromlu ünlü bir kuyumcu ustasının hayatından söz etmektedir.

Bu çalışmada yazar, Sopron yöresinin geleneksel zanaatları hakkında bilgi verdiği gibi aynı zamanda yöresel dil kullanımlarına da sıkça eserinde yer vermiştir.

Sárkányfészek, regék, mondák, történetek Észak-Magyarországból (Ejderha Yuvası. Kuzey Macaristan’dan Öyküler, Efsaneler). Lipták’ın 1974 yılında yayınlanmış olan bu eseri konu itibarıyla da diğer eserlerinden biraz farklılık göstermektedir. Çünkü burada sadece gelenekler veya görenekler değil aynı zamanda tarihsel kimi olaylar da doğrudan öykülerin konusunu oluşturmuştur.

Bu öykü seçkinde, bu kitaptan seçilmiş olan öyküler de bulunmaktadır. Ancak onların dışında yer alan diğer öykülerinde, Lipták, Macar tarihinin kimi önemli olaylarına ve belirli dönemlerine de değinerek o dönemlerde yaşanmış olayların halkın hafızasında nasıl izler bıraktığını incelemiş, olayları irdelemiş ve eserlerini o şekilde kaleme almıştır.

Bu eseri okuyunca, zamanla mekanlar, anılar değişse de ya da bazı şeyler silinip yeniden yaratılmaya çalışılsa da insanın temel insanî ihtiyaçlarının değişmediğini görebiliyoruz. Az bilinen yerleri ve yöreleri halka tanıtmaya çalışırken diğer taraftan artık unutulmaya yüz tutmuş kimi halk öykülerini de yeniden canlandırmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

A tündérek temploma adlı öyküsü Karcsa Kilisesinin tarihçesiyle ilgili bir öykü olup bu seçkide de yer alan bir çalışmasıdır. *Sárkányfészek*’de ise zamanında Kuzey Macaristan bölgesinin önemli kalelerinden birisi olan Diósgyőr ele alınmış ve orada yapılan bir kazıda ortaya çıkan taş üzerine işlenmiş bir ejderha yuvası yazara ilham kaynağı olmuştur.

Három vár adlı öyküde Buják, Hollókő ve Szanda kaleleriyle ilgili olarak halk arasında yaşayan efsanelerden yararlanılarak ve bu kaleler arasında eskiden önemli bir rol oynayan gizli alt geçit bağlantıları anlatılmaktadır.

Ami az aranyról is többet ér son derece ilginç öykülerinden biridir. Bu çalışmasında şaraplarıyla ünlü Tokaj bölgesi ve oradaki dağlar hakkında söylenen öyküler işlenmiştir. Rivayete göre bu yörenin şarap üretimi kadar altın yataklarına sahip olduğu inanışı da yaygındır halk arasında. Öyle ki bu inanış daha kral Mátyás zamanından itibaren uzun yıllar hep canlı kalmıştır halkın hafızasında. Hatta kimyasal deneylerle uğraştığı bilinen İmparator Rudolf dahi bu konuyla ilgilenmiştir.

A felnémeti pincevár ile *A nógrádi bég ítélete* öykü seçkisinde yer alan iki tarihsel öykü olup doğrudan Türk tarihiyle de bağlantılıdır.

A pataki deák aranya, *A bábaköi boszorkány*, *Az elmaradt színjáték*, *Esküvő a Nászalyon* adlı öykülerinde Lipták yöresel efsaneleri, söylenceleri esas almış ve özellikle batıl inançların halkın üzerindeki etkisini araştırmış ve incelemiştir.

1972 yılında yayımlanan *Amiröl a kövek beszélnek (Tasların Anlattıkları)* adlı kitabında Gábor Lipták efsaneleri işlediği gibi tarihsel olayların halk arasında yaşayan öykülerinden de yararlanmış ve bunun sonucunda bu çalışmasında hem eski Macar gelenek ve göreneklerini, hem de Macar tarihindeki önemli dönüm noktalarına imza atmış kişi ve olayları da okuyucuya başka bir bakış açısıyla sunmaya çalışmıştır.

Bu yüzden de konu itibarıyla baktığımızda bu eserin diğer eserlerinden oldukça farklı bir eser olduğunu görebiliriz. *Istenítélet*, *A rettenetes örökség*, *Amire nincs bocsánat*, *Asszonybetyár*, *A siklósi bőségszarú*, *A zsámbéki török kút*, *A sajkások serege*, *A kincsrabló püspök*, *A kéményre szállt turbán*, *A sárvári menyasszony* adını taşıyan öyküler bu öykü seçkisinin büyük bir kısmını oluşturan öykülerdir. Konu itibarıyla Türk-Macar ilişkilerinin farkı dönemlerine ışık tutan bu öykülerden herkes bir şekilde yeni birşeyler de öğrenebilir diye düşünüyorum.

Ancak eserde yer alan diğer öyküleri konu itibarıyla da son derece ilginç öykülerdir. *A pogány oszlop* adlı öyküsünde ünlü Ják Kilisesi ve tarihçesi hakkında bilgi verilmektedir. İsveç'te ortaya çıkan ve zamanla Macaristan'a da yayılan baptist inancın ilk temsilcilerinin ilginç ve çarpıcı öyküsünü *A habánok titka* adlı çalışmadan öğrenebiliriz. I. Ferdinánd, 1527 yılında bu inancı Macaristan'da yasaklayınca bu

kişilerin birçoğu yerlerinden göç etmiş ya da kendilerini, kimliklerini gizlemişlerdir. XVI. yüzyılda birçoğunun Alvinc ve Sárospatak'a yerleştikleri ve fıçı yapımında, kürkçülükte ya da bıçak ustası olarak nam saldıkları bilinmektedir. Ama en önemli zanaatları çanak çömlekçilik ve habán çömlek süsleme sanatı kendine özgü şekil ve renklere sahipti. Bu habán çömlekçilik ve süsleme sanatın en önemli özelliği ise İtalyan, Macar ve Türk çanak çömlekçilik teknik ve sanatlarının karması olmasıdır.

A váltág díj, *A kövé vált leány*, *A pusztavár kísértete*, *A dabrókai sebesült* adıyla kaleme aldığı öykülerinde Lipták yine efsaneleri ve tarihî olayları son derece

güzel bir şekilde harmanlayarak yöresel motifleri ve kaynakları kullanarak ilginç konuları dile getirmiştir. Bu çalışmalarında yazar yöresel ve tarihsel olaylara ışık tutmakla kalmıyor, aynı zamanda Macar tarihindeki olaylara yön vermiş Bocskai, Pálffy, Rákóczi, Zichy gibi önemli kişileri de anlatıyor; olayların geçtiği yerler, kaleler, şatolar hakkında son derece duyarlı bir üslûpla ilginç bilgiler veriliyor.

Halk dilinde yaşayan öykülerden, efsanelerden yararlanarak kaleme aldığı önemli çalışmalarından birisi de 1975’de yayınladığı *Amiröl a vízek beszélnék (Suların Anlattıkları)* adlı kitabıdır. *A három láda* adlı öyküsünde yazar Alföld yöresinde yapılan hayvancılıkla ilgili bilgiler verdiği gibi bu konudaki inanışlara da geniş yer vermiştir. 1848’de patlak veren Macar bağımsızlık savaşının ve daha önceki II. Ferenc Rákóczi’nin başlattığı ve yürüttüğü bağımsızlık mücadelesi sırasında Tisza boyunda yer alan Tiszaroff ‘un öyküsüdür aslında. Bu olayı Lipták *A tiszaroffi bujdoso* adlı çalışmasında ele almıştır. Efsaneye göre, bağımsızlık savaşına katılan ve imparatorun askerleri tarafından her yerde aranan kaçağın ünlü Rákóczi marşının bestecisinin, onbeş yaşındaki kız kardeşi Jözsefa Berlioz tarafından nasıl korunduğunu anlatan duygusal bir çalışmadır.

A feltámadt betyár, Az őrdarú, A feketé csónak adlı öykülerinde de Lipták yöresel öykülerin motiflerini işlemiş, olayları tarihsel kaynaklarla desteklemiş ve okuyucu için sürükleyici bir eser ortaya koymuştur.

**LIPTÁK SEÇKISİNDE YER ALAN
ÖYKÜLER HAKKINDA**

Lipták Seçkinde Yer Alan Öyküler Hakkında

Istenitélet :Tanrının İnyeti

Zala nehri boyunca uzayıp giden büyük bataklık alan içinde yer alan, bugünkü yerleşim yerinden biraz uzakta kalan, suyun ortasında, hafif yüksekçe bir tepeye Romalılar döneminde bir kule inşa edilmiştir. Daha sonra aşağı yukarı XIV. yüzyılda Pribina Slav derebeyi burayı Büyük Károly'un torunundan haraç karşılığı olarak ele geçirmiş ve ardından bu kulenin etrafına küçük ama güçlü bir kale yaptırmış; onun yanına da bir kilise inşa ettirmiştir.

Bu kilise bugünkü Macaristan topraklarındaki ilk hristiyan kilisesidir. Dönemin yazılı kaynaklarına göre de 850 yılında Salzburg başpiskoposu Luiptrand tarafından kutsanmış olan bu kilise etrafında zamanla Mosaburg (Mocsárvár)¹ adı verilen yeni bir yerleşim yeri oluşmuştur.

896 yılında bugünkü yurtlarına gelerek bu topraklara nihai olarak yerleşen Macarlar X. yüzyılda inanç değiştirerek hristiyanlığa geçmişler ve 1001 yılında taç giyen ilk hristiyan Macar kralı ola Kral István (997-1031) Zalavár'da bir manastır kurulmasına önyak olmuştur. Osmanlı-Macar savaşları dışında Macar beylerinin kendi aralarında sürdürdükleri çatışmalar ve çarpışmalar sonucunda buradaki manastır ve kilise aşırı zarar görmüş ve zamanla yıkılmaya yüz tutmuştur. 1702 yılında kale ve kule havaya uçurulunca da harabeye dönen bu manastır ve kilisenin taşlarını çevredeki insanlar civardaki inşaatlarda kullanmak üzere söküp götürmüşlerdir.

Kalenin bulunduğu bataklığın ortasındaki bu adacıkta 1946 yılında yapılan kazı çalışmaları sonucunda eski bir bazilikanın temel duvarlarının kalıntılarına rastlanılmıştır.

Öykünün ana konusu ortaçağda önemli konularda, hatta hayati meselelerin çözümünde son kararı vermek üzere sıkça düzenlenen düello konusudur. Bu tür durumlarda yapılan düellolar aslında eski çağlara kadar giden çok eski bir inanişaya dayanmaktadır ki bu eski inanişaya göre Tanrı insanlara onları sınamak suretiyle yardım eder. Lipták'ın öyküsünde kilise tarafından el konulan mülkünü geri alabilmek için böyle bir sınamayı göze alan Macar soylusu galip gelir; ancak çok kere insanlar bu büyük sınavı başaramayarak hayatlarını da kaybetmişlerdir. Düello XV. yüzyıldan sonra yavaş yavaş uygulamadan kalkmış olmakla birlikte, daha sonraları şeref ve namus davalarının temizlenmesinde yine başvurulacak yollardan birisi olduğu da bilinmektedir.

Gábor Lipták halk arasında yaşayan efsanelerden ve çeşitli kaynaklardan da yararlanarak yazdığı *Istenitélet* adlı öyküsünde işte bu kalede ve içindeki tarih kilise hakkında bilgi vermekte, asırlarca dilden dile dolaşan halk hikayesini de kullanarak Macar kültür tarihine bir yolculuk yaptırmaktadır.

¹ Bataklık Kale

A tündérek temploma: Perilerin Kilisesi

Karcsa'daki kilisenin en önemli özelliklerinden birisi Hırvat ve İtalyan mimarisinin özelliklerini yansıtan bir tarzda inşa edilmiş olmasıdır. Bu öyküde işte bu tarihî kilisenin, bugün bir anıt eser niteliği taşıyan bu yapının inşaatı ile ilgili halk arasında yaşayan hikâyeler derlenerek, bu konudaki yazılı eserler incelenerek Macar tarihinin önemli bir dönemiyle ilgili ilginç ve çarpıcı olaylar dile getirilmiştir.

Kilisenin ön cephesinde, alınlığındaki mimari şekiller aynı zamanda Curzola Katedrali'nin alınlığı ve ön cephesiyle benzer özellikler taşımaktadır. Bodrogeköz bataklığının ortasında kurulan ve daha sonra manastıra dönüştürülmüş olan bu kilisenin yeri ve görüntüsü kadar halk arasında anlatılan öyküsü de insanların ilgisini çekmiş, onlarda merak uyandırmıştır.

Macar şairlerinden Mihály Tompa da bu kilise hakkındaki efsanelerden esinlenerek ve öyküsünden etkilenecek yazdığı bir şiirinde, kilisenin Karcsa'daki periler tarafından inşa edildiğinden söz eder.

Bilim adamlarının araştırmalarının sonuçlarına ve halk arasında yaşayan efsanelere, inanışlara göre ise bu kilise Macar Kralı I. Kálmán ya da diğer bilinen adıyla Könyves Kálmán (1095-1116) zamanında Macaristan'a göç etmiş ve oraya yerleşmiş olan Caseta'lı şövalye Rátold'un kendisi ya da yine onun soyundan gelen birisi olan naib Roland tarafından inşa edilmiştir.

Albert Petrik'in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise ada üzerinde bulunan küçük bir daire şeklindeki şapel Rátold tarafından ya da onun zamanında inşa edilmiş; kilisenin ana galerisi ise daha sonra naib Roland zamanında yapılmıştır. Naib Roland 1240'lı yıllarda yaşanan Tatar istilası nedeniyle ülkesinden kaçmak zorunda kalan Macar kralı IV. Béla'nın (1235-1270) hizmetinde bulunmuş, onunla birlikte Dalmaçya'ya gitmiş ve daha sonra da Tatar istilası sona erince kral IV. Béla ile birlikte Macaristan'a geri dönmüştür. Kaynakların tanıklık ettiğine göre Roland, kral naibi olarak da görev yapmıştır. Naib Roland'ın Karcsa'daki bu ünlü kiliseden başka ayrıca Kövesd'deki kaleyi de İtalyan ustalara yaptırdığı bilinmektedir.

Duygusal yönü ağır ama diğer taraftan tarihsel bilgi açısından da ilginç olan bu öyküyü yazarken Lipták Iván Balassa'nın *Karcsai mondák* adlı çalışmasından da yararlanmıştı.

Amire nincs bocsánat: Affedilmeyen

Yıllar önce inşa edilmiş olan eski Vázsonykő Kalesinin kalıntıları Kab-hegy eteklerinde bulunmaktadır. Bu eski kale XIV. yüzyılda Vezsenyi ailesi tarafından aslında önce bir hisar olarak yaptırılmıştır. Kale sahibinin konutunun bulunduğu meşhur kulenin ise 1410 dolaylarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Kale, daha sonra 1472'de, Osmanlılara karşı yapılan savaşlarda verdiği mücadelelerle ün kazanan Pál Kinizsi'nin mülkiyetine geçer. Kinizsi, burasını bir saray haline dönüştürür ve

özellikle kale kapısını daha da güçlendirmek için bir de barbakan inşa ettirir.

Öykü, tarihî belgeler ve halk dilindeki öyküler değerlendirilmek suretiyle Nagyvázsony Kalesi ve onun sahibesi üzerine kurulmuştur. Lipták bu öyküsünü yazarken gerek Nagyvázsony, gerekse Pál Kinizsi'nin eşi Benigna Magyar ile ilgili olarak István Éri'nin çeşitli araştırmalarından yararlanmışır.

Pál Kinizsi'nin eşi, Benigna Magyar, yaşça kendisinden çok gençtir ve Kral Mátyás'ın ikinci ünlü ve güvenilir komutanı olan Bálázs Magyar'ın da kızıdır aynı zamanda. Benigna Magyar, eşinin ölümünden sonra başka evlilikler yapmış ve Kinizsi'nin ardından 30 yıl sonra ölmüştür. Benigna Magyar'ın Macar kültür tarihinde önemli bir yeri vardır. Ortaçağda manastırlarda yazılan ve günümüzde önemli Macar el yazmalarının arasında yer alan belgeler içinde onun için yazılmış küçük boyda dinî nitelikli eserler dikkati çekmektedir. Macar dili literatüründe Festetics-kódex, Czeh-kódex adıyla tanınan el yazmaları Benigna Magyar için yazılmış dua ve ilahi kitaplarıdır. Festetics-kódex ortaçağdan kalan ve günümüze kadar ulaşan Macar el yazmaları içinde yazı ve süslemeleri açısından en güzel eserlerden birisidir. Bunların 1490'lı yıllarda Nagyvázsony'daki manastırda rahipler tarafından yazıldığı bilinmektedir. Bu kitaplar aynı zamanda ünlü komutanın eşinin okuma yazma bildiğini de gösterdikleri için Macar kültür tarihî açısından da önemli eserlerdir.

Maceralı bir hayat sürdüren Benigna Magyar, ilk eşi Pál Kinizsi'nin ölümünden altı ay gibi kısa bir süre sonra Márk Horváth Kamicsáczı ile evlenmiştir. Bu evlilik sırasında eşinin acımasız ve zalim tutumu ve yönetimi yüzünden Debrecen'in idaresini Corvin János tarafından ondan geri alındığı bilinmektedir.

1508 yılında Márk Horváth da ölünce Benigna Magyar kısa bir süre içinde György Kereky ile üçüncü evliliğini yapar. György Kereky hakkında tarihî kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Sadece 1509 yılında karısının mülkünü eline geçirmek için her türlü hileye başvurduğu ve bunu da başardığı; ancak Kab-hey'de bulunan Vázsonykő Kalesini çok kötü yönettiği için bizzat II. Ulászló (1490-1516) tarafından cezalandırıldığı bilinmektedir.

Bunun üzerine, öyküde de değinildiği gibi, Benigna Magyar eşiyle beraber Roma'ya kadar gitmiş ve kendilerine daha güçlü destekçiler bulmak düşüncesiyle de Kutsal Ruh Tarikatına katılmışlardır. Bu olayın ardından kilisenin elinde bulunan birçok mülkün, kalenin idaresinin Benigna Magyar ile eşine devredildiği de kaynaklarda yer almaktadır.

Daha sonra, belgelerin tanıklığına göre Benigna Magyar, György Kerekey ile birlikte Óvár kale komutanını öldürtmek suçu nedeniyle tutuklanır. Kereky'nin gerçekten de eşinin mülklerini kötü idare ettiği, serflere çok kötü muamelede bulunduğu, halka karşı zalim ve acımasız davrandığı kayıtlarda da geçmektedir.

Önceleri eşiyle birlikte hareket eden, ona arka çıkan ancak zamanla yaptıkları yüzünden Tanrının gazabından korkmaya başlayan Benigna Magyar eşinin bu davranışlarına tahammül

edemez hale gelir, kendini ibadete verir. Hem ailesinin, hem de eski eşi Kinizsi'nin adının bu şekilde kötü bir şöhrete dönüşmesinden rahatsızlık duymaya başlar. Sonunda öyküdekine benzer bir şekilde Benigna Magyar bir plan hazırlayarak eşini adamlarına öldürtür ve onun cesedini kale surları dışındaki su kanallarına attırır. Soyluları yargılayan yüksek mahkeme bu nedenle Benigna Magyar'ı ağır cezaya çarptırır; sahip olduğu büyük mülkü elinden gideceği gibi hayatını da kaybetmek üzereyken geçmişi ve ailesi sayesinde, 1520 yılında kral II. Lajos (1516-1526) tarafından Pál Kinizsi'nin hizmetlerine karşılık hayatı bağışlanır.

Nagyvázsony'da bulunan ünlü Kinizsi-vár¹ 1954 yılında restore edilmeye başlanmış ve buradaki kazı çalışmaları da 1961 yılında tamamlanmıştır. Bugün binlerce kişi tarafından ziyaret edilen bu eski kaledeki kulelerden birisinde bulunan eski, ünlü hapisaneyi de görmek mümkündür. Kulenin dördüncü katında, öyküde yer alan konutun bulunduğu yerde şimdi çeşitli silahlar sergilenmektedir.

Asszonybetyár :Kadın Eşkîya

Bu öykü de aslında bir önceki öykünün geçtiği tarihî mekanda geçen olaylar anlatılmaktadır. Mekan aynı, zaman ve kişiler farklıdır. Vázsony kontunun mülkiyetinde bulunan bu kale ve civardaki topraklarda çalışarak hayatlarını kazanan insanların kendi derebeyleri, Macar kale sahipleri tarafından nasıl sömürüldüklerini anlatan bu öykü yine diğer çalışmalar gibi halk arasında yaşayan öykülerden, efsanelerden esinlenerek araştırılmış ve yazılı kaynakların da yardımıyla sonuçta bu ilginç eser ortaya çıkmıştır.

Eskiden çok ünlü olan bu kale XVIII. yüzyıldan itibaren bakımsızlıktan ve ilgisizlikten bir harabeye dönüşmüştür. Kalenin o zamanki sahibi Zichy ailesi yılın büyük bir bölümünü ülkenin çeşitli yerlerinde bulunan diğer kalelerinde, diğer mülklerinde geçirdikleri için Vázsony'a çok nadiren gelirlermiş. Buna rağmen 1820'lerde inşa edildiği sanılan güzel şato görülmeye değer yerlerdendir.

Öykünün ana konusunu oluşturan Bakony eşkiyaları, ya da efeleri hakkında bu yörede halk arasında hâlâ çok sayıda farklı öyküler dolaşmaktadır dilden dile. Adaletsizliğe, kötü yönetime karşı mücadele veren bu insanlar her zaman her yerde karşımıza çıkan karakterlerdir aslında.

A kincsrabló püspök: Servet Avcısı Piskopos

Sümeğ Kalesi, 1241 yılındaki Tatar istilasının ardından Veszprém Piskoposluğuna

¹ Kinizsi kalesi

bağlanmış ve daha sonra da burası piskoposluğun merkezî olmuştur. 1524-1537 yılları arasında buranın sahibi piskopos Zalaházy'dir. Kale komutanı Devecser'li András Csóron ise aynı zamanda kilise adına bu mülklerin idareciliğini de yapmaktadır. Bu yüzden kale komutanı piskoposluk tarafından sınırsız yetkilerle donatılmıştır.

Piskopos Zalaházy ilk zamanlarda Szapolyai¹ taraftarı iken daha sonra her nedense taraf değiştirmiş ve Ferdinánd'in² tarafına geçmiştir. Bu taraf değiştirmenin karşılığında Veszprém piskoposu olan Zalaházy 1528 yılında imparator I. Ferdinánd tarafından Eger başpiskoposluğuna yükseltilmiş; Veszprém piskoposluğu ise yeğeni Márton Kecseti'ye verilmiştir. Ancak Sümeg Kalesi sahip değiştirmesine rağmen yöneticisini değiştirmez, András Csóron o zaman da kale komutanlığına devam eder.³

İki hükümdar yani János Szapolyai ile I. Ferdinánd arasındaki taht çekişmeleri ve anlaşmazlıklar devam ederken Veszprém kale komutanı András Csóron büyük bir servetin sahibi olmuş; hatta yüksek soylu ünvanını bile almıştır. Ancak bu arada kalenin yasal sahibi olan piskopos Márton Kecseti ile de ters düşmüştür. Bunun üzerine Habsburglu imparator I. Ferdinand'a yakın olan piskopos Kecseti kale komutanını şikayet eder ve bunun üzerine de imparatorun kararı ile kale tamamen Kecseti'ye devredilir. Aslında bir din adamı olan piskoposun, bu davranışıyla dünyevi işlerden de ne kadar iyi anladığı görülmektedir.

Yaklaşan Türk tehlikesi haberleri üzerine piskopos kendisine bağlı olan Veszprém ve Sümeg kalelerini güçlendirmiştir güçlendirmesine ama bu arada aç gözlü Macar beylerinin ülkelerini düşmana karşı koruyacakları yerde kendi aralarında sürdürdükleri iç çatışmalara da katılmış ve bu yolla ganimetine ganimet katarak büyük bir servetin de sahibi olmuştur.

Piskopos Kecseti çeşitli bahanelerle Tátika Kalesine ve civardaki manastırlara da saldırılarını sürdürmüş, onların hazinelerine el koymuştur. Ancak piskopos Kecseti'nin en ilginç özelliği hiç kuşkusuz kendisine emanet edilen, kiliseye ait servete el koyması kadar, bağlı bulunduğu piskoposluğa şantaj yapmış olmasıdır. İstediklerini elde edemeyince Kecseti'nin 1548 yılında piskoposluğu bırakarak protestan inancına geçtiği de kayıtlarda yer almaktadır.

A sárvári menyasszony: Sárvárlı Gelin

Sárvár Kalesi, XV. yüzyılda Kanizsai ailesinin mülkiyetine geçer ve o tarihten sonra bu kale Kanizsai ailesinin merkezî yönetim kalesi olmuştur. László Kanizsai'nin son derece büyük

¹ János Szapolyai ~Zapolya (1526-1540) yılları arasında Osmanlının desteği ile Macar kralı ilan edilmiş ama bu durum ülkedeki sorunları çözmediği gibi başka bir çok sorunu da beraberinde getirmiştir.

² I. Ferdinand ~Habsburglu Ferdinand (1530-1564)

³ bkn.: Tibor Koppány, Károly Kozák: A sümegi vár

mülkü ve serveti kızı Orsolya'ya miras kalır. Orsolya Kanizsai sadece büyük bir mirasa sahip olmaz, aynı zamanda birçok savaşa katılarak büyük ve saygın bir şöhrat ve de beraberinde servet kazanmış olan Tamás Nádasdy ile evlenir. Ve böylece Sárvár Kalesi'nin yönetimi de Nádasdy'nin eline geçer. Bu yeni sahibi kalenin eski şöhratine gölge düşürmez, aksine ününe ün katar. Çünkü özellikle Mohaç Savaşı sonrasında Batı Macaristan'ın kültür ve siyaset yönünden gelişmesinde, ilerlemesinde bu kale önemli rol oynamıştır.

O sıralarda ülkeye yeni girmiş ve birçok yerde de kabul görmüş olan Protestanlık inancına başlangıçta Tamás Nádasdy de sıcak bakmış; bu yeni din anlayışı yaymaya çalışanları desteklemiş, korumuştur da. Ancak daha sonra bu kültürlü, iyi eğitim almış, bilgili ve tecrübeli yüksek soylu Macar beyi hümanizmin en ateşli savunucularından birisi olmuş ve onun sarayında, Sárvár'da, dönemin Macar rönesans kültürü gelişme şansı bulmuştur.

Nádasdy ilk Macar matbaasını da kurarak Macar dilinin ilk basılı eserinin yayınlanmasını sağlamıştır. Nádasdy kurduğu matbaanın başına himayesine alarak yurtdışında eğitim görmesine katkıda bulunduğu János Sylvester'i geçirmiş ve onun yazdığı iki önemli çalışmayı *Grammatica Hungarolatina* adlı gramer kitabını 1539 yılında, Yeni Ahit'ten bölümlerin çevirilerinden oluşan İncil çevirisini ise *Új Testamentum* adı altında 1541'de yayınlamıştır. Ardından gezgin ozan Sebestyen Tinódi'nin halkı Osmanlı Türklerine karşı direnişe ve savaşmaya çağıran eserini de yayınlamıştır. Yine o dönemde reformasyon hareketinin ateşli savunuculuğunu yaptığı için Macaristan'da cezaya çarptırılan Mátyás Bíró Dévai de Sárvár Kalesinde kendisine sığınacak bir yer bulmuştur.

Tamás Nádasdy ve Orsolya Kanizsai Sárvár'daki saraylarında birçok Macar gencini ve kızını yetiştirmişler, eğitmişler ama aynı zamanda dönemin kültür ve sanat akımlarını da yakından takip ederek saraylarını bir Macar soylusuna yaraşır şekilde donatmışlar; burayı ulusal sanat ve kültür merkezine dönüştürmüşlerdir. Sárvár Kalesi mimari özellikleriyle de dikkati çeken bir Macar kalesidir.

İşte Gábor Lipták bu iki ünlü ailenin Macar kültür tarihinde oynadığı büyük rolü değişik bir aşk öyküsüyle birleştirmek suretiyle kaleme almış ve belirli bir döneme ışık tutmaya çalışmıştır yine.

A rettenetes örökség: Ugursuz Miras

Bu öykü doğrudan doğruya bizleri yakından ilgilendiren bir konudan seçilmiştir. Hunyadi¹ ailesinin birçok üyesinin adlarını çeşitli kereler Türk-Macar ilişkilerinde sıcak ilişkilerin, çetin savaşların yaşandığı çarpışmalarda, savaşlarda görmüşüzdür. Osmanlı-Macar ilişkilerinde önemli bir dönüm noktasından söz eden olayların da anlatıldığı bu öyküde ilginç

¹ János Hunyadi (1444-1453), Varna savaşı; László Hunyadi (1453-1458) Belgrad kuşatması; Hunyadi Mátyás(1458-1490) 1476'daki Szabacs kuşatması

konulara da değinilmektedir.

Gyula Kalesi aslında ilk zamanlar Fehér-Körös'ün sellere boğduğu bölgeden biraz yüksekte kalan ve uzunca bir adayı andıran alanda, bataklık ortasında düz bir alanın üzerine kurulmuştur. Surları tuğladan yapılmış olan Gyula Kalesi bugün de eski özelliğini ve yüksekliğini korumaktadır ve aynı zamanda bu kale Macaristan'nın ve de Macarların en eski, en güzel kalelerinden bir tanesidir. Bugünkü kalenin Marothi ailesi tarafından 1430'lu yıllarda inşa edilmiş olduğu sanılmaktadır. Aile ölünce ve hayatta kalan fertler olmayınca bu kale Kral Mátyás'ın mülkiyetine girmiş o da burayı 1482 yılında oğluna, Corvin János'a bağışlamıştır.

Kral Mátyás, daha kendisi hayatta iken kendi öz oğlunu, Corvin János'u Macar tahtının yasal mirasçısı olarak ilan etmiş ve bu şekilde oğlunun geleceğini güvence altına almak istemiştir. Bunun için önde gelen Macar beylerine sadakat yeminini ettirdikten sonra da hazineyi ona devretmiştir. Ancak Mátyás'ın beklenmedik ölümü üzerine Macar beyleri arasındaki anlaşmazlık daha da belirginleşmiş ve bu durum merkezî idarenin çalışmasını zorlaştırmıştır.

Ve bunun sonucunda Kral Mátyás'ın oğlunun yerine Jagello Hanedanından olan II. Ulászló(1490-1516) Macar tahtına geçirilmiştir. Corvin János kendisi ise Bosna kralı, Slavonya prensi ve Hırvatistan banı ünvanları ile yetinmek zorunda

kalmıştır. Gyula Kalesi de büyük bir mülke sahip olan Corvin János'un elindeki kalelerden birisidir. Ancak bu arada bu kale, Corvin János'un 1504 yılında ölmesi üzerine, dul eşi Beatrix Frangepán ile iki çocuğuna miras kalmıştır.

Yalnız kalan kadın, Hunyadi ailesinin hayatta kalan çocuklarına karşı son derece art niyetli olan ve diğer taraftan da kendi aralarındaki mal mülk kavgasına bir türlü çare bulamayan açgözlü kimi Macar beylerine karşı hem çocuklarını, ve hem de onlar ve de kendisi için Hunyadi mirasını korumak için mücadele etmek zorunda kalmıştır. Hatta Corvin János'un tek oğlunu, Kristof'u, Szeremi György'ün kroniğinde Hunyadi adını duymaya bile tahammülü olmayan kraliçenin öldürtmüş olduğu yazılıdır.

Ferenc Scherer, *Gyula város története* adlı eserinde buranın sahiplerini özel olarak tanıtmaktadır ve kalenin tarihçesini verirken Hunyadiler ile Corvin János' un varisleri hakkında da ayrıca bilgi vermektedir. Hiç kuşkusuz Hunyadilerin hayatındaki birkaç trajik olayın Gyula Kalesi ile bir bağlantısı vardır. Küçük varis Kristof'un ölümünden sonra Corvin János'un dul eşi uzun pazarlıklar sonucunda II. Ulászló'dan Gyula Kalesini geri almayı başarır.

Bunun ardından öyküde de yer aldığı gibi 1506'da o sıralarda dokuz yaşlarında olan kızıyla, Erzsébet Frangepán ile birlikte kaleye gelir ve uzun müddet orada kalır. Bu arada kızının geleceği için bir takım hazırlıklar yapar, çeşitli girişimlerde bulunur ve bunun sonucunda küçük yaştaki Erzsébet, Gyula Kalesine komşu mülklerden birinin sahibi olan Mihály Pálóczy ile nişanlanır.

Bu nişanlanma Macar hükümdarının onayı ile ve resmi anlaşma ile yapılmıştır. Buna

göre, Erzsébet hayatının sonuna kadar burada kalacağına dair bir de teminat alır ancak bu olaydan birkaç yıl sonra Hunyadi soyundan gelen küçük Erzsébet de henüz onüç yaşlarında iken, tıpkı talihsiz kardeşi Kristóf gibi aniden hastalanıp ölür ve Gyula'da bulunan Aziz Ferenc tarikatının kilisesine defnedilir.

Bu trajik olaydan kısa bir süre sonra Corvin János'un çocuksuz kalan dul eşi, György Bradenburg adındaki kontla evlenir ve nikahları da Gyula'da kıyılır. Bu nikah da yine özel bir sözleşme ile gerçekleşir. Kısa süren bu talihsiz evlilikte yeni evli kadın doğum sırasında hayatını kaybedince onu da doğumda ölen küçük bebeği ile birlikte kızının yanına, Gyula Kalesindeki kiliseye defnederler. Böylece Macar tarihinde Hunyadi sayfası tamamen kapanmış olur. İbret verici bu öyküde Hunyadi ailesinin fertlerinin yaşadıkları talihsizliklerin bir kısmına değinilir.

A siklósi bőségszarú: Siklós'daki Bereket Boynuzu

Bu öyküsünde Gábor Lipták diğer öykülerlerinden farklı olarak tarihsel yönü ağır olan bir konuyu işlemiştir. Aslında burada Siklós Kalesinin öyküsü anlatılmak istenmiştir. Elbette sahiplerinin hayatları ve o zamanlar yaşanmış olaylara da değinilmiş ama bugün bile ayakta olan bu ünlü kalenin tarihçesi ön planda tutulmuştur.

Siklós Kalesinin geçmişi kayıtlarda XIV. yüzyıla kadar gitmektedir ve ilk sahibinin de Garai ailesi olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan Macar kralı Zsigmond'un¹ (1395-1437) da bu kalede on beş gün kadar bulunduğu kayıtlardan anlaşılmakla beraber, kral Sigismund'un bu kalede misafir mi edildiği yoksa esir mi alındığı tartışılan konular arasındadır.

Öncelikle savunma amaçlı inşa edilmiş olan Siklós Kalesi Garai ailesi zamanında süslü, gösterişli bir şatoya dönüştürülür. İçindeki gotik tarzdaki küçük kilise de yine onların döneminde inşa edilmiştir. 1482 yılında son ferdi de ölen Garai ailesinin mülkü olan bu kaleyi II. Ulászló (1490-1516) 1515 yılında kral naipliğini yürüten Imre Perényi'ye bağışlar.

Kalenin yeni sahibi, Imre Perényi Siklós Kalesini İtalyan rönesans tarzına uygun olarak daha da büyütür, genişletir ve inşaat işlerinde İtalyan işçiler ve İtalyan ustalar kullanır. Aynı ustaların ellerinden çıkmış olan taşlar, süslemeler, kabartmalar o dönemde Perényi ailesinin mülkiyetinde bulunan diğer bir kalede, Sárospatak Kalesinde de görülebilir. İki kaledeki rönesans dönemi etkilerinin benzerliği dikkat çekicidir. Öyküde de yer aldığı gibi büyük bir ihtimalle naib Perényi yaklaşan Türk tehlikesine ve saldırılarına karşı bir önlem almak düşüncesiyle ustalarını İtalya'ya geri göndermeyip Siklós'dan sonra Sárospatak Kalesinde işlerine devam etmelerini sağlamıştır.

Imre Perényi ve eşi Dorottya Kanizsai, Garailer'den kalan bu kaledeki pek çok şeyi

¹ I. Zsigmond, Luxemburglu Zsigmond, Sigismund. 1396 Niğbolu Savaşına katılan Macar kralı Sigismund

değiştirmişler, eklemeler yaptırmışlar, yeni bölümler inşa ettirmişlerdir. Kapı ve pencere pervazlarında, şöminelerde ve binanın içinde değişik yerlerde rönesans mimarisinin ve sanatının izlerine rastlamak mümkündür. Imre Perényi'nin ünlü taş arması da yine Siklós Kalesinde bulunmaktadır. Beyaz mermer üzerine yapılmış olan kabartmada naibin arması yer almaktadır. Armanın üzerindeki kılıcın sağ tarafında ise, kıvrıkcık saçlı kanatlı bir melek elinde bir bereket boynuzu tutmaktadır.

Naib Imre Perényi'nin ikinci eşi olan Dorottya Kanizsai dikkat çekici bir karakter ve kişiliğe sahiptir. Büyük bir Macar kadını, soylu bir kadın olarak tarihteki yerini almıştır. Son derece merhametli, hoşgörölü ve iyi niyetli olan talihsiz kadın bu öykünün baş kahramanıdır. Perényi'nin ilk evliliğinden olan iki oğlu Ferenc ile Péter de Siklós Kalesinde büyürler; fakat naibin ölümünden sonra olaylar değişik bir boyut kazanır. Dorottya Kanizsai hayatta iken eşiine her zaman her yerde destek olmaya ve

eşlik etmeye çaba sarfetmiş ve o nedenle de sürekli onunla birlikte yolculuklara çıkmıştır. Ancak eşinin ölümün ardından Dorottya Kanizsai Siklós Kalesinde inzivaya çekilir adeta. Bu arada Osmanlı orduları Macar ovasında, Mohaç'ta 1526 yılında Macar ordusunu büyük bir bozguna uğratırlar. Bu ağır yenilginin ardından sahipsiz kalan ülke üç parçaya ayrılır; beyler ise kendi aralarındaki menfaat kavgasından ülkenin sorunlarıyla ilgilenmezler.

Dorottya Kanizsai, Siklós Kalesinin çok yakınında cereyan eden Mohaç Savaşının ardından çarpışmada hayatını kaybedenlerin savaş meydanında kalan cesetlerini gömmek için olağanüstü bir gayret sarfeder. Osmanlı ordusunun savaş meydanından geri çekilmesinden sonra kendisine bağılı serflerden dört yüz kişiyle beraber bütün ölüleri toplayıp toprağı verirler. Bu savağı katılan Várad piskoposu olan üvey oğlu Ferenc Perényi de Mohaç'daki ölüler arasındadır. Ertesi yıl, yani 1527 yılında Dorottya Kanizsai Siklós Kalesini hayatta kalan diğer üvey oğlu Péter Perényi'ye teslim ederek kendi babasının Sárvár'daki mülküne taşınır.

A feltaláló:Mucit

Faustus Verancsics'in 1579'da Veszprém Kalesine kale komutanı olarak atandığını tarihî belgelerden de öğrenebiliriz. Ayrıca görev yaptığı sürece onun hem kaleyi de surları onarmak için çalıştığını yerel kaynaklar, araştırma ve incelemeler de doğrulamaktadır. Ancak daha sonraları gerçek ile kimi hayal ürünü öyküler zamanla halk arasında anlatıla anlatıla bir efsaneye dönüşmüş ve günümüze kadar da gelmiştir. Hatta bazı yazılı eserlerde kale komutanının Veszprémli bir kıza gerçekten aşık olduğundan da söz etmektedirler. Ve olası Türk saldırılarından hem kendisini hem de kızı kurtarmak düşüncesiyle uçmak için paraşüt benzeri bir icadı olduğundan da söz edilmektedir. Bunun gerçeklik payı elbette bilinemez, ama yine yazılı kaynaklardan öğrendiğimize göre bunu deneyecek fırsatı olmamıştır. Çünkü onun görev

yaptığı süre içinde Veszprém Kalesi Osmanlı tarafından kuşatılmamıştır.

Ama diğer taraftan öyküde yer alan bir bölüm gerçek tarihî verilere dayanmaktadır. Faustus Verancsics'in gerçekten de 1582-1594 yılları arasında İmparator I. Rudolf'un (1576-1608) sarayında çalıştığı doğrudur. Ancak daha sonra bu görevinden ayrılarak kendisini dine adanmış ve bir manastıra kapandığı da bilinmektedir. Bunun gerçek nedeni yazılı kaynaklarda pek belirtilmemekle birlikte kaynaklardan birisine göre nişanlısının ölümü böyle bir karar almasında etkili olmuştur. Yine tarihî kaynakların verdiği bilgilere baktığımızda Faustus Verancsics'in daha sonra, 1598 yılında I. Rudolf tarafından Csanád piskoposluğuna atandığını görmek mümkün; ancak Csanád, Osmanlıların eline geçince piskopos F. Verancsics

de Roma'ya gitmiştir. Burada on yıl kadar kaldıktan sonra Venedik'e taşınmış ve 1617'de Venedik'te ölmüştür.

Öyküde de değinildiği gibi, Faustus Verancsics gerçekten bilgi bakımından son derece donanımlı bir kişidir. Padova ve Pozsony üniversitelerinde eğitim gördüğü bilinmektedir. 1593 yılında yazdığı latince-macarca-italyanca-almanca-hırvatça sözlüğünde günlük hayatta sıkça kullanılan sözcüklere yer vermiştir. En önemli eseri *Machinae novae* adı altında 1616 yılında yayınlanmıştır. Bu eserinde Verancsics altmıştan fazla teknik çizime ve değişik fikirlere de yer vermiştir.

Gábor Lipták bu öyküsünü yazarken, Verancsics dönemindeki Veszprém Kalesi ile ilgili olarak daha fazla ve daha ayrıntılı bilgi için Károly Homig, György Korompay ile István Éri'nin çalışmalarından yararlanmıştır. Ferenc Zákonyi'nin yazmış olduğu bir makalede de kalede çıkan yangını suyla değil gerçekten şarapla söndürdükleri yazılıdır. István Péntes'in makineler, teknik konular ve insanın uçuş girişimleri, ve de yer değirmeni ile ilgili bir yazısında Verancsics'in o günkü fikirlerinin günümüz teknolojisine göre gelişmiş ve önemli fikirler olduğuna değinilmektedir. Hatta Péntes Verancsics'in 1616 tarihli *Machinae novae* adlı çalışmasındaki kimi çizimleri de reproduksiyon olarak ele almıştır. Ayrıca sadece bir kale komutanı, bir din adamı değil aynı zamanda büyük bir araştırmacı ve bilim adamı olan Faustus Verancsics hakkında Béla Tóth'un *Magyar ritkaságok* adlı çalışmasında da geniş bilgi yer almaktadır.

Sajkások serege: Kayıkçılar

Bu öyküsünde Lipták, Osmanlıların Macaristan'daki ilk yıllarına ait olayları değerlendirerek Balaton yöresinde yaşayan halk öykülerinden birisini daha günümüzde yeniden canlandırmaya çalışmıştır.

Bu özellik sadece Lipták'a değil aslında hemen hemen birçok Macar yazar ve şairinin ortak özelliğidir diyebiliriz. Zor, sıkıntılı günlerde, geçiş dönemlerinde ulusal birliğe ve ulusal

dayanışmaya ihtiyaç duyulduğunda Macar yazar ve şairleri bir şekilde bunu adeta içgüdüsel olarak yapmaktadırlar. Tarihten bir olayı alıp güncel bir olayla bağlantı kurarak halka birlik ve beraberlik ruhunu, sabrı aşılamaaya çalışmaktadırlar.

Bu öyküde olay Szigliget’de geçmektedir. Balaton yöresinin en önemli özelliklerinden birisi bölgenin büyük bir kısmının bataklık olmasıdır. Ve bu bataklık yörenin en bataklık yerinde, küçük bir körfezde bulunan Szigliget’deki bataklık arazi de ancak XVIII. yüzyılda kurutulmaya başlanmıştır. Ondan öncesinde buradaki

insanlar son derece zor ve güç koşullar altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu zorluk sadece savaşıardan değil, doğal afetlerden, yerleşim yerinin coğrafi konumundan da kaynaklanan zorluklardır.

Tepede, bugün de eski kalenin kalıntılarını görmek mümkündür. Kaynaklara göre 1526 Mohaç bozgunundan sonra imparator I. Ferdinánd (1530-1564) Szigliget’i Osmanlı akınlarına karşı savaşıan Bálint Török’le bağışlamıştır. Szigliget Kalesi bu dönemde B. Török’ün katibi Imre Martonfalvai tarafından genişletilir, ek inşaatlar yapılmak suretiyle güçlendirilir. Daha sonraları Bálint Török’ün 1541’de Türklere esir düşmesi üzerine kale Gáspár Lengyel’in idaresine geçmiştir.

Imre Martonfalvai, günlüğünde Balaton yöresi balıkçıları ile kale hayatı hakkında son derece ilginç olaylara değinmektedir. Neredeyse bütün Macaristan’ı istila edebilecek durumda olan ve birçok yöredeki Macar kalelerini de kuşatmış bulunan, hatta Siofok civarında hisarlar bile inşa etmiş olan Osmanlı Sultanı Szigliget Kalesini almayı başaramamıştır. Çünkü Szigliget halkı buna karşı direnmiş ve gerekli hazırlıklarını da yapmıştır. Yine Bálint Török’ün katibi Imre Martonfalvai’nin günlüğündeki kayıtlara göre Osmanlılar zamanında Somogyvár, Szigliget ve Keszthely arasında Balaton Gölünde teknelerle taşımacılık da yapılmıymış.

Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nde de Balaton Gölünde kırk elli kadar tekneyle bir kaleden diğer kaleye insanların taşındığından söz edilmektedir. Kayıtlara göre güney sahilllerinden teknelerle, sandallarla geceleyin yola çıkan Türkler ansızın Szigliget Kalesine saldırırlar ve orayı ele geçirmeye çalışırlar defalarca ama bunu başaramazlar. Eski Macar belgelerinde kaleyi almak için Osmanlıların hem karadan hem de sudan saldırıya geçtiklerinden de söz edilmektedir.

Öyküdeki olayları doğrulayacak nitelikte kimi çarpıcı olayları bugün de orada görmek mümkündür. Günümüzde de ayakta olan Avas’daki eski kilise yakınlarında bulunan Réhely de bir zamanlar karşıdan karşıya geçmek isteyenlerin kullandıkları bir geçittir. İşte bu öyküde yer alan kayıkçıların reisi, 1616 yılında burada üs kurmuş ve kendilerini Türk akıncılarına ve gece

¹ 1541 yılında Bálint Török Osmanlılara esir düşer ve ardından İstanbul’a getirilir. Ondan sonra da ömrünün geri kalan kısmını Yedikule zindanlarında geçirir.

baskınlarına karşı korumak için gerekli sandal ve tekneleri yapmak için insanları buradaki sazlıkta toplayıp onlara kayık ve tekneler yaptırmıştır. Resmi kayıtlara göre de Szigliget'in 1674 'deki kale komutanı Gáspár Lengyel Tóti'dir. Kale komutanı burada bulunduğu süre içinde Zala bölge komutanından ulaşımı ve güvenliği tehlikeye attığı için buradaki sazlıkların temizlenmesini talep etmiş ancak umduğu yardımı ve desteği alamamıştır. Onun bu talebini daha sonra ünlü komutan ve şair Miklós Zrínyi'ye de ilettiği yine kayıtlarda geçmektedir. Kale komutanının Türk saldırılarına karşı savunmada kullanılmak

üzere tekne yapımı ve yardım talepleri sadece halk arasında yaşayan öykülerde değil, yazılı kayıtlarda da yer almaktadır. O dönemde Zala bölgesinin kale komutanı olan Miklós Zrínyi de bunun üzerine iki yüz adamını Szigliget'e göndermiş ve oradaki sazlıkların temizlenmesinde, kayık ve tekne yapımında gerekli destek ve yardımı sağlamıştır.

A felnémeti pincevár: Felnémet'deki Mahzen Kale

Gábor Lipták bazı öykülerinin konularını Kuzey Macaristan yöresinden seçmiştir. Ancak bunların seçiminde Macar tarihinin önemli kaleleri ve olaylarının ön planda tutulduğu dikkati çekmektedir. Halk arasında yaşayagelen efsanelerin, öykülerin ilginç yönü kadar olayın tarihsel boyutunun da göz önünde bulundurulduğu görülmektedir.

Lipták'ın yöresel motifleri işlediği eserler zincirindeki dördüncü kitabında, 1974 yılında yayınlanmış olan *Sárkányfészek* adlı eserinde genellikle Kuzey ve Kuzeydoğu Macaristan'da geçen olaylara değinilmektedir. Bunlar arasında da Türklerden, Osmanlı-Macar ilişkilerinden söz edenler bulunmaktadır ve seçkide de genelde bunlara yer verilmeye çalışılmıştır.

Eger ve yöresinde bugün de son derece ilginç olan tarihî yapılar ve doğal güzellikler vardır. Bunların arasında hâlâ eski ününü koruyan şarap mahzenlerinin yeri ayrıdır. Tepelerin eteklerinde, vadilerde yer alan bu mahzenler gerçekten eski zamanlarda adeta birer labirent gibi kaleyi dışarıya bağlayan birer gizli alt geçit görevi görmüşlerdir.¹

Ferenc Bakó'nun *Egri borospincék* adlı araştırmasında Felnémet'deki şarap mahzenleri ile ilgili olarak son derece çarpıcı bilgilere rastlanmaktadır. Bu mahzenlerde gerçekten bir zamanlar Osmanlılar, Eger Kalesini kuşattığında teslim olup Türklerle esir düşmektense onlara karşı savaşıma kararlı Macar direnişçiler saklanmışlardır. Yeraltındaki bu gizemli mahzenler onlar için uzun bir zaman güvenilir bir sığınak olmuştur.

Bugün de mahzenleri gezip görenler duvarlardaki süslemeleri, kabartmaları büyük bir hayranlıkla izlemektedirler.

A nógrádi bég itélete: Nógrád Beyinin Kararı

¹ Ayrıntılı bilgi için bkn.:Ferenc Bakó: Egri borospincék

Gábor Lipták bu tarihsel konulu öyküsünde Osmanlı-Macar ilişkilerinin başka bir yönünü dile getirmeye çalışmıştır. Halk öykülerini ve yazılı kaynakları

değerlendirmek suretiyle farklı bir olay örgüsü ile okuyucuyu başka bir zaman dilimine götürmüş ama bu arada insanların kendileri ve başkaları için neler yapabilecekleri konusunu da aynı canlılıkla işlemeye çalışmıştır.

Kendi yaşadıkları yerleri, ailelerini ve de varlıklarını korumak için köydeki yaşlıların kendi hayatlarını nasıl feda ettiklerini, bu uğurda neleri göze aldıklarını anlatırken Lipták Macar insanının başka bir yönünü bizlere göstermektedir. Ülkesi ve ulusu için her zaman kendi canını feda etmeye hazır olmanın her şeyden önce geldiği anlatılamaya çalışılmaktadır.

Zor günlerinde dayanışmayı dile getirdiği gibi diğer taraftan Nógrád Beyinin adalet ve idarecilik anlayışını da irdelemiştir. Bu ve buna benzer öyküleri okuyarak bu dönemdeki Türk paşalarının Macar insanına nasıl yaklaştıklarını da bir parça öğrenebiliyoruz. Bu öyküde belli bir dönemdeki olaylara değişik bir bakış açısıyla yaklaşmamızı sağlayacak unsurlar da bulunmaktadır.

A keményre szállt turbán: Bacadaki Sarık

Bu öyküde Balaton yöresinin tanınmış bir evinin tarihçesi anlatıldığı gibi aynı zamanda Osmanlılar döneminde burada yaşandığına inanılan bir olay da yeniden gündeme getirilmiştir.

Sarıklı bir bacası olan bu ev, bugün Balaton Gölü kıyısında, Alsóörs'de bulunmaktadır. Bu ev yıllardan beri Macarlar tarafından “török ház”, “török adószedő háza”¹ olarak tanınmaktadır. Halk arasındaki inanışlara göre, anlatılan öykülerin bazılarına göre bu evi XVI. yüzyılda bir Türk defterdar inşa ettirmiştir.

Ancak son dönemde bu konuda yapılmış olan araştırmalara göre bu evin çok daha önceden, muhtemelen XIV. ya da XV. yüzyıllarda inşa edildiği tespit edilmiştir. Geç gotik döneme ait mimarî özellikler taşıyan bu tarihî ev aynı zamanda gotik tarzdaki giriş kapısı ile mahzen kapısı üzerindeki süslemeler nedeniyle bu tarzın Macaristan'da kalan güzel örneklerinden bir tanesidir. Bu ev, diğer taraftan küçük soylu evlerinin genel özelliklerini de taşımaktadır ve bu yönüyle de ilginç bir mimarî yapıdır. Anıt eserler arasında yer alan bu tarihî yapı taştan yapılmış, kapı ve pencere kenarları taş süsleme sanatının güzel örneğini sergilemektedir. Ayrıca kavisli, kubbemsi iç mekanı da inşa edildiği dönemin mimarî tarzını

¹ Türk evi, Türk defterdarın evi

yansıtması ve göstermesi açısından son derece önemlidir.

Bir zamanlar yani Osmanlı döneminde burada bir Türk defterdarın yaşadığı da

yine kayıtlardan anlaşılmakla birlikte ev daha sonraları ilginç görünüşlü bacası ile ün salmış ve günümüze kadar da bu efsaneyi halk arasında yaşatmıştır.

A zsámbéki török kút: Zsámbék'deki Türk Çeşmesi

Bugün de Zsámbék'de kalıntılara rastlayabileceğimiz bu çeşmenin Osmanlılar tarafından yapıldığı bilinmektedir. Macaristan'daki Türk eserleri üzerine yapılan araştırma ve yayınlarda bu konuya değinilmemesi dikkat çekmektedir. Bu seçkinin işte bu nedenle belki de en önemli özelliği bilinmeyi, fazla tanınmayı ya da pek önemsenmeyi de ortaya koymasındır. Bu durum, halk arasında yıllarca yaşayan öykülerin, efsanelerin de en azından tarihî kaynaklar kadar önemli olduğunu gösteren bir durumdur.

Macaristan'daki Türk eserleriyle ilgili araştırmalarım sırasında tesadüfen öğrendiğim bu çeşmenin öyküsü ile Lipták'ın eserleri içinde yer alan bir öykünün örtüşmesi de güzel bir tesadüf diye düşünüyorum.

XVI. yüzyılda yapılmış olan bu çeşme kesme taştan inşa edilmiş dört köşeli bir çeşmedir. Eskiden, duvar diplerinde taş yalıkların yer aldığı bu tarihî yapının orta yerinde de çeşme varmış. Bugün sadece çeşmenin dört duvarı ayakta. Bu konuda Macar kültür tarihî araştırmacılarından birisi olan Sándor Takáts'ın da belirttiği gibi bu çeşmenin başında zamanında Türk kadıları çeşitli davaları görür, köyün önemli meseleleri burada karara bağlanırmış.

Öyküde sık sık sözü geçen Zsámbék kilisesinin kalıntıları da buradan biraz ötede, yüksekçe bir tepenin üzerinde bulunmaktadır. Kilisenin eski alınlığında ve ayakta kalmış olan iki kulesinin kalıntılarının iç kısımlarında gotik mimari tarzın izlerine rastlanmaktadır. Aslında zamanında gotik tarzda inşa edilmiş olan bu kilisenin muhtemelen XIII. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Sütunların süslemeleri, duvarlardaki freskler inşa edildiği zamanlarda buranın ne kadar zengin olduğunu göstermektedir. Bu kilisenin 1241 Tatar istilasından önce yapılmış olduğu sanılıyor ki öyküde bu konuyla ilgili bilgiler mevcuttur.

Zsámbék tarihî hakkında yaptığı araştırmalarında Péter Jávorka da bu konuya ayrıntılı bir şekilde değinmektedir. Buna göre Macar kralı III. Béla (1172-1196), burayı 1186 yılında karısıyla beraber Macaristan'a gelen fransız şövalye Aynard'a bağışlamıştır. O ve daha sonra da onun soyundan gelenler burada yaşamak üzere Zsambék'e bir şato inşa etmişlerdir. Ancak daha sonra, ülkeyi yerle bir eden Tatar istilasından sonra burasını korumak için etrafına daha güçlü bir kale yapılmıştır.

Bu kale ve şatoyu ailenin üyelerinden birisi olan Smaragd comes bu mülkü

1258 yılında Fransa'dan gelen premontreli rahiplere bir manastır yapmak üzere başılamıştır. Buradaki manastır 1475 yılında palos rahiplerin eline geçer ve onlar burayı biraz daha genişletirler.

Mohaç felaketinin ardından kısa bir süre içinde tek tek birçok Macar kalesi gibi Zsámbék Kalesi de Osmanlıların eline geçer. 1541 yılında rahipler öyküde de değinildiği gibi burayı terk ederler ve kilise de, manastır da kaleyle birlikte Türklerin eline geçer. Bazı efsanelere ve kaynaklara göre kilise ve manastır kullanılmadığı için bakımsızlıktan ve ilgisizlikten zamanla harabeye dönüşmüştür. Ancak bu kale daima Zsámbék Paşaları için güvenli bir yer olmuştur.

Osmanlı döneminde sefer olmasa da, başka bir deyişle yörede barış hüküm sürüyor olsa da Zsámbék civarında zaman zaman çatışmalar yaşandığı tarihî kaynaklardan da anlaşılmaktadır. Bu nedenle 1576 yılında Budin Paşası Macarları İmparator Miksa'ya (1564-1576) şikayet eder. Macarların onlara saldırılarından şikayetçidir Paşa ve bu mektuba göre de Táta kale komutanının Zsámbék'e hücumu geçmeye hazırlandığı anlaşılmaktadır. Yine tarihî belgelere baktığımızda 1581'de Györ ve Veszprém kale komutanlarının o zamanlar Türklerin elinde olan bu kaleye saldırdıklarını ve bu kaleyi harabe haline getirdikleri, ancak Türklerin burayı daha sonra yeniden inşa ettiklerini de öğrenebiliyoruz.

Birçok çalışması incelendikten sonra Lipták'ın eserleri içinden bazı öyküler seçilerek hazırlanan bu seçkide özellikle iki konuya dikkat edilmiştir. Türk-Macar ilişkilerini sadece tarihî belgelerden değil, sadece savaşıardan değil yıllar boyu halkın hafızasında yaşayan ve unutulmayan öykü ve efsaneler yoluyla da öğrenmek mümkündür. Lipták'ın öyküleri sadece birer söylence değil aynı zamanda gerekli gördüğü yerlerde daha evvel de değinildiği gibi tarihî belgelerle de desteklenmiş olan öykülerdir. İkinci önemli etken ise Macar tarihine, dolayısıyla Macar kültür tarihine bir başka türlü yaklaşım denenmiştir. Kimilerine göre belki önemsiz ama aslında genel kültür tarihî açısından son derece önemli konuların işlendiği, değişik bilgilerin verildiği öykülere de, önemli olduğuna inanıldığı için bu seçkide yer verilmiştir.

MOLNÁR,
JÓZSEF-SÍMON,
GYÖRGYI

Magyar nyelvelmékek, Budapest, 1980. Tankönyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Hínártündérek. Balatoni mesék. Budapest, 1968. Móra Könyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Vallomások Balatonról. Pécs, 1969. Jelenkor-Magvető Kiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Amiröl a kövek beszélnek. Budapest, 1972. Móra Könyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Sárkányfészek. Budapest, 1974. Móra Könyvkiadó

LÍPTÁK, GÁBOR:

Amiröl a vizek beszélnek. Budapest, 1975. Móra Könyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Hogyan gondozzuk a gyémántjainkat?. Budapest, 1979. Magvető Kiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

A sümegi ház. Budapest, 1981. Móra Könyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

Nyílt kapu. Budapest, 1982. Magvető Kiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

A soproni ötvös. Budapest, 1984. Móra Könyvkiadó.

LÍPTÁK, GÁBOR:

A hajómalom kísértete. Budapest, 1985. Móra Ferenc Könyvkiadó.

PÉTER, LÁSZLÓ:

Új Magyar Irodalmi Lexikon H-Ö. Budapest, 1994, cílt 2, s.: 1228. Akadémiai Könyvkiadó.

ÖYKÜLER

TANRININ İNAYETİ*

Bugün artık sadece Kis-Balaton** kalmıştır bir zamanların o koskocaman su imparatorluğundan geriye. Oysa bu imparatorluk, çok eskiden aşağılara kadar yayılıyor, ta Zala Vadisi'ne kadar uzanıyormuş. Hatta Romalıların, Pribina Slavlarının, yurt kuran Macarlar ile Kral István'ın tebasının dahi büyük teknelerle bu taraflara açıldıkları anlatılıyordu eskiden beri.

Ve bundan başka, yedi yüz yıldır bir açık su gölü olan Balaton Gölü, ayrıca Zalavár'ın Buruföld diye bilinen bölgesini de çepeçevre içine alıyormuş ta eskiden beri. İşte bu sulara birgün, güzel bir yaz sabahında, bataklık sakinlerinden olan ihtiyar bir serf yabancı soylu beyin bindiği kayığın küreklerini yavaş yavaş çekiyordu sazların arasında.

-İşte oradaki, şu gördüğümüz yer, orası. Köprünün sonundaki ise, şurası da, gümrük yeri. – diyen yaşlı adam sözleriyle yeni yeni uyanan sazlıktaki binlerce kuşun cıvıltısını güçlükle bastırmaya çalışıyordu ve bir yandan da uzakta bir yeri gösteriyordu kayıktaki yabancıya.

- Peki orada gümrük vergisini kim alıyor, kim topluyor? - diye sordu boğuk ve sıkkin bir sesle yalnız yolcu.

Bunu duyunca kayıkçı şaşkın şaşkın baktı yanındaki yabancıya ve ardından da:

-Kral István bizzat kendisi Hídvég gümrük vergisi toplama işini Aziz Benedek tarikatının Zalavár'daki manastırına devretmiştir. –dedi adam, duruma bir açıklık getirmek düşüncesiyle..

-İyi de, bu arada vergi toplarken aynı zamanda başkasının topraklarını alma hakkını da vermiş olamaz herhalde! –diyerek öfkesini dile getirdi yabancı.

-Hayır, elbette ki hayır. - diye karşılık verdi ihtiyar köylü ve:

-Ancak manastıra öyle bir şey vermiştir ki beyefendi, bu haktan hukuktan da fazla eder. Manastırın emrine silahlı adamlar, vergi adı altında haraç toplayıcılar ve işpanlar vermiştir. –dedi bezgin bir sesle.

-Gördüğüm kadarıyla da Aziz Benedek Manastırının hakimi de bunları akıllıca kullanıyor. - dedi öfkeli bir biçimde yabancı.

* Istenitélet: Amiröl a kövek beszèlnek; s.: 5-11

** Küçük Balaton Gölü

-Bunu kendini zenginleştirmek, başkalarını da sefilleştirmek için kullandığı belli. - diye devam edince konuşmasına burma bıyıklı ihtiyar serf başını salladı ve:

-Benim gibi bir serf, beylerin işlerine burnunu sokmazsa daha iyi eder. – dedi ama kendisini tutamayıp:

-Ancak yine de şu kadarını söyleyeyim beyim. Şayet adalet arıyorsan o zaman yanlış yere gidiyorsun, o aradığın her neyse onu Zalavár'da asla bulamazsın. –diye ekledi.

Yiğit silahşör elini ihtiyarın buruşuk elinin üzerine koydu.

-Eğer bu kadarını söylediyse şimdi biraz daha anlat bakalım! Manastırı yöneten baş rahibin bu gücü nereden geliyor, neye dayanıyor?! – diye sordu.

-Şu bataklığa iyice bir bak beyim. -diye başladı ihtiyar ve devam etti anlatmaya:

-Ve düşün bir! Şimdi yaz sonu ve kuraklık var. Buna bakarak başka zamanlarda kalenin bulunduğu adayı her şeyden ve herkesten nasıl bir denizin ayırdığını düşünebilirsin artık. Eğer kalenin beyleri istemiyorlarsa o zaman oraya ne bir düşman ne de bir dost ulaşamaz izinsiz. Onlar, oraya yönetenler ise sadece iki kişiler ve kendi aralarında çok iyi anlaşıyorlar. Birisi manastır baş rahibi, diğeri ise kale komutanı. Bu benim dedemin zamanında da böyleymiş bugün de böyle... Şu birkaç karış toprak var ya... hani kaleyi adanın üzerinde bataklıktan biraz yükseltiyor. İşte o, oranın sahiplerine Zala taşıdığına taşkınlıklara karşı bir güç veriyor.

-Güç verebilir ama hak vermez! - diye homurdanarak söylendi soylu bey ve ardından da kendinden emin bir edayla:

-Ama yasalara onların da saygı göstermesi gerek. Ben özgür bir insan olarak dünyaya geldim. Tırje soyundan geliyorum ve Kral István'ın yasalarına da saygı duyuyorum. Yabancı memleketlerden gelen papazlara yıllardır hep vergimizi ödedik ve Alman şovalyelerinin haraç kesmelerine de boyun eğdik, sabır gösterdik.... Ancak bize ait olanı başkasının alıp gitmesine izin vermeyiz asla! –dedi.

-İşte kale, orada! –diyerek bir yeri işaret ediyordu ihtiyar adaya doğru yaklaştıkları sırada. Onun işaret ettiği tarafta, kalenin kapısına doğru giden iskelede kazıklardan ve halatlardan yapılmış köprüyü görmek artık mümkündü.

-Sen kendin de görebilirsin beyim! Kale halkının bile gerilen bu köprüler olmazsa eğer, o zaman adanın kıyısından daha ileriye gidemeyeceklerini kendin de görebilirsin.

Oradan sonra ise sadece kayıktır herkesin efendisi. Şu kocaman kavak ağacının yanına varınca da, işte orada, oradan artık kilisenin kulesini de görebilirsin. - derken eliyle o tarafı gösteriyordu kayıkçı. Ve sanki ihtiyarın bu sözlerini tasdik etmek istercesine o

anda birdenbire Zalavár Aziz Benedek Manastırının kulelerindeki çanlar çalmaya başladılar hep birden.

*

Bundan aşağı yukarı bir yarım saat sonra ise kayık kalenin bulunduğu adanın kıyısına yanaşıp durdu. Soylu bey ihtiyar kayıkçıya bir altın verdi, o ise bu kadar parayı görünce şaşakaldı. Çünkü onunla ne yapması gerektiğini bile bilmiyordu.

-Seni burada, köprünün yakınında beklerim beyim. -dedi mutluluktan kekeleyerek.

-Sadece gelince üç kez ılık çalman gerek ve ben hemen burada olacağım. İster bugün isterse yarın geri dön fark etmez, seni burada bekleyeceğim... Ve eğer izin verirsen bu biçare kuluna bir şey daha söylemek isterim sana. İzin ver de söyleyeyim. İşi sakın düelloya kadar götürme. Kral István'ın Zalavár Manastırını korumak üzere görevlendirdiği adamlar yüzlerce çarpışmada deneyim kazanmış savaşırlardır, kana susamış aç Alman köpekleridirler ve bugüne kadar hep aynı türden olanlar seçiliyorlar bu iş için. Baş rahibin eski haklarını koruyup gözetmesi için özel olarak seçilen kişiler onlar... Sizlerin silahları onların demir döküm miğferleri ile zırhları arasında çok zor bir yol bulurlar kendilerine...

*

Zalavár kale komutanına önde gelen bu soylunun gelişi haber verilince kale komutanı derhal büyük beyin emrine bir delikanlıyı verdi refakatçi olarak. Péter Türje işte bu şekilde geçebildi ağaç dallarından yapılmış geniş köprülerden, iç ve dış kale surlarını oluşturan palankalardan, kazıklı surlardan. Kalenin etrafını çevreleyen arklardan refakatçisinin eşliğinde geçti yabancı ve önce dış, sonra da iç kaleye ulaştı en sonunda.

-Eh burada yolunu bulmak o kadar da zor değilmiş oğlum! -dedi kalenin iç avlusuna vardıklarında ve refakatçisine dönerek:

- Eğer yanılmıyorsam şu, kilisenin yanında bulunan kalın duvarları olan bina manastır olmalı. Komutanına Türje soyundan gelen Péter'in kendisini hürmetle selamladığını söyle, ancak bu sefer buraya geliş nedenim onu görmek için değil. Konuşmamı manastır rahibi ile yapacağım. Onun için gelişimi ilk önce rahip efendiye bildir bakalım. - dedi kararlı bir sesle.

Birkaç dakika sonra soylu silahşör manastırın geniş, kavisli kemerleri olan kabul salonuna alındı. Orada uzun boylu, kır sakallı bir keşiş ayakta duruyordu ve dua edecekmiş gibi göğsünde kilitli ellerini kocaman göbeğinin üzerinde dinlendiriyordu.

-Adım Peder Anastasius. -dedi başını eğerek ve:

-Görevim manastırın dünyevi işlerini halletmektir. - diye ekledi.

-Peki ya başrahip efendi? -diye sordu şimşek çakan gözlerle soylu bey.

-Türje soyundan olanları görmeye bile tahammülü yok mu?

-Başrahibimizi, efendimizi bir tek dinî işler ilgilendiriyorlar. - dedi duyduklarından

rahatsız olan keşiş.

-Onun için mi başkalarının mal mülküne saldırma işlerini kendi kul kölelerine yaptırıyor? Onun için mi pis işlerini o aşağılık adamlarına bırakıyor? İnsanları soyma ve mallarını yağmalama işini ondan mı kendisi yapmıyor?

-Yüce Tanrı ani heyecandan dolayı söylemiş olduğunuz bu isyan dolu sözleriniz için sizi affedecektir. -dedi sakın bir sesle keşiş ve kendinden emin bir sesle sözlerine devam ederek:

-Şikayetinizi biliyoruz ve bize ait yerlerin sınırlarını ve haklarını kralımızın deklarasyonuna uygun olarak da yerine getirmeye, gelenekleri korumaya çalışıyoruz. Durum böyle iken bizim adaletimizden nasıl şüpheye düşebilirsiniz? - diye sordu hakkını aramaya gelen yabancuya.

-Bana adaleti ve hakkı resmi yerler, makam sahipleri ya da kişiler değil o hakkı bize, bizim yurt kuran atalarımız verdiler. Türje sülalesinin topraklarının sınırlarını da bu bölgeyi almak için kanlarını akıtan atalarım belirlemişlerdir.

-Başrahibimiz Salamon efendimiz bu davayla ilgili bütün olayları biliyor. Ben kendisine anlatmıştım. Onun için de her şeyi gayet iyi biliyor. -dedi ve başını yere eğdi keşiş sanki konuşma bitmiştir dercesine ama o sırada:

-Sizin tek toprak kavganız, tek davanız bu değil diye düşünüyorum. - diyerek rahibin sözünü kestirip attı Péter Türje.

-Nereye gitsem her yerde Zalavár Manastırı başrahibinin işpanlarının çapulculuğundan, haneye tecavüzlerinden şikayetçi bütün soylular, hatta serf ahali bile.

-Başrahibimiz Salamon efendimiz Macarların bu huzursuz ve sabırsız yönünü gayet iyi biliyor. Ve işte tam da bu nedenle, bunun için merhametli ve hoş sözlere alışıktı olan kulaklarıyla bu tür inançsız düşüncesiz konuşmaları dinlemez. Onun gibi birisi bu tür sözleri dinlemez bile. Çünkü farklı kişilerin selefi olan birisidir o!

-Ya, öyle mi? Bizim atalarımızın sizinkilerden farkı nedir ki?!

-Onun ataları kan bağları ile değil, gönül bağları ile olanlardır. -dedi bilge bir söz söylemiş edasıyla rahip ve devam etti:

-Sen, bu manastırı Kral István'ın kurmadığını, hatta sadece yenilediğini bile bilmiyorsundur belki de. Büyük bir olasılıkla bilmiyorsundur bunu. Bu bataklığın ortasında daha Romalılar döneminde kazıkların üzerine oturtulmuş bir castrum duruyordu. Bu kaleyi Pribina-Mora hükümdarı daha sonra güçlendirmiş, genişletmiştir. Siz Macarların daha Hristiyanlığı kabul etmeden yüz yıl öncesinde o, burada, bu kiliseyi açmıştı halkın hizmetine. Şunu bil ki... -dedi sesini biraz daha yükselterek rahip ve bu arada yabancı aksanı iyice kendini belli etmeye başlamıştı:

-Bu bataklık yerleşim yeri sadece Macar beylerinin bu bölgede hakimiyetlerinden daha eski değil aynı zamanda da bu ülkedeki ilk Hristiyan kiliseleri de burada inşa edilmiştir vaktinde. Ve bunların içinde Aziz Benedek tarikatına ait manastırı ve kiliseyi bundan dört yüz yıl önce inşa etmişlerdir ki o zamanlar Macarlar henüz bu yöreye gelmemişlerdi bile. Bırak buraya gelmeyi, buranın adını bile duymamışlardı henüz ve daha o zamanlar bu kilise Salzburg piskoposu tarafından kutsanmıştı. İşte ona gönül bağları ile bağlı olan ve onun mirasını korumaya çalışan bir kişidir başrahibimiz Salamon efendimiz!

-Evet, bugün kalesine kapanarak saygıdeğer Macarların topraklarını yağmalayan ve Alman asıllı maşa rahipler ile Salzburg piskoposunun anısını korumaya çalışan bir kişi olduğu çok doğru!

-Bu kadarı yeter! - diyerek sesini yükseltti onun sözlerine itiraz edercesine rahip:

-Benim, dünyevi konuları halletmeye çalıştığım için her türlü söze alışık olan bu kulaklarım bile senin şu tanrıyı inkar eden sözlerini işitince dehşete kapılmama yetti. Seni başrahibimiz Salamon efendimizin huzuruna çıkartamam, ancak onun kararını sana duyuracağım.

-Kendi hatalarını kapatmak, kendi kusurlarını örtbas etmek için başkalarının kaderini belirleyecek kararları veren birisi acaba nasıl birisi olabilir ki? -derken Péter Türje'nin sesi salonda çınliyordu.

-O tek başına hüküm vermiyor, kimseyi yargılamıyor. -dedi sanki karşısındakine merhamet edemişcesine bir ses tonuyla konuşan rahip:

- Hükümdarımız Kral István'dan bu yana sen de gayet iyi biliyorsun ki toprak davalarında son kararı belirleyen olay düellodur. Sen başrahip efendimizin hizmetkarlarının senin topraklarına saldırdıklarını iddia ediyorsun, bizim serflerimiz ve işpanlarımız ise bunu inkar ediyorlar. Eski geleneğe göre bu durumda davalı ile davacı taraflar kendi aralarında düello yaparlar ve yüce tanrı kimin kılıcına zafer kazandıracak güç verirse zafer onundur, adalet ondan yanadır. -dedi.

-O halde seninle mi düello yapacağım? -derken kendini tutamayıp güldü Péter Türje:

-Yoksa senin şu başrahip efendinle mi dövüşeceğim? -diye devam etti konuşmasına alaylı bir üslûpla Péter Türje.

-Bizim inancımız bize savaşmayı yasaklar. -dedi yapmacık, sahtekar bir edayla rahip ve göz ucuyla da gelen adamı bir süzdükten sonra:

-Bizim sırtımızdaki keşiş giysisini kan kirletemez. Kral István, Manastırımızın başrahibinin emrine düello yapacak usta silahşörleri işte bunun için vermiştir. -dedi küstah ve

meydan okuyan bir tavırla.

O anda birdenbire ihtiyar rahibin arkasında tepeden tırnağa kadar zırhlara bürünmüş iri yarı bir silahşör beliriverdi.

-Başrahibimiz düellonun sabah saat onda yapılmasını uygun görmüşlerdir. Kim kazanırsa dava onun lehine dönsün. Başrahibimiz, efendimiz her şeyden evvel tanrının emirlerine boyun eğiyor, zira onun yüce adaletine güveniyor.

-Ve tabii bu arada parası fazlasıyla ödenmiş olan paralı askerin kılıcına da. -dedi içinde bulunduğu durumla alay edercesine konuşan Péter Türje ve dışarı çıkarken de manastırın kapısını hızla çarptı.

*

Üç kez ıslık çalınca ihtiyar kayıkçı hemen gizlendiği yerden ortaya çıktı. Ne olup bittiğini dinleyince bir parça düşündü ondan sonra soylu beye dönerek cesaret verici sözlerle konuşmaya başladı:

-Eğer yüce tanrının merhametini senden yana döndürürsem benim ödülüm ne olacaktır? - diye sordu biraz önce almış olduğu ve hâlâ elinde tuttuğu altınla oynayarak.

-Bunun on katı, elindekinin on katı ve ayrıca hem sana, hem de ailenin bütün üyelerine geri alınacak topraktan sizlerin karnını doyuracak kadar, insanca yaşayacak kadar toprak da veririm. -dedi Péter Türje.

-Anlaşmamız tamamdır beyim! -dedi halinden memnun bir halde kayıkçı ve yaşlı adamın kurnazlıkla yanan gözleri bir an için alev gibi parladı.

-Düello yapacağın şu Ditrik'i iyi tanırım. Kolu adeta demirdendir, ayakları da çelikten sanki ve öyle kılıç sallar ki! Adeta bir şeytan gibidir. Hatta onun zırhının deliklerine takılarak kılıcını bile kırabilirsin. Ve bundan başka, bir de o giydiği zırhı her dövüşten önce bir demirci ustası elden ve gözden geçirir...Ama dahası da var...

-Dahası da mı var?! -diye sordu Péter Türje çünkü intikam duygusuyla dolu bir sesle konuşan adamın ne demek istediğini anlayamamıştı.

-Ancak o işi yapan demirci silahtarın oldukça tatlı ve sevimli bir kızı var ve benim de oldukça yakışıklı delikanlı bir oğlum var. Bu iki genç ise birbirlerini neredeyse bir yıldır seviyorlar ama bir araya gelemiyorlar, evlenip bir yuva kuramıyorlar. Çünkü Zalavár başrahibi onlara değil işleyecekleri bir serf toprağı, başlarını sokacak bir kulübecik bile vermiyor.

-Bir Macar düelloda hile yapmaz. - dedi bu durumdan hoşnutsuzluğunu dile getirmek isteyen soylu bey.

-Ama burada her şey hile zaten. -dedi ihtiyar kayıkçı ve omzunu umursamaz bir tavırla oynatarak alacağı altın ve toprağı da düşünerek konuşmasını sürdürdü:

-Eğer yaşlı bir adamı adalet uğruna, hakkını elde etme uğruna baştan aşağı zırhlı silahlı yabancı paralı bir silahşörün karşısına çıkartıyorsan bu da zaten başlı başına bir hiledir. Hem sonra sen bir şey yapmıyorsun ki zaten beyim! Ayrıca sen daha her şeyi de bilmiyorsun. Sen sadece elinden geldiğince sert bir şekilde dövüş. Ama bir şeye çok dikkat et! O da bütün gücünle o Alman'ın sağ elini yaralamaya bak! Kolundaki bir kılıç yarası yüzünden kimse ölmemiştir...Gerisini düşünme.

*

Ertesi gün, sabahleyin, kalede yaşayanlar Péter Türje'nin artık yaşını başını almış olsa bile yine de son derece korkunç görünen ünlü silahşör Ditrik ile düelloya tutuştuğunu gördüklerinde şaşkına dönmüşlerdi. Ama Alman silahşörün düellonun başlamasından kısa bir süre sonra gerilemeye başlamasından da memnuniyet duymuşlardı doğrusu. Onun, gücünü değil de, kendini savunması için gerekli özgüveni kaybettiği açıkça görülüyordu. Sanki çok fazla içki almış gibiydi, zaman zaman sendeliyordu bile. Başka zaman mükemmel bir düello çıkartan adam hiç gereği yokken birden kolunu tuttu ve sonra biraz yalpaladı ve sanki akrep sokmuş gibi yerinden sıçradı. Ondan sonra da birdenbire gerilemeye başladı ve bir iki daha sert hamleden sonra kolunu tamamen yana bıraktı, elindeki kılıcı yere düşü.

İzleyenler de zırhlara bürünmüş olan bu adamın hücrelerine kadar talihsizlik olduğunu sanki biliyorlardı. Ayakta durmak için ne kadar güç sarf ettiğini de anlıyorlarmış gibi hemen ona inandılar ve silahşörün gerçekten kötü bir iş için savaştığını düşünmeye başladılar. Ondan sonra adam yavaşça kaderine razı olmuş olacaktı ki birdenbire kendini bırakıp sırtüstü yere yığılıp kaldı. Bu şekilde en azından dirseğindeki ve omzundaki o dehşetli kocaman kılıç yarasının biraz kanaması azalmıştı. Péter Türje yerde yatan silahşörün zırhına dokunarak kılıcının ucunu göğsüne dayadı. Bu düelloyu o kazanmıştı.

*

Kararı kale komutanı ilan etti. Saygıdeğer başrahip Salamon'un tanrının isteğini yerine getirmek için ilan ettirmiş olduğu bu düelloyu hangi duygularla penceresinden izlediğini söyleyebilmek gücü. Hatta rahip Anastasius'un Zalaszel'deki toprakların yeniden Péter Türje'nin mülkiyetine iade edilmesini bildiren metni kaleme alırken neler hissettiğini anlayabilmek çok daha zordu.

Yabancı soylu beyi getirdiği gibi aynı şekilde alıp götürdü kayıkçı köprüünün sonundaki gümrük noktasına kadar. İhtiyar kayıkçının da acelesi vardı. Hem de çok acele bir işi vardı. Oğluna hemen bir haber vermek istiyordu. Zalavár'daki silahtar demircinin kızıyla daha o hafta içinde başının bağlanacağını müjdelemeyi arzu ediyordu ve onun ardından da ailedeki herkese, kaç kişilerse hepsinin daha kurak bir yöreye taşınacakları haberini vermek istiyordu. Yolun ortasına vardıklarında Péter Türje daha önce söz verdiği on altını yaşlı adamın eline saydı tek tek ondan sonra da gülümseyerek:

-Şimdi artık bana söyleyebilirsin! Şu Alman'a ne yaptın da bu mucize oldu?- diye sorduğu zaman:

-Ben bir şey yapmadım beyim, her ne yaptıysa Yüce Tanrı yaptı. -dedi ihtiyar serf gönül rahatlığı içinde.

-Kale içindeki demirci düellodan sonra Alman'ın zırhını incelediğinde sadece bir mucizeden söz etmişti. Çünkü zırhı başka zamankinden farklı değilmiş, her zamanki gibi sapasağlammış zırh.

-O halde senin dediğin gibidir, öyledir o zaman! -dedi bıyık altından gülümseyerek soylu bey.

-Nasıl olur da böyle bir şey söyleyebilirsin beyim?! -dedi başını sallayarak yaşlı adam.

-Zira sen de gayet iyi biliyorsun ki Zalavár Manastırının başrahibi bu konudaki son kararı düellonun belirleyeceğini ilân etmişti önceden! Tanrının isteği böyleymiş beyim. Kader kısmet işte!

* * *

PERİLERİN KİLİSESİ*

Küçük kayık çalı çırpıyla karışık sazlıkta güçlüklerle ilerliyordu. Başka zaman da buralarda yolu bulmak kolay değildi ama böyle zamanda, özellikle de burada, Bodrogköz'ün tam orta yerinde ilkbahardaki su taşkınlarında, karşıdan karşıya geçmeyi sadece bu garip su imparatorluğunu iyi bilen birisi göze alabilirdi ancak.

Böyle zamanlarda Tisza nehri birbirine karışıyordu yan kollarıyla. Bodrog ve Latorca'nın denizleri andıran suları nehre karıştığı gibi bunlara aynı zamanda bir de Kárcsa, Tice çayları ve irili ufaklı göllerin taşan suları ile diğer dere suları da karışıyordu. Karayolu üzerinde orada burada yıkık dökük bir kaç çiftlik evi görünüyordu. Bazen birkaç evden oluşan küçük bir köyle karşılaşmak da mümkündü. Ancak kayıkçının çok çok dikkat etmesi gerekiyordu görünmeyen hakim, Tanrının gizli gücüne. Eğer göllerle, ormanlarla, sazlıklarla kaplanmış bataklık ortasında, o suyun içinden yükselen irili ufaklı kum tepeliklerini bulmak istiyorsa dikkatli olması gerekirdi hem de şimdi oraya gitmek için uğraşıyorsa hele.

*

-Şuradaki işte o, Kigyóshomok!** - dedi ihtiyar kayıkçı yanındaki yabancıya aslında sadece kendisinin görebildiği uzaktaki bir tepeliği işaret ederek.

-Peki kale ve şato ondan çok mu uzakta? - diye sordu kadife pelerinine bürünmüş olan görünüşte son derece dertli ve endişeli gibi duran yabancı. Solgun yüzünde sadece gözleri parlıyordu.

-Eğer etrafımızdaki şu çalılıklar olmasaydı şu anda artık orayı görebilirdik beyim. -dedi gür sesiyle ihtiyar.

-Başka zaman da mı böyledir? Bundan daha kolay bir yolu yok mu köyünüze ulaşmanın?

-Kárcsa'ya yılın çok büyük bir bölümünde sadece kayıkla, salla ulaşılabilir. -derken başını sallıyordu ihtiyar.

* A tündérek temploma: Sárkányfészek; s.: 5-45

** Yılanlı Kumul

-Ama o zaman naib Roland'ın şatosunu tam da buraya yaptırmasının anlamı nedir? Anlamıyorum, neden böyle bir yer? - dedi sinirli ve gergin bir ses tonuyla genç adam bir an için kendisine cevap bile veremeyecek durumda olan zavallı bir serf ile konuştuğunu unutarak.

Ama büyük bir şaşkınlık yaratarak ihtiyar ona son deçe bilgece cevap verdi:

-O yaptırmadı, atalarından birisi burayı seçmişti bir zamanlar. Ve inan beyim, bunun için çok geçerli bir nedeni de vardı. – dedikten sonra da sessizce ekledi:

-Nereden geliyorsun bilmiyorum? Sözlerin Macar ama telafuzun yabancı ve bu tuhaf, biraz alaycı konuşmandan anlıyorum ki güneyden bir yerden gelmiş olmalısın bu taraflara. Zavallı kralımız Béla sizin o ıssız adalarınızda kendisine sığınacak bir yer bulduğundan bu yana sizin beylerinizden de pekçoğu zaman zaman buralarda, bizim ülkemizde kendilerine sığınacak bir kapı aramışlardır.

-Ben aramadım. –dedi Dalmaçyalı. İhtiyarın sözlerine kızdığı her halinden belli olan yabancı sanki ondan intikam almak istercesine onu umursamamış gibi yaparak omuz silkti. Sonra da o küstah tavrıyla:

-Hatta ben buraya kendi isteğimle de gelmiş değilim. Daha doğrusu bundan evvel asla görmediğim bu yere beni zorla getirdiler. - dedi hışımla yabancı genç.

-Onun için de anlamıyorsun elbette bu bataklığın ortasına ne diye bir kale yapıldığını. -dedi başını sallayarak ihtiyar ve derin bir iç geçirdikten sonra:

-Burası dünyanın fırtınalı bir köşesidir beyim. Şimdi biraz sakınse de kısa bir zaman öncesinde en son burayı bir de Tatarlar istila etmişti. Bu bataklık işte öyle zamanlarda sizin oralarda dağlara yapılmış kalelerinizden çok daha fazla eder. -dedi ihtiyar kayıkçı.

-Onlardan birisini gördün mü bari de böyle konuşabiliyorsun? - derken gözleri parladı genç yabancının.

-Naib Roland'ın silahtarı olarak gitmiş ve görmüştüm oraları. Kralımızla, efendimizle Tatarların önünden kaçıp bu adaya gelmeden evvel de oralarda kalmıştık ama daha sonra birlikte buraya gelmiştik. Artık tam olarak hatırlamıyorum, ancak aklımda kaldığı kadarıyla denizin ortasında bir sürü adalar vardı, öyle bir yerde olmalıydık. Birkaç günümüzü bir tepeye yapılmış görkemli bir şatoda geçirmiştik... Eğer doğru hatırlıyorsam Klis Kalesi diyorlardı oraya.

-Spalato yakınlarında. -derken derin bir iç geçirdi ve aniden hüzünlendi yabancı.

-İyi bir rüzgâr varsa benim adamdan orası sadece birkaç saat sürer...- dedi sonra da.

-Evet hiç kuşkusuz öyledir. Burada sular sizin oradaki gibi mavi değil. -dedi sanki onun ne demek istediğini anlamış gibi ihtiyar.

-Ama sonuçta bu da su işte... Seni korur ve açlıktan ölmene de izin vermez. Bu ise eğer insan benim gibi ihtiyarsa eğer o zaman cennetten daha fazlası demektir. - dedi ardından da ihtiyar kayıkçı.

-Yine de... ben buralarda ihtiyarlamam ne de olsa! - dedi sabırsız ve huzursuz bir biçimde yabancı.

İhtiyar kayıkçı sessizce başını sağa sola salladı kime ne olacağını kim bilebilir dercesine.

-Bunu asla hiç kimse bilemez beyim. - dedi sonra ve su gibi mavi gözleriyle kıyıya bir göz attıktan sonra da:

-Ama artık sanırım oldukça yaklaştık. – dedi yanındaki yabancıya dönerek.

Yabancı genç hayranlıkla gözlerini etrafta gezdirdi. Çünkü o, o zaman da daha öncesinde olduğu gibi hâlâ bir şey göremiyordu sazlıktan, bataklıkta çalı çırpıdan başka. O, suyu ve kumların oluşturduğu adacıkları, sudan birdenbire yükselen aynı boylardaki kocaman yaşlı ağaçları görüyordu sadece.

*

-İyi de şato ne tarafta? - diye soran genç Paolo şaşkın şaşkın etrafına bakınırken kayığın burnu sonunda kumlu sahile değmişti. Sonuçta hiç kuşku yoktu ki bu genç adam hâlâ kilisenin bulunduğu tepede yeralan yuvarlak küçük şapeli ve onun yanındaki oldukça büyük ama yine de bir kale şatosu denilemeyecek büyüklükteki binadan başka hiç bir şey görememişti. Tepenin çevresinde ise samanla, çamurla karıştırılarak ya da sazlıkların kamışları ile yapılmış kulübelerden oluşan bir köy görünüyordu.

Yabancı gördüklerinden irkilerek ona eşlik eden adama dönerek:

-Hey! Beni nereye getirdin böyle? - diye sorduğunda yüzü öfkeden kızarmıştı adeta.

-Burada bir kale ya da bir şato yok ki! Hani nerede? –dedi korkuyla.

-Bana emir verdikleri gibi beyim seni Karcsa'ya getirdim. - diye cevap verdi kayıkçı. Bir yandan da eski, basit kayığını kıyıya çekerek bağlamaya çalışıyordu.

-Şatoya gelince... eee...şey. Bunu daha önce de söyleyebilirdim gerçi.... ama canını sıkmak, keyfini kaçırmak istemedim....

-Ne olmuş şu şatoya?

-Öyle aman aman bir şey olmadı beyim. Sadece bir fırtına yerle bir etti eski yapıyı. Ama hiç kuşku yok ki naib Roland beyiminiz ataları onu mutlaka bir kale olarak yaptırmıştır zamanında.

-Şimdi şu gördüğüm yıkıntı şey bana yol boyunca anlata anlata bitiremediğin o kale mi yani? -diyerek alay etti Paolo.

-Bu sadece korunacak, insanın darda kalınca başını sokacak bir yer beyim. -diye cevap verdi ihtiyar.

-Kale ise suyun kendisidir aslında. Buraya ilk Macarlar geldiklerinde ve bu kumluk alana yerleştiklerinde bu da yokmuş.

Dalmaçyalı siyah kadife pelerininin alnına düşmüş başlığını geri attı.

-Bu millet ilginç bir millet! -dedi içten bir hayranlıkla yine de.

-Çok uzak ülkeleri fethediyorlar. Orada, bizim memleketimizde güzel şehirlerimizdeki konaklarda, saraylarda hayatlarında başka bir yerde hiç yaşamadıkları kadar gayet rahat yaşıyorlar... Burada, kendi ülkelerinde ise bataklığın ortasındaki bir ada üzerine yapılmış, bir rüzgâr esse alıp gütürecek olan baykuş yuvası evleriyle yetiniyorlar. - deyince bu sözlerden alınan ihtiyar kayıkçı, yine de saygılı bir tavırla:

-Bizi böyle yaşamaya alıştırdılar efendim. Savaş ve de sefalet bizi buna alıştırdı. Nerede ve nasıl yaşayacaksak orada öylece yaşayıp gidiyoruz işte. -dedi.

Dalmaçyalı bu gördüklerini ve duyduklarını anlamakta zorluk çektiği için başını salladı.

-Bu sizin kendi bileceğiniz bir iş. – dedi ama ardından öfke ve kızgınlıkla sesini biraz daha yükselterek:

- İyi de, peki ben ne arıyorum böyle bir yerde? Şu bataklıkta benim ne işim olabilir ki? – diye sorduğunda yaşlı adam son derece sakın bir şekilde:

-Bunu sen daha iyi bilirsin beyim! -dedi umursamaz bir tavırla.

-Herkes kendi kaderini kendisi belirliyor. Herhangi bir nedeni olmasaydı sen de Karcsa Kilisesi'nin bulunduğu bu tepeye gelmezdin. -dedi sonra da.

-Sebepsiz değil, değil elbette var bir sebebi. - dedi ve aniden kendine geldi genç adam.

-Naib Roland beni önden gönderdi. Ne demişti! En kısa zamanda o da burada olacmış dediğine göre. O zamana kadar benim şatoda kalmamı söyledi. İyi ama bu?....

-Bizde taştan yapılmış ve bir serfin boyunu geçen her eve şato derler. -dedikten sonra adam delikanlının sandığını omuzuna alarak önden tepeye doğru yola koyuldu.

-Sana kapıya kadar eşlik edeyim. - dedi sonra da arkasından gelmekte tereddüt eden yabancıya güven vermek istercesine.

-Belki kapı bekçisini, Farkas'ı evde buluruz. Onun için de sen yalnız olmayacaksın aslında. Kırk yıl oluyor ki, o da bizimle gelmişti Trau Adasından buralara.

Bunu duyan genç yabancı birdenbire neşeyle ihtiyarın omuzuna vurdu.

-Yoksa sen Trau'ya da mı gittin? -diye sordu sevinçle.

-Zira orası benim doğduğum yerdir. Orası benim memleketim. -dediği zaman ihtiyar adam bir an için olduğu yerde durdu ve keyifli bir biçimde baktı baştan sona uzun boylu, ince yapılı delikanlıya. İlkbahar rüzgârı Dalmaçyalının omuzlarına kadar varan ve kömür gibi siyah saçlarını savuruyordu.

-Şöyle sana bir bakıyorum da beyim... - dedi gülümseyerek ve:

-Sen o zamanlar dünyada bile yoktun belki de. Ama görüyor musun bak dünya ne kadar da küçük! Bir ihtiyar ve bir genç Karcsa kilisesinin bulunduğu tepenin eteklerinde yıllar sonra yeniden karşılaşıyorlar. Ve şimdi bundan böyle şu gördüğün ihtiyar serf bu nedenle artık güzel söz hak eden iyi bir dost olacak senin için, çünkü bir zamanlar senin adanın tuzlu havasını solumuştu. Bunun hatırı için bana iyi davranmalısın. - dedi ve önden yürümeye devam etti.

Gri kireç taşından yapılmış kalın duvarlı köy evine vardıkları zaman ihtiyar kayıkçı uzun bir süre önce demirden yapılmış olan kapı tokmağını epey vurdu.

Orada, içeriden önce tırs tırs gelen ayak sesleri işitildi ondan sonra da kafasını uzatıp bakan ihtiyar bir adam:

-Kim var orada ve ne istiyorsun? - diye sordu.

-Bendeniz János'un oğlu Péter'im. Eğer beni unutmamışsan Farkas, eski savaş arkadaşın. Getirdiğim kişi ise naib Roland beyimizin bir adamı.

Demir kapı gıcırdadı ve güvercin sakallı, yüzü yara izleri ile dolu, üzerinde yıkanmaktan çekmiş, eski püskü giysiler olan ihtiyar yiğidin gözleri ıslı ıslı parlamaya başladı aniden ışıktaki karşısındakileri görünce.

-Ben de Paolo Radovano'yum. - diye söze başladı dostça yabancı.

- Trau'lu Maestro Radovano ailesindenim. - diye de ekledi.

İhtiyar kapıcı dostça gülümsedikten sonra:

-O adadan gelen herkes burada, bizde sevilen bir konuktur. -dedi ve kapıyı ardına kadar açtı.

Orada, iç tarafta sıvasız, taştan yapılmış sevimsiz avludan hayvan kokusu geliyordu ve kışın soğuğu da hâlâ hissediliyordu. Paolo içeri girmeden evvel etrafına bakındı. Bahar güneşinden biraz ısınıp, etrafına şöyle bir bakınca tuhaf bir duygu kapladı içini. Sanki burada ilk kez bulunmuyordu, sanki daha önce de buraya gelmişti. Daha sonra iki ihtiyarın arasına geçerek biraz öncesine göre daha keyifli bir halde dönüp sıkıcı binaya doğru yürüdü...

*

İhtiyar, kocamış Farkas'ın kavisli kubbemsi odasında genç yabancı kendini daha da iyi hissetti. Biraz zaman geçince keyfi daha da yerine geldi. Köşede doğrudan tavana açılmış bacanın içinde güzel güzel yanıyordu ateş. Ocağın etrafında duvarlarda silahlar asılıydı, taş zeminde ise ayı postu seriliydi; köşede bayraklar duruyordu ve zımparalanmamış ağaç masanın üzerinde de bir şarap sürahisi ve onun yanında şarap kupaları vardı. Herhangi bir Dalmaçyalı kalesinde de bir oda böyle olmalıydı.

-Ocağı yakmıştım beyim. -derken kusurunu affettirmeyi bekliyor gibiydi ihtiyar savaşçı bekçi:

-Ama bu eski manastır nisan ayında bile aralık ayının soğuğu ile kemiklerimi donduruyor.

-İkinci kez manastır diyorsunuz şato diye bilinen şu harabe halindeki eski kaleye. - dedi buraya yeni gelen yabancı ve etrafına merakla bakındı.

-Yoksa burada keşişler de mi oturuyorlar? - diye sordu gördüklerinden sonra daha fazla merakını gizleyemediğinden.

-Ne keşişi! Olsa olsa hayaletleri kalmıştır onların burada. Köyün kadınlarının inandıkları gibi. -derken umursamaz bir tavırla omuz silkti ihtiyar.

-Ben şimdiye kadar eve dönen bir ruh filan görmedim burada. Oysa birçok soğuk kış gecesinde bu düşüncelerle donup kalıyorum olduğum yerde.

-Şaka yapma ihtiyar Farkas. -dedi delikanlı.

-Bu eve niçin manastır diyorsunuz?

-Çünkü daha kısa bir süre öncesine kadar manastırmış da ondan beyim. -diye cevap

verdi şaşırarak bekçi.

-Ama eğer doğru işittiysem sen naib beyimizin adamı olarak buraya geldin ve o sana bu kadarını bile söylemedi mi yani?

-Bunun için zamanı yoktu ki. - diye cevap verdi durumdan rahatsızlık duymaya başlayan Paolo.

-Bay Roland ben geldiğim zaman, tam o sırada sefere gidiyormuş. İki adamını yanıma verdi bana yolun bir bölümüne kadar eşlik etsinler diye, oradan sonra buraya geçmemi ve onu burada beklememi söyledi...

-Şey, benim gibi bir serf adam burasının manastır mı yoksa şato mu olduğu ile pek ilgilenmez. - derken omuz silkti ihtiyar ve o arada da Dalmaçyalı'nın bardağına içki koydu.

-Burada yaşayan benim ama sahibi buraya şato demişse öyledir. Ama yine de şu kadarını biliyorum. Bu yöre çok eski zamanlardan beri Rátót sülalesinin, Karcsa ise St. Jan şövalyelerinin mülküydü. Bundan aşağı yukarı bir yıl öncesi onlar burayı naib efendimize verdiler. Ancak sadece bir rahip değil aynı zamanda bir âlim de olan peder Franciskus da burada yaşıyor, benimle birlikte aynı çatı altında kalıyor. O daha sonra sana bütün hikâyeyi anlatır.

-O halde demek ki yine de tek başına değilsin hayalatlarla!...-diyerek şakalaştı genç adam.

-Onun da onlardan pek bir farkı yok aslında. -derken kıvrak kıvrak gülüyordu ihtiyar.

-Zira o kadar zayıf ki hayalet gelse o bile ondan korkar. Ama şimdi varlığından dolayı başkaca bir şikayetim de olamaz zaten. Naib efendimiz burayı satın aldığından beri bir yakını da burada, kalede oturuyor. András bey Borsa soyundan gelir.

-O halde gidip onları da selamlamam gerekir...

-Yapamazsın beyim. -dedi samimiyetle ihtiyar.

-Beyimiz András ava çıkmıştı. Ve sana kalacak bir yer hazırlayana kadar bu küçük odayla yetinmen gerekecek. Ben de o arada geldiğini pedere haber vereceğim... O kendisi gibi bilgili bir kişiyle karşılaştığı için senin buradaki varlığına sevinecektir.

-Sana benim bilgin olduğumu da kim söyledi ki?

-Kağıtlar torbandan dışarı taşmış. Onları gizleyememişsin. Sen bir şey söylememiş olsan da onlar senin kimliğini ele veriyorlar.

-Oysa ben gerçekten de bir bilgin değilim. -dedi başının sallayarak Paolo.

-Ben sıradan bir yapı ustasıyım aslında... Öyle birisi ki, benden herhangi bir

Dalmaçya kentinde bir sürü bulunur. – dedi sonra da.

Bunu duyan ihtiyar duyduklarına inanmamışcasına yeni gelen konuğun yüzüne baktı.

-Benim bilgimin kaynağı pergamentler değil, ihtiyarlığın ta kendisi. -dedi sessizce. Ardından da:

-Ve o bana diyor ki.... böyle bir delikanlıya sizin oralarda bile pek rastlanmaz. .. Senin içinde ağızından çıkan sözlerin söylediğinden çok daha fazla şey gizli. -dedikten sonra ihtiyar kuru bir odunu eline aldı, eski demir küreğin üzerine biraz kor koydu ve sessizce çıktı gitti odadan.

*

İhtiyar Farkas yalan söylemiyordu. O bir deri bir kemik kalmış, kel kafalı keşiş yaklaşık bir yarım saat sonra gelip Paolo'yu selamladığında onun insandan çok bir hayaleti andırdığına o da inandı. Yüzündeki kemiklere, kurumuş derisi adeta yapışmıştı, yaşlı ve ıslak gözlerini sürekli kırpyordu ve uzun burnu kederli bir biçimde ince dudaklarının üzerine doğru eğikti. Peder Franciskus o kadar zayıftı ki bir adım attığı zaman Paolo onun kemiklerinin dağılıp gideceğini zannetti.

Genç bir erkek iken tabiatın ondan mahrum ettiği güzelliğini o bilimle kapatmaya, gidermeye çalışmıştı anlaşılan.

-Tragurion kentinde nasıl yaşıyorsunuz? - diye sordu ihtiyar keşiş manalı bir ses tonuyla ve ondan sonra yeni gelene ders vermek istercesine devam etti:

-Gerçi sen, senin kentine Yunanlıların böyle dediklerini mutlaka biliyor olmalısın. - deyince:

-Evet ama, ben şunu da biliyorum. Zamanla adı da değişmiş, Traugora, Tahu, Tanu olmuş..... ve oranın en eski sakinlerinin Slavların dedikleri gibi Trogir denildiğini de biliyorum elbette. - diye ekledi onun sözlerinin altında kalmak istemeyen Paolo.

Peder bu kadar fazla bilgi karşısında şaşırıp kalmıştı ama yine de güçlkle geri çekildi, kendisini tutamadı ve yeniden konuşmaya başladı:

-Peki şunu da biliyor musun? Yunanlı olan ilk kurucularının oraya neden tam olarak Tragurion dediklerini de biliyor musun acaba?- diye sordu karşısındaki gence.

-Eğer iyi biliyorsam, eğer yanılmıyorsam Tragurion keçili köy ya da tekeli demek oluyor. - dedi sessizce Paolo alttan alarak ve ardından da:

-Bugün de o kayalık adada keçiden başka hayvan yaşamıyor pek. - diye konuşunca peder Franciskus bu ağız dalaşında pek hoşlanmadığı bir duruma düşmemek için:

-Görüyorum ki memleketinin tarihini iyi biliyorsun. - dedi pes edercesine

sonunda.

Bu sözler karşısında Paolo'nun gözleri parladı.

-Benim sabırsızlığımı mazur gör peder, ama beni daha ziyade senin manastırının öyküsü ilgilendiriyor. - dedi.

Bunu duyan peder Franciskus taburenin üzerine oturdu ve kadehini Paolo'ya kaldırarak hüznü yüzüne bir gülümseme yerleştirdi.

-Sizin şarabınız gibi tatlı bir şarap değil bu şarap ama burada bizi bu da idare eder. Şu korkunç evin öyküsüne gelince... - dedi ve başını sağa sola sallayarak anlatmaya başladı:

-Onu birkaç cümle ile anlatmak kolay. - dedi ve gencin yüzüne baktı.

-Bilgeliğinle, deneyimlerinle bildiklerini zenginleştirip anlatmayı bir dene saygıdeğer peder. -dedi onu konuşmaya teşvik etmek istercesine Paolo.

-Kronik yazarlarımızın kayıtlarına göre, kaynaklara göre... – diye başladı anlatmaya peder:

-Yurt kuran atalarımızdan Kabar kabilesi burada nehirlerin arasında küçük bir yerleşim yeri bulmuş. Karisa, Karos, Karád adları da aslında buna bir delildir. Ama sen bunu nereden bileceksin ya! - derken kendi söylediklerini yalanlamış oluyordu peder. Bir yandan da bardağındaki içkisini içiyordu.

-Bizde Karcsa adının da bir erkek adı olduğunu bilemezsin elbette, nereden bilebilirsin ki?!

- Gerçekten de bilmiyordum muhterem pederim. - dedi başını sallayarak Paolo. Bu konudaki bilgisizliğinin yaman pederin konuşmasına yeni bir güç kazandırdığını görüyordu. Pederin konuşması, bildiklerini anlatması için susmayı yeğlemişti.

-Burada, kilisenin bulunduğu tepede tuğladan inşa edilmiş ilk yuvarlak şapeli ise ünlü Caserta'lı şövalye Rátold yaptırmıştır ki o kralımız Kálmán zamanında ülkemize göç etmiştir. Neredeyse bir yüz yıl var ki, bundan yüz yıl önce Karcsa St. Jan şövalyelerinin eline geçmiş, onların mülkü olmuştu. Gümüş haçlı şövalyeler ondan sonra Azize Margit Kilisesini daha da büyüttüler. Kısa bir süre önce şövalye Rátold'un soyundan gelen ve en az onun kadar ünlü Roland efendimiz, naibimiz bu mülkü onlardan satın aldı. Kaldı ki o kendisi de zavallı kramımız Kral Béla ile sizin orada Dalmaçya'da bulunmuştu bizzat... Şimdi ise burayı yeniden

inşa ettireceği haberi duyuluyor. -dedikten sonra yeni gelen yabancıyı iyice bir süzdükten sonra:

-Belki sen, bu işin ilk ustalarından birisi belki de sensindir. Yoksa sadece bir haberci misin? - diye sordu.

Paolo bu alaylı soruya isteksizce cevap verdi:

-Ben bir inşaat ustasıyım ve Trau katedralinin kapısını yapmış olan Radovano ustanın da yeğeniyim aynı zamanda. Roland beyin özel habercisi adıma yazılmış bir davet mektubu ile, bir emirle beni almaya geldi. Veda etmek için bana iki gün verdiler. Ondan sonra yola çıkmam gerekiyordu. Orada, aşağıda Hırvat Dağlarında kış hâlâ çok sertti ben yola çıktığımda. Geçitlerden nasıl geçtiğimi, buralara nasıl geldiğimi ben kendim bile bilemiyorum. Burada ise Roland efendinizin karargahına vardığımızda tam o sırada o bir sefere hazırlanıyordu.

-Kralının yanında çarpışacak! -diyerek başını salladı keşiş.

-Açgözlülüğünü doyumak için Papa'nın Fermo başpiskoposunu krala göndermesi gerekiyormuş. - dedi yabancı.

-Bizim oralarda öyle diyorlar. Hatta bir de Kral László'nun pagan bir yaşam tarzı sürdürdüğü bile söyleniyor... Ve şimdi o çok sevdiği Kumanlarını dağıtmak için zorlanınca kesinlikle kilisesine ve Macar beylerine karşı döndüğü de söylentiler arasında.

-İyi ama oğlum bir ulus beylerden ve bir kilise de baş papazlardan ibaret değildir ki sadece!- dedi garip keşiş. Buraya yeni gelen yabancı gördüklerinden ve duyduklarından dolayı büyük bir şaşkınlık içindeydi.

-Bunu sen mi söylüyorsun peder? - diye sordu afallamış bir halde Paolo.

-Eğer sen söylediğin gibi birisi isen, o zaman senin de taş ustalarının nasıl yaşadıklarını, silah yapan demircilerin ve zavallı fakir serflerin neler çektiklerini bilmen gerekir. Eğer fakir birisi köyün ortasında kazığa oturtuluyorsa... Krallar, başrahipler ve önde gelen beyler de sürekli birbirilerine ait olanları alıyor ama bunun için cezalandırılmıyorlarsa ya da sadece yine halkı cezalandırıyorlarsa, onların köylerini ateşe vererek, yakarak evlatlarını da savaşlara sürüklüyorlarsa - diye anlatan bir deri bir kemik kalmış rahip iki elini göğse açtı ve:

-Şu kutsal şövalyelerin hizmetinde bulunan bir rahip olarak burada yaşadığımdan beri sadece Kral László hakimiyeti sırasında, bu büyük adamların hükümdarlarına karşı en azından on kere baş kaldırdıklarına tanık oldum. -dedi.

-Roland bey adalet için savaşa gittiğini söyledi bana. - dedi şaşkına dönen Dalmaçyalı.

-Bütün savaşları adalet için yapıyorlar evladım! -dedi ve eliyle bir haç işaret yaptı alaylı

bir biçimde peder.

-Ancak adaletin yüzü yerine göre değişiyor her seferinde. Bu sefer büyük beyler Kral László'ya karşı ayaklandılar. Ve ben Roland beyimizin bu nedenle kilisenin inşaatı için görüşmeye gelecek zaman bulacağına pek inanmıyorum.

-O halde bana ne olacak peki? -diye sordu korkarak yabancı.

-Bizim baykuş yuvası kalemizin eski duvarları arasına çekilip burada kalacaksın bir süre. -dedi sessizce peder.

-Düşünmek, planlar yapmak için böyle günler iyidir.

-Peki bu yarasa ve baykuş yuvası yeri bırakıp gidersem o zaman bana ne olur? – diye sordu kızgın bir sesle Paolo.

Zayıf yapılı peder Franciskus yeniden kadehine içki koydu.

-Biz yemin ederek gelecek ve de olacak her şeye boyun eğmeyi içimize sindirdik. -dedi sessizce, ardından da:

-Sen ise, bunu tecrübelerinin öğreneceksin. - deyince, Paolo:

-Peki ya öğrenmezsem? - diye haykırdı öfkesini gizleyemeden.

-Bataklık ve buradaki sefalet sana bunları zamanla bir bir öğretecektir. Beyimizin emri olmadan buradan gitmeye kalkışırsan sadece yaban hayvanlarının ya da eşkiyaların avı olursun. - dedi son derece sakin bir sesle peder.

-Ben nasıl bir yere geldim böyle? - diyerek elleriyle yüzünü kapattı Paolo.

Yaşlı keşiş sakin bir biçimde elini onun omuzuna koydu.

-Burası dünyadaki diğer sefil yerlerden daha kötü bir yer değil. - dedi çaresizliğe kapılan genci teselli etmek istercesine.

-Ancak burada savaş açık olur. Oysa sizin oralarda, sizin kentlerinizde parlak, süslü sözlerle, gülümseyen, sahte yüzlerle zehiri karıştırıp kurbanlarına içiriyorlar ama burada bir savaş, bir mücadele açıktır. Onun için bizim burada kurdu dışından tanıyacaksın. Ve inan ki oğlum pek çok defa bu da yeter hayatı tanımak için bir insana... – dedikten sonra kederli bir sesle ekledi:

- Bazen mutluluk için bu da yeterli olur inan ki.

*

Ertesi gün öğleden önce Paolo kilisenin bulunduğu tepeyi gezip dolaştı. Tam küçük, yuvarlak şapelin yarım daire şeklindeki süslemelerine bakarken birdenbire yanbaşımda ihtiyar pederin sesini duyunca irkildi.

-Tanıdık değil mi? -diye sordu gülümseyerek peder.

-Yüz yıl var ki bunun ustalarının taşlara işlenmiş düşleri bütün dünyayı gezip dolaştılar. Kimbilir, Pannonia'dan mi gitti Dalmaçya'ya bu pervaz, yoksa bizim beylerimiz mi alıp getirdiler ustaları ve örnekleri buralara sizin oralaradan bilinmez? - dedi.

-Kimbilir? -dedi Paolo ve sonra da:

-Amma da ilginç bir adamsın sen peder! Şu bataklığın ortasında böyle düşünceler geçiriyorsun aklından! -diye ekledi.

Çirkin ve yaşlı peder gülümseyerek bakıyordu Dalmaçyalı delikanlıya.

-Görüyor musun oğlum, şu halime bak! Sefalet denilen şey beni şu paçavralara büründürmezden evvel ben de yeterince çarpışmıştım, yiğitlik yapmıştım. Ondan sonra dünyayı o kadar çok dolaştım, o kadar çok yer gezip gördüm ki gördüklerimden sonra o dünyadan vazgeçtim. St. Jan şövalyeleri Hristiyanları, Hristiyanlığı koruduklarını söylüyorlar ama ben o kadar çok şey gördüm ki! Gereğinden fazla şey gördüm! Öyle ki, sonunda boynumdaki o gümüş haçı çıkartıp atacak kadar çok şey gördüm ve onun yerine, sadece Tanrıya hizmet giysisi olan şu keşiş cüppesini giydim sonunda. - dedi ve sonra yine aniden eski kilisenin yıkılmış duvarına baktı ve genç adama dönerek:

-Söyle bakalım bana. Sen hiç Ják'da bulundun mu? - diye sordu ve ondan sonra da sorduğu soru üzerine o da gülümseyerek:

-İyi de nasıl gitmiş olabilirsin ki oraya sen? Ne biçim soru soruyorum ben de sana? -dedi.

-Niçin soruyorsun?- derken Paolo'nun gözleri parlıyordu meraktan.

-Çünkü orada, Yukarı Macaristan'da batı sınır boyunda bir kilisemiz inşa edildi. Bundan elli yıl önce filan yaptılar. Ve ben Trau'da ve Zára'da bulunduğum sırada sizin bazilikanızda da öyle kısımlar görmüştüm ki... Onlarda sanki bizim Macar ustalarının ellerinin izini tanır gibi olmuşum.

Dalmaçyalı bir düşündü.

-Ben kendim de bilemiyorum, bunu sana neden anlattığımı bilmiyorum. -diye başladı konuşmaya.

-Ama ihtiyar kayıkçı beni getirip şu kumlu adaya çıkartıp kıyıya bıraktığından beri sanki sizin aranızda daha evvel bulunmuşum gibi garip bir duyguya kapıldım... Şimdi senin söylediklerini dinlerken de ana dilimle birlikte aynı zamanda Macarca da öğrendiğim aklıma geldi. O zaman bana daha sonra Macar kralının sarayında bu dile ihtiyacım olacağını

söylemişlerdi.

-O halde seni daha çocukluğunda burası için yetiştirmişler demek ki?

-Buna pek inanmam. - dedi omuz silkerek Paolo.

-Annem ve babam adalıların dilini konuşuyordu... ama yalnız kaldıkları zamanlar onlar kendi aralarında sizin dilinizde konuşurdu.

İhtiyar keşişin yaşlı gözleri birdenbire parladı.

-Radovano! - diye bir çılgılık attı sonra da.

-Bu ad ne kadar da tanıdık, ne kadar bildik! Radvány bile olabilir!

-Bırak Allahaşkına! - diye el etti Paolo. Sonra bir an için durdu ve:

-Büyük amcam Trau katedralinin ustası, bu doğru bile olsa, yine de bu hikâyeye inanmaz. Bunu kabul etmez hiçbir zaman. - dedi.

-İnsan akrabalığı üstlenmez, kabul etmez zaten. -dedi sessizce yaşlı peder.

-Ya öylesindir ya da değildir. -dedi sonra da.

-Çok ilginç, orada biz, evde bu konuyu hiç konuşmamıştık. -dedi delikanlı ve bir an için düşüncelere daldı.

-Vedalaşırken annem “ Sana neden Macarca öğrettiğimi iyice düşün ve anla!” demişti bana.

-İnsanların kaderi ilginçtir evladım. - dedi keşiş.

-Şu fırtınalı yüzyılda, savaşların içinde sonuçta bir aile atalarını kaybeder, diğeri ise onun yerine yenilerini kabul eder. Kim bilebilir ki, kim nereye diye yola çıkmış ve nereye kadar varmış, nereye ulaşmıştır atalarımız, bunu kim bilebilir!?

Paolo, kilisenin bulunduğu tepenin yamacında, kocaman bir ağacın altında dalgın dalgın oturan o uzun boylu, ince yapılı kızı o anda fark etti. Delikanlının bakışlarını takip eden peder:

-Kuman kızı. -dedi alaycı bir biçimde.

-Bugünlerde o kadar kötülenen, dışlananlardan sadece bir tanesi. -diye de ekledi sonra.

-Kuman kızı! -dedi elinde olmadan sırtı ürpererek delikanlı ve hemen haç çıkarttı.

-İyi de onların biraz hafifmeşrep olduklarını söylüyorlar, dedi.

-Öyle diyorlar çünkü onlar bizim beylerimizin kızlarından farklılar. -diyerek

duyduğundan etkilenmemiş gibi omuz silkti keşiş.

-Ve affedilmesi en zor olanı da bu. Ama oğlum, ben, neredeyse yirmi yıldır bu yörede yaşıyorum ve sana söylüyorum, o kızlar da dünyada diğer bütün kızlar gibiler.

- Dinsizler! -dedi öfkeyle delikanlı.

-Bu sadece bir kelimedir evlâdım. -diye cevap verdi keşiş.

-İnsanlığı bizim içimize vaftiz suyu ile boşaltmıyorlar ki! Ben Kumanların arasında da bir çok yaman, yürekli adam gördüm. Öte yandan benim dindaşlarım arasında da çok sayıda dinsiz tanıyorum aslında.

-Ve sen bir papazsın öyle mi? -derken başını sallıyordu delikanlı bu konuşulanları anlamakta zorlandığından.

-Ben, insan sevgisini Papa'dan öğrenmiş bir papaz değilim. İnsanları sevmeyi kendi inancımdan ve de bilgeliğimden öğrendim.

-İyi ama Kumanlar yerinde duramayan karaktere sahiplermiş, yoldan çıkmış, boş boş dolaşan, zina yapan insanlarmış. -diye söyleniyordu Paolo. Bir süre önce buraya geldiğinde yüksek soylulardan duyduğu sözleri tekrar ediyordu aslında.

-Sadece gelenekleri farklı ama başka şeyleri onlar da iyi ya da kötü bir şekilde en azından bizim kadar biliyorlar. -dedi gülümseyerek peder.

-Peki bu arada ayrıca neyin iyi neyin kötü olduğuna kim karar verebilir? - dedikten sonra da yaşlı keşiş delikanlı ile alay edercesine:

-Yoksa şu Fermo başpiskoposu mu söyledi bunları? Hani şu yeni topraklar için birbirini yiyen soylu beylerin arkasından bir eliyle altınları toplarken öteki eliyle de onlara günahlarını affedeceğini vaat eden, sözde genç kralı da rahat bir hayata sürükleyen başpiskopos mu karar veriyor buna? -diye sordu.

-Peki bu kız nasıl oldu da buraya geldi? - diye sordu ne diyeceğini bilemeyen Paolo.

-Senin ruhundaki huzuru bozmayacaktır emin ol. - derken anlamlı anlamlı gülümsüyordu keşiş.

-Şu kimbilir kaç yıllık tepeler onun kadar sert bir kızı sırtında kimbilir en son ne zaman taşımıştır bana göre. Beyimizle buraya geldiğinden beri tek bir kelimesini duymadım daha. - dedikten sonra ihtiyar peder iyice şaşkına dönmüş olan delikanlının koluna girdi ve onunla

manastıra doğru yürümeye başladı.

*

Birkaç gün sonra küçük köyde yabancı delikanlıyı artık herkes iyi tanıyordu. Şu da bir gerçek ki siyah kadife pelerinini çıkartıp yerine erguvan rengi bir ceket giyip ayaklarına da sarı saten çizmelerini geçirince ona bakmanın ayrı bir zevki vardı. Omuzlarına dökülen gür siyah saçları dalga dalga yayılarak solgun ama düzgün yüzünü kapatıyordu ve gözleri bir zümrüt gibi ışıltıyordu. Bunun yanı sıra da bu taraflara gelen soylu delikanların yaptıkları gibi başını yukarı kaldırıp dimdik yürümüyordu. Onun yerine güneylilerin o içten gülümseyişi ile herkese dostça gülümsüyordu yolda yürürken ve en fakir serfler ile bile birkaç laf ediyordu, herkesle

konusuyordu. Köydekiler onun, belinde kılıç yerine koltuğunun altında kıvrılmış kâğıtlar ile dolaşmasını da seviyorlardı. Ayrıca en fakir köylünün evini de tepedeki kiliseyi ölçtüğü gibi büyük bir hevesle ölçüyordu.

Kızlar onu görür görmez kendi aralarında fısıldaşmaya başlıyorlardı. Ona sadece 'Dalmaçyalı' diyorlardı. Elbette içlerinden bazıları hemen ona göz koymuşlardı bile.

Kilisenin bulunduğu tepenin eteklerinde dolaşırken, gölün kıyısında çamaşır yıkayan kadınların yanından geçerken arkasından kahkalar yükseliyordu.

-Yakışıklı bir oğlan. - dedi fiçı ustasının kızı Julis.

-Yabancı olması çok yazık! -dedi sonra da.

-Oysa ne kadar hoş birisi! -diyerek kendini ele verdi Kati, nalbantın en güzel kızı ama bunu söyleyince yüzü hemen kıpkırmızı oldu. Ancak ötekileri delikanlıya öylesine takılmışlardı ki onun kızardığını görmediler, hatta fark etmediler bile.

-Ve çok da iyi niyetli, merhametli birisiymiş. -derken ardından bakıyordu Juhászların Örzse'si de.

-Herkes söyleyecek tatlı bir iki söz var.

-Hatta Rozi teyze bile gülümsedi onu görünce o tek dişini göstererek. - derken gülüyordu nalbantın peltek karısı.

-Onlara uğradığı zaman kapının önünde sohbet bile ettiler. Dalmaçyalıyı eve kadar götürdü.

-Elbette onunla ne yapmak istediğini bilemem! -derken anlamlı bir biçimde gülüyordu bir başkası, pembe yanaklı genç bir gelin ve yeni ıslattığı çamaşırlara vuruyordu elindeki tahtayı havaya kaldıra kaldıra.

-Evlerin yapısını inceliyor. -derken alaylı bir biçimde dişleri eksik olan Rozi teyzenin

konusmasını taklit ediyordu marangozun karısı.

-Şeytani planlar için, şeytani işler için o harap kulübe bile iyi bir örnektir. -diyerek mırıldanıyordu fesatlıkla köyün ihtiyar kadınlarının en ihtiyarı ve sonra adeta bir tehlike habercisi, bir felaket tellalı gibi ekledi:

-Şu Dalmaçyalı, burada güneşin altında, dışarıda ne kadar neşeli ve kibarsa orada, kalede, bir o kadar dertli ve kederlidir kesinlikle. Birkaç gün önce manastırda kalan beyimiz András'ın yıkanacak çamaşırlarını almaya gittiğimde penceresinden içeri bakınca onu gördüm. O kocaman şöminede nisan ayında yanan ateşin karşısında başını eğmiş, boynu bükük, üşümüş bir serçe gibi oturuyordu tek başına.

-İhtiyar Farkas da öyle diyor. - diyerek lafa karıştı Kati.

-O da delikanlının her zaman üzgün ve dalgın olduğunu söylüyor.

-Belki de memleketini özlemiştir. - diyerek derin bir nefes aldı hülyalı gözlü Örzse.

-Sonuçta zavallının burada hiç kimsesi yok!

Ama falcı, arada bir doğru kehanetlerde bulunan ihtiyar kadın köylü kadınların yabancı delikanlının üzüntüsünün nedenlerini böyle dünyevi şeylerle açıklamalarına izin vermedi.

-Göl perileri onun keyfini kaçırdı. - dedi sakın sakın duran gölün suyuna çamur atmak istercesine.

-Böyle zamanlarda, gün ışığında derinlere dalarlar ancak geceleyin ay ışığında göründüklerinde en mert, en cesur delikanlıyı bile sararıp soldururlar...

-Öylesi gerek ona! Oh olsun! - dedi küçük Kati.

-Peri kızlarına bakacağına neden bize bakmıyor!

-Sen önündeki çamaşırını yıkamaya bak! -dedi bunun üzerine ihtiyar kadın hoşnutsuzlukla homurdanarak.

-Senin sana okuyup üfleyecek bir büyücüye ihtiyacın var önce, hem sana delikanlı ne gerek daha!

Genc kızın yüzü bu sözler üzerine alev gibi kızardı ama dişlerinin arasından konuşarak yaşlı kadına laf yetiştiriyordu hâlâ:

-Size de süpürge gerek! Cadı süpürgesi! – dedi ve ondan sonra daha yüksek bir sesle

ekledi:

-Hatta size bir de büyücü bulmalıyız ama daha çok şu sizin uyduruk cücelerin ve periler gibi olmalı.

*

Paolo, alışık olduğu insanı yakıp kavuran o güney güneşi ve yüksek sesle konuşan güneyli insan karakterinden sonra burada, bu viran kalenin sessizliğine zor katlandığı için her fırsatta dışarı çıkıp dolaşıyordu. Olabildiğince çok dost kazanmaya çalışıyordu buradan kaçıp kurtulma işini kolaylaştırmak için. Çünkü bunu çoktandır kendi kafasında planlamıştı. Her ne kadar ister kan ister sanat akrabılığı olsa da aslında onun bu ülkeyle ortak bir yanı yoktu ve bunun için de bir an evvel kaçıp buradan kurtulmak istiyordu.

Burası, bu uçsuz bucaksız bataklık, şu içler acısı durumdaki kale,

zavallı fakir serflerin ev diye başlarını soktukları o kulübeler, yarısına kadar yıkılmış ve artık neredeyse bir harabeye dönmüş, yanmış kalesiyle burası onun büyük planlarının sadece mezarı olabilirdi. Sonuçta genç yüreğinde buraya gelirken büyük düşler kurmuş, büyük umutlar beslemişti. Çocukluğundan beri süslü kale şatoları ve katedrallerin görüntülerini canlandırmıştı gözlerinin önünde ve bu yüzden de eğer bazen bir iki çiçek ya da hayvan görürse durup saatlerce bunları hayalinde, rüyalarında inşa ettiği sarayın süslemeleri arasına nasıl yerleştireceğini, nasıl yapacağını düşünmüştü.

Pek çok kere saatler boyu otururdu tepede ve şu küçük yuvarlak şapelden başka nasıl bir şey yapılabilir diye defalarca aklından geçirirdi ki onu en azından bundan iki yüz yıl öncesinde Caserta'lı şövalye Rátold' un getirdiği usta yapmıştı buraya. Şimdi kilisenin mihrabı burası sayılırdı. Ayınlar burada yapılıyordu. Bu şapel her şeyiyle eski ustasının ellerinin izlerini taşıyordu. Peder Franciskus'un iddia ettiğine göre bugünkü kiliseyi eskiden St. Jan şövalyeleri kubbeli, küçük, yuvarlak kilisenin batı duvarını yıkarak ve orayı genişleterek yaptırmışlar. Üç bölümlü büyük bir kilise olarak planlamışlar, ama bu plan asla gerçekleştirilememiş.

*

Paolo, Roland Beyin geleceğini biliyordu ve o zaman aralarında manastır ve kilise hakkında da konuşacaklardı. Ama o bütün bunlara rağmen kafasını ne kadar yorsa da, güney adalarının geniş binalarına alışmış olan gözleriyle çok güzel inşa edilmiş bu minicik kutsal mabedin gerçekten kocaman bir katedrale nasıl dönüştürebileceğini bilemiyordu, bunu olabileceğini düşünmüyordu bile. Akıllı bir türlü bu işi almıyordu.

“Hem sonra, böyle gösterişli bir kilise bu bozkırın ve bunca yokluğun, sefaletin içinde

her tarafı sazlıkların kapladığı bir yerde neye yarar ki!” diye düşündü kendi kendine.

*

Ancak naib Roland mahiyetiyle birlikte ansızın çıkıp gelince ve Dalmaçyalı ustayı huzuruna çağırınca genç delikanlı bu sorusunun cevabını aldı.

-Bu seni hiç ilgilendirmez! -diye cevap verdi büyük bey.

-Dağları aştırtıp seni buraya getirtmemin nedeni Karcısa'da ne diye kendime ve aileme bir manastır inşa ettirmek istediğim konusunda seni ikna etmek için değildi. Ben senin babanın kardeşini, Trau domunun ustasını tanıyorum. Biliyorum ki onun daha önce gerçekleştirmiş olduklarını sen tekrar edemezsin. - dedi ve hiç istifini bozmadan:

-Ancak yaşlı bir adama böylesi tehlikeli bir yolculuk için emir veremezdim. -diye de ekledi.

-Peki niçin? Niçin biraz daha bekleyemediniz efendim? -diye sordu cesaretle Paolo.

-Son altmış yılın tüm savaşlarını ben kazandım. -dedi kendi önüne bakarak Roland bey.

-Beni Tatarlar bile vazgeçiremediler, yolumdan döndüremediler, değiştiremediler. Ancak hiç birisinin yapamadığını şimdi şu ihtiyarlık bana yapacak gibi görünüyor... Şimdi bu işle, yapacağım bu kilise ile yetinmem gerekiyor artık. Öte yandan sanat ve mimari konusundaki tecrübesizliğimi ise senin gençliğin kapatacaktır.

-Saygıdeğer naib, efendim! - diye sözlerine başladı Paolo, ama yaşlı adam onun sözlerini yarıda kesti.

-Ben naib değilim. -dedi kibirli bir edayla.

-Ve şu acı dolu dünyada böyle bir şeye de talip değilim artık.

-Herkes size öyle diyor ama. -dedi Paolo ancak ihtiyar, yiğit adam konuşmasına izin vermedi.

-Hizmetkarlarım ve serflerim bana öyle derler. Çünkü bir zamanlar büyük kralımız, Kral Béla'nın yanında gururla üstlenmişim bu görevi... Bugün ise krallarına sadık nadir birkaç kişiden birisiyim sadece.

-O halde yüce efendim! - dedi ne yapacağını, ne diyeceğini kestiremediğinden omuz silkerek Paolo.

-Size nasıl hitap etmeliyim, sizin için ne yapabilirim? Öyle sanıyorum ki ne istediğinizi bana açıklamanız gerekiyor, kendiniz söylediniz... - şeklinde sürdürdü konuşmasını biraz imalı bir üslûpla.

-Yeteneklerimin sınırlı olacağını siz kendiniz söylediniz ancak şu kadarını itiraf etmeliyim izninizle. Sizin şu küçük tepenize benim kocaman bir kilise, bir katedral planladığımı tahmin bile edememişsinizdir sanırım...

Bir şey söylemeden evvel Roland sakalını sıvazladı.

-Görüyorum ki, senin bilgin benden daha fazla. - dedi öfkeli bir sesle ve ardından da:

-Ama ustalarımın tartışmak benim adetim değildir. Geri dönmeyen, buradan ayrılmadan evvel Karcısa kilisesinin planlarını görmek istiyorum... -dedi son derece kararlı bir ses tonuyla.

-Yüce efendim, planları hazırlamak kolay. -diye cevap verdi Dalmaçyalı.

-Ama esas önemli olan, bu iş için gerekecek mermer, taş ve diğer gerekli malzeme, bir inşaat için gerekenler nereden gelecek?...

-Senin işin planlayıp gerekenin hesabını yapmak ve neyin gerektiğini söylemek!
- dedi kibirle büyük bey.

-İşpanlarımın görevi ise bu istenilenleri bir an evvel zamanında buraya getirmektir.

-İyi güzel ama yine de bu bozkırda, bu gölün ortasında bütün bunları kim nerede bulup nasıl getirecek bana?- diye sordu delikanlı hâlâ bu işi akıllı almadığından.

-Göldeki su perilerine güvenmeyeceğiz merak etmeyin! -derken gülüyordu Roland ve sonra sesini biraz daha alçaltarak:

-Bu işi perilerin yerine hizmetimdeki halk yapacaktır. Merak etme sen. -dedi

-İmkansız! - diyerek karşı çıktı delikanlı.

Yaşlı naib o anda elini oğlanın omzuna koydu ve sesini de biraz daha yükselterek:

-Kayınbiraderimi, Hırvat Banını, Trau'lu Radovano sülalesinin Macar kralına sadık olmadığı konusunda haberdar etmek istemiyorum. - dedi.

Paolo şöyle bir silkindi ve sonra da naibin gözlerinin içine bakarak:

-Şimdi, evet şimdi artık birbirimizi anlıyoruz beyim! -diye cevap verdi, ardından:

- En kısa süre içinde planları göreceksiniz. -dedi.

*

Naip Roland'ın gelişiyse birlikte birdenbire manastırdaki sakin, uyumlu hayat da değişmişti. Büyük beye böyle bir yerdeki, böylesine uzak mülküne bile birçok soylu yiğit, işpan sürüsü ile onların beraberindeki kalabalık eşlik ediyordu. Bütün bunların etrafında koşuşturup duran hizmetçi ordusu da işin cabasıydı. Onların varlığı ile bu eski kale tıpkı bir arı kovanına benziyordu. Güneş batmaya başlamak üzereyken

kendini iyice yaptığı işe kaptıran Paolo'yu rahatsız etmeye başlayan bu sefer peder Fraiciskus'un insanın kafasını karıştıran, geceleri uykusunu kaçıran fikirleri veya yaşlı Farkas'ın savaş hikayeleri değil, beylerin gürültüsü, şamatasıydı. Bu gürültü patırtı, bu şamata şafak sökmek üzere iken bile öyle fazlaydı ki buranın hali geceyarısı bir meyhaneden farksızdı.

Ertesi gün akşam üzeri Roland sülalesinin renklerine bürünmüş gösterişli kıyafet giymiş bir uşak yabancı delikanlının kapısını çalıyordu. Naib yıllarca boş yere yaşamamıştı orada, aşağıda. Adalarda büyük beylere yakışan her türlü davranış kuralının en ince ayrıntısını biliyordu ve şu bataklıkta ortasında bile o kuralları uyguluyordu. Uşak kibar bir şekilde düzgün kurulmuş cümlelerle beyinin mesajını delikanlıya ilettilti. Akşam yemeğinde ustayı soylu konukların arasında görmekten beyefendinin mutluluk duyacağını bildirdi. Bunu duyunca Paolo'nun kalbi heyecanla hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı, ama sıradan sözlerle kabul etti bu beklenmedik ve istenmedik daveti.

Ondan sonra bir saat bile geçmemişti ki Dalmaçyalı soylu Macar beyinin bu yıkık dökük, harap ve sıkıcı manastırın bulunduğu eski şatonun salonlarında ne kadar görkemli bir ziyafet düzenleyebildiğini hayretle gördü. Kapıdan çıktığında kandillerin aydınlattığı koridoru tanımakta zorluk çekti. Telaşla koşuşturup duran hizmetkarların bir kısmı ellerinde alev alev yanan meşaleler ile aydınlatıyorlardı başka zaman neredeyse hiçbir şeyin görünmediği kavisli kemerleri olan bu koridor ve salonları. Ve daha öncesinde örümcek ağlarından görünmeyen eski ve paslı demir kapılar arkasında o zamana kadar bilinmeyen, arkadaki teraslar, ısıll ısıll aydınlatılmış odalar, kıvrım kıvrım bahçeye inen zarif merdivenlere açılıyordu.

Yukarıda bulunan büyük salonun kocaman masalarının üzerlerine tam o sırada nefis yemekleri ve içecekleri yerleştiriyorlardı. Uzun deri ceketini giymiş olan Dalmaçyalı yaşlı aşçı naibin önüne nar gibi kızarmış sülün getirip koydu. Öyle güzel hazırlanmıştı ki sanki sülünün renkli başı ve alacalı tüyleri her an uçacakmış gibi üzerine yerleştirilmişti. Onun etrafında kocaman tabakların içinde çeşit çeşit balıklar, çeşit çeşit kızartılmış etler göz kamaştırıyordu ve ayı derisiyle kaplı sedirlerin üzerinde oturan ağır kadife ya da ipekler giyinmiş, rengarenk kıyafetler içinde, yüzleri al al olmuş, rehabet çökmüş büyük beyler ellerindeki kadehlerini boşaltıyorlardı keyifle. Uşaklar ellerinde kocaman sürahilerle ağır ağır şarapları dolduruyorlardı boşalan kadehlere.

Paolo, köşelerden birisinde göbekli, tıknaz yapılı adeta bir ayin papazını andıran birisinin durduğunu fark etti. Bu adam gözleriyle, el hareketleriyle uşakların her adımını kontrol ediyordu. Dalmaçyalı gördüklerine inanmak istemedi bir an için. Altın bir tabaktaki sarı ve yeşil güney meyvelerinin bolluğunu fark ettiğinde daha da şaşırdı.

Roland, o dev gibi iri yarı adam gülümseyerek bakıyordu delikanlının şaşkın yüzüne.

-Artık bu bozkırda birçok şeyin olabileceğine inanıyor musun? -diye sordu naib keyifle.

-Elbette güç ve iktidar sahibi birisi olursa ve bütün planladıklarını sonuna kadar

gerçekleştirebilecek birisi çıkarsa burada da herşey olabilir! - dedikten sonra Dalmaçyalının rahatsızlığını görünce kadehini havaya kaldırarak beylere hitaben:

-Bu kadehimi de Karcsa Kilisesi'nin ustasının sağlığına kaldırıyorum! Hadi beyler, içelim! - dedi.

Paolo sütunlardan birisinin arkasına geri çekildi. Hak etmediğini düşündüğü bu erken kutlama yüzünden utanmıştı ve soylu beyin dikkatinin hemen o anda başka bir yere çevrilmesine de çok sevindi. Ama o kendisi uzun bir süre gözlerini alamadı eğlenenlerden. Yerinde duramayan ve vahşice savaşı ama şimdi burada çılgınca eğlenen Macar beylerinin bu görüntüsü onun için o kadar yabancıydı ki! Ama garip olan bir şey vardı. Bütün bu gördükleri bir yandan da onu sakinleştirmişti. Daha önce asla görmediği bu tuhaf şenliği ebedileştirmek için ansızın eline kalem ve kâğıt almak istedi.

Töreni yöneten baş uşağın sesi düşüncelerini dağıttı, hatta onu biraz da ürküttü:

-Sizin oralarda böyle eğlenceler göremezsin değil mi? -diye sordu uşak gururla.

Paolo soruya soruyla cevap verdi.

-Roland beyin sarayında kadınlar, kızlar yok mu?

Donuk ifadeli adam yüzündeki gülümsemesini güçlükle koruyarak:

-Erkeklerin eğlencesinde kadın milleti mi? -dedi alaylı bir biçimde.

-Evet, sizin oralarda öyleymiş, eğlence alışkanlıkları farklıymış diyorlar. Ama bizim buralarda eğer erkeklerin canı eğlenmek isterse o zaman kadınlarımız onları sadece yatakta eğlendirir, ortalık yerde olmaz. - dedi ve sonra da:

-Hem sonra, böyle bir yolculuğa sonbahar mevsiminde bir kadın ya da kız nasıl çıkabilir? Böyle zor bir yolculuğu nasıl göze alabilir? -diye sordu.

Sonra da imalı birşekilde güldü ve omuz silkti.

-Evet, doğru burada bir kız var aslında.... András beyimizin kızı aşağıdaki salonda babasını bekliyor. Uykusu gelene kadar ya da içkiyi fazla kaçırana kadar bekler. -dedi düşünceli bir edayla ve sonra devam etti:

-O kız babasından geri kalmayacak... Dediklerine göre kehanette de bulunuyormuş ya da aya göre kehanette bulunmuş. İşte öyle bir şey... Sürekli bir şeylerin olmasından korkuyor. Oysa Kuman kızları başka yönleriyle ünlüdür... Ama bu sanki onlardan birisi değil gibi nedense...Ya da belki küçüklüğünde onu çok korkutmuş olmalılar...

Paolo'nun başı dönüyordu ve bir kez daha baktı baştan sona salona. Heyecanlı olan beylerin yemek ve içki ziyafeti her yerde hissediliyordu. Yemek ve içki kokusu her tarafı sarmıştı. Gevrek kahkahalar, naralar, masaya vurmalar, içki kupalarının çıkarttığı sesler tavandaki kubbede yankı buluyordu. Delikanlı şimdi artık gördüklerinin hiçbirisinden zevk almıyordu ve birdenbire çok hüzünlendi.

O güzel gençlik düşleriyle sadece bu kocaman salonda değil aynı zamanda bütün dünyada tek başına olduğunu hissetti. Ve artık iyi biliyordu ki onun orada olup olmaması kimsenin umurunda bile değildi. Ayak uçlarına basarak kendi odasına doğru yürümeye başladı.

Ancak koridora çıkmadan evvel pencerelerin birinin iç kısmında beyaz bir gölge görür gibi oldu. İlk başta gözlerinin kamaştığını zannetti, ondan sonra solgun yüzlü, siyah saçlı, mavi gözlü kıızı gördü. Orada sütunun dibinde hiç kıpırdamadan duruyordu ve küçük eliyle erguvan rengi perdenin kenarını avuçlamıştı. Kaskatı bir halde durmuş, ay ışığında yeniden uyanan etrafı izliyordu.

Orada, aşağıda ise, sessizce göle yansıyan ay ışığında kıyıdaki sazlıklar canlanmış; incecik, narin kamışlar belirginleşmiş ve dallı budaklı bataklık meşelerinin gölgeleriyle gizemli bir dünya ortaya çıkmıştı suyun yüzeyinde.

Kim bilir ne görmüştü beyaz yüzlü kız. Su, ılık ve gölgelerin oyunundan oluşan manzarayı hayranlıkla izliyordu ama aniden kendinden geçmiş bir halde heyecandan yüksek sesle kendi kendine fısıldadı:

- Peri kızları!... peri kızları!.. İşte buradalar! -dedi.

Delikanlı sadece bulunduğu yerde dikiliyordu. Sanki oraya çakılıp kalmıştı ve sonra birdenbire kızın yüzüne bakarak sessizce:

-Evet! Periler! - dedi Paolo.

Solgun yüzlü kızın düşünceleri gerçek dünyadan öyle uzaklardaydı ki! Parlayan gözleri öylesine donup kalmışlardı ay ışığının uyandırdığı bölgenin ışıldayan güzelliğinde. Her ikisi de şaşırmadılar. Bu olağanüstü olayları birlikte izlediler.

-Sen de görüyor musun? -diye sordu sanki eski bir tanıdığıyla konuşuyormuş gibi genç kız.

-İncecikler, sanki bir saz her biri... Elbiselerini sanki örümcekler ipekten örüp dokumuşlar, alınlarında gökyüzünün yıldızları parlıyor sanki...

Paolo, kendisi de öyle hissediyordu o anda. Garip bir büyüye kapılmıştı. Karşı konulmaz bir gücün etkisine girdiğini hissediyordu ve o büyüyü bozmak istemedi.

-Görüyorum. - diye fısıldadı hayranlıkla, kendi perisine bakarak, ama o, göl perilerinin görünmeyen danslarına kaptırmıştı kendisini.

-O halde hikâyeyi de biliyordursun değil mi? -diye sordu kız delikanlının yüzüne bile bakmadan.

-Hayır.... nereden bilebilirim... -dedi delikanlı.

O anda, iki gencin bakışlarının karşılaştığı anda, onları içeride gülüp eğlenenlerden ayıran kadife perdenin arkasında bir sarhoşun bağış çağrışı işitildi.

-Gel gidelim buradan. -diyerek kızın elini tuttu Paolo.

-Gölün orası daha sessiz... -diye devam etti sonra da.

Ve ondan sonra kasvetli görüntüleri olan ağaçların arasından geçerek adeta gökten inmiş gibi koşullar gür otlarla kaplı kıyıya.

*

Ancak onlar suya varana dek büyü bozulmuştu. Doğan ayın ışığında gizemli gibi görünen her şeyin bütün o ağaçların, çalılık ve sazlıkların gölgesi olduğu anlaşılmıştı ve sadece göl üzerinde, gölün aynasında korumuştur arada bir ısıldayan, yanıp sönen altın gibi parlak su kıvrımları derinlere dalan perilerin ışıltılı kafalarının izlerini arkada bırakarak.

-Yazık! -dedi fısıltıyla kız. Yüzü şimdi ayın solgun ışığında daha iyi görünüyordu.

-Yazık! -diyerek iç çekti delikanlı da. Onu etkisi altına almış olan büyüün hiç bozulmayacağını o artık fark etmişti.

-Korkma, geri geleceklerdir! -dedi fısıldayarak kız.

-Ay ışığı olan gecede gelecekler yine! Çünkü orada, gölün dibinde eskiden onların mermer sarayları varmış!

-Ne diyorsun?- diye sordu delikanlı duyduklarına şaşırarak, ama ondan sonra şöyle bir düşündü ve ne fark eder ne dediği, sadece sesini duyayım yeter dedi kendi kendine.

-Köydeki herkes bunu biliyor. - diye başladı anlatmaya kız parlayan gözlerle.

-Uzun kış gecelerinde bana bunu kimbilir kaç kere anlattılar...Ben kendim de inanmıyordum taki bir gece...

-Ne konuşuyorlar, ne diyorlar köyde? -diye ısrarla sordu Paolo.

-Bir zamanlar gölün dibinde peri kızları yaşıyormuş... Şahane bir sarayda son derece mutlu bir biçimde yaşıyorlarmış. Onları üzecek dertleri, tasaları da yokmuş, üzüntüleri, korkuları da yokmuş... Ay doğduğu zaman onların olurmuş sonsuz imparatorluk. Evet...- dedi genç kız yaşlarla dolu gözleriyle yere bakarak.

- Hiç üzüntü, hiç keder, hiç endişe yokmuş....Kaba saba, adi insanları, onları üzen insanları da görmüyorlarmış... Kötü bir söz işitmiyorlarmış kimseden. Sadece

güzel türküler söyleniyormuş göldeki sarayda. Geceleri narin çiçeklerin arasında dans ediyorlarmış, ateş böceklerinin ışığında eğleniyorlarmış.

-İnanılmaz bir şey bu! - diyerek sustu Paolo ki bir çok güneyli gibi o da bir parça şair idi, ama konuşacak söz bulamamıştı şimdi.

-Eğer kraliçe gölün derinliklerinden yukarı gelmişse o zaman kanat gibi açıyormuş mavi simli peçesini ve hafif bir rüzgâr estirerek iniyormuş kardeşinin Şafak imparatorluğuna doğru....
-diyen kız susunca:

-Anlat hadi anlat! -dedi fısıltıyla delikanlı duyduklarından ve gördüklerinden büyülenmişcesine. Genç Kuman kızı anlatmaya devam etti.

-Ama buralarda, bu yörede kötü kalpli bir ruh yaşıyormuş o zamanlar...O kadar kötü kalpliymiş ki tıpkı şu yukarıdakiler gibi... -derken bir yandan da manastırdakileri işaret ediyordu genç kız:

-Bir gece o kötü ruh perilere saldırmış... Kraliçeyi kovalamış, kaçtırmış oradan... Dediklerine göre onunla evlenmek istiyormuş aslında. Kraliçe kaçıp gitmiş ondan kurtulmak için... Kötü ruh ona yetişmiş, neredeyse onu yakalamak üzereyken ve tam pelerinin bir parçasını yakalayacakken Şafak, kardeşinin imdadına yetişmiş. Kraliçe de kötü ruhun elinden kurtulup gölün sularına dalmış....

-Peki ondan sonra?

-Oradan yüzyıllarca geri gelmemiş bir daha....Sonra, bir gün perilerin kraliçesi oradaki huzurlu ama sonsuz esareten yine de çok sıkılmış ve çıkıp etrafına bir bakmak istemiş. Kendisini güvende hissedebileceği bir sarayı nerede inşa edebileceğini düşünüyormuş... Karcsa Kilisesinin bulunduğu şu tepeyi gözüne kestirmiş, burayı beğenmiş. İki gece boyunca periler gölden mermer getirmişler ve o küçük yuvarlak kiliseyi inşa etmişler, hani şu yukarıda tepede duran şapeli. Ama bu sadece sarayın başlangıcı, temeli olacaktı aslında. İnşaat güçlükle ilerliyormuş çünkü peri kızları o kötü kalpli kahverengi cüppeli ruhtan çok korkuyorlarmış ve de sürekli onları kovalayıp duran cadılardan da çok çekiniyorlarmış.

-Peki o zaman, sonra ne olmuş?

-Karar vermişler, saray bitene kadar inşaat devam ederken binanın kulesine bir çan koymaya karar vermişler. Onun sesi kötü ruhları duvarlardan uzak tutacaktı...

-Peki o çana ne olmuş? -diye sordu delikanlı bütün samimiyetiyle ve merakla.

-İki peri kızı getiriyormuş çanı ama zamanı unutmuşlar ve tam Karcsa gölünün

ortasına gelmişler ki... sabahı haber veren horoz ötmüş o sırada. İki peri korkmuşlar.

O korkuyla da ellerindeki çanı bırakıvermişler ve gümüş, güzel sesli çan sonsuza dek gölün sularında kaybolmuş... Ama yine de sonsuza dek değilmiş....

-Nasıl yani? - diye sordu bundan pek bir şey anlayamayan Paolo.

-Yaşlı bir kadının anlattığına göre bundan çok uzun yıllar sonra peri kızları öldüklerinde, artık gölde peri kızı kalmayınca adamın birisi gölün kıyısında otururken birdenbire bir çan sesi duymuş. O zaman o eski hikâye aklına gelmiş ve hemen gidip diğer insanları çağırmış. Çok sıcak bir yazmış; hatta öyle ki Karcsa gölünün bir bölümü kurumuş bile. Sonunda bütün köy oraya toplanmış ve çanı bulunduğu yerden çıkartmak istemişler. On iki çift öküzü getirip çekmek istemişler çanı sudan... Uzun organlarla bağlamışlar, zincir takmışlar çanın tepesine ... sonra da büyük bir bağırış çağırış arasında sudan çıkarmak üzere çekmeye başlamışlar. Tam kıyıya çıkartmak üzereyken birisi: "Aman parmağım" diye bağırmış. Bugün bile o sesin şeytanın sesi olduğunu söylüyorlar. Kimin olursa olsun, sonuçta bu sesi duyanlar şaşırılmışlar.O anda bir an içinde organ kopmuş, zincir parçalanmış ve güzel sesli gümüş çan yeniden suyun dibine batmış... O zamandan beri sudan sadece bir kez sesi duyulmuş, her yüz yılda bir kez çan sesi geliyormuş gölün derinliklerinden.

Paolo sözü gerçeklere getirmek istedi bir şekilde.

-Eğer öyle ise, eğer öyle olmuşsa, ya da öyleyse peki o zaman kuleye ne olmuş? - diye sordu.

Ama solgun yüzlü, alçak sesle konuşan kızın her soruya verecek cevabı vardı.

-Peri kızları kuleyi o kadar yüksek yapmışlar ki! Sonunda bu kule rüzgârlara dayanamayıp yıkılmış. Çünkü onu gördükleri zaman kötü ruhlar o kadar öfkelenmişler ki! İntikam almak için de korkunç bir fırtına çıkartmışlar. Kule hemen o anda yerle bir olmuş. – dedi kız ve sonra da sanki gizli bir bilgiyi, bir sırı ele veriyormuş gibi:

-Taşlardan birisi bugün bile hâlâ o gün uçup düştüğü yerde duruyor... Buradan epey uzakta, Karcsa ve Becsked arasında bir yerde. -dedi.

-Masalın güzel. - dedi fısıltıyla delikanlı. Ardından da;

-Ama sen kendin çok daha güzelsin... Gerçeğin birçok kere masallardan daha güzel olduğu gibi... -dedi.

Anlaşılan kız onun söylediklerine dikkat etmiyordu bile. Çünkü hiçbir şekilde etkilenmemiş, hiçbir şey duymamış gibi olayı anlatmayı sürdürüyordu.

-Saraydan geri kalan ise şimdi aşağıda suda. Gel sana göstereyim. Bazen ay ışığında gölün derinliklerinde mermerlerin parladığını görmek mümkün. Tıpkı bir ayna gibi... -dedikten sonra delikanlıyı elinden tutarak gölün daha yakınına

sürükledi. Orada kocaman, yarısına kadar yıkılmış bir söğüt ağacı suyun üzerine eğilmişti...

Ağacın gövdesine yaslanarak parlayan siyah gözleri ile suyun derinliklerini araştıran beyaz yüzlü kız sanki anlattığı masalın masal perisi kendisiymiş gibi duruyordu. Delikanlı bir parça onu uzaktan izledi, daha sonra sanki o kadar masal dinlemekten dolayı başı dönmüş gibi masalın devamını kendisi anlatmaya başladı.

-Evet ben de görüyorum! Kızıl, gri, sarı işlenmiş taşlardan yapılmış duvarlar yükseliyor. O kadar düzgün kesilmiş ve öyle güzel parlatılmış ki her biri sanki bir ayna. Onların üzerinde kavisli kemerli mermer çıkıntılar öne doğru uzanıyor...Aşağı doğru ise bir sürü sütunla çevrili bir kapı gidiyor... Sütun başlarının her biri çok güzel kesilmiş, üzerlerinde de iki tane olağanüstü güzel arslan var!

Kız delikanlının elini tuttu ve onu o kadar yakınına çekti ki sıcak nefesini hisseder oldu.

-Evet! -diye fısıldadı.

-Senin dediğin gibi, ben de görüyorum... Ben her şeyi görüyorum, görmek istediğim her şeyi... Bana anlatılan her güzel şeyi.... Kapıyı da görüyorum... altı tane sütunu var...

-Ve içeri doğru gidildikçe giriş gittikçe daralıyor.- diye sürdürdü delikanlı.

-Üzerlerinde, tavanda yine aynı sayıda kavis var. -dedi, sonra ise sanki birdenbire rüyadan uyanmış birisi gibi aniden kızın elini daha sıkıca tuttu.

-Sen bir Kumansın değil mi? -diye sordu çekinerek delikanlı.

-Evet öyle. - derken biraz geriledi kız içgüdüsel bir korkuya kapılarak elinde olmadan ve istemeden.

-Senin ırkının vahşi olduğunu söylüyorlar... Güzel sözden anlamazmısınız diyorlar... Sen ise?!... O halde, bütün bu anlattıklarını nereden biliyorsun?!... Gerçek bir sarayın nasıl olduğunu nereden bilebilirsin eğer görmemişsen?. .. Gerçek bir kilise nasıldır bilir misin? - diye soran delikanlıya genç kız şaşkınlıkla bakıyordu.

-Birlikte şimdi gördük ya! - dedi kız kendini toparlayarak, kocaman açılmış gözleriyle ve sonra:

- Seninle birlikte inşa ettik ya...- dedi.

-Birlikte mi inşa ettik!? - derken şaşkınlıktan olduğu yerde donakaldı delikanlı.

- Hayallerimizi birleştirdik, hayalimizde yaptık ya! Ben, benim peri masalımdan....sen ise düşlerindeki inşa ettin...

-Sen benim kim olduğumu biliyor musun?

-Herkes biliyor. Manastırda tıpkı bir hayalet gibi dolaşan Dalmaçyalıyı köydeki herkes tanıyor. - dedi genç kız ve sonra sessizce:

-Penceremden dışarı bakarken birçok kere seni bir şeyler çizerken de görmüştüm. Ve sen oradan gittiğinde buruşturup attığın pergamentleri aldım, baktım,okşadım .. -dedi.

-Okşadın mı? -diye sordu şaşkına dönen delikanlı.

- Peki niçin yaptın bunu?

-Çünkü duydum ki sen perilerin kilisesini tamamlamak için buraya gelmişsin.

-Ben gelmedim. -derken eski öfkesi yeniden geri geldi genç adamın.

-Beni buraya zorla getirdiler... Güneyden.

-Beni doğudan getirdikleri gibi.... -dedi hüznü bir sesle genç kız.

-Ve ben burada kendimi köle gibi hissediyorum .- diye ekledi kızgınlıkla Paolo.

-Ben de öyleyim! - dedi genç kız.

-Niçin köle olasın ki?

-Buradaki kızların hepsi birer köledir... Ben ise zaten başlıbaşına. .. Beni buraya minnet zinciri bağlıyor sadece. -dedi kız üzgün ama aynı zamanda biraz da alaylı bir sesle. Sonra da:

-Ama bizde kızların zaten bir söz hakkı yoktur ki! Babasının canı nasıl isterse kızın kaderi öyle oluyor. Bizde kızının kaderini babası belirliyor. Benim babam ise... eğer gerçek babam olsaydı elbette o zaman durum değişirdi!... Fakat benim şimdiki babam aslında gerçek babamın katili ve benim de ona minnet duymam gerekiyor beni kaybolup gitmekten kurtardığı için... Böyle yaşıyorum burada ve bir gün kurtulmayı bekliyorum... Ama beni kurtaracak olan gelmiyor... Gelemez de zaten.... -deyince delikanlı:

-Belki de gelir?! -dedi.

-Babam beni en çok para pul verene verecek sonunda. -derken üzüntüyle başını salladı kız.

-O zamana kadar ise eğer elimden gelirse kaderim hakkında fazla düşünmemeye çalışacağım.... Ve bazen, böyle ay ışığı olan gecelerde yalnızlığımı peri masalları ile süslemeye devam edeceğim.... - dedi ve sonra kederli bir sesle ekledi:

- Sen ise kalkmış bana gerçeğin çoğu zaman masallardan daha da güzel olduğundan söz ediyorsun....

-Kaderimi ben de isteyerek düşünmüyorum. -dedi Paolo sessizce.

-Yalnızım ve gerçekleştirilemeyecek düşlerimi periler de yapamaz! -dedi Paolo.

-Niçin böyle konuşuyorsun? -diye itiraz etti ateş saçan gözleriyle genç kız.

-Sonuçta sen bir erkeksin!.... Ne istiyorsan onu yapabilirsin.... Naib Roland'ın kendisi seni kiliseyi inşa etmekle görevlendirdi...

Delikanlı sakın bir tavırla kolunu kızın omzuna attı.

-Bana bak! Şimdiye kadar nefret ediyordum o düşünceden, burada, keder ve sıkıntı dolu bu bataklığın ortasında bir kilise inşaatında çalışma fikrinden nefret ediyordum. Ama şimdi, şimdi seninle burada böyle... ve de perilerle elbette. - dedi delikanlı ve sonra da gülümseyerek:

-Planları yaptık, belki inşa etmeyi de denerim. Bana yardım edecek misin? -diye sordu yanında duran kıza.

-Nasıl yardım edebilirim? - diye sordu üzgün bir biçimde kız.

-Ben şimdiye kadar herkese sadece üzüntü verdim. Eninde sonunda senin için de sadece bir yük olacağım, belki de senin başına bela olacağım....

-Peki ya seni alıp götürürsem buradan? -diye sordu parlayan gözlerle Paolo.

-Benimle benim memleketime gelir misin?

-Senin sözlerin benim masallarımın daha güzel. -dedi yaşlı gözlerle Kuman kızı.

-Ama bu da yine sadece bir masal, boş bir hayal. Peki ya sabah olup güneş doğduktan sonra bunlardan geriye ne kalacak? Unutma, her ikimiz de köleyiz burada, biz birer esiriz. Ve ayrıca diyorlar ki... - dedi ümitsiz bir ses tonuyla:

-Perilerin dansını gören birisinin ertesi seneye çıkmayacağını söylüyorlar. – dedikten sonra da gözlerini kocaman açarak konuşmasını sürdürdü:

-Ben gördüm, gizemli gecenin büyüsünü, düşen yıldızların nasıl parlayıp söndüğünü gördüm...

*

Orada yukarıda ise, manastırda, vahşi naralar atan adamların, koşuşturan hizmetkarların ellerindeki meşalelerin pencerelere yansımaları, gölgeleri eğlenceye katılanların artık odalarına çekildiklerinin bir işaretiydi.

Kız birdenbire büyük bir korkuyla yerinden fırladı:

-Gitmem gerekiyor! -diye fısıldadı titreyen bir sesle.

-Beyimiz András odasına varmadan benim orada olmam gerek... Bir öğrenirse eğer! - dedi korku ve endişeyle karışık.

Paolo ise ne yapacağını şaşırmış bir halde korkudan tir tir titreyen küçük beyaz eli eline aldı:

-Geri geleceğini söyle hadi! ... Geri geleceksin değil mi? -diye sordu genç kıza bakarak.

Beyaz giysili kız elini biçare delikanlının omzuna koydu ve gözleri yaşla doldu.

-Sen?!....Sen söyle geri geleceğini sen söyle! ... - diye fısıldadı ve ondan sonra delikanlının yüzünü okşayıp aniden gözden kayboldu. Paolo ona dönüp bir daha bakana kadar o çoktan artık uzaklaşan bir gölgeydi, kilisenin bulunduğu tepenin yamaçlarında dolaşan bir gölge...

*

O gece Paolo sabaha kadar odasında ileri geri dolandı durdu. Adımları ses çıkarıyordu taş zemine bastıkça, ama kimseyi rahatsız etmiyordu. Çünkü o gece şarap iyi bir etki yaratmıştı; eski manastırın duvarları arasında eğlenenleri uyutmuş, derin bir uykuya salmıştı her birini ve nöbetçiler bile oldukları yerde horlayarak uyuyorlardı.

Delikanlı onu yiyip bitiren düşünceden bir türlü kurtulamıyordu. Eğer burada kalırsa o durumda sadece zorba naibin taleplerini ve fikirlerini bu bataklık dünyasında gerçekleştirmek için uğraşmak zorunda kalmayacak aynı zamanda da bu son derece güzel Kuman kızının da esiri olacaktı. Biliyordu, eğer hâlâ planlarından bir şeyleri saklamak istiyorsa o zaman şimdi tam kaçma zamanıydı. Buradan kaçması için iki nedeni vardı. Keskin zekâsı sayesinde açıkça burnunun dibindeki tehlikeyi görebiliyordu. Gayet iyi biliyordu ki o bir çift mavi göz onun için bataklık ve göl kadar tehlikeliydi, hatta onlardan da tehlikeliydi. Eğer şu anda kendisini buradan koparamazsa, gitmek için kendisini zorlamazsa o zaman sonsuza dek burada kalacaktı. Ve delikanlı burada kaldığı taktirde sadece bu alışılmadık hayatı değil aynı zamanda tutkuyu da, bu kendini beğenmiş soylu beylerin arasında onu bekleyen tehlikeyi de göze almalıydı.

Sabah, şafak vaktine kadar dolaştı odada bir ileri bir geri ve kendisiyle mücadele etti. Ve ilk gün ışığı gecenin büyüüne galip gelmeye başladığında Paolo'nun güçlü iradesi kalbinin isteğine baskın geldi.

*

Dalmaçyalının naibin izni ve adamları olmadan o bataklığı nasıl geçip gittiğini hiç kimse bilemedi. Bu olaydan haftalar sonrasında soylu beyleri András, sürekli avından geri döndüğünde Paolo'nun bir sabah erkenden köyden kaybolduğunu söylediler. Hizmetkarlar ise genç Dalmaçyalının nereye gittiğini zaten bilmiyorlardı ve yaşlı kayıkçı Farkas bile yemin ederek işpana delikanlıyı görmediğini söyledi.

Onu aramak için geç kalınmıştı. Üç hafta geçmişti köyden kaybolmasının üzerinden. İhtiyar falcı kadın küfürler savuran işpana göldeki perilerin bataklığı geçmesinde yabancıya yardım ettiklerini söylüyordu ısrarla. Ve bu olaydan çok sonra da naibin adamları Trau'da da genç ustayı kimsenin görmediği haberini getirdiler.

*

Köydekiler artık yavaş yavaş Dalmaçyalıyı unutmaya başlamışlardı. Yağmurlu bir sonbahar gecesinde manastırın kapısını birisi ısrarla vuruyordu.

-Peder Franciskus! Peder Franciskus!...

- Yolunu şaşırmış çocuk yine burada galiba! - dedi ihtiyar bekçi kapıyı açarken.

Paolo kapıyı açan ihtiyar bekçinin elini heyecanla sıkıyordu.

-Evet öyle! Bu kapıyı ilk kez bana açtığın günden bu yana yolumu şaşırdım ve hayatımın iki ayını buradan uzakta geçirdim. – dedi Paolo.

O sırada gürültüyü duyan asık suratlı, yaşlı keşiş de aşağı geldi.

-Aaa geri geldin demek!? - dedi başını sallayarak: Gözlerini daha sık kırptırması onun korkusunu ele veriyordu. Yaşlı rahip korkmuştu.

-Bu bataklığın bir büyüü var demek ki! -derken başını sallıyordu kederli bir biçimde delikanlı ve;

-Ondan kurtulmak, kopmak mümkün değilmiş. –dedi.

Bunları konuşurken daha önceki gelişinde kaldığı o eski küçük odaya varmışlardı bile. Buraya ilk kez geldiğinde kaldığı odaya. Köşede şimdi de alev alev yanıyordu ateş, sanki onun gelişinden haberleri varmış gibi şömine yakılmıştı.

-Eğer buradan kopmak o kadar zorsa o zaman neden bir anda buradan çekip gittin öyle? -diye sordu peder.

-Öylesi daha kolayıma gelmişti. -dedi delikanlı.

-O zaman kurtulabileceğimi düşünmüştüm, ama şimdi görüyorum ki kaderime boyun eğmem gerek. -dedi ve sonra da sessizce ekledi:

-Orada, aşağıda, güneyde iken buradaki sefaletten, bu yıkık dökük manastırdan başka bir şey düşünemiyordum.

-Ve sadece bunun için mi geri döndün? –diye sordu merakla keşiş.

-Artık biliyorum ki ilk kilisemi burada inşa etmem gerekiyor.... Büyük olmayacak, parlak ya da şatafatlı da olmayacak. Ancak buraya yakışacak bir kilise olacak.

-Peki bunu buraya ilk kez geldiğin zaman niçin bilmiyordun?

-Belki de bilmek istemiyordum. -diye cevap verdi üzgün bir sesle delikanlı.

-Memleketime gittim ve orada, adalarda saklandım bir süre. Eve gitmeye cesaret edemedim, oradaki muhafızların beni enselemelerinden korkuyordum. Çünkü naibin beni her yerde arattığını da biliyordum... Sonra, yine de bir gece gizlendiğim yerden çıkıp annemi görmeye gittim. Ona buradayken gördüğüm, duyduğum her şeyi anlattım. Ona artık orada yaşayamadığımı, çalışamadığımı, karşı koyamadığım bir şeyin beni buraya çektiğini anlattım. Annem sessiz sakin bir biçimde beni dinledikten sonra bana herşeyi açıklamaya çalıştı. Bir insanın kaderini, elindeki çizgilerinden gördüklerini ve anlayabildiklerini anlattı.

-Ne dedi?

-Büyükbabam Kral Béla ile birlikte gelmiş Dalmaçya'ya. Ülkeyi sevmişler ve zamanla gerçek birer Dalmaçyalı olmuşlar. Benim genç yüreğimi ise başka bir vatanı arama zehriyle zehirleyip yormak istememişler... Hatta benim de bir Macar olduğumu söyledi annem. Ve de bu kiliseyi mutlaka inşa etmem gerektiğini de söyledi.

-Sadece bir Macar olduğun için mi?

-Hayır. Babam, hayatını naib Roland'a borçluymuş. Bir zamanlar babam, genç kralın tarafını tutarak Kral Béla'ya karşı ittifak kuranlara, ona komplo hazırlayanlara karışmış ve yakalanmış. Roland o zamanlar naibmiş ve böyle büyük bir zanatkârın öldürülmesine izin vermemiş. - dedi delikanlı ve ardından da sessizce ekledi:

-O zaman anladım, sizin beyninizin nasıl bir insan olduğunu işte o zaman anladım. Beni buraya getirttiğinde kilise inşaatını üstlenmemi istiyordu ve her şeyi anlattı bana, sadece bir şeyi anlatmadı... Eğer o zaman anlatmış olsaydı, eğer gerçeği bilseydim onun için hemen bu işi üstlenirdim ama...

-Peki ya bugün? Minnet duygusu mu?... Bataklıkları aşarak buralara geri dönmek için tek başına yeterli miydi? Sadece minnet duygusu mu seni buraya geri getiren? -diye sordu peder.

Paolo gözlerini kapattı.

-Ben kendim bile inanmıyorum geri geldiğime.- dedi tüm içtenliği ile.

-Ama niye inkâr edeyim ki! Buradan gittiğimden beri o gecenin anısı bir dakika bile beni rahat bırakmadı. O gece soylu beyler yiyip içip eğlenirken ben Kuman kızı ile konuşarak geçirdim o geceyi.

-Biliyorum, ondan haberim var. - dedi üzüntüyle peder.

-Bana gelip günah çıkartmıştı. - dedi.

Ama delikanlı anılara o kadar dalıp gitmişti ki keşişin sözlerinin arkasında gizli o kederi fark etmedi bile.

-Kuman kızı bana o küçücük kilisenin taşlarını gölün suyundan perilerin taşıdıklarını anlatmıştı. Ben ise bir insanın iradesinin bundan çok daha güçlü olabileceğini açıklamaya çalışmıştım ona. - dedi ve ardından titreyen bir sesle:

-O zamana kadar Kuman kızları hakkında bildiklerim beni korkuttu ve sonra anladım ki bu korku bana sadece zarar verdi. Ama kalenin penceresinde büyüleyici bir yüz güzelliğine sahip o hüznü, üzgün, kederli kızı görünce, onunla karşılaşınca fikrim değişti. Bence o kendisi aslında bir peri olabilir... O zaman gördüğüm o güzellikten korktum ve o kadar iyi kalpli birinden ürktüm. Çok daha sonra ise artık onsuz yaşayamayacağımı anladım ve geri gelmeye karar verdim... Kiliseyi onun istediği gibi inşa etmek ve buradan giderken de onu da benimle götürmek için geri geldim. -dedi.

-Aklını yitirmişsen! - diye bir cıglık attı duyduklarına şaşırان peder.

-Biliyorum. -dedi delikanlı.

-Ama eğer kiliseyi inşa edersem o zaman Roland bey ... belki beni affeder ve kimbilir belki de kızı bana verir.

-İnsanın mutsuzluğu korkunç bir şey! Bir felaket! - diye haykırdı peder ve delikanlıya bakmadan penceresinin taş pervazlarına yaslanarak yağmurlu sonbahar gecesine dalıp gitti.

-Babası onu bir başkasına verdi bile sen gideli. -diyen peder üzüntülüydü, kaygılıydı ve kesik kesik konuşarak:

-Geçen hafta, bundan bir hafta önce söz kesilecekti. Şimdiye kadar asla yapmadığı bir şey yaptı zavallı. Söz kesilmeden iki gün önce geldi günah çıkarttı ve benimle de helalleşti. Ondan sonra odama geldi. Çünkü yazı denilen işi bilmiyordu ve söylediklerini yazmamı rica etti benden... Eğer bir gün çıkıp gelersen son sözünü dile getiren yazıyı sana vermem için.

-Son mu?! -diyerek bir çığlık attı delikanlı.

-Ertesi sabah manastırdakiler onu boş yere aradılar. Köylüler de aradılar ama nafile. Her yerde aradılar ormanda, ovada. Sadece falcı kadın akıllı davranarak gölün kıyısına gitti onu aramaya. Karcsa her yedi yılda bir kendisine bir kurban seçiyor çünkü... Akşam üzeri herkes gölün kıyısında toplandı.

Paolo bu korkunç haber üzerine gözlerini kocaman açmış bir halde keşişe bakıyordu; o ise çaresiz elini onun omzuna koydu.

-Sen de biliyorsun evladım! - dedi.

-Ben bir rahip olmama rağmen ne Papa'ya ne de onun temsilcilerine inanmıyorum artık. O halde perilerin varlığına nasıl inanayım? Ama o gece, o gece ay doğduğu zaman ve göl onu gömmemiz için kızı bize geri verdiği zaman ben de inandım perilerin varlığına. O bir periydi!

-İyi ama ne oldu? -diye haykırdı genç adam ellerini ovuşturarak.

-Onu hiç kimse asla bilmeyecek oğlum. Köy halkına göre periler kardeşlerini geri istediler ve bizden aldılar onu. Beyimiz András ise Kumanların inançları yüzünden oldu dedi. Nişanlısı lânetliymiş... Bir Hristiyan delikanlı genç kızı gece manastırdan kaçarken görmüş... Ben ise sadece büyük beyler gittikleri zaman görevimi yerine getirip onu gömdüm. O zamandan beri yine sessiz bu manastırımız.

Delikanlı bir şey söylemeden dinliyordu yaşlı rahibin bir nefeste anlattıklarını ve gözlerinden yaşlar oluk oluk akıyordu. Sonra birden onları silmeye çalıştı.

-Bırak aksın gözyaşların evladım! -dedi yaşlı keşiş.

-Eğer bu dünyada adaletsizliğin, haksızlığın pisliğini yıkayıp temizleyebilecek bir şey varsa, o da gözyaşlarıdır. Ama sen hâlâ kızın sana olan son sözlerini duymadın bile.

Bunu söyledikten sonra rahip küçük bir kâğıdı cebinden çıkartıp açtı ve kaleme almış olduğu satırları yüksek sesle okumaya başladı:

"Eğer bir gün geri gelirsen o geceyi hatırla. Buradan gittin ve beni bir başıma bıraktın. Şimdi başka bir şey yapamam... Periler elbette ki gölde yaşamıyorlar, ama yine de benim için onların orada olabileceklerine inanmak güzeldi. Onların arasına gidiyorum, onların peşinden gideceğim. Beni arama! Asla bulamayacaksın! Ancak kiliseyi inşa et! Ama o zaman bana anlattığın gibi bir kilise olsun ki, düşlerimizden geriye bir şeyler kalsın."

-Ve bu talihsiz yüzyılı da geride bıraksın, hep ayakta kalsın. -diye ekledi peder acı dolu bir sesle.

Eski naib Roland aniden ortalıktan kaybolan ustanın yeniden geri geldiği haberini alır almaz hemen Karcsa'ya geldi. Delikanlıya hesap sormak için değil elbette, çünkü onun bunca zamandır delikanlıya nerede olduğunu, ne yaptığını sormayacak kadar akıllı vardı. Aradan üç ay geçmişti ama onunla karşılaşınca sanki iki üç gün önce ayrılmışlarmış gibi konuşmaya başladı:

-Planlar hazır mı Paolo? - diye sorarken genç adamın gözünün içine bakıyordu ve acı dolu yüzü görünce kendiliğinden yumuşadı adamın yüz ifadesi.

-Buradalar efendim! -diye cevap verdi delikanlı.

-Ve hesaplar da burada, ihtiyaç listesi de. Taş, malzeme ve başka ne gerekiyorsa hepsi yazılı.

-Peki ne zaman başlıyorsun işe?

-İlkbahardır inşaata başlama zamanı beyim! -dedi sessizce Paolo ve ardından da:

-Sizin emrettiğiniz gibi üç hafta sonra Dalmaçyalı taş ustaları da burada olacaklardır. -diye tamamladı sözlerini.

Soylu, görmüş geçirmiş bir bey olan Roland biraz düşündü bu sözler üzerine.

-Aralarında benim, babasını ya da büyükbabasını adaya götürdüğüm de var mıdır ki! Ne dersin? -diye sordu imalı bir şekilde.

Paolo büyük beyin gözlerinin ta içine bakarak:

-Hiç kuşkusuz vardır efendim. - dedi, sonra da:

-Kim bilebilir ki! Ustalığın sırlarını, bir işin inceliklerini kimin nerede, kimden öğreneceğini kim bilebilir? -dedi.

-Peki ya sen? Sen ne yapacaksın bu arada? -diye tekrar sordu ihtiyar naib.

-Ben burada, manastırda kalacağım efendim. Üstlendiğim işi kendim yapacağım.

-Her şey senin istediğin gibi olacak. -dedi sevinçle naib.

-İşpanlar senin talimatlarına uygun olarak gerekli malzemeyi buraya getirecekler ve işin ilerlemesi konusunda da gereğini yapacaklardır. Manastır bugünden itibaren senin kendi evin sayılır. Peder Franceskus da senin fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarınla bizzat ilgilenecektir. -dedi.

-Şimdiye kadar da bu konuda elinden geleni yapmıştı efendim. -diye cevap verdi manalı bir şekilde delikanlı.

-Peki başka bir arzun var mı? -diye sordu soylu bey gitmeden evvel.

-Şimdiden bilirsem daha iyi olur. -deyince de, Paolo:

-Kilisedeki son mala sesi de susunca efendim izninizle buradan gitmek isterim ve bir daha buraları görmek istemem. -dedi yere bakarak.

-O kadar çok mu nefret ediyorsun buradan?

-Hayır. Aksine çok, ama pek çok seviyorum buraları. -dedi delikanlı elindeki kalemine bakarak ve ondan sonra başını kaldırıp yaşlı gözlerle Roland'a baktı. O anda, bir dakika içinde, bir şeyleri anladığı anlaşılan ihtiyar adam:

-İyi ama ya ücretin? O konuda konuşmadık. -dedi sözü değiştirmek istercesine.

-Gidiş geliş yol paramı verin, yeter! Başka bir şey istemem. -diye cevap verdi delikanlı.

-Burada kalacağım süre içinde hayatta kalmak için gerektiği kadarını verin yeter. -dedi keder dolu bir sesle.

-Bu senin en doğal hakkın. -diye cevap verdi ihtiyar naib.

-Ama planların, işin için ne istiyorsun? Ben onu soruyorum. Sonuçta sen bu işi gönüllü olarak değil, kendi rızanla da değil, benim emrimle yapıyorsun.

-Aslında beyim, bu işi çok daha büyük, sizin emrinizden daha büyük bir emir üzerine yapıyorum! Ve ne yazık ki onun bedelini, onun karşılığını artık ödemek imkansız. - dedi üzgün ve pişman bir halde Dalmaçyalı.

* * *

AFFEDİLMİYEN*

Kapkaranlık bir gece çökmüştü Nagyvázsony Vadisine. Gökyüzünde tek bir yıldız bile parlamıyordu ve köyün viran serf evlerinin küçücük pencerelerinin birinde bile tek bir kandil ışığı dahi yanmıyordu o gece. Sadece kalenin görkemli kulelerindeki daracık pencere aralıklarından solgun bir ışık süzülüyordu dışarıya ve bir tek surlarda geçe nöbetinde olanların nöbet değişimindeki sesleri zaman zaman gecenin bu ilerleyen vaktindeki derin sessizliği bozuyordu. Kulenin en altında bulunan odadaki duvarda asılı ağır demir silahların içinde yanyana duran iki mızrak karanlıkta bile göze çarpıyordu.

-Muhterem, hadi şansınızı bir kez daha deneyin! -dedi keyifle gülerek Balázs ve elindeki zarları ağaç kupanın içinde salladı.

-Bugün kazandıkların sana yetmedi mi? -dedi Vázsony Kalesinin komutanı olan Mihály Domokos ve elindeki gümüş parayı masanın üzerine fırlattı. Ardından sandalyeye oturdu ve iyice bir esneyip gerinince:

-Şu karım da nerede kaldı, gelse artık! -dedi.

-Yukarıda, Hanımefendinin yanında değil mi?- diye sordu genç katip.

-Başka zaman olsa senin zarların karşısında tek bir kuruş bile kaybetmezdim ama... -dedi kale komutanı ve ağzına kadar kırmızı şarapla doldurulmuş olan metal kupadan kocaman bir yudum içti.

-Daha çok beklersiniz efendim! - dedi delikanlı biraz imalı bir şekilde gülerek. Sonra da:

-Bu gece sanırım epey uzun bir gece olacak. - diye ekledi.

-Ne biçim bir konuşma bu böyle? Bunları hangi fal kitabından öğrendin böyle?

*

Amire nincs bocsánat: Amiröl a kövek beszélnek; s.: 55-65

-İnsanın aptalı yıldızlara da baksa bir şey anlamaz. Boşuna bakar. Akıllı olan ise kendi düşüncelerinden bile pek çok sonuç çıkartabilir. -diye karşılık verdi delikanlı ve:

-Bu gece eşinizin eve gelmesi çok uzun sürer. Hanımefendinin yanından kolay kolay ayrılamaz! – dedi sanki bunun sebebini biliyormuş gibi.

-İyi ama niye? Ne oldu ki?! –diye sordu adam bunun üzerine.

-Efendim, beyimizin, Gergely Kereky’in Vázsony Kalesine hâlâ dönmediğini bilmiyor musunuz yoksa? Hanımefendimiz böyle zamanlarda huzursuz gönlünü yatıştırmak için bütün vaktini dua ederek geçiriyor.

Bu sözler üzerine kale komutanı yeniden masaya oturdu ve şaraptan bir yudum daha içti.

-Bunu unutmuştum. -dedi komutan öfkeli bir ses tonuyla.

-Benim o olayı unutmam çok zor. -diyerek derin bir iç çekti delikanlı ve ardından:

-Sabahları şikayet için kale kapısının önünde birikenleri güzel sözle ya da olmazsa sopayla veya dayakla buradan uzaklaştırmak benim işim. Buralarda yaşayan ve elinde avucundakiler alınmış, başı sıkışmış her köylü Hanımımız Benigna’dan yardım istiyor, ondan medet umuyor. -dedi.

-İyi de o zaman Pál Kinizsi’nin dul eşi bu insanlara karşı onun adil davranması için neden bir şeyler yapmıyor? -dedi homurdanarak kale komutanı.

-Çünkü o artık Pál Kinizsi’nin dul eşi değil, şimdi Gergely Kereky’in nikahlı eşi de ondan! -dedi delikanlı hanımını savunmak istercesine.

Kale komutanı ‘hadi canım sende’ tarzında bir edayla elinin tersiyle bir işaret yaptı. Biraz zaman geçince düşünüp taşınmış olacak ki delikanlıyı destekleyen tarzda konuşmaya başladı.

-Haklısın! Adil ve merhametli Kralımızın, Kral Mátyás’ın en gözde komutanı olan Kinizsi’nin aklının ve bilgeliğinin hüküm sürdüğü Vázsony Kalesindeki o güzel günler ne yazık ki çok gerilerde kaldı! - dedi ve bunu söyledikten sonra kale komutanı biraz daha düşündü ve:

-Aslında kocasının ölümünün üzerinden daha altı ay bile geçmemişken onun gidip de Márk Horváth ile evlendiği zaman bunları düşünmeliydik. -dedi.

-Evet ama, o zaman çok daha gençti ve çocuğu da yoktu. Koskocaman mülkünü yönetecek akıllı bir koca aradığına inandırdılar bizi...-dedi delikanlı.

-Pál Kinizsi’den sonra bu işi için en uygun adam Márk Horváth mıydı yani?!

-Kimsenin kim ve ne olduğunu bilmediği bir yabancıydı. Ama o adam bu arada bir

soyluydu ve kısa bir süre sonra da Hırvatistan ve Slovenya Banı oldu.

-Evet, çünkü soylu hanımefendi Benigna Magyar, Pál Kinizsi'nin kılıcının gücüyle, yiğitçe kazandığı bütün mal varlığını gidip hemen yeni kocasının üzerine yazdırdı da ondan! -dedi durumdan rahatsız olduğu her halinden belli olan kale komutanı.

-Ama siz de görüyorsunuz ki, bu kadın onu da atlattı!... O da artık aramızda olmayanlardan ve şimdi....

-Evet. Ban, Zagreb'de atından düşerek boynu kırılıp ölünce onu Vázsony'a getirtti ve eski kocasının yanına, aynı manastırda onu toprağa verdi...Ve bu olayın ardından birkaç ay sonra da gidip şu beş para etmeyen, her fırsatta onu aldatan, onun serflerini haraca bağlayan, herkese kan kusturan bu adamla evlendi.

-Ona da kan kusturuyor doğru, hatta karısını sömürdüğü de çok doğru. Onu akli başında bir halde herhangi bir iş yaparken görmek neredeyse imkansız ve kazara arada bir aklını başına toplasa bile o zaman da o kadına karşı güzel bir söz söylediğine de hiç tanık olmadım. Ağzından çıkan lafları kulağı duymuyor. Çok nankör ama bir o kadar da küstah ve kaba bir adam.

-Sana diyorum ben oğlum, bu kadın o kadar çok günah işlemiş ki ölünceye kadar onların bedelini ödeyemez. Yüzü gülmez artık onun. -dedi bunun üzerine kale komutanı.

-Oysa neler... -dedi alaylı bir şekilde delikanlı ve sonra da:

-Gergely Kereky'in yanında her geçen gün biraz daha çok acı ve ızdırap çekiyor. - deyince kale komutanı kocaman yumruğunu masaya vurarak:

-Hey gidi yalan dünya, hey! O sadece ektiğini biçiyor. Bizim başımıza bu çapulcuyu o kendisi alıp getirdi, şimdi çeksin bakalım! -dedi öfke ve nefret dolu bir sesle.

-Ama efendim dikkatli olun! -dedi genç katip elini kale komutanının koluna koyarak.

-Vázsony Kalesinin duvarları kalın ama yine de Gergely'in müzевirlerinin kulakları her yerde söylenenleri duyabilir.

Mihály Domokos bunun üzerine bir kat daha öfkелendi ve kendisini tutamayarak:

-Tabii, sen Pál Kinizsi'nin ordusunda savaşmadın ki! Onun için de bu utanç verici duruma katlanmak senin için kolay olabilir. Kral Mátyás'ın başkomutanının

en sevdiği kalesinde bugün çapulcuların kol gezmesi seni rahatsız etmeyebilir, ama ben buna dayanamıyorum artık! - diye haykırdı.

-Bu arada!... -diye konuşmasını sürdürmek istedi delikanlı ve:

-Hanımefendi, günlerdir dua ediyor ve bir yandan da rahiplerin gönlünü hoş tutmak için manastıra bir sürü bağışta bulunuyor. -deyince kale komutanı yeniden söze girdi ve:

-Bu kadını kim tanıyor? Onun nasıl birisi olduğunu kim biliyor? -diyerek derin bir iç çekti Mihály Domokos.

-O kadın bir zamanlar beyimizi, Pál Kinizsi'yi deli gibi seven bir kadındı. Uzun seferlerden geri dönene kadar kocasını büyük bir sabırla bekleyen bir kadındı. Onu burada beklerken yuvalarını nasıl dayayıp döşediğini, nasıl huzur dolu bir yuva kurduğunu görmüştüm! Ama şimdi?!

-Ve beyimizin, Pál Kinizsi'nin ölümünden iki yıl öncesinde manastırdaki rahipler onun için ne kadar güzel bir dua kitabı yazmışlardı değil mi? Ne çok sevilen biriydi! - dedi o eski günleri hatırlayan delikanlı ve ardından da:

-Ben kendim okumuştum içinde yazılanları:"eşim, Pál'in hastalığı için dualar" yazısını kendi gözlerimle görmüştüm. -diye ekledi.

-Zavallı beyimiz kendisini üşüttüğünde yazdırmıştı o duaları. Ama Kinizsi ondan sonra da, o hasta haliyle bile Türklere karşı savaşmaya devam etmişti. Ve hanımı Benigna, sonuna kadar eşinin yanında olan bir kadındı. Başkomutanımız olan beyimizin ölümüne kadar onu hiç yalnız bırakmadı...Ama bunları Ferenc Bodo'dan da duymuşsundur, ki onu Vázsonykő kale komutanlığına getiren de Pál Kinizsi'ydi aslında.

-Evet, ondan da çok şey dinlemiştim. -dedi delikanlı.

-Ve bütün bu duyduklarımın sonra, onca iyi ve güzel sözden sonra şimdi bu kadının nasıl böyle birisi olduğunu anlamakta zorluk çekiyorum. Hangi akla hizmet şeytana uyduğunu anlayamıyorum bir türlü!

-Kim bilebilir ki? Şimdilerde yine ne yaptığını anlamak zor. Bir bakıyorsun manastırdaki rahiplere süslü püslü el yazması dua kitapları hazırlatıyor, bir bakıyorsun cinayetlerin altından o çıkıyor... Nitekim sen de hatırlarsın herhalde.... Geçen yıl ocak ayında Ovár kale komutanı olan János Majthényi cinayetinden sonra Gergely Kereky ile birlikte zanlı olarak onun da ifadesini almışlardı...

Delikanlı bu sözler üzerine alay edercesine güldü.

-İyi ki Paskalya'yı Roma'da geçirdiler. Böylece işlemiş oldukları büyük günah için kendilerini affettirmenin bir yolunu da yaratmış oldular! - dedi ve ardından son derece ciddi bir ses tonuyla devam ederek:

-1518 yılında, Paskalya zamanında pazartesi günü sabahleyin beyimiz Gergely Kereky ile hanımımız Benigna Magyar'ın birlikte Kutsal Ruh Tarikatına katılmış olduklarını ben kendim kaydettim. - dedi katip.

Mihály Domokos ak düşmüş saçlarının arasında gezdirdi ellerini.

-Zavallı, talihsiz beyim, zavallı Pál Kinizsi! Eğer bir yerden bunları görüyorsa eminim ki mezarında ters dönmüştür. - dedi.

-Umarım görmüyordur ve olup bitenleri de bilmiyordur inşallah. -dedi ciddi bir ses tonuyla delikanlı ve ardından:

-Öylesine anlı şanlı ve fırtınalı bir geçmişten sonra hiç olmazsa mezarında biraz huzuru hak eden birisi diye düşünüyorum. - diye ekledi.

*

Bu konuşmanın ardından yaklaşık bir saat kadar bir zaman sonra barbakanın önünde nal sesleri işitildi ve bekçilerin yüksek sesle yaptıkları konuşmalarından Gergely Kereky'nin eve geldiği anlaşıldı. Genç katip ile kale komutanı asma köprüünün zincirlerinin seslerini oturdukları yerden duydular, ardından da dörtнала koşturulmuş olan yorgun atların kaleye girerken tahtaların üzerinde çıkarttıkları sesleri de dinlediler. Bunun ardından kısa bir süre sonra onların bulundukları odanın kapısı hızla ardına kadar açıldı ve ellerinde yanan meşalelerle beylerinin peşinden ilerleyen hizmetkârların eşliğinde içeriye Gergely Kereky girdi.

Kale beyinin alev gibi yanan kırmızı yüzünden ve sendeleyerek yürümesinden yine gereğinden fazlasını içtiği açıkça anlaşılıyordu. Ama hâlâ yeterince içmediğini düşündüğünden olsa gerek girer girmez adamlarına emirler yağdırmaya başladı. Kale komutanı ile delikanlının selamlarını umursamaz bir el işareti ile geçiştirdikten sonra masanın üzerinde duran ağzına kadar şarap dolu kupayı kapığı gibi hızla başına dikti ve sonra eliyle ağzını silerek yanındaki uşağına ve muhafızlarına dönerek alaylı bir şekilde:

-Siz burada, aşağıda kalın! Her gece tekrarlanan o mücadeleyi şimdi gidip benim tek başıma vermem gerekiyor! -dedi ve ardından incecik, yukarı doğru kıvrılan ve Benigna'nın yatak odasına çıkan merdivenleri tırmanmaya başladı.

Aşağıda kalanlar hiçbir şey söylemeden birbirilerine baktılar. Bir süre sonra kale komutanı, Gergely Kereky'nin silahlı muhafızlarına dönerek:

-Çekilip gidin buradan! Yukarıda olacaklar sizi ilgilendirmez! - dedi ama adamların hiç birisi bulunduğu yerden kıpırdamadı bile.

-Duymadınız mı? – diye sordu adam ve oturduğu masadan ayağa kalkarak:

-Beylerin işleri sizi ilgilendirmez, onların işlerini yaparken çıkarttıkları sesler de sizin kulaklarınıza uygun değildir. Defolup gidin buradan! Hadi, daha ne duruyorsunuz! -diyerek bağırды.

Bu sözler üzerine uzun boylu, sarışın bir delikanlı sıradan çıkıp bir adım öne geçti ve:

-Biz buradan bir yere gitmiyoruz. Beyimizin emri olmadan buradan dışarı bir adım bile atmayız! -dedi sert bir şekilde.

Mihály Domokos kulaklarına inanmak istemiyordu. Bu sözleri söyleyen delikanlıya iyice yaklaştı ve gözlerinin içine bakarak ona:

-Ne diyorsun? Aklımı mı kaçırdın sen? -diye sordu ve ardından da:

-Yoksa sen kiminle konuştuğunun farkında değil misin? -dedi.

-Mihály Domokos, kale komutanı ile konuşuyorum. -dedi alaylı ve meydan okuyan bir tavırla genç muhafız.

-Pál Kinizsi'nin kale komutanıyla. -diyerek düzeltti yaşlı kale komutanı.

-İşte bu yüzden buradan gitmiyoruz ve şuracıktan bir adım dahi kıpırdamayacağız! - dedi sert bir şekilde kılıcını vurarak genç muhafız ve sonra da:

-Çünkü ben hâlâ Gergely Kereky'nin, beyimin hizmetindeyim, ben onun muhafızıyım!- dedi.

Mihály Domokos güçlkle kendine hakim olabildi. Yüzü öfkeden kıpkırmızı kesildi, boynundaki damarlar kabardı.

-Bu kalede benim sözüm bir emirdir! -dedi ama genç muhafız altta kalmadı.

-Elbette öyledir, ama sizinkinden daha büyük bir emir olmadığı zaman ancak! - diye karşılık verdi küstah bir tavırla ve kale komutanına saldırmaya devam ederek:

-Bu arada bizim beyimiz ve aynı zamanda da Vázsony Kalesinin de sahibi olan Gergely Kereky sadece kendi emirlerine uymamızı emretti bize. -dedi.

-Bana bu kaledeki yetkiyi Pál Kinizsi vermişti!

-Ne güzel söylediniz! Muhterem komutanım, sizin zamanınız geçti artık, o eskidendi. Burada artık sizin sözünüz geçmiyor. Ve bizim aramızda kendinizi daha emniyette hissettiğinizden başka bir yere de gidemiyorsunuz! - deyince kale komutanı daha fazla kendine hakim olamayarak bağırmaya başladı:

-Seni dinsiz imansız çapulcu, seni! Sen kim oluyorsun da Pál Kinizsi'nin kalesinde benimle bu şekilde konuşabiliyorsun? – dedi avaz avaz bağırarak Mihály Domokos ve aniden kılıcını çekerek genç muhafıza doğru bir hamle yaptı.

Ama o anda iki genç muhafız kılıçlarını yaşlı kale komutanının göğsüne dayadılar.

-Vázsonykő Kalesi artık Gergely Kereky'nin! - diyerek bağırıyordu küstah sarışın muhafız.

Bu arada genç katip yaşlı kale komutanının kılıcını elinden aldı.

-Sakin olun komutanım! Efendim sakın olun! -dedi ihtiyar adamı sakinleştirmek isteyen bir ses tonuyla ve sonra da muhafızları kast ederek:

-Bu genç muhafızların hiç birisi için bunu yapmaya değmez aslında! Bunlar için elinizi kana bulamaya değmez, sınırlerinize hakim olun! Ve ayrıca bunların bildiği tek şey sahiplerinin kendilerine öğrettiklerini papağan gibi aynen tekrar etmekten ibaret. Bunları adam yerine koyup onlarla muhatap olmayın! - dedi.

-Vázsonykő Kalesinin kime ait olduğunu öğretirim ben size ama... -diye bağırان kale komutanının sözlerini kesen genç katip merdivenleri işaret ederek:

-Bunu orada, yukarıda kararlaştıracaklar, bekleyin! - dedi.

*

Gergely Kereký odaya girdiği sırada Benigna Magyar'ın nedimleri korkuyla çığlıklar atarak kaçıştılar. Hanımefendi ise dizlerinin üzerine çökmüş dua ediyordu. Kocasının geldiğini görünce kendine yakışır bir edayla dizlerinin üzerinden doğrulup ayağa kalktı ve onu karşıladı.

Geçen yıllar Benigna Magyar'ın yüzünde derin izler bırakmamıştı. Hayatının ortalarında olan kadının saçlarında tek tük beyaz saçlar vardı ama gözleri hâlâ eskisi gibi ışıl ışıldı ve duruşu da kendisine saygı duyulması gerektiğini hissettiriyordu karşıındakine.

Koca ağızlı ve zil zurna sarhoş olduğu için ayakta durmakta güçlük çeken Gergely Kereký kapıda bir durdu, sonra bir iki adım atmak üzere hareket etti ama ayakta duramadığından ilerlerken sendeledi. Öyle ki odanın girişinde bulunan son derece güzel bir şekilde işlenmiş olan o mermer sütuna tutunmak zorunda kaldı.

-Görüyorum ki hep bir araya gelmiş, güzel güzel dua ediyorsunuz! - dedi alaylı bir şekilde ve kahkaha atarak. Ardından da küstahlığını sürdürerek:

-Ve umarım bu dualar sırasında benim günahlarımın bağışlanması için de birkaç tespih çekmişsinizdir! - diye takılınca Benigna Magyar alev saçan gözlerle, sert bir şekilde karşılık verdi.

-Bunun için sanırım artık boşuna dua etmiş oluruz. Bizim dualarımız senin günahlarının bağışlanması için yeter mi ki!? ... Gergely Kereký, senin günahlarının affedilmesi için duadan daha başka şeyler yapmak gerek diye düşünüyorum. - dedi.

-Evet, işte böyle! Gergely Kereky!? Şimdi Gergely Kereky mi olduk?– derken adamın sesi çınladı odada.

-Canım kocacığım değil?!Veya Vázsonykő'nün haşmetli beyi değil yani?! Gergely Kereky efendime ne oldu? - diye sorunca kadın kendini savunmak istercesine:

-Eğer bu sözünü ettiklerinden birisi idiysen bir zamanlar, bunların her birini bana borçlu olduğunu unutmaman gerekirdi. Seni adam etmek üzere koruyucu kanatlarımın altına alıp da buraya getirene kadar sen parasız pulsuz kalmış, kimsenin takmadığı, oradan oraya dolaşan sefil bir soyluydun sadece. Seni adam etmeye çalıştığımı nasıl unutursun?! Seni yücelten benim! Bugün sahip olduğun herşeyi bana borçlusun!- dedi sert bir üslûpla.

Bir yandan içtiği şarap, bir yandan da içindeki dinmeyen öfke adamın aklını başından almıştı.

-Yüceltmek mi?! - dedi sesini yükselterek alaylı bir sesle ve sendeleyerek ileriye doğru iki adım daha attı.

-Şu fare yuvasına geldiğime nasıl sevindiğini ne çabuk unuttun? Pál Kinizsi'nin şanlı günlerini çoktan geride bırakmış olan bu harabeye getirmek için bana yaptıklarını unuttun mu?... Şu lanetli kaleye beni sokmak için neler yaptın?!

-Utanmaz! Rezil adam! - derken artık sesini iyice yükseltmişti soylu kadın.

-Benim biricik yiğit ve mert kocama sen bunları nasıl söylersin? Onun adını ağzına nasıl alırsın?

-Biricik kocan ha?! - diyen Gergely Kereky artık kötü niyetini gizleyemez hale gelmişti.

-Peki ikincisi neydi? Ona nasıl gittin? Şu Horváth'la niye evlendin? Sonra, onun yatağı da sana soğuk gelmeye başlayınca benimle birlikte olan sen değil miydin? Tabii, ondan on yaş daha gençtim. Artık işi bitmiş bir ihtiyardan sonra benim gibi genç birisini kaçırmadın! ...Şimdi de yoksa dördüncüsüne mi göz diktin, söylesene?

-Eğer senin kim olduğunu bilmiş olsaydım, eğer bunları bana yapacağını bilseydim değil yatak odama, şu kalenin kapısından dahi içeri giremezdin!- derken hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu kadın.

-On yıldır bana neler yapıyorsun! Yedin bitirdin beni! Neyim var, neyim yoksa hepsini aldın benden. Yıllardır beni sömürüyorsun, aldatıyorsun ve sabahtan akşama kadar içmekten başka ne yapıyorsun? -diye sitem etmeye devam edince Gergely Kereky:

-Sırayla gidelim istersen! - dedi ve kendini bir koltuğa attı.

-Sömürmeyi, aldatmayı, dolap çevirmeyi senin bilgin dahilinde yaptım hep... Hepsini senden öğrenmiştim. Yoksa unuttun mu?

-Vázsony Kalesini sana bağışladığımı gösteren belgeyi bana hangi koşullar altında hazırlatmıştın hatırlıyorum...Sahip olduğum her şeyimi elimden almak için çevirdiğin dolapları da biliyorum... Alçakça Kab Dağındaki mülkü de satır arasına yazdırıp benden çaldın... Hatta onun için Kralımız bile seni uyarmıştı. Sen de bunu unuttun mu? -dedi kadın öfkesine hakim olamayarak.

-Evet ama sen bana o zaman bunu kafama takmamamı söylemiştin. Ben de fazla üzerinde durmamıştım. Çünkü o günlerde her gece benim yolumu dört gözle gözlüyordun, koynuma girmek için hiç ses çıkartmıyordun, beni aşağılamıyordun öyle... Beni aşkla bekliyordun, aşık ve seven her kadının yaptığı gibi beni mutlu etmeye çalışıyordun... -şeklinde konuşmayı sürdürünce Benigna Magyar daha fazla dayanamayarak ağlamaya başladı. Gözyaşlarını silerken bir yandan da konuşuyordu:

-Seni hâlâ aynı şekilde bekliyor olabilirdim ama artık sana hiç kimse yardım edemez, seni kimse adam edemez. Senin bana karşı yaptığın saygısızlıkları daha ne kadar görmemezlikten gelebilirim? Senin için ne kadar dua ettiğimi biliyor musun? Hatta seni Roma'ya götürdüm, günahlarından arınasın diye, bağışlanasın diye... Sana sadık bir eştim...

-Evet tatlım, ama hepsinden önemlisi sen benim suç ortağımdın her zaman! - dedi fısıltıyla, alay ederek Gergely Kereky.

-Hem de öyle böyle değil! Ve bizi birbirimize bağlayan bu kanlı zincirin halkaları o kadar çoğaldı ki artık hiçbir şey ya da hiç kimse ellerimizi birbirinden ayıramaz!

-Sadece ölüm bizi ayırır. - dedi fısıltıyla Benigna ve buz gibi donuk gözlerle önüne baktı.

-Ölüm mü?! - derken gülüyordu Gergely Kereky.

-Hayır, o da bizi birbirimizden ayırmaya yetmez. Hadi canım sende, bırak şu numaraları! Karşımda manastıra kapanmış bir bakire gibi durup bana numara yapma! Böyle yaparak sen beni yola getireceğini mi sanıyorsun? Sana sadık bir ev köpeği olacağımı mı düşünüyorsun? Hem de sen?! Sen dua etmekten başka ne

yapabilirsin ki zaten artık! Oturduğun yerden ayağa bile kalkamıyorsun, şu haline baksana bir!

-Gergely! -derken hıçkırıklara boğuldu kalbi kırılan kadın.

-Kaderine meydan okumaktan vazgeç ne olur! Tanrı birisinin yok olmasını istediğinde ilk önce onun aklını başından alırmış! -dedi kütük gibi sarhoş adam ve kadını kıskırtmayı sürdürdü:

-Seninkini çoktan almış, sen farkında değil misin?- dedi lafları ağzında geveleyerekten.

-Her gece ne yapmaya çalışıyorsun bu yatak odasında, yolunu şaşırmış kart tavuk gibi ne debelleşiyorsun yatağımda?! -diye konuşunca kalbi ve onuru kırılan Benigna Magyar sadece:

-Kart tavuk mu? - diyebildi. Kadının yüzü bembeyaz olmuştu.

-Sanki çok mu gençsin? - diyerek güldü Gergely durumdan hoşnut bir şekilde.

-Benim artık genç olmamam bir sorun yani?

-Sorun tabii! - dedi sesini yükselterek adam ve kakhahayla gülerken eliyle çizmesine vurdu.

-Sen biliyor musun ki, aşağıdaki köylerde ne güzel kızlar, ne taze gelinler var? Bunlar varken benim şu yıkık dökük kalede seninle ömrümü çürütmemi bekliyorsun benden? Burada sıkıntıdan patlıyorum... Yoksa oturup seninle dua etmemi mi istiyorsun? Sonuçta her gece beni bu şekilde karşılıyorsun. Ne zaman eve gelsem dua ederken buluyorum seni. Beni o şekilde etkileyeceğini mi düşünüyorsun?

Benigna Magyar bu sözlere bir karşılık vermedi. Yüzü kapkara oldu, dudakları titremeye başladı. Sonra aniden korkunç ve acımasız bir ifadeye büründü yüzü.

Sarhoş olmasına rağmen adam ona bakınca gördüğünden irkildi.

-Hey, ne oluyor sana? - diye sordu kekeleyerekten.

-Sonuçta alt tarafı bir tartışma. Sadece tartışıyoruz, her zaman yaptığımız şey... Daha önce de tartışmıştık...

Kadının bir şey söylemediğini görünce irkildi ve:

-Ama daha sonra hep barışmıştık hatırlarsan. Sonuçta ben neredeyse her akşam eve geç geliyorum. Bunda ne var ki?

Benigna Magyar gergin, buz gibi bir yüz ifadesiyle gülümsüyordu. Belli ki o anda ne yapması gerektiğine karar vermişti bile.

-Eve, sadece eve geliyordun Gergely! Eve geliyordun, doğru...Ama artık bundan

sonra bunu bir daha yapamayacaksın! -dedi garip bir ifadeyle.

Adam geri dönülemez bir yola girdiklerini fark etti, hatasını anladı ve bunun için de dumanlı başını toparlayıp bir şeyler söylemeyi denedi. Anlamlı, güzel birkaç söz söylemek istiyordu durumu kurtarmak için.

-Böyle kötü şakalar yapma Benigna! Seni sevdiğimi biliyorsun. - dedi ve sonra da sanki kendi kendini teselli etmek istercesine:

-Ayrıca bana ne yapabilirsin ki sen? Muhafızlarım buradalar, kaledeler. -dedi ve özgüvenini kendi sözleri ile sağlamaya çalıştıktan sonra içindeki şeytana uyup yeniden konuşmasını sürdürdü:

-Yoksa şu yiğitliği, gözüpekliliği dillere destan eski kocan Pál Kinizsi'nin ruhunun gelip sana yardım edeceğini mi sanıyorsun sen?!

-O sana ne gerekliyorsa onu yapacaktır Gergely Kereky! - diye haykırdı kadın ve kapıyı göstererek:

-Şimdi defol git buradan! Sabah olunca, uykunu alınca ve biraz aklın başına gelince seninle konuşacaklarım var. - dedi.

Gergely Kereky son kez gördüğünü hissettiği bu odada biraz daha kalabilmek için elinden geleni yapmaya kararlıydı. Ama diğer taraftan da aklı hâlâ aşağıda, odada kalan şarap kadehindeydi. İsteksizce yerinden kalkıp sendeleyerekten aşağıya inmeye başladı.

-İyi geceler Benigna! Sabah her şey yoluna girecek!- dedi homurtuyla.

-Evet! Sabahleyin her şey yolunda olacak! - dedi yere bakarak kadın, sonra da en sadık hizmetkarına dönerek:

-Anka, Beyini çağır, hemen buraya gelsin! Mihály Domokos'u, Pál Kinizsi'nin komutanını çağır, buraya gelsin hemen! Ve eski komutanımızı Ferenc Bodo'yu da uyandırıp buraya getirsinler derhal! - dedi ve fısıltılı bir sesle:

-Ve diğerlerini, bir zamanlar Pál Kinizsi'yi seven, onu tanıyan herkesi toplasınlar kalede! -diye ekledi.

*

O gece Vázsony Kalesinin kulesinde neler olup bitti bunu hiç kimse asla öğrenemedi gerçekte. Bayan Domokos sadece Hanımının yanından çıkıp kocasını aramaya koyulduğunda Gergely Kereky'nin şatonun küçük odalarından birisine girdiğini gördü. Ama onun içeriye girişiyle birlikte başlayan gürültü ve şamata,

eğlence sesleri geç saatlere kadar sürmüştü o gece. Gece alemleri orada da devam etmişti gecenin ilerleyen saatlerine kadar.

Kaledeki hizmetkar kadınlar o saatten sonra odalarına çekilmişlerdi. Sadece kapı bekçisinin ihtiyar annesi bütün bir gece boyunca yatağında bir sağa bir sola dönüp durduğundan sabaha doğru şafak vaktinde bir ses işitmişti. Kapının önünde ağır ağır ilerleyen erkek ayak sesleri duymuştu. İlk önce bir rüya gördüğünü düşünmüştü yaşlı kadın ama yaklaşp uzaklaşan ayak seslerini tekrar tekrar duyunca kadın yarı uykulu haliyle kaleye girip çıkanları saymaya başlamıştı. Ama gerçekte bunların kaç kişi olduklarını da hatırlayamadı, iki, üç, beş hatırlamıyordu, çünkü uyuyakalmıştı. Derin bir uykuda olduğundan sonraki olaylar hakkında bir şey bilmiyordu.

*

Ertesi gün Benigna Magyar öğleye doğru nikahlı eşini odasına çağırttı. Ancak şatodaki baş muhafız kocasının yatağında olmadığını haber verince herkes adamı aramaya koyuldu. Vázsonkő'nün haddini bilmeyen beyinin sadık adamlarını ve aynı zamanda da onun alem arkadaşlarını derin uykularından uyandıranlar onlara sahiplerinin, Gergely Kereky'nin ortadan kaybolduğunu söylediler.

Bunun üzerine onun adamları da kalenin muhafızlarına katıldılar ve hep birlikte her yerde kalenin beyini aradılar. Her yere baktılar. Hatta küçük şapele gidip orada bile aradılar onu, ki oraya Gergely Kereky kırk yılda bir adım atan biriydi.

Bu arada hiç kimse onu kalenin etrafındaki su kanallarında aramayı akıl edememişti. Oysa onun en sevdiği köpeklerinden birisi neredeyse bütün bir öğleden sonrasını su kenarında geçirmişti.

Kimbilir, belki de kaderin bir oyunuydu bu. Onun ölüsünü ilk gören bir önceki akşam Pál Kinizsi'nin yaşlı ve sadık kale komutanına kafa tutan sarışın genç muhafız oldu. Genç muhafız ilk önce Gergely Kereky'nin sarhoş olduğu için kuleden düştüğünü ve boynunu kırdığını düşündü. Ama yanına yaklaşp eski sahibini iyice bir gözden geçirince gördü ki birden fazla kocaman yaralar sarmıştı zavallının bedenini. Ama akıllı davranarak bu yara izlerini hiç görmemiş gibi yaptı ve hızlı adımlarla oradan uzaklaştı. Ardından da hemen Gergely Kereky'nin kalede bekleyen muhafızlarını topladı. Onlar da bu işe fazla kafa yormadılar ve bu olayın ardından bir yarım saat sonra bu muhafız ordusu hızla kale kapısından çıkıp gitti. Başlarında da uzun boylu, sarışın genç muhafız vardı. Adam muhafızların önünde, adeta aklını yitirmiş gibi atını Buda'ya doğru dört nala koşturarak hızla uzaklaştı oradan.

*

Benigna Magyar'ın bu olaydan sonra cinayetle suçlandığını ve yargılandığını, ceza olarak da mal ve mülkünün bir kısmını kaybettiğini resmi belgelerden de biliyoruz zaten. Ama aynı zamanda Macar Kralı II. Lajos'un Mohaç Savaşının olduğu yıl, savaştan önce Pál Kinizsi'nin Krala ve ülkeye yapmış olduğu hizmetlerinden dolayı yaşlı kadını affettiğini de yine dönemin kaynaklarından öğrenebiliriz.

Ama işte hepsi sonuçta eskiden olmuş olaylar. Hepsi artık sadece bir tarih, sadece birer öykü.

* * *

Kral Mátyás'ın son derece güçlü savaş komutanı olan Pál Kinizsi'nin bir zamanlar Nagyvázsony'da yaşadığı o ünlü kalenin bulunduğu Séd kıyılarını o günden beri çok su yıkadı, çok su aktı geçti oralardan.

Kinizsi'nin ölümünün ardından dört yüz yıl sonra Vázsonykő'nün bir zamanlar ünlü kalesinden artık sadece harabeler halindeki kalıntılar kalmıştı geriye ve her geçen gün biraz daha yıkılan, harap olan bu surlar arasından bir tek kahraman Kinizsi'nin o zamanlar yaşadığı kule ayaktaydı. Zamanın kemirip yıprattığı, mermi ve top izlerinden delik deşik olmuş, sıvaları dökülen duvarlar sarayın taş kapı ve pencere kenarlıkları etrafta yaşayan halk tarafından talan edilmişti. Bu mülk, kaleyle birlikte, daha o zamanlarda, o dönemde Vázsony Kontununmuş. Ve daha sonraları terk edilen, yıkılıp yok olan harabeyle hiç kimse ilgilenmemişti.

Yeni sahipleri olan beyler ise çok uzun zamandan beri artık kalede yaşamıyorlardı. Yarısına kadar yıkılmış duvarlar, surlar arasında kalmak gibi bir istekleri veya düşünceleri de olmamıştı anlaşılın. Baykuşlar barınıyordu burada epey bir zamandır. Beyler ise yukarıda, karşı tepede yeni inşa ettirmiş oldukları güzel şatolarında yaşıyorlardı ve hatta emirlerinde bulunan asker ile komutanlar için bile Nagyvázsony'da bir sokak büyüklüğünde kocaman bir kışla inşa ettirmişlerdi.

Öte yandan yarısına kadar yıkılmış olan kale, buluşmalarının olabildiğince az kişinin bilmesini istedikleri kişiler için son derece uygun bir sığınak haline gelmişti.

*

O aşırı sıcak, kavurucu yaz gecesinde iki kişi son derece dikkatli bir şekilde ilerliyordu yarısına kadar yıkılmış olan surların dibinden. Gölgelerden birisi, sırtına çok koyu, simsiyah bir gocuk almıştı. İki kişi birbirlerini bile göremiyorlardı ve erikler, böğürtlenler, yaban gülleri de öylesine bir ağ oluşturmuşlardı ki onların etrafında, orada ne bir insan ne de bir hayvan görülemezdi, görülse bile yanına varılamazdı kolayca. Bir tek konuşulanlar iki kişiyi birbirine yakın tutuyordu ama o

da ateş böceklerinin vızıldamadığı, kuş seslerinin kesildiği zaman oluşan sessizlik içinde ancak güçlkle iştiliyordu.

-O halde yarın. - dedi ciddi bir erkek sesi:

-Veszprém tahsildarının buğdaydan aldığı parayı tefecinin eline saydığından kesinlikle eminim. Örzi tetikte olmamız konusunda haber göndermiş. - dedi.

-Zaten ben gözlerimi her zaman açık tutuyorum. - diye cevap verdi incecik, titrek bir çocuk sesi.

-İyi de, hanım ablam bunu neden yapıyor?

-Neyi niçin yaptığı konusunu kurcalama, bu işi ona bırak! Bu konuda için rahat olsun. Belki de bu kavgalı dünyada bir parçacık adalet olsun diye yapıyordur bunu. Zira biliyorsun ki Kont buğdayı Veszprém tefecisine sattığı sürece sizler değil arpa ekmeği, kepekli ekmeğe bile yiyemeyeceksiniz.

-Ama hırsızlık yapmak, çalmak günahdır! - dedi fısıltıyla çocuk.

-Babanı her gün birileri soymuyor mu? - dedi bunun üzerine gergin bir sesle adam.

-Hem ben, işleyeceğim günahlar için suçluluk duygusunun ne olduğunu senden öğrenmek için bulunmuyorum burada. Eğer hanım ablana yardım etmek istemiyorsan...

-Nasıl yardım etmek istemem! İsterim elbette. -dedi fısıltıyla diğeri.

-Ama siz yine de dikkatli olun! - diye de uyardı adamı.

Bu sırada, köyün öbür ucundan köpek uğultuları gelmeye başladı.

*

Rahatına ve keyfine düşkün tahsildar evinin geniş yemek odasında o gün akşam masaya sorunsuz, dertsiz tasasız oturmuştu. Ardından, bir an için düşündükten sonra kirpi kılıklı muhafız başına dönerek:

-Onları kim görmüş?- diye sordu.

-Vámos'daki kır meyhanesinde eğleniyorlarmış üç gün üç gecedir. -diye cevap verdi komutan.

-Meyhaneci eşkıyanın sırtından geçiniyor, ama hizmetkarı bize çalışan birisidir. Paraları bitince, daha fazla içecek şarap alamayınca “ Vázsony tahsildarının yeterince parası var. Ondan alınca daha sonra sana getirip borcumuzu öderiz.” dediklerini duymuş. Bu konuşmanın üzerinden bir saat sonra ise arkalarından yol toz duman olmuş.

-Peki bu arada siz ne yaptınız? -diye sordu yüzü sararmış bir haldeyken tahsildar.

-Ne yapabiliriz ki efendim?! Onların ne tarafa gitmiş olduklarını hiç kimse

bilemez ki! Son derece büyük, geniş bir orman. Biz de duyar duymaz aceleyle hemen buraya geldik. Ancak bu söyledikleri gerçekten ciddi olsaydı şimdiye dek çoktan buraya gelmiş olmaları gerekirdi...

Tahsildar bir müddet sınırlı sınırlı odanın içinde bir ileri bir geri dolaştı, ondan sonra sessiz köy sokağına bir göz attı.

-Onların, bütün bunları kimden duyup öğrendiklerini bir bilsem! -diye mırıldandı intikam almak isteğiyle dolu bir sesle.

-Sümeğ'deki dostum, dünürüm Kont Zichy de koyunların satışından para ödemesi yapıldığında onlar tarafından ziyaret edilmişti. Ama biz, paçavralar içinde yaşayan o yağmacılardan korkmuyoruz. Sizler, muhterem dostum benim evimde kalınız ve geceleyin ben kendim de pusuda olacağım, ben de nöbet tutacağım. - dedi ve sonra da koridora doğru yöneldi.

-Zsofi! -diye seslendi tahsildar ve genç kız daha o anda birden kapının önünde görününce de başını sağa sola salladı ne olup bittiğini anlamadığını belirtmek istercesine.

-Amma da hızlıymış senin ayakların!- dedi adam kıza ve sonra da ardından gülümseyerek:

-Doğru, muhafızlar arasında bir iki tane yakışıklı delikanlı var, ama yine de...- dedikten sonra kıza döndü ve:

-Muhafızlara akşam yemeklerini ver ve misafir odasında onlara yatacak yerlerini hazırla. Biraz sıkışık olur ama sorun değil, uyumaya gelmediler zaten. Ama şarap matarasını da şuraya masanın üzerine hazır et ki geceleyin uyuyup kalmasınlar! - diye talimat verdi.

Zsofi parlayan, ıslıl ıslıl gözlerle gülümseyerek köşeyi dönmüştü bile. Parlak kahverengi saç örgülerini sırtında sallayarak sevinç içinde uzaklaştı oradan.

Tahsildar ise şarap kadehinden koca bir yudum içme cesaretini kendinde bulduktan sonra yeniden muhafız başının yanına doğru yürüdü.

-Evet, anlatın bakalım başka neler biliyorsunuz şu bizim sevgili eşkıyalarımız hakkında? - diye başladı sözlerine alaylı bir ses tonuyla.

-Onlar hakkında söylenenlere göre küçük, ufak tefek atların sırtına atladıklarında öyle bir at koşturuyorlarmış ki onlara yetişecek muhafız yokmuş buralarda.

Ne dersiniz, bütün bunlar doğru mu? Bir de şöyle bir şey daha duydum. Onları kız zannetsinler diye saçlarını uzatıyorlarmış. -dedikten sonra yüksek sesle güldü ve

konusmasına devam ederek:

-Ancak inanılması en zor olanı da zenginlerden aldıklarını fakirlerle paylaşıyorlarmış. -dedi.

-Şey!...Buna diyecek bir sözüm yok. - dedi sessizce muhafızların komutanı.

-Birçoğunun gözü dönmüş birer hırsız, bir kısmının ise katil olduğu söyleniyor. Ancak öte yandan, yoksul insanlara gerçekten bir zarar vermiyorlarmış. Hem nasıl zarar versinler ki?! Zavallıların zaten alınacak bir şeyleri kalmamış ki! Ama şunu da duydum onlar hakkında... Diyorlar ki, çok iyi niyetli oldukları zamanlarda, bolluk içinde olduklarında, bazen bir iki kuzuyu, birkaç fıçı şarabı, hatta birkaç kuruş parayı bile götürüp sefil durumda olanlara, ihtiyacı olanlara veriyorlarmış. Böyle yapınca ise bizim işimizi zorlaştırıyorlar sonra. Çünkü bütün yöre halkı ya onlardan korkuyor, ya da onlarla iyi geçiniyor. O altı adamın kim olduklarını da boşuna sordum. Orada, Vámos meyhanesindeki koyun çobanı da, sığır çobanı da hepsi aynı şekilde konuştu. Kim olduklarını, nereli olduklarını öğrenmek mümkün değilmiş. Bunu sormak hiç kimsenin cesaret edemeyeceği bir durum. Sadece, öğrendiğim kadarıyla, içlerinden bir tanesi işte biraz öyle bir delikanlıymış, yani sakalı bile yokmuş onun.

Tahsildar bu arada bir kadeh şarabı daha bir içişte bitirdi.

-İyi ama buraya yine de boşuna gelecekler. -dedikten sonra masaya sert bir yumruk indirdi; ardından da köşede duran demirli sandığı işaret ederek:

-Bunu ne açabilirler, ne de alıp götürebilirler! Onun içindekileri alabilmek için ancak evi de birlikte götürmeleri gerekir. O sandığın kilidini en iyi Viyana çilingir ustası yaptı, alttan ise ahşap döşemelere mıhlarla tutturuldu. Onlar bunu yerinden sökene kadar bütün köy uyanır...-dedi kendinden emin bir şekilde.

Komutan, duyduklarından memnuniyetini ifade eden bir edayla başını salladı ve :

-O halde kendimizi geceye hazırlayalım saygıdeğer efendim. Zatiâliniz yorganın altına girip uyuyabilir bile artık, biz üçümüz ise bu sandığı koruruz. - dedi.

*

O gece öyle koyu bir karanlık çökmüştü ki köyün üzerine, tahsildarın evinin demir parmaklı pencerelerini bu tarafları çok iyi bilen birisi dahi çok güçlükle fark edebiliirdi. Ama o sırada içeride birisi vardı ve o kişi göz açıp kapayana kadar ustanın demir parmaklık takmayı unuttuğu köşkün tek penceresine küçücük bir yanan mumu koymuştu bile. Bu mum, beyaz don gömlek giymiş iri yapılı birinin pencere

kepengini kaldırınca kadar kısa bir süre için yanmıştı. Sonra bu beyaz gömleklinin diğerlerinin tek tek o dapdaracık pencereden ufacık kilere girmelerine yardım eden eli de karanlıkta görünmez oluverdi.

Tahsildarın kapısı çalınmaya başladığı zaman vakit gece yarısını çoktan geçmişti bile.

-Kalkınız efendim! - dedi yabancı bir erkek sesi.

-Muhafızlar sizi yemek odasında bekliyorlar.

Tahsildar öyle ani bir şekilde kalktı ki yatağından, sanki yılan sokmuş gibi yerinden fırladı. Mum bile yakmadı. Koridoru çok iyi bilen birisi olarak karanlıkta hızlı adımlarla yürüyordu ve sonra da kapkaranlık yemek odasına vardı. Ama orada tek başına olmadığını hemen anladı.

-Dünyayı yakarım, yıkarım burayı!- diye çınladı karanlıkta bir ses. Ondan sonra ise bir elin yaktığı kandil ve mumlar masanın etrafında oturan şerefli topluluğu aydınlattı.

Tahsildarın o anda ayakları sanki yere çakılıverdi, olduğu yerde kalakaldı.

Altı tane tepeden turnağa silahlı ve özel kıyafetler giymiş eşkıya masanın çevresinde oturuyordu. İki tanesi ellerindeki kocaman tabancalarını tam olarak onun başına doğrultmuşlardı.

Masanın ortasında ise dalyan yapılı kadın kılıklı bir eşkıya oturuyordu. O da aynen diğer erkekler gibi giyinmişti ancak daha az silah kuşanmıştı. Tahsildarın rengi atmış, donuk yüzünü görünce, siyah gözleri birdenbire parladı; gül kırmızısı yanaklarında alaylı bir gülümseme belirdi ve elinde tuttuğu kısa kamçıyla masanın ayağına vurdu ve:

-Saygıdeğer beyefendi! Gecenin bu saatinde sizi huzursuz ettiğimiz için bize kızmadınız değil mi? -diye sordu. Sonra da:

-Gerçi bildiğim kadarıyla siz zaten bizi bekliyormuşsunuz. -dedi.

Tahsildarın ödü bokuna karışmış bir halde mırıltıyla yere, önüne bakarak konuşmaya çalıştı ama sadece:

-Muhafızlar nerede? -diye sorabildi.

-Yorgunluklarını atmaları konusunda onlara biraz yardımcı olduk. -dedi bunun üzerine hâlâ alaylı bir biçimde gülümsemeye devam eden genç kadın.

-Seni nereden tanıyorum ben? -dedi yüksek sesle önüne bakarak biraz daha cesaret bulan tahsildar?

-Sesini daha önce nerede duydum? -dediğinde kadının yüzündeki gülümseme o anda birdenbire yokoluverdi.

-Bir kere, çok eskiden ağlarken duymuş olmalısınız. -dedi, sonra da keskin bir

sesle ve sözüne devam ederek:

- Yetim bir küçük çocuktum ve hanımannemle beni evinizden atmıştınız. Ama şimdi eski hesaplarımızı görmek için gelmedik buraya. Bunun için zamanımız yok. Zatıalınızın Viyana'da yaptırmış olduğu şu ünlü kilidin anahtarını cebinizden çıkartması gerek. Hadi açın şu sandığı! - dedi karalı bir ses tonuyla.

-Onu da mı biliyorsun? - dedi kekeleyerek adam ancak üzerine doğrultulmuş tabancanın namlusu ve çekilen tetik sesleri üzerine elini cebine attı.

-Şimdi açın artık şu sandığı! -diye emir verdi kadın ve o haşmetli, büyük beyin diz çökerek titreyen eliyle kilidin deliğini aramasını memnun bir yüz ifadesiyle seyretmeye başladı. Ama adam birdenbire bir şey düşünmüştü ve aniden ayağa fırlayarak kapıya doğru yöneldi. Zavallı adam muhafızların yan taraftaki odada olduklarını hatırlamıştı sonunda. Ancak:

-Canı tatlı, hayatı değerli olan kıpırdamasın! -diyen kadının elindeki kamçı masanın üzerinde şaklayınca diğer iki eşkiya bunun üzerine hemen tahsildarı kollarından yakaladılar. O ise bu demir gibi sert elli adamların sıkıştırmasıyla birdenbire öyle uslu bir kuzu olmuştu ki fazla bir şey söylemek gerekmiyordu artık ona bir şey yaptırmak için. Adam iki adım atınca demir sandığın yanında bitivermişti bile.

-Hemen açıyorum. - dedi acıyla derin bir iç çekerek ve ondan sonra da eli yüzü ter su içinde kalmış bir halde onların son kuruşu da sandığın içinden almalarını izledi. Son anda bütün cesaretini toplayarak adamlara:

-İçeriye nasıl girdiniz? Bunu bir bilebilsem! -diyebildi sadece.

-Evinizi yıktık! - dedi şakayla eşkiyanın başındaki genç kadın ve ardından sert bir sesle emirlerini vermeyi sürdürdü:

-İki kişi siz önden gideceksiniz, yarım saat sonra diğer iki kişi çıkacak. O zaman para da emniyette olacak. Daha sonra da diğer iki kişi bir yarım saat kadar daha diğerlerini korumak için burada kalıp bekleyecek.

Ondan sonra etrafındakilere bakarak adama doğru döndü ve:

-Siz ise, masanın altına girin, diz çökün! Eğer ağzınızı açacak olursanız ya da bu arada birisine seslenmeye kalkışırsanız celladınızı çağırmış olursunuz. Ve sadece burada sizi beklerken değil, ondan sonra da son kişinin de buradan gitmesinin ardından bir saat geçince yerinizden çıkacaksınız ve de sessiz olacaksınız. Eğer bizi

ele vermeye kalkışacak olursanız dünyanın öbür ucunda bile olsak geri döneriz ve yüz tane hayatın bile olsa yüzünü de senden tek tek alırız! - dedikten sonra kadın önde, iki eşkiya da arkasında olmak üzere kapıya doğru yöneldi.

Masanın altında diz çökmüş, olduğu yerde büzülüp kalmıştı adam. Ama uzaklaşan atların nal seslerini duyunca artık içi birazcık rahatlamıştı. Öyle görünüyordu ki kadın eşkıya merhametsiz bir disiplin uyguluyordu. Onun dediği şekilde tam olarak yarım saat geçtikten sonra diğer iki adam da yola çıktı, onların ardından bir yarım saat sonra ise son iki eşkıya da oradan ayrıldı. Tahsildar ise o parlayan gözleri ve de o merhametsiz sözleri o kadar iyi hatırlıyordu ki aradan bir saat geçmiş olmasına rağmen hâlâ yerinden kıpırdayamamıştı. Elbette evindeki son eşkıyanın gitmesinin üzerinden bu yana aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmiş olsaydı her halde çıkardı yerinden.

Ama iyi ki o çok sevdiği efendisini bu berbat halinden kurtarması için evin kurtarıcı meleği Zsofi vardı. Şafakta kalkan genç kız, dediğine göre, evin içinde şüpheli bir durum sezinlemiş. Gerçi bütün dış kapıları sıkıca kapatmış olmasına rağmen yine de kalkıp erkenden etrafa iyice bir bakmak istemişti. İlk önce muhafızların odasının kapısına bakmış ama nedense kapı üzerinden kilitliymiş. Onun ardından evin beyini yemek odasında masanın altında iki büküm bir halde bulmuştu.

Diğer zamanlarda son derece kaba saba birisi olan bu adam şimdi sevinçten kıza nasıl yaranacağını bilemiyordu.

-Zsofi, tatlı Zsoficiğim! Gel, çabuk bana kalkmak için yardım et. Korkunç bir geceydi! Gece ne kadar acı çektiğimi kimse bilemez. - diyordu yalvaran bir sesle adam. Ondan sonra da sırtını düzeltti, ayaklarını uzattı. Esnerken bir yandan da ne dediğini bilmeyerek konuşuyordu adeta.

-Elim ayağım tutuldu bu şekilde iki büküm oturmaktan. Getir bana bir kadeh palinka ver hemen. Yaşadığımı bu dehşeti unutmam için içmeliyim!

O meşhur, o güçlü kuvvetli adam bir parçacık kendisini toparlayınca ise Zsofi ile birlikte muhafızları aramaya çıktılar. Ama onlar da ne olduğunu anlayamamışlardı. Üzerlerine kilitlenmiş kapıyı var güçle tekmeliyorlardı, yumrukluyorlardı. Kapıyı kırıp içeriye girince onları kendilerine getirmek için üzerlerine soğuk su dökmek gerekmişti.

Tahsildar onların bu halini görünce içine düştüğü utanç verici durumdan dolayı kızgındı ama bu utancını kurtulmasından dolayı duyduğu sevinçle gizlemeye çalışıyordu. Muhafızlara sövüp sayıyordu ve onlara:

-Sarhoş domuzlar!- diye bağıırıyordu. Kendini tutamayıp söylenmeye devam etti:

-Bir işe yaramazsınız!- diyerek hakaretlerine devam ediyordu ve onları

görevlerini yapmadıkları için hakime şikayet edeceğini, durumdan yerel yöneticiyi de bilgilendireceğini söylüyordu bağıra çağıra.

Muhafızların komutanı ise yeminler ederek kendilerini bağışlatmanın yollarını arıyordu.

-Sadece Zsofin'nin bize bırakmış olduğu masanın üzerindeki bir sürahi şarabı içtik. Onun dışında hiçbir şey içmedik. Gerçi o şarap da en azından üç litre filân olmalıydı, ama içki içmeye alışık olan birisi için üç litre şarap nedir ki! -diyecek olunca:

-Ama öyle görünüyor ki bu iki üç litre şarap bile beni kaderime terk etmeniz için yeterliymiş. - diye kükredi adam ve bir yandan da bağırıp çağırmayı sürdürüyordu. Öfkesi bir türlü geçmek bilmiyordu.

-Üç tane muhafızın burnunun dibinden bütün paramı çaldılar!

-Peki siz muhterem beyefendi bunun karşısında ne yaptınız? Paralarınızı nasıl korumaya çalıştınız? - diye sordu kendine gelir gelmez komutan.

-Sandığın anahtarını neden onlara verdiniz? Niye evi ayağa kaldırmadınız? Hiç olmazsa bu soyguncular buradan gittikten sonra bunu neden yapmadınız?! -deyince köşeye sıkışan tahsildar alev gibi kıpkırmızı oldu.

-Silah zoruyla açtırdılar sandığı bana. Ellerimi, ayaklarımı bağladılar, ağzımı da kapattılar bağırmayayım diye. - derken bütün vücudu titriyordu öfkesinden.

-Eğer şu kız beni kurtarmasaydı belki de şu anda artık yaşamıyor olacaktım. Öyle değil mi Zsofi?

Genç kız sesinin alaylı çıkmamasına dikkat ederek:

-Evet beyefendi! Doğru söylüyorsunuz. Saygıdeğer beyimiz paralarını korumaya çalışırken az kalsın ölecekmiş. - dedi başını sallayarak Zsofi ve sesini biraz daha yükselterek konuşmasına devam etti:

-Ben bu duruma ne zaman gerekirse tanıklık ederim. - deyince şaşkına dönen muhafızlar birbirilerine baktılar.

-O halde, muhterem beyefendi siz de görüyorsunuz ki! -dedi durumu kurtarmaya çabalayan komutan ve sözünü bitirmek istercesine:

- Muhterem beyefendi paralarınızı kurtarmak uğruna neredeyse canınızdan olacaktıysınız anlaşılan! - dediğinde tahsildar bir iki şey daha söylemeye çalıştı

ancak sözleri boğazında tikanıp kaldı. Zsofi ise alışık olduğu, her zamanki tavrıyla kapıdan çıkıp gitti parlak kahverengi saç örgülerini ardından sallayarak.

*

Bugün Nagyvázsony'a yolu düşen herkes eski küçük ilçenin dünyaca tanınmış bir yer olduğunu hayretle görmektedir. Kinizsi kalesini uzun yıllar süren çalışmalar sonucunda restore ettiler, bir zamanlar içinde yaşadıkları kulenin içinde bir müze düzenlendi ve eskiden Zichy Şatosu olan yapının kalıntılarının önünde şimdi yazları yavaş yavaş bütün dünya çapında adı duyulmaya başlanan, her tarafta ün salan tarihî şövalye oyunları düzenlenmektedir.

Yeniden onarılarak hizmete açılan yerler içinde birçok ünlü tarihî anıt da bulunuyor. Bunların arasında tahsildarın yaşadığı ev de yer almaktadır. Bu evle ilgili, daha doğrusu evin sahibiyle ilgili bütün yörede yüzyıllardan beri halkın hafızasında yer edinmiş olan korkudan masanın altına sıkışıp kalmış adam ile tepeden tırnağa silahlarla donatılmış eşkıyaların efsanesi hâlâ yaşamaktadır halkın dilinde.

* * *

SERVET AVCISI PİSKOPOS*

* A kincsrabló püspök: Amiröl a kövek beszélnek: s.: 138-149

Sümeğ Kalesi'nin yerinde duramayan, keskin bakışlı, genç yiğidi Jóska Pákozdi her hafta kulede nöbet tutma sırasının kendine gelmesini dört gözle beklerdi. Bunu bilen arkadaşları da, sürekli dikkat etmeyi gerektiren ve insanı yalnızlığa mahkum eden bu tatsız görevi onun kadar sevmediklerinden sık sık ondan kendilerinin yerine nöbet tutmasını istiyorlardı. Jóska, onların bu isteklerini her zaman seve seve yerine getirirdi ve kalenin gözetleme kulesine daracık merdivenlerden adeta koşarak tırmanırdı.

Akıllı insan hep bir şeylere merak duyar. Ve Jóska da daha çocukluğundan beri dağın eteklerine inşa edilmiş olan bu kalenin etrafı her ne kadar geniş ve yüksek surlarla çevriliyse de aslında bu surların dünyanın çok az bir kısmını ona kapattıklarını gayet iyi biliyordu. Ayrıca surlarla, burçlarla, gözetleme kuleleriyle çepeçevre çevrelenmiş olan bu görkemli kalenin yukarıdan bakınca aşağılarda, dere ve tepelerin arasında görülen diğer kalelere göre Tunaötesi'nin bu kocaman savunma kalesinin önemini da gayet iyi biliyordu.

Gözetleme kulesinde nöbet tutarken delikanlı çoğu zaman neredeyse bütün gün orada kalıyordu ve öyle zamanlarda yukarıdan bakınca aşağıdakilerin ne kadar küçük göründüklerini düşünüyordu. Aşağıdaki soylu beyler, kale komutanı, hatta bu yıl Sümeğ Kalesi'nin sahibi ve idarecisi olan Veszprém Piskoposu Márton Kecseti'nin de ne kadar küçük görüldüğünü düşünüyordu. Bunu o, ilk kez, kale sahibinin aşağıda, kalenin iç avlusunda denetim yaparken fark etmişti. O sırada kendisi yine yukarıda, her zaman olduğu gibi kulede nöbet tutuyordu ve aşağıda olup bitenleri de kulenin en üstteki penceresinden izlemişti.

Aşağıda, bu devir teslim törenine parlak giysiler içinde katılan ve son derece kibar görünmeye çalışan herkes onun gözüne küçük görünmüştü. Gümüş simle işlenmiş ayın kıyafetlerini giymiş olan baş rahipler, mor tören giysileri içindeki mağrur piskoposlar, kahverengi sade cüppelerini giymiş olan rahipler, simli süslemelerle donatılmış rengarenk kaftanlarıyla törene katılan soylu beyler,

parlatılmış zırhlarına bürünmüş silahşörler, ellerinde kalkan, kılıç olan saray muhafızları, yay ve mızraklarıyla törene katılan herkes onun gözüne ufak görünmüştü.

Burada, Sümeğ Kalesi'nde doğmuş büyümüş olan Jóska onları bu halleriyle zar zor tanıyabilmişti. Törene katılanların içlerinden birkaç kişiyi ancak çıkartabilmişti. Kalede yaşayanlar da son derece meşhur olan Márton Kecseti'nin törene katılan bu gösterişli refakatçilerini yadırgayarak izlemişti ve bu aşırı kalabalığın neden Sümeğ

Kalesi'nde toplandığı konusunda fikir yürütmeye başlamışlardı.

Jóska kalede olup biten her şeyi merak eden, her şeyi öğrenmek isteyen biriydi. Öyle ki o günün akşamında nöbeti sona erip surların dibindeki küçük kulübede daha fazla dayanamayarak babasına:

-Bu gürültü patırtı da neydi öyle babacığım? –diye sordu.

Pákozdi, fırıncılık yapıyordu ve Sümeg Kalesi'nin en eski sakinlerinden biriydi. Bu soruya bir şey söylemeden evvel piposunu yaktı ve ondan sonra da biricik oğlunun sorusuna cevap verdi.

-Kalede bu kadar çok insan varsa senin de buna o kadar çok sevinmen gerek oğlum. Sen de gayet iyi biliyorsun ki, Türkler ensemizdeler. Her an kaleyi kuşatabilirler. –dedi.

-Yeniçerilere karşı kendimizi ve kalemizi savunmak üzere toplanmış, uzun namlulu tüfeklerimiz, ok ustalarımız ve gördüğünü vuran mızraklarımız var. Bu süslü püslü giysili papazlar ordusu ile gösteriş meraklısı soylulara ne gerek var ki? – diye sordu hâlâ durumun ciddiyetini kavrayamamış olan Jóska.

-Dinle evlat! – dedi elini sallayarak ihtiyar fırıncı ve:

-Senin söylediklerini bir duyan olsa, bizim, eski kale sahibinin yandaşı olduğumuzu düşünecek. –dedi oğlunu uyarmak istercesine.

-Öyle olsa ne yazar? Kime ne? – dedi elindeki kupadan bir yudum içince kalenin eski bahçıvanı olan Gáspár usta. Sonra da delikanlıya dönerek:

-Esas sorun evladım, senin, söylediklerinde haksız olman. Yeni sahibimiz Márton Kecseti cesur, gözüpek birisidir aslında. Savaşması gerekirse cüppesinin arkasına sığınmaz. Ancak törende de usulüne uymak gerek, tıpkı savaşta olduğu gibi. –dedi.

-Peki, şimdi savaş zamanı değil mi? – diye sordu şaşkın bir halde Jóska.

İhtiyar bahçıvan bu konuşmadan hoşlanmamıştı, kızgınlığını bir el işaretiyle ifade etti ve:

-Oniki yıldır bu ülkede huzur diye bir şey kalmadı. Tunaötesi'ne ya Türkler saldırıyor ya da birbirine karşı savaşan Macar beylerinin askerleri oraları yağmalıyor. – dedi.

-Ve bu arada muhterem, şunu da unutmayın! –dedi araya girerek alaylı bir üslûpla fırıncı ve:

-Bizim yaman beyimizi de unutmayın. Adama bir bakıyorsunuz Kral János'un sadık adamlarından birisi gibi, bir bakıyorsunuz ki Ferdinand'ın ordusuna katılmış kendi köylerini yağmalayan çapulcuların başında.-deyince:

-Yooo, orada dur bakalım! –dedi Gáspár usta ve elindeki kadehi kaldırarak:

-Bizim eski kale komutanımız András Csóron da onlardan geri kalmıyordu. –dedi.

-Ehh, o kadar kurdun arasında kalınca o da kuzu olamazdı zaten! Başka ne bekliyordunuz ki!? –dedi karşılık olarak ihtiyar Pákozdi ve:

-Ama hiç olmazsa bu arada bu bölgeyi düşmana karşı korudu ve kalemizi de güçlü, dayanıklı bir kale haline getirdi. –dedi.

-Doğru, doğru söze ne denir, – derken başını sallıyordu ihtiyar bahçıvan.

-Ama bu arada András Csóron sadece Sümeg Kalesi'ni güçlendirmede, gereken önemi sadece buraya vermedi, aynı zamanda Devecseri'deki çiftlik evini de büyütüp küçük bir kale haline getirdi adeta. Bütün bunları piskoposun hizmetinde olan serflerin yardımlarıyla yaptığı da inkar edilemez elbette.

-Bu kimin umurunda ki? – dedi acı dolu bir sesle fırıncı.

-Onları piskopos efendiden daha fazla zorlayarak çalıştıramazdı.

-Kale komutanının çarpıcı bir şekilde hızla zenginleşmesi şimdi anlaşıldığı üzere piskoposu çok rahatsız etmiş...

-O da diğer beylerden farklı değildi aslında. O da diğerleri gibi onu bunu sömürerek, zor kullanarak edindi bütün servetini.

-Márton Kecseti sanırım bu kadarını kaldırabilirdi. Ama esas sorunun kale komutanının büyük baş hayvanlarının bir kısmını gidip piskoposluktan almış olması diye düşünüyorum. Hatta bu arada serveti arttıkça üzü de artıyordu civarda. Sonuçta kısa bir zaman sonra da Zala ve Veszprém ispan vekili olarak eski sahibiyile karşı karşıya gelmiş oldu. – dedi fırıncı ve sesini iyice kısarak:

-Belki en büyük sorun aslında kale komutanı ile piskopos efendinin aynı hamurdan yoğrulmuş olmasıydı diye düşünüyorum ben. Her ikisi de vahşi, kibirli ve sadece kendilerini düşünen soylu beyler. Ve her ikisi de servet edinirken ne Tanrı korkusu, ne de en ufak bir utanç duymadılar, yaptıklarından dolayı insanlardan çekinmediler.

Ayrıca ikisi de birbirinden daha merhametsiz ve acımasızdır aynı zamanda. Bu kadar büyük iki yiyci için elbette bu kale ili dar geldi... Eninde sonunda karşı karşıya geleceklerdi. –dedi.

-Allahtan savaşmaları gerekmedi. Çünkü öyle bir şey olsaydı o zaman herkesten önce kabak bizim başımıza patlardı. –dedi bunun üzerine ihtiyar bahçıvan.

-Katipten, Imre'den duyduğuma göre Márton Kecseti bu konuda Krala gidip şikayette

bulunmuş. Kral da bunun üzerine András Csóron'u kaleyi piskoposa devretmeye davet etmiş, ama bunları öğrenmek için katibin çok mürekkep yalaması da gerekmiş bu arada. Kale komutanı Sümeg Kalesi için yaptığı harcamaların kendisine ödenmesini talep etmiş ve sonunda kendi aralarında anlaşmışlar. Bu talebi üzerine ona karşılık olarak Tihány Manastırı'nın topraklarından arazi verilmiş.

O ana kadar sessiz bir şekilde ve dikkatle iki ihtiyarın anlattıklarını dinleyen Jóska kendini tutamayıp güldü ve:

-Siz, iki ihtiyar her ne kadar saatlerdir çene yorsanız da boş, sonuçta bu konuda yine de kalenin kapı bekçisinin şom ağızlı oğlunun söyledikleri oldu işte. –deyince ihtiyar babası şaşırarak:

-Ne diyorsun oğlum? –diye sordu.

-O geveze bütün tören boyunca yukarıda, gözetleme kulesinde benim yanımdaydı ve sürekli olarak aynen şunu söyledi: Orada, aşağıda şimdi Kecseti büyük bir acı ve keder içinde aslında kendi kalesinin kendi kale komutanından geri alınmasını kutluyor...

-Nasıl yani? Bütün tantana bunun içinmiş mi yani? –dedi ihtiyar Dénes usta. İki ihtiyar ile delikanlı bu olaya güldüler.

*

Bu olaydan birkaç hafta sonra Jóska yine gözetleme kulesinde nöbet tutuyordu ve öğleden sonrasında güneş ışıklarının altında büyüleyici bir güzelliğe bürünmüş olan altın ve yeşil renkli doğaya, Sümeg Kalesi'nin eteklerinde uzayıp giden ovaya bakıyordu. Gökyüzünde alçaktan uçan açık pembe renkli bulutlar mayıs ayının bütün güzelliğini gözler önüne seriyordu. Delikanlı bu manzaranın eşsiz güzelliğine kendisini o kadar kaptırmıştı ki, elinde olmadan sarı çiçekler açmış yeşil çayirlara, yeni yeni yeşeren güzel ormanlara, boy atmaya yüz tutmuş buğday tarlalarına, baharla birlikte filizlenen bağlara, uzaklardaki küçük köylere, belli belirsiz görünen kilise kulelerine, hatta ta uzaklarda hayal meyal seçilen diğer kalelere kadar dalmıştı bakışları. Szigliget ve Csobánc kaleleri de buradan, yukarıdan bakınca sanki çok yakındaymış gibi görünüyordu, gerçekten yakın komşu kalelermiş gibi görünüyordular ve böyle zamanlarda Jóska elinde olmadan uzaktaki kalelerin nöbetçilerine haykırmak istiyordu. Kartal bakışlı genç asker sıkı ormanların

arasından uzaklarda yükselen Tátika ile Rezi kalelerinin burçlarını ve kulelerini de görmek için zorluyordu kendini.

Bu bölge o kadar sessiz, o kadar sakin ve huzurluymuş gibi görünüyordu ama birbirinden güzel ve kayalıklar üzerinde yükselen kalelerin içinde birbirini çekemeyen ve sürekli olarak birbiriyle didişip duran soylu beylerin askerlerinin kale sahiplerinin krallardan birisinin arkasına sığınarak birbiriyle savaşmaları için uygun bir an yakalamaya çalıştıklarını, saldırmak için fırsat kolladıklarını Jóska da gayet iyi

biliyordu. Herşey görüldüğü kadar sakin değildi. Çünkü diğer yandan da karşı tarafta, Balaton Gölü'nün öbür yakasında Sultanın akıncılarının yeni seferlere hazırlandıkları da biliniyordu.

Jóska bunu düşününce aklına yaptığı iş geldi ve görevini en iyi şekilde yapmak için yavaş yavaş, dikkatli bir şekilde yeniden bakışlarını bütün bölgeye gezdirdi. Görebildiği her yeri dikkatle gözledi. Ama ne yakınlarda, ne de çok uzaklarda düşmanın varlığına dair bir belirti göremedi. Komşu kalelerin hiçbirinden de Türk tehlikesini bildiren bir duman işareti göremedi.

Güneşin pırıl pırıl parlattığı bu yöre neredeyse tamamen büyük bir sessizliğe gömülmüştü ve görünürde hiç kimse yoktu. Sadece kalenin bulunduğu tepenin yamaçlarından kıvrılarak aşağıya inen daracık yolda yukarı doğru binbir güçlkle ilerleyen bir eşiğin üzerindeki beyaz giysili bir keşiş vardı görünürde. Jóska yolda ilerleyen ve kaleye yaklaşan bu yabancıyı bir müddet izledi ama onun kale kapısına doğru yöneldiğini görünce bakışlarını yeniden civardaki görülmesi gereken daha ilginç şeylere yöneltti.

Oysa eğer kale kapısının önüne gelince eşiğin semerine zar zor sığmış olan ve eliyle yuları çekiştirip duran bu kızıl saçlı, kısa boylu ve tombul adamı görmüş olsaydı, o zaman o da tıpkı o sırada kapıda nöbet tutan Péter Kerula gibi çok şaşırırdı hiç kuşkusuz. Keşiş, yaşına ve aşırı kilolarına rağmen son derece rahat bir şekilde eşiğin sırtından indi ve rahiplere özgü mütevazı bir tavırdan çok uzak bir tavırla eşiğin yularını nöbetçi gençlerden birinin eline tutuşturdu ve bağırarak, hatta emir veren bir edayla:

-Götür şunu ahıra bağla!- dedikten sonra da muhafız komutanına dönerek:

-Sense oğlum, git de geldiğimi sahibine haber ver bakalım! -dedi.

Yüzünde yara izleri olan çopur suratlı Péter Kerula ufak tefek, kibirli ve haddini bilmez adamın bu tavırlarına o kadar şaşırmıştı ki, ne diyeceğini bilemedi, sadece:

-Hey, keşiş, ne diyorsun sen? Dilenci kılıklı cüppeliler ne zamandan beri yiğit askerlere emir vermeye başladılar? Bu, bizim bilmediğimiz yeni bir adet mi? -diyebildi.

-Dilenci senin ihtiyar babandır! -diye cevap verdi ters ve küstah bir tavırla keşiş ve cüppesinin belindeki kemerini biraz düzeltince cüppesinin altına gizlenmiş kılıcı göründü.

Péter Kerula belki de hayatında ilk kez ne yapacağını ve ne diyeceğini bilemedi. Bir an için bu adi herife şöyle esaslı bir dayak attırmak geçti aklından ama sonra iyice bir düşününce elindeki kılıcıyla onu ufak ufak parçalara ayırmayı daha uygun gördü. Adamı parçalamak istedi.

Ama iyi ki bunu yapacak kadar zamanı olmadı. O sırada küstah tavırlı keşiş parmağından bir yüzük çıkarttı ve onu komutanın eline tutuşturup:

-Bunu sahibine götür! -dedi hiçbir itiraza yer bırakmayacak bir ses tonuyla ve ardından

da:

-Ona kendisiyle hemen konuşmam gerektiğini de söyle! –diye ekledi.

-Sahibimle, Veszprém Piskoposuyla.... Sen nasıl bu şekilde konuşabiliyorsun? – dedi kekeleyerek muhafız komutanı ve bu garip ve küstah adama bir kez daha baktı. Ardından da hâlâ şaşkınlığını atamadığından:

-Allahaşkına sen kim oluyorsun da böyle konuşabiliyorsun? Kimsin sen? –diye sordu.

-Eger başpiskoposuyum. – dedi küstah tavrını ve istifini hiç bozmadan keşiş cüppesi giymiş tombul adam.

-Sevgili oğlumu ziyarete gelmişim. –dedi ve ardından da şaşkın bir halde oradan uzaklaşan komutanın kaleye doğru gidişini keyifle izledi ve onun bu haline yüksek sesle güldü.

*

Bu konuşmanın ardından bir onbeş dakika kadar zaman geçmişti ki kızıl saçlı, keşiş kılıklı, tombul adam kalenin eski burçlarından birinden geçerek kavisli gotik tarzdaki geniş kabul salonunda Márton Kecseti'nin karşısında duruyordu.

Kalenin yeni sahibi soylu bey hiçbir şey söylemeden başbaşa kalıncaya kadar bekledi. Herkes çıkınca, ikisi yalnız kaldıklarında, elindeki yüzü keşişin ayaklarına doğru fırlatarak, bir din adamına hiç yakışmayan bir tavır ve ses tonuyla:

-Seni adi herif, aşağılık yaratık! Sen hangi yüzle benim karşıma çıkabiliyorsun? –diye haykırdı.

Keşiş yere fırlatılan yüzüğü almak için eğildi ve hiçbir korku duymadan doğrularak, birdenbire öfkelenen, yüzü kıpkırmızı olan kale sahibine dönerek:

-Sakin olun saygıdeğer piskopos efendi! Köklü Kecseti ailesinin yüzüğünü bu kadar mı sevip sayıyorsunuz muhterem?!- diye sordu.

Bu sözler üzerine piskoposun yüzü kırmızıdan mora döndü.

-Peder Tamás –dedi gelecek bir tehlikeyi, bir felaketi önceden haber verir bir ses tonuyla ve ardından da:

-Kecseti adını bir daha asla kullanmamamı sana emretmiştim, unuttun mu yoksa? Bu adı ağzına almanı yasaklamıştım! –deyince küstah tavırlı keşiş hemen karşılık verdi.

-Babalarımız aynı ana ve babadan dünyaya gelmişti. Yoksa siz de bunu mu unuttunuz saygıdeğer piskopos Márton?! Kuzeninizi tanınamazlıktan mı geleceksiniz?– dedi alaylı bir üslûpla.

-Ben seni daha adi bir şekilde karını boğarak öldürdüğünde reddetmiştim...

-Ondan daha gencini ve ondan daha güzelini istemişim. Bunda ne kötülük var ki? –dedi umursamaz bir tavırla omuz silken keşiş ama ondan sonra hemen kendini toparlayıp yaptığından sanki pişman olmuş bir edayla:

-Doğru! İnsan öldürmek büyük bir suç ve aynı zamanda da büyük bir günahdır. – dedi ve derin bir iç geçirdikten sonra da:

-Ama içimizde hiç günah ya da suç işlememiş birisi var mı ki?! Ve Kecseti ailesinin diğer üyelerinden hiç kimse başka birini öldürmemiş yani? –dedi.

Sümeg Kalesi'nin sahibi karşısında duran bu küstah, tombul, keşiş kılıklı adama ne yapacağını bilemeyerek baktı.

-Gerizekalı! İnsan öldürmek, savaşta öldürmek bir yığıtlıktır! Barış zamanı ise insan öldürmek eğer erdemli bir dava uğruna yapılmışsa affedilebilir. Ama aptalın teki kalkıp da canı isteyince aklına eseni yapmak için durduk yerde masum birini öldürmüşse bu bir cinayettir! –diye haykırdı keşişin suratına.

-Ya da talihsizlik! –dedi eliyle bir işaret yapan peder Tamás ve sonra da yaptığından hiç rahatsızlık duymadan:

-O kızın tam o sırada gelip kapıyı açacağını ve her şeyi göreceğini kim düşünebilirdi ki? –dedi.

-Kendi ellerinle delik deşik ettiğin, lime lime doğradığın kişi elbette!...

-İyi de o kızın nişanlısının kraliyet ordusunda görev yapan bir komutan olduğunu kim bilebilirdi ki?!

-Evet, öyle birisi ki, ona benim bile sözüm geçmedi! –dedi piskopos.

-Çok iyi hatırlarsın ki Márton, o durumdan kurtarmak için beni manastıra kapatmıştın! Beni bir manastıra attın!

-Evet, celladın baltasından seni kurtarmanın başka bir yolu yoktu!

-Elbette! Ne demezsin, beni kurtardın ama bana ait olan serveti de kendin aldın!

-Senin kelleni kesselerdi o zaman da bana ait olacaktı servetin.

-Evet ama aile yadigarı mücevherleri alamayacaktın!... Çünkü onları nereye sakladığımı sadece ben biliyordum!

-Dikkat et Péter! – dedi sesini yükselterek Márton Kecseti.

-Senin salak kellen bütün mücevherinle birlikte bile Veszprém Piskoposu adımı lekelemen için yeterli değil... –dedikten sonra da eliyle kale kapısının yüksek kulesini göstererek:

-Tek bir sözümle kendini akıllı zanneden keşiş Tamás oracıkta can verip cehennemi boylayabilir! –dedi.

Kızıl saçlı keşiş ilk kez bu sözler üzerine kendini tehlikede hissetti ama kendini hemen toparlayıp meydan okuyan bir tavırla:

-Benim başım bu günlerde çok değerli! –dedi asi bir ses tonuyla ve:

-Beş yıldır boşuna manastırda çile çekmedim ben. Yüce Tanrı benim dualarımı duydu ve kabul etti en sonunda... Keşiş Tamás cüppesi beni sadece celladın baltasından kurtarmadı aynı zamanda civardaki manastırların hazinelerinin kapılarının da ardına kadar önümde açılmasını sağladı. Uzsalı Kutsal Ruh tarikatına bağlı rahiplerin sadık bir kulu olarak onlarla birlikte her yere girip çıktım, hatta zor zamanlarda tarikat liderlerinin yaptıkları toplantılara da katıldım.

Bunları duyan Márton Kecseti'nin gözleri parladı.

-Onun için mi benim iznim olmadan manastırdan ayrılmayı göze alabildin? –diye çıkışınca keşiş iki elini göğsünde kavuşturarak, boyun eğen bir edayla başını eğdi ve:

-Hayır, bunu sana olan minnetimi göstermek için yaptım. ..Sonra artık kimsenin benim peşimde olduğunu da düşünmüyorum. Márton sen de gayet iyi biliyorsun ki Türkler çok yakındalar. Bugün yarın buraya da gelecekler! Krallar, komutanlar, hakimler hatta papazlar bile şimdilerde başka işlerle meşguller. Kimse benimle uğraşacak durumda değil.

-Papazlar da mı?! –diye sordu şaşırان piskopos.

-Evet, saygıdeğer efendim! Kutsal Ruh tarikatına bağlı olan rahipler, keşişler bugünlerde servetlerini, hazinelerini kurtarmanın, saklamanın bir yolunu arayıp bulmakla meşguller.

-Kiliseye ait olan servetlerden söz ediyoruz! –diye düzeltti mütevazı bir dille piskopos.

-Servet servettir Márton! Kimin olursa olsun servet servettir sonunda!...Ve bugünlerde, Türklerin giderek buraya daha çok yaklaştığı bu günlerde onların eline geçmemesi için her yola başvuru olan her servet senin de olabilir. –dedi sesini kısarak kısa boylu adam ve ardından da sırtarak:

-Daha doğru bir ifadeyle: bizim olabilir! –dedi.

-Sen aklını kaybetmişsin! –dedi son derece öfkeli bir şekilde piskopos ama beyaz cüppeli keşiş hiç oralı bile olmaksızın konuşmaya devam etti:

-Yoksa bildiklerimi gidip başkasıyla mı paylaşayım? Bütün servet Pethő Gersei'nin mi

olsun yani?!

-Pethõ Gersei! –dedi tepesi atan Márton Kecseti ve öfkeden boynundaki damarlar şişti.

-Tátika Kalesi'nin gözüpek Hristiyan beyinin! –diyerek alaycı bir konuşmaya başladı keşiş:

-Kendisi o yöredeki bütün manastırlardaki rahiplere servetleri karşılığında onların can güvenliklerini sağlamayı vaat etmiş. Onlar da bunun üzerine manastırlardaki bütün değerli eşyaları, mücevherleri toplayıp onun kalesine getirmişler.

-Ve bundan beni hiç kimse haberdar etmedi! Neden kimse bana bunu söylemedi? -diye haykırdı kendini tutamayan piskopos.

-Görüldüğü gibi! –dedi yeniden başını saygıyla piskoposun önünde eğen keşiş ve devam etti:

-Görüldüğü gibi piskoposluğa bağlı manastırlardaki en sadık kulunuz şu anda karşınızda, emrinizde! –dedi.

-Peki söylediklerin ne kadar doğru?

-Uzsa Kutsal Ruh tarikatına bağlı rahiplerin manastırının hazinesinde bulunan bütün servet demir sandıklara doldurulup öküz arabasına yüklendi ve diğer keşişlerle birlikte Tátika Kalesi'ne götürdük. Oradan geliyorum. Biz gittiğimizde Segesd, Örményes ve hatta Keszthely manastırlarına ait sandıklar dolusu hazineler orada sıralanmıştı. Hazinenin bulunduğu yerin kapısını da Pethõ Gersei ile başrahipler hep birlikte mühürlediler... Ve ben de geri dönüşte başrahibimizden Sümeg Kalesi'nde asker olan zavallı kuzenimi görmek için izin alarak buraya geldim. –dedi ve ardından da gülerek:

-Ve bu arada, elbette söylediğim yalan da değil! Sonuçta seni burada süslü püslü piskoposluk giysileri içinde göreceğimi düşünürken tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş bir halde buldum. Piskopos değil de doğuştan asker gibi olmuşsun şu halinle! –dedi.

Márton Kecseti keşişin söylediklerini dinlemiyordu, oralı bile olmadı.

-Tátika hiçbir işe yaramayan, zayıf bir kale. –dedi asık bir suratla önüne bakarak ve:

-Türklerin karşısında bir hafta bile duramaz. Bütün kilisenin serveti orada olmamalı, yanlış yere götürmüşler. –dedi düşünceli bir tavırla.

-Ben de öyle düşünüyorum Márton. –dedi fısıltıyla konuşarak ve gözlerini kırptırarak keşiş.

-Sen bir şey düşünme! –dedi ters ters ona bakarak piskopos ve:

-Biraz daha ileri gidersen kralın seninle ilgili hükmü aklıma gelecek ve o zaman da fazla

düşünmeden gereğini yapmaya kalkışabilirim. –deyince keşiş Tamás başını sallayarak:

-Çok yazık olur saygıdeğer efendim! Tátika’ya doğru yola çıkacak orduda kaleyi iyi bilen savaşçılara da ihtiyacınız olacaktır. Ve ayrıca senin tepeden tırnağa silahlı adamların kendilerine kurulan tuzakları bertaraf etmeye çalışırken çabucak ve kolayca hazinelerin bulunduğu mühürlü kapıyı size gösterecek birinin de orada olması gerekmez mi? –diye konuşunca Márton Kecseti elinde olmadan kendini tutamayarak gülümsedi.

-Demek ki ben seni boş yere manastıra göndermişim! Öyle görünüyor ki Kutsal Ruh tarikatına bağlı manastır rahipleri sana kutsal olan hiçbir şeyi öğretememişler! –dedi.

-İyi ki öyle olmuş! Yoksa ne olurdu halimiz? Ama sen de bu arada benden geri kalmamışsın! Mütevazi, bilgili ve merhametli bir papaz değil de, daha çok...

Veszprém piskoposu bu sözler üzerine biraz gerildi.

-Böyle zamanlarda ve böyle durumlar karşısında kilisenin savaşması gerekir. –dedi.

-Çok doğru efendim! –dedi keyifle keşiş ve beyaz cüppesinin altından gizlenmiş olan kılıcının üzerine koydu elini.

*

Tátika’ya saldırmak için kaleye doğru yola çıkan askerler kale kapısından çıkarken de Jóska yine gözetleme kulesinde nöbetçiydi. O sırada Pethõ Gersei’nin civardaki manastır başrahiplerini kandırarak onların hazinelerini gasp ettiğini ve şimdi Márton Kecseti’nin bunun için onlara ceza vermek üzere bir sefer düzenlediğini Sümeg’deki herkes biliyordu.

Kalede çok az sayıda asker ve muhafız kalmıştı. Bunun sonucunda Jóska’nın o günün gecesinde de nöbet tutması gerekmişti. Gece yarısına doğru Tátika üzerindeki

ilk alevleri fark etti ama yangın çok hızla yayılıyor olmalıydı ki kısa bir süre sonra o taraftaki ormanlar da kızıl alevlere teslim olmuşlardı.

Yüksek ve uzaktan bakınca zarif görünen kulelerini barış dolu günlerde defalarca büyük bir hayranlıkla izlememiş olsaydı eğer Jóska’nın genç yüreği Tátika Kalesi’nin bu haline yanmasaydı bulunduğu yerden bu korkunç derecede güzel renkli görüntüyü durup büyük bir zevkle izleyebilirdi.

Bu olayı nöbetçiler kale sahibine haber verene kadar Tátika’dan haber getiren ulak da kaleye ulaşmıştı. Kurnazca hazırlanmış olan saldırı ve tuzaklar işe yaramıştı. Sümeg’liler kısa bir çarpışmadan sonra Pethõ Gersei’nin ailesinin kalesine girmişlerdi, kaleyi savunmaya çalışan muhafızları etkisiz hale getirerek kaleyi kısa süre içinde ele geçirmişlerdi.

Bu haberlerden sonra ertesi gün ilk birlikler de kaleye dönmüştü. Ciddi görünümlü, asık

suratlı ve tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş yiğit silahşörler ile hafif süvari birliği ağır sandıkları güçlkle taşıyan öküz arabalarına eşlik ediyorlardı. Kalenin bulunduğu tepenin yamacını tırmanırken altı öküz büyük bir güçlkle çekebildi ganimeti. Bunların başında ufak tefek, şişman, kızıl saçlı bir süvari vardı. Başında, belki de olduğundan biraz daha uzun görünmek düşüncesiyle oldukça büyük çelik bir miğfer vardı ve elindeki kalkan da yandan çizmesine çarpıyordu. Jóska, o güne kadar bu tuhaf süvariye Sümeg’de hiç görmemişti ama buna pek de şaşırmadı. Márton Kecseti ile birlikte bir sürü yabancı silahşör, paralı asker ve gönüllü toplanmıştı ki Sümeg Kalesi’nde bu olay öncesinde. Onların her birini tek tek tanınması mümkün değildi zaten.

Birbirinden değerli hazineleri taşıyan sandıkları Sümeg Kalesi’ne getirdiler ama hazine dairesine götürmediler. Tátika Kalesi’nden ele geçirilen ganimeti gece gündüz silahlı muhafızlar koruyorlardı eski büyük kulenin önünde. Hava kararınca yakılan çok sayıdaki meşale nöbet tutan silahlı muhafızların yüzlerini aydınlatıyordu. Kale komutanı her saat başı bizzat kendisi kalenin bütün surlarını tek tek dolaşıyordu. Kale halkı demir sandıklarda yüzbin altından fazla eden bir servetin bulunduğunu konuşuyordu fısıltıyla kendi arasında.

İster öyle olsun ister aksi olsun bu sandık dolusu servet Sümeg Kalesi’nde fazla uzun kalamazdı.

Üçüncü günün sabahında savaşa gitse yeri olacak olan büyüklükteki orduyu Márton Kecseti bizzat kendisi sevk ve idare ederek sandık dolusu değerli hazineyi Sümeg Kalesi’nden alıp Veszprém’e taşımak üzere yola çıkmıştı.

Kalede sadece muhafızlar kalmışlardı.

Yukarıda, gözetleme kulesinde Jóska’nın yanında o sırada Péter Kerula da vardı, kapı muhafızlarının komutanı. O da kale tepesinden aşağıya doğru adeta bir yılan gibi ağır ağır ilerleyen orduyu delikanlı ile birlikte izledi.

-Bak sen! –dedi birdenbire büyük bir heyecanla.

-O deli keşiş de orada!

Jóska da daha dikkatle bakınca en arkada, eşeğinin üzerinde salına salına ilerleyen, kısa boylu, şişman keşişi gördü.

-Kendisinin Eger Başpiskoposu olduğunu söylemişti alçak! –dedi muhafız komutanı ve ardından da:

-Beni öyle kandırdı ki, ona inanıp alıp onu beyimizin, Márton Kecseti’nin huzuruna bile çıkarttım. Ama o ona gereken dersi hemen verdi... –dediğinde şaşırın Jóska:

-İyi de bu adam o günden beri neredeydi peki? –diye sorunca:

-Belki de kaledeki papazın yanında kalmıştır birkaç gün. –dedi umursamaz bir tavırla komutan.

-Peki şimdiye kadar ne yapıyordu ki orada? –diye tekrar sordu kafası karışan Jóska.

-Büyük bir olasılıkla dua etmiştir. Bir keşiş başka ne yapabilir ki! –dedi söylediklerinin doğruluğundan son derece emin bir tarzda sadece iyi ve sadık bir asker değil aynı zamanda da inancı güçlü olan muhafız komutanı.

* * *

SÁRVÁRLI GELİN*

Sárvár meyhanesi, küçük kasabalardaki girintili çıkıntılı, yamuk yumuk sokakların köşelerinde bulunan ve bir avludan diğerine sıçramış olan ya da birbirine sırt vermiş halde çalışan meyhanelerden pek de farklı bir meyhane değildi. Belki de meyhaneyi diğer serf evlerinden ayıran sadece tam kasabanın ortasında bulunan kocaman kale kapısının kulesinin bulunduğu yere doğru açılan diğerlerine nazaran daha büyükçe olan iki penceresiydi.

Mihály Madarász, uzaklardan gelmiş olan bu soylu bey, meyhanenin o

* A sárvári menyasszony: Amiról a kövek beszélnek; s.:185- 199

pencerelerinden birisinin yanında ayakta duruyordu ve kaleye bakıyordu. Dışa doğru çıkıntılı burçları bulunan ve son derece büyük su ile dolu kanallarla çevrelenmiş beş köşeli bu kalenin büyük kısmı ise ağaçtan yapılmıştı. Ancak kale içindeki şatonun kulesi ile şatonun bir kısmı son zamanlarda taştan ve tuğladan yapılmıştı. Kule etrafında bulunan merdivenlerden inip çıkan işçiler ve ustalardan başka, aşağıdaki taş ve tuğla yığınları da inşaatın hâlâ devam ettiğini gösteriyordu.

Pek göze batmayan bu iş öyle görünüyor ki bütün kalede sessizce devam ediyordu. Soğuk ve dondurucu Mart rüzgârında bile birçok kişi suyla dolu kanalların genişletilmesi ve temizlenmesi işlerinde canla başla çalışıyordu. Kocaman burçlarda da neredeyse bir ordu insan çalışıyordu.

"Öyle görünüyor ki kışın verdiği zararları kapatmaya çalışıyorlar ve harap olmuş kalenin savunma burçlarını güçlendiriyorlar" diye düşünüyordu Mihály tam arkasındaki kapı açıldığı sırada. Meyhaneci Gergely András kapıyı açıp içeri girdi ve yiyecek birkaç lokma ile baharatlı kaynatılmış sıcak şarabı masanın üzerine bıraktı.

-Kaleye mi bakıyorsunuz efendim? -diyerek keyifli keyifli güldü ufak tefek şişman adam. Sonra da konuşmasına devam etti:

-Hemen anlayacaksınızdır, bu viraneyi ne kadar iyi bir yere yapmış olduğumu siz de kabul edeceksiniz. Eğer bir gürültü patırtı olursa ya da kilisenin çanları çalışırsa en ufak bir tehlike anında beş dakika içinde kale surları içine girmiş oluruz.

- dedi böbürlenerek ve bunları söyledikten sonra da sanki uzun bir süreden sonra nihayet kafasına göre, gönlünce gevezelik edeceği birini bulan birisi gibi güven dolu bir tarzla konuşmasını sürdürdü:

-Biliyor musunuz, benim de çekindiğim, koruyacak bir şeylerim var... Şu küçük ev ve de bağ bir ömür çalışmanın ürünüdür ve bundan başka ayrıca biriktirmiş olduğum birkaç kese param da var. Ve bunun yanısıra aslında hepsinden de önemlisi bütün bunlara ilaveten benim iki tane de güzel kızım var. Onların ihtiyaçlarını karşılayacak veya başları sıkışınca kullanabilecekleri kadar para pul daima hazır halde bulunur bende. Hep el altında tutarım paramı pulumu, eğer acilen buradan kaçmak gerekirse onları yanımda götürüyüm diye.

-Peki, sık sık buradan kaçmak, kaleye sığınmak zorunda kalıyor musunuz? -diye sordu Mihály. Merakından değil, sadece bir şeyler söylemiş olsun diye konuşmuştu.

-Türkler, Sárvár'ı birkaç kez kuşattılar, ama her seferinde kısa bir süre sonra pılyı pırtıyı toplayıp geri çekildiler. Bundan daha büyük dert ermedi bizi. Çünkü Tamás Nádasdy beyimiz sadece dünyayı gezip görmüş bilge birisi değil aynı zamanda

kendisi akıllı bir komutandır da. Görüyorsunuz ki beyzadem kış daha yeni sona erdiği halde o, hemen kaleyi güçlendiriyor. Bu kale asla Türklerin eline geçmez!

-Muhterem, keşke siz söylediklerinizle haklı çıksanız! -dedi acı ve keder dolu bir sesle delikanlı.

-Ama ben doğudaki uç kalelerden geliyorum ve oralarda çok fazla şey gördüm. Yağmalanmış kaleler gördüm, yanmış yıkılmış köyler gördüm ve buradan çok daha güçlü ve çok daha dayanıklı kalelerin birçoğu epeydir Türklerin elinde zaten...

-Evet ama onları Tamás Nádasdy savunmuyordu ki! -dedi heyecanla Gergely András. Ardından da:

-1532'de ... -diye konuşmaya başladı ama sonra durdu ve:

-İyi de ben ne diye konuşuyorum ki?... O olaylar sırasında, siz zaten o zamanlar daha dünyada bile yoktunuz ki! -dedi.

-O zamanlar yeni doğmuştum. - dedi genç adam.

-Ama yine de anlatın muhterem. - diyerek meyhaneciyi konuşturmaya çalıştı.

-Tamás Nádasdy beyimiz o zamanlar bu kaleyi genç bir delikanlı olarak savunmuştu.

-Sárvár, Kanizsai ailesinindi değil mi? -diye sordu Mihály.

-Orsolya Kanizsai bu kaleyi babasından miras olarak almıştı. Birçok çarpışmada yiğitçe savaşan Tamás Nádasdy beyimiz onunla nişanlandığı zaman onbir yaşlarındaki küçük kız bu kalede yaşıyordu. Ama şimdi söyleyeceğimi unutmayayım. 1532 yılındaydık ve Türkler Kőszeg Kalesi'ni kuşatmışlardı. Bizler ise, Kőszeg Kalesi'nin hemen yakınında burada, etrafta ne kadar ipini koparan ve kaçıp buraya gelen serf varsa onlarla birlikte burada huzur içindeydik ve rahatımız da yerindeydi. Ve ta o zamandan beri de güzel güzel yaşayıp gidiyoruz işte.

-Peki bunu neye borçlusunuz?

-Bütün bu rahatlık ve huzur sadece bataklığın tam ortasına inşa edilmiş, ağaçtan ve taştan yapılmış olan bu kalenin sayesinde değil elbette ki. Buna benzer ülkede birçok yer vardır hiç kuşkusuz... Ama öyle bir insan, yani bizim sahibimiz gibisi az bulunur. Onun sayesinde bizler burada rahat rahat yaşıyoruz. Sadece şatoları, kaleleri onarmakla kalmıyor aynı zamanda askerlerle de ilgileniyor ve serflerine de insan gibi davranıyor. Kale halkı burada parasını almak için yıllarca beklemiyor başka yerlerde olduğu gibi. Vergi düzenli veriliyor, hesap defterlerini doğru dürüst tutuyorlar... Ve hepsinden önemlisi bizim beyimiz imansız birini, hesap kitapta hile yapanı, yasaları ya da kuralları çiğneyeni, serflerini soyup soğana çeviren işpanları bir gün bile tutmaz sarayında.

Bu sözler üzerine Mihály düşünceli bir halde bardaktaki şaraptan bir yudum içti. Sonra

da:

-Evet. -dedi birazcık alaylı bir biçimde.

-Bu cennet yer hakkında başka yerde de bir şeyler duymuştum daha evvel.

-Öyle mi?! Kimden? -diye sordu merakla meyhaneci.

-Sebestyen Tinódi bu konuda bir şeyler anlatmıştı. -dedi genç adam.

-Şu lavtacı mı? - dedi neşeli bir çığlık atarak Gergely András.

-O da bu masanın üzerinde bir kaç kadeh şarap içmişti zamanında. Bundan birkaç yıl evvel, beyimizin hizmetine girmişti ve o zamandan beri sık sık gelir kalır kalede. Gerçi çok uzun süre de kalmaz buralarda. O, bir yerde öyle uzun süre kalıp oturamıyor nedense! -deyince:

-Ülkeyi dolaşıyor.- dedi bunun üzerine heyecanlı bir sesle Mihály ve anlatmaya devam etti:

-Yiğit halkının kahraman ölüleri için besteler yapıyor gezip dolaşırken.

-Eğer beyzadem siz bizim kalemizin methini ondan duymuşsanız o zaman sizi burada pek bir sürpriz beklemiyor demektir. - dedi meyhaneci.

-Henüz kalede bulunmadım. -dedi Mihály ve ardından bunun nedenini açıklamaya çalıştı:

-Bu kadar erken bir saatte gidip de Hanımefendiyi rahatsız etmek istemedim. -dedi.

-Beyimiz de henüz eve gelmedi. -dedi bunun üzerine başını sallayarak meyhaneci ve:

-Ülkenin baş adamlarından olduğundan beri memleket sorunlarını görüşmek için sık sık buradan ayrılıyor. Bir bakıyorsunuz Viyana'da, bir bakıyorsunuz Pozsony'da. -diye konuşurken o anda birden kapı açıldı ve gök gibi mavi gözlü, siyah saçlı, güzel, çıtı pıtı bir kız girdi içeriye ancak ince yapılı, genç silahşörü görünce alev alev yanan bir yüzle hemen dışarı çıkıp saçak altına koştu.

-Gel buraya bacım! -diye seslendi arkasından Miska ve ondan sonra da neşeli bir şekilde Gergely András'a dönerek:

-Yani muhterem, bu kızı korusanız, saklasanız iyi edersiniz. Bir Türk paşası gelir ve onu alıp götürür yoksa! -diye takıldı adama.

Meyhaneci biraz keyfi kaçtığından homurdanarak:

-Aman bırakın efendim! O henüz bir çocuk. -deyince:

-Yok yok! - diye diretti delikanlı.

-Orsolya Kanizsai'nin nişanlandığı yaştan daha büyük olmalı yine de. Hem ülkemizin baş adamlarından birisinin nişan hediyesi olarak onbirlik kızı almış olduğunu da düşünecek olursak....

-Zavallı, fakir bir köylü kızı, cılız bir fidan o henüz... - dedi sert bir tarzda Gergely András. Meyhaneci, kızını koruma içgüdüsüyle konuşuyordu:

-O, paşalar için değil, ama prensler için de yaratılmış birisi değil ki zaten efendim. Orada, yukarıda, Hanımefendinin bahçesinde son derece nadide çiçekler var beyler paşalar için yetiştirilen. Onlar varken benim kızıma kim bakar ki?!

-Orsolya Kanizsai'nin ünlü bahçesi hakkında ben de bir şeyler işittim. - diyerek yeniden şakaya vurdu sözü Mihály.

-Diyorlar ki naibin hanımı sadece çiçek tohumları, özel fideler, asmalar göndermiyormuş tanıdıklarına...Hatta onun Viyana'da herkesten önce davranıp armutla, erken hasat kirazla kraliçenin gönlünü almaya çalıştığını da söylüyorlar...

-Hanımefendinin bahçesinde dünyanın en güzel gülünden çok daha güzel olan özel çiçekler de bulunur... -derken bir yandan da alaylı alaylı gülüyordu meyhaneci.

-Hanımefendi hazretleri yedi kale ilinden en güzel soylu kızları, hepsi birbirinden genç ve birbirinden güzel kızları toplattı, sarayına aldı.

-Bu konuyu da duymuştum. -derken başını sallıyordu ama artık ciddi bir tavırla konuşuyordu delikanlı.

-Öyle görülüyor ki Nádasdy bu talihsiz ülkede kimin evinin, kimin şatosunun ayakta kalacağını, sağlam kalacağını biliyor. Ve sahip olduklarını da ona sığınan kişilerle paylaşarak sağlıyor anlaşılan. Bu durumdan da bir rahatsızlık duymuyor belli ki!? -deyince ufak tefek boylu, tıknaz adam şöyle bir baktı genç adama ve:

-O kadar güzel konuşuyorsunuz ki beyzadem sanki yeni inanç duyuran bir vaiz gibi konuşunuz. - dedi.

-Bu taraflarda onlara da rastlamak mümkün mü?- diye sorarken Miska'nın gözleri parıltıydı bir an için.

-Şu iki günü birbirini tutmayan bu yalan dünyada hiç kimse başkasının dinî inancıyla uğraşmıyor ancak Sárvár'da yetişmiş soylu gençler uç kale askeri olmanın yanısıra başka birçok şeyi de öğrenebiliyorlar. Eğitimcilerin, ustaların, vaizlerin sözlerini de dinleme şansları oluyor bazen. Birçok kişi arasından her türlü çıkıyor. Bizim beyimiz ise yabancı ülkede öğrenmiştir insanlığı ve o yüzden hiç kimseyi kendi inancına döndürmek için rahatsız etmez. - dedi ve hemen bir an içinde kendisinin ne olduğunu unutarak:

-Bu yüzden Tanrı onu korusun! - deyiverdi meyhaneci.

Mihály Madarász kendini tutamayıp yüksek sesle güldü ve elini meyhaneciye uzattı.

-O zaman muhterem beyimiz de mi!? Yani siz de benim gibi misiniz? -diye sordu şaşkınlık içinde.

Ufak tefek adam biraz çekindi, kendine şöyle bir çeki düzen verdi. Ve sonra biraz tereddütle konuşmaya başladı.

- Her ne kadar ben, sizler gibi bir yerlerde okumamış olsam da, bazı şeyleri bilirim. Sonuçta ben de her zaman şarap alıp satmadım. Bundan daha on yıl öncesine kadar Ujsziget'de, oradaki okulda János Sylvester ustanın yanında sadık bir hizmetkar olarak çalışmışım. – deyince genç adam elini Gergely András'ın omuzuna koydu.

-Ve matbaayı, ilk Macar matbaasını, onu da gördünüz değil mi? - diye sordu heyecanını gizleyemeyerek.

Bunun üzerine meyhaneci ince bir zincirin ucundan sarkan anahtarı çıkarttı cebinden ve hiçbir şey demeden duvardaki dolabı açtı. Ondan sonra rafın üzerinde duran basit, sıradan bir sürahinin yanından deriyle kaplanmış kitabı kaldırdı ve gencin eline verdi.

-Yeni Ahit, Macarca! -dedi büyük bir hayranlıkla delikanlı.

-Ustam János Sylvester'in çalışmasıdır. -diyerek sonuna kadar okşayarak elini kitabın üzerinde gezdirdi Gergely ve bakışlarıyla sayfalara göz attı. Ardından da:

-Bunu hazırlarken ben de oradaydım. - dedi gururla.

Delikanlı camdan dışarı baktı ve derin bir çekti.

-Biraz daha kalırdım ama şimdi gitmem gerek! Ancak bundan sonra başka sefer de geleceğim buraya. –dedi odadan çıkarken.

-İyi edersiniz! -derken başını sallıyordu Gergely András.

-Haftada bir kez fikir alışverişi için burada toplanırız. Kızım Agota size daha sonra haber getirir. - dedi.

Delikanlı bunun üzerine sadece imalı bir şekilde gülümsedi. Sonra da:

-Şimdi artık kızını benden sakınmıyorsun değil mi muhterem? –diye sordu.

-Hayır. -diye cevap verdi son derece ciddi bir tavırla meyhaneci ve kitabı rafa, aldığı yere geri koydu.

-Şimdi de size kaleye giderken o eşlik edecek. Yolu iyi biliyor ve hatta onu mihraba götürmeye hazırlanan olan kapıdaki bekçiye de çok iyi tanır. -dedi.

*

Tamás Nádasdy'nin eşinin emektar uşağı meyhanecinin hanında kalan Mihály Madarász'ı aramaya geldiğinde ve onu Hanımefendinin huzuruna davet ettiği sıralarda hizmetçi kızlar şatonun büyük salonundaki erguvan rengi perdeleri çoktan kapatmışlardı artık. Yeşil çini şöminede kocaman odun parçaları yanıyordu alev alev. Mart ayı kalın duvarların arasında gizlenip kalmış olan kışın o aşırı soğuk etkisini yok edememişti; yumuşak rüzgarlarıyla tam olarak havayı yumuşatamamıştı, içeriyi ısıtamamıştı daha.

Birçok çarpışmaya katılmış, uzak diyarlardan buraya gelmiş bu soylu genç içeri girdiği zaman birdenbire cennete geldiğini zannetti yine de. Huzursuz bir şekilde etrafındaki simli kumaşlarla kaplanmış duvarlara bakıyordu. Ağır gümüş döküm olan büyük şamdandaki mumlar yakılmıştı artık. Bunların ışıkları yoğun bir biçimde bir süre öncesinde Venedik'ten getirtilen duvardaki aynalara yansıyor. Büyük konsol üzerinde değerli taşlarla süslenmiş özel kadehler, parlak, ışıltılı gümüş kupalar, tabaklar ve sürahiler arasında duvarda armalı tablolarla savaşçı büyük beyler ve

saygıdeğer hanımefendilerin portreleri kalenin eski sahiplerini anımsatıyorlardı. Kocaman, pahalı bir halıyla örtülmüş, dört köşeli masanın çevresinde ise saçları ve elbiseleri ipek şeritlerle, kurdelelerle süslenmiş, hoş, sevimli kızların başları eğilip kalkıyordu gergeflerin üzerinde. Masanın başında, biraz geriye çekilmiş olarak gayretli bir biçimde çalışan kızlardan uzakta evin hanımı koltuğunda oturuyordu ve son derece güzel bir biçimde yapılmış örekesiyle yün eğiriyordu.

O dönemde neredeyse çocuk yaştayken kocaya verilen kızlar erkenden yaşıyorlardı. Ancak Orsolya Kanizsai hayatının otuzlu yıllarında bile hâlâ baş döndürücüydü, güzel ve genç bir kadın olarak kalmıştı. Gür topuzunun üzerine ısıltılı ısıltılı ışıltıdan tokalar takmıştı, pahalı İtalyan brokad kumaşından yapılmış elbisesinin üzerine yerlere kadar değen yensiz siyah bir kadife kaftan giymişti. Boynunda beş sıra inci vardı çepeçevre. Renkli, değerli taşlardan yapılmış kolyeleri de neredeyse beline kadar iniyordu.

Uşak Mihály Madarász'ın gelişini haber vermek üzere içeri girdiğinde masanın etrafında oturan kızlar merakla başlarını kaldırıp baktılar; sonra utanarak yeniden başlarını ellerindeki işlerinin üzerine eğdiler. Orsolya Kanizsai karşısında yerlere kadar eğilen delikanlıyı görünce:

-Görüyorum ki hayretler içinde kalmışsın. - dedi alçakgönüllü bir edayla ve de gülümseyerek.

-Eğer bu sözleri saygıdeğer hanımefendinin kendi dudaklarından işitmemiş olsaydım gerçekten de burada gördüklerim karşısında hayranlığımı ve hayretimi dile getirmeye söz bulamazdım. -diyerek iltifat etti delikanlı

-İyi ama neden? Neden bu kadar şaşırıyorsun ki?

-Hiç İtalya'ya gitmedim. Ancak gezgin bezirganlardan, tablo satıcılarından, lavtacılardan

ve katiplerden iştittiğim kadarıyla orada, aşağıda ısıt ısıt yanan ve bolluk içinde şaşalı bir hayat sürdüren ünlü hükümdarların sarayları böyle olsa gerek diye düşünüyordum hep.

Hanımefendi duyduklarından hoşnut kaldığından memnuniyetle gezdirdi gözlerini salonda ve ardından:

-Beyimiz... İtalya'da eğitim görmüş biridir ve daha sonraları da bu güzel ülkeye defalarca gidip gelmiştir. Oradan ve dünyanın daha başka bir çok ülkesinden de gelirken ustalarımızın öğrenmesi için, uzak diyarların sanatlarından şaheserleri alıp getirmiş ve onları biriktirmiştir. Ancak hazinelerden ve kitaplardan çok daha fazla önem ve değer verdiği şey Macarlardır. Eğer yabancı bir ülkeye gitmişse oradan bana bile Macarca yazar. Sarayında ise sadece Macarca konuşulur. -dedi büyük bir tevazu içinde.

-Başka türlü de olamazdı zaten. -dedi heyecanlanan genç.

-Zira ülkenin dört bir yanında savaş var, yarısına kadar çökertilmiş, yakılıp yıkılmış kaleler habire sahiplerini değiştirirken ve mülkler mahvolurken Tamás Nádasdy ile Orsolya Kanizsai ulusal kültür ile medeniyeti Sárvár'daki kalelerinde koruyorlar. Ve orada, dışarıda her geçen gün biraz daha adeta bir bozkır haline dönüşen sefil durumdaki şu memlekette yıkık dökük kulübelerde yaşayanlar bile ülkenin baş adamlarından birisi olan beyimizin, Mátyás Devai Biró' ya da kapılarını açtığını ve onu himayesine aldığını biliyorlar, onun dinî inancından dolayı Macaristan'ın her iki kralını da öfkeliendirdiğini ve bu yüzden onların vurdukları esir zinciriyle acı çektiğini biliyorlar. Sözlerinizden şunu anlıyorum ki... -derken delikanlının gözlerinin tam içine bakıyordu soylu kadın, ancak ondan sonra kendi sözlerine kendisi ara verdi ve biraz durduktan sonra:

-Evet, bütün söyleyeceklerin bu kadar mı yani?!...Hadi anlat bakalım şimdi, seni buraya ne getirdi söyle?

-Doğu kalelerinden ülke baş adamına haberler getirmiştım. Ama madem ki kendisi burada yok...

-Kocam şu anda evde yok ve söyleyeceklerin hiç kuşkusuz bir kadın kulağının duyup da anlayacağı şeyler degildir herhalde.

-Hanımefendi, zatıalınızın önünde gizli saklım olamaz... - diyen Mihály Madarász'ın bakışları masanın etrafında oturan kızların başları üzerinde gezindi.

-Júlia! -diyerek masaya doğru seslendi hanımefendi ve o sırada masanın etrafında oturan narin, esmer bir kız ayağa kalktı.

-Sen ve yanındaki iki kız birlikte üçünüz gidin de bahçıvanın gereği gibi fideleri sulayıp sulamadığına, onların üzerine toprak döküp dökmediğine bir bakın hadi! Borbala, sen ise Veronika ve Ágnes ile birlikte mutfağa bir göz at, akşam yemeğinin hazırlanmasına nezaret et ve kilerleri de denetle! Klára! - diye seslendi sona kalan alev gibi kızıl saçlı kıza dönerek ve:

-Sen dışarıda, koridorda taş oturak üzerinde yeni gelen konuğumuzu bekleyeceksin çıkana kadar ve ondan sonra da ona odasını göstereceksin. -dedi.

Mihály ağız açık kalmış bir halde bakıyordu odadaki olup bitenlere ve kendi içinden sessizce kızları saydı. Üç tane esmer, iki tane sarışın ve bir kumral.... ve bir de şu kısl saalı kız, onun refakatçisi. Ondan sonra yüzü kızarmış bir halde soylu hanıma doğru dönerek:

-Bunların her biri burada mı yetişiyor, hanımefendinin denetiminde mi eğitiliyorlar? -diye sordu.

-Evet ve aynı zamanda da ev kadını olma işlerini öğreniyorlar ki daha sonra her birinden iyi bir eş olsun. -dedi gülümseyerekten Orsolya Kanizsai. Aslında Hanımefendi delikanlının rahatsızlığından biraz da haz almıştı.

-Her biri yaman birer Macar kızdır, çeyizleri burada hazırlanır ve eğer işe yarar bir delikanlı çıkarsa o zaman bir iki tanesini ben kocaya veririm. - dedikten sonra biraz daha kendisini öne çıkartacak biçimde sözleri ağızında geveleyerek:

- Ama sen sakın onlardan birisinin gözlerine takılıp kalma! Yeni inançtan içlerinde bir tane bile yoktur. -diye takıldı.

Mihály o sırada meyhanecinin küçük kızını, siyah saalı Ági'yi düşünüyordu ve kendini tutamayıp güldü.

-Belki bu bir sorun da değildir! Benim gibi gezgin bir adam kaderini bir kaleye bağlayamacağı gibi, rahatına düşkün bir kıza da bağlanamaz. Ben kristal kadehleri, değerli eşyaları, gümüş kupaları ve daha başka başka bir sürü ıvır zıvırı da sadece bakıp seyretmesini bilirim onları almasını bilemem zaten. Eğer bir gün evleneceksem o zaman da öyle bir kısl alırım ki onu kaptığım gibi atımın terkesine atıp gidebilmeliyim her nereye olursa olsun. Bu içten sözlerim için beni mazur görün yüce hanımefendi. - dedi biraz sesini ciddileştirerek delikanlı ve:

- Bu şato kaleye ne kadar büyük bir hayranlıkla baktığımı daha evvel de size anlattım zaten. Ancak bunu yapacak düşünceyi oluşturan, bunları gerçeğe dönüştüren kişiyi, buranın bütün hazinelerinden daha çok önemsiyorum ve daha fazla saygı duyuyorum ona, ki kendisiyle bu ülke de gurur duymaktadır. Büyüğümdür, Hanımefendi, sizin ulusal medeniyetimizi kurtarmak için her şeyi eline geçirmeye çalışmanızı ve Avrupa ruhuyla oluşan sanat eserlerini getirterek şu yakılıp yıkılmış ülkede hâlâ bir yerlerde bir şeylerin kök salması, tutması için uğraşmanızı da takdir ediyorum. Şu da var tabii ki, burada bütün bu gördüklerime bakıyorum. Belki bir gün gerekirse Macarları eğitimsiz, medeniyet nedir bilmeyen bir köylü olarak niteleyenlere örnek olarak göstermeye çalışanlara anlatmak düşüncesiyle bakıyordum burada bulunan değerli eşyalara. Ve ayrıca benim gibilere yani başkalarının hayatlarını kurtarmak uğruna kendilerini yetiştirememiş olanlara, evlerini bir saray gibi döşeyip rahatlarına bakacakları yerde, bunları hatta canlarını bile başkaları için verenlere burada gördüklerimi anlatmak için de baktım... -dedi.

Orsolya Kanizsai şaşırmış bir halde bakıyordu delikanlıya.

-Bana göre çocuk yaşta olmana rağmen sözlerin ustaların bilgece sözleri kadar ağır.
-dedi soylu kadın ve biraz düşündükten sonra da:

-Bu durum sizlerde ilginç bir durum... Bu, yeni inancı benimseyen herkes sanki bir peygambermiş gibi konuşuyor- deyince delikanlı:

-Yeni bir inanç her zaman yeni doğruları da beraberinde getirir. -diye cevap verdi cesur bir edayla ve ardından:

-Ve bizim gerçekten de yeni doğrulara çok, ama çok ihtiyacımız var bu günlerde. -dedi.

-Yukarıyı mı değiştirdiniz artık yoksa?

-Sanırım ilk önce yeryüzündeki bazı şeyleri değiştirmek lazım. -dedi Mihály Madarász.

- Gördüğüm kadarıyla Tamás Nádasdy'nin sevgili eşi de bunu yapıyor. Kendi yöntemleriyle ve kendi bildiği yoldan elbette. Bizler orada, dışarıda, bozkırda yaşayanlar biraz daha başka türlü düşünüyoruz. Ama bu kalede gördüğüm duvar kaplamalarında, kitaplarda, birer sanat eseri olan tablolarla, heykellerde ve kitabelerde bulunan gücü de iyi biliyoruz. Ve yeni bir inanç, yeni bir savaş veya yeni bir düzen olmasa bütün bu gördüklerimizin iz bırakmadan yok olacağına inanıyoruz. Bu ülkeyi de bana göre bütün bunlarla da, hep birlikte kurtarabiliriz....

- Biraz üstü kapalı konuşuyorsun....

-Kültürü, insanlığı, adaleti ve yürekli uygulamaları kastetmiştim. Ve bizim için yine de şu anda ülkenin savunması her şeyden evvel gelmektedir.

-Haklı olabilirsin. - dedi biraz düşündükten sonra soylu kadın. Ondan sonra da korkuya kapılarak:

-Kötü haberler mi getirdin yoksa? -diye sordu.

Delikanlı mühürlü bir yazıyı göğsünden çıkarttı.

-Sebestyen Tinódi gönderiyor. -dedi.

Hanımefendinin gözleri parladı bir anda.

-Lavtacı! O, beyimin güvenilir adamlarındandır. O, her zaman, ölene kadar, son nefesini verene kadar eşimin sadık bir hizmetkarı olacağını söylerdi. -dedi heyecanlı.

-Hiç kuşkusuz öyle kalacaktır. Yazıda neler olduğunu bana da söylemedi. Ancak Gyula'dan buraya gelene kadar gördüklerim bir ağıt için bile yeterli olacaktır sanırım...

-O halde bu mektubu ben de açıp okuyamam. Ancak hemen şimdi bunu Pozsony'a, eşime

göndereceğim...

-Ben götürmeyeyim mi?

-Sen ondan gelecek cevabı burada beklersin. Dinlendikten sonra daha güçlü kuvvetli olarak Türklerin üzerine doğru yeniden yola çıkabilirsin. Ve korkma, burada kaldığın sürece seni bilgili biri, bir kitap kurdu yapmaya kalkışmayacağız ya

da senden sahte bir peygamber yaratmayacağız. Kaledeki gençler şimdi çimenler yeni yeni yeşerirken her gün aşağıya, çayırlara gidip orada kılıç kullanıyorlar. –dedi delikanlıyı ikna etmek istercesine.

*

Bu konuşmadan dört hafta sonra kalenin bahçesindeki badem ağaçları çiçek açmışlardı. Mihály o zaman artık içi su dolu kanallarla çevrilmiş o kocaman adadaki her şeyi biliyordu ve seviyordu. Surlar arasında eski küçük kaleden geriye kalmış olan yıkılmış surları, örülmüş çalı çırpıdan yapılmış, kazıklarla çevrili barikatları da kolaylıkla çıkarttı. Su dolu kanallar ile çevredeki bataklık bütün bunlar bir zamanlar eski kalenin birer savunma mekanizması olmalıydı. Tamás Nádasdy'nin yönetiminde ve denetiminde, onun akıllıca hazırladığı planlarla eski kaleyi nasıl yeni bir savunma kalesi haline getirdiğini de açıkça görüyordu.

İnşaat hiç durmadan devam ediyordu. Mihály kısa bir süre önce yapılmış olan tavanı kubbeli odalardan birinde yatıyordu artık. Kalenin giriş kapısının kulesinin altındaki çok eski olan nöbetçi kulübelerini hayranlıkla izliyordu. Giriş kapısı önündeki meydanı ve geniş, ağaçlardan yapılmış olan çok katlı eski kulenin yapımını da hayretler içinde izliyordu. Bu arada hiç kuşkusuz bir yandan inşa ederken aynı zamanda öte yandan da kale ve şatoyu daha da güzelleştiren kale beyinin emrinde çalışan ustaları da yakından tanımıştı.

Bálint, Ferenc ve Antal adındaki taş ustaları sık sık planlarını iyi bir gözlem yeteneği bulunan ve bu arada İtalyan taş ustalarına bile derdini anlatabilen genç delikanlı ile tartışıyorlardı. O ise sık sık kulenin alt kısmına yapılan kapılar üzerine yeni işlenen motiflerin nakşedilmesini saatlerce izliyordu. Taş, bu ustaların ellerinin altında adeta çiçek açıyordu ve yeni İtalyan modasına göre nakşedilmiş taş kapılar sanki İtalyan baharını kendileriyle birlikte buralara kadar getirmişlerdi, bu kasvetli kaleyi gençleştirmişlerdi.

Ancak daima herkese söyleyecek tatlı birkaç sözü bulunan bu delikanlıyı sadece kaledekiler değil aynı zamanda şatoda yaşayan önde gelen soylu beylerin oğulları ve kızları da pek sevmişlerdi. Mihály kılıç kullanmada becerikli olduğunu gösterdiği gibi aynı zamanda iyi

bir dost olduğunu da göstermişti onlara. Şakadan anlıyordu, oyundan ve akıllı sözden de anlıyordu. Bayan Nádasdy kocasına yazmış olduğu mektupta uzun uzun delikanlının bilgisini, kıvrak zekasını, marifetlerini övmüştü ve üstüne basa basa Mihály'nın bu yeteneklerinden birisine uygun bir konuda, saraylarında ona bir iş vermesi için rica etmişti kocasından.

Bu süre içinde Mihály eğer o sırada tam da atlardan birisini eğitmekle uğraşmıyorsa ya da silahşörlerin hergün yaptıkları hareketleri yapmıyorsa arkadaşları ile uzaktaki çayırlarda ama daha ziyade geniş arklarla çevrilmiş kale adasında dolaşıyor olurdu.

Hemen hemen istisnasız hergün bayan Orsolya'nın ünlü bahçesine bir bakardı ya da soylu atların yetiştirildiği ahırlara mutlaka uğrardı. Diğer yerlere de gidip bakmıştı. Hatta bir keresinde kümes hayvanlarının bulunduğu birçok tavuk ve kaz türünün yetiştirildiği o meşhur yeri de gidip görmüştü. Dediklerine göre Viyana'da kraliçe hazretleri büyük bir afiyetle yiyormuş buradan gönderilen tavuk ve kaz etlerini.

Öğleden sonraları ise ya kalenin yanındaki köye iniyordu ya da burçların altında uzayıp giden geniş su ile dolu kanalların kıyısında dolaşıyordu. Orada küçük Ági, meyhaneci Gergely András'ın kızı baharın ilk çiçeklerini toplayıp derliyordu. Surların üzerinde nöbet tutan nöbetçi askerler kale adasına hemen hemen istisnasız her öğleden sonrası bir yolunu bulup içeri giren bu mavi gözlü, siyah saçlı "düşmanı" görüyorlardı ancak buna rağmen her nedense onun varlığını hanımefendiye bildirmiyorlardı. Kale içinde misafir edilen soylu genç delikanlının saatlerce bu yabancı kızla fısıldaşarak konuşmalarından ise hiç söz etmemişlerdi. Oysa bu şekilde fısıltılı konuşmalar hiç kuşkusuz aralarında büyük sırların olduğu durumlarda yapılırdı. Bu burçların tepesinde nöbet tutan yaman yiğitler Mihály Madarász'ı ve küçük Ági András'ı gayet iyi tanıyorlardı ve içleri rahat olarak kaleyi korudukları gibi aynı zamanda bu iki genç yüreğin sırlarını da saklıyorlardı.

*

Nisan sonlarına doğru, bir öğleden sonrasında Hanımefendi aniden Miska'yı yanına çağırttı. Delikanlı içeriye, büyük salona girdiğinde Orsolya Kanizsai himayesine aldığı kişiye büyük bir hoşnutlukla bakıyordu.

-Görüyorum ki Sárvár'ın havası yüzünü soldurmamış. Aramızda kendini iyi hissediyor musun? -diye sordu içten gelen sözlerle.

-Zatualinizin sarayında hayatımın en güzel haftalarını geçirdim! -dedi delikanlı ve o anda Orsolya Hanımın gözlerinde bir sevinç ışığı parladı.

-O zaman demek ki burada bizimle seyerek kalacaksınız? -dedi soylu kadın ama delikanlı:

-Beyimizin mektubu gelene kadar! -dedi genç adam kesin bir tavırla. Bunun üzerine Hanımefendi göğsünden mühürlü bir zarf çıkarttı.

-Bu birincisi, lavtacıya yazılmış. Bugün geldi! –dedi.

Miska hemen mektuba doğru uzandı. Mektubu almak isterken:

-Şafakta erkenden yola çıkarım! –dediğinde:

-Sıranı bekle prensim! -dedi eliyle nazık bir işaret yaparak Hanımefendi.

-O mektubu bir başkası da götürebilir. –deyince, Mihály:

-Güvende olması gereken bir yazı. Ondan sonra ayrıca bir başkası götürse bile lavtacıyı nerede bulacağını bilemez. –dedi ama karşısındaki pes etmeye niyetli birisi değildi.

-Erdel voyvodasının elçisi yarın geri dönüyor. Kendisi kuzenimdir. Ona güvenebilirsiniz. Sen ise beyimizin haberini bir dinle hele.

-Dinliyorum! –dedi çaresiz genç adam.

-Beyimiz senin hakkında bir iki şey duymuş ve bunun üzerine senin sarayımızda kalmanı istiyor. Ülkenin meselelerinin çözümünde senin kendisine yararının dokunacağını düşünüyor...

-Bu karara katılmak isterdim ama ben sıradan bir askerim... Hiç kuşkusuz onun teveccühünü kazanmama sebep olan esasında zatıalınızın güzel sözleridir ama ne var ki ben bu kadarını hak etmiyorum.

-Neyi ne kadar hak ettiğini bırak da beyimiz kendisi karar versin. Burada, kalede, bilgili ustalar, alimler, vaizler sana çeşitli bilimleri ve serbestçe seçeceğin sanatları öğreteceklerdir. Yabancı dilleri öğrenmek için ise oldukça gençsin, ayrıca beyimizin yanında politikanın inceliklerini de kazanabilirsiniz.

-İyi ama... -diyerek araya girmek istedi Mihály.

-Katip olabilirsin! Dış ülkelere de gidebilirsin. Hatta daha sonra ise belki sen elçi bile olabilirsin...-dedi ısrarla Orsolya Kanizsai.

-Benim işim başka! - diyerek kestirip attı inatçı bir üslûpla delikanlı.

-Burada kalamam. Türklere karşı savaşmam gerek.

-Türklere karşı sadece silahla savaşılmaz ki! Kalemle, akılla, mantıklı ve akıllı sözlerle de savaşabilirsin. Beyimiz Viyana'da, Pozsony'da ve hatta burada, Sárvár'da da Türklere karşı savaşıyor....

-Hiç kuşkusuz öyledir! - diye cevap verdi Mihály.

-Ama yine de herkes kendi bildiği yolda yürümelidir ve benim yolum da Türklerin saldırdıkları uç bölgelere çıkıyor.

-Senin yolunun hangisi olduğunu kim bilebilir ki? Senin annen olacak yaştayım, senin iyiliğini istiyorum. Gençsin. Bilgi, güç kazanmak ve vatana hizmet fırsatı sunuluyor sana şimdi burada. - dedi ve ondan sonra hafif bir gülümsemeyle ekledi:

- Ve belki de en güzel olanı Klára Báthori ile yapacağın evliliktir.

Mihály buna itiraz edercesine elini havaya kaldırdı ancak kadın sözlerinin kesilmesine izin vermedi ve üzerine basa basa:

-Görüyorum ki o kısl saçlı genç kısl senin aklını çelmiş. Ve üstelik babasının da muazzam bir mülkü var ve orada, Yukarı Macaristan'da güçlü kalelerin de sahibi aynı zamanda...

-Öncelikle sizden, Hanımefendi sizden özür dilerim. Beni bağışlayınız... Ancak ben zaten evlendim, ben evli biriyim.

Orsolya Kanizsai hayretler içinde kaldığından iki elini birbirine çarptı.

-Sen mi? ! Evlendin mi?... Ne zaman?!

-Dün! Burada Sárvár'da, Gergely András'ın kızıyla evlendim.

-Mihály Madarász'ın, meyhanecinin kızını mı aldın yoksa? Soylu bir adam bunu nasıl yapar?!

-İnsanı soylu yapan sadece davranışlarıdır. -dedi bunun üzerine sert bir sesle Mihály.

-Orada, uzaklardaki kale savunmalarında, çarpışmalarda bugünlerde hergün yüzlerce soylu Macar evladı kahramanca bu vatan için çarpışırken ölüyor, ki onlar mevcut hukuk kurallarına göre bin kez asaleti hak etmiş kişilerdir aslında...

- İyi, iyi, peki tamam! Elbette öyledir... İyi ama yine de bunu nasıl yapabildin? -diye sordu duyduklarına inanmakta güçlük çeken Orsolya Kanizsai.

Delikanlının gözleri öfkeden çakmak çakmaktı, şimşekler çakıyordu adeta.

-Ruhun asaletini armalarla veya özel mühürlü mektuplarla dağıtmıyorlar. Ve şu da bir gerçek ki Agota András da benimle evlenerek benim asalet armam sayesinde soylu olmadı. -dedi.

-Hiç kuşkusuz öyledir. -dedi alttan alarak bayan Nádasdy.

-Ama niye bu kadar aceleyle evlendin? Zira bu konuda daha evvel tek kelime bile söz

etmedin.

-Babam da, annem de çoktan öldü. Onun için kimseye akıl danışamazdım. Ve evlenmek için de sadece gökteki Tanrının rızasını isteyebilirdim. Vaiz Gáspár da, ki bizim inancımıza göre kendisi nikâh kıyabilir, usulen bizim nikahımızı kıydı. Kaldı ki biz zaten yüreklerimizde çoktan nikahlanmıştık birbirimizle.

-Güzel konuşuyorsun. -derken duyduklarından etkilenmişti Orsolya Kanizsai.

-Bir âlim ve bir şair gibi konuşuyorsun. Senin savaşa gitmen yazık... Bekle! Kocama yazacağım. Belki seni ikna eder. Kimbilir... -diyecekken delikanlı onun sözlerini keserek:

-Hiçbir şekilde ikna edilemem! -dedi sert bir biçimde ve Mihály:

-Zatıalınız biraz evvel niye bu kadar acele ettiğimi sormuştunuz. Dün ben de Eger'den bir mektup aldım. Orada şimdi kaleyi güçlendiriyorlar. Kale komutanı István Dobo bu yıl ya da gelecek yıl kuşatmanın kaçınılmaz olduğunu bildiriyor. Çünkü Türk kuşatması artık neredeyse Eger Kalesi'nin surlarına kadar gelmiş durumda. Haberciler sadrazamın eninde sonunda korkunç bir ordu ile şu anda Macarların elinde bulunan kaleleri almak üzere yola çıkacağını söylüyorlar ve biz de gayet iyi biliyoruz ki eğer Eger elden çıkarsa o zaman onunla birlikte ülkenin bir parçası da elden çıkmış olacaktır! -dedi son derece sert ve kararlı bir sesle.

-Sen kendin tek başına buna karşı ne yapabilirsin? -diye sordu Orsolya Kanizsai.

-Yalnız olmayacağım. Buradan yola çıkıp Sárvár'dan Eger'e varana dek bir çok yiğit delikanlı yolda bana katılacaktır. Ve ayrıca István Dobo'nun komutanlarından birisi de benim can dostumdur. Birlikte büyüdük, ilk kez ata onunla birlikte bindik. Başı dertte iken onu tek başına bırakmam. Hem ondan sonra iki büyüğüm, onlar da orada kaledeler... Eğer kalenin güçlendirilmesine ve savunmasına katılmazsam o zaman kendimi asla bağışlamam.

-Peki ya karın ne olacak? -diye sordu Hanımefendi onu vazgeçirmek düşüncesiyle.

-Eğer sizin söylediklerinizi yaparsam o zaman o da beni asla bağışlamaz! -dedi delikanlı.

-Senin yola çıkmaya hazırlandığını biliyor mu? Nikahından iki gün sonra mı yola çıkacaksın?

-Onun için bu kadar aceleyle evlendim. Aksi taktirde sevdiğim kızı yanımda götüremezdim. -dedi Mihály.

-Beraberinde mi götüreceksin? -diye sordu iyice kafası karışan soylu kadın.

-Burada kalamaz! - dedi Mihály ve yüzüne berrak bir tebessüm yayıldı ve ardından:

-Sárvár'ın bütün altınlarının hatırı için bile kalmaz bensiz burada! -dedi kıvanç ve

sevinçle.

*

Ertesi gün öğleden sonra Hanımefendi her zaman alışık olduğu üzere büyük salonda, masanın etrafında oturmuş altı tatlı ve sevimli kızla birlikte iş yapıyorlardı. El işleri yapıyorlardı. Yedincisi, Klára Bathori pencerenin yanında ayakta dikiliyordu

ve ağlamaktan şişmiş gözlerle suyla çevrili kalenin öte tarafında kalan köyün ufak tefek evlerine bakıyordu. Ama o anda genç kız birdenbire her türlü nezaket kuralını unutarak bağırmaya başladı:

-Gelin! Bakın, bakın! Şuraya bakın!

Bu alışılmadık tepki ve sözler üzerine Orsolya Kanizsai kendisi de yerinden kalkıp açık pencereye yaklaştı. Diğer yedi kız zaten merakla yanıp tutuşan gözlerle kale kapısının karşısında bulunan Gergely András'ın parlayan ilkbahar güneşinin ışıklarıyla aydınlatılmış evinin önünde tam o sırada atlarına binen iki genç yiğide bakıyorlardı pencereden. Ata binenlerden birisi hiç kuşkusuz gelen haberciydi, diğeri Mihály Madarász ise tam o sırada boz aygırının eyerinin terkesine genç karısını kaldırıp oturttu.

-Aynen daha önce bana söylediği gibi yaptı! - dedi fısıltıyla konuşarak ve başını salladı Hanımefendi.

-Öylesine alıp arkasına, atının terkesine oturabileceği bir kız almış gerçekten! -dedi.

Genç ve güzel, kızıl saçlı Klára Báthori ise çaresiz bir halde kendini tutamayıp avucundaki küçük ipek mendilini buruşturuyordu öfkeyle. Ama sonunda dayanamayıp, daha fazla kendisini tutamayıp hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı ve.

-Aşağılık, aptal, sefil dilenci! -dedi dışlerinin arasından nefretle.

-Yaman biri, gerçekten yiğit birisiymiş! -dedi biraz üzüntülü olan Hanımefendi. Sonra da pencerenin önünde duran kızları geri çekerek sessizce şatonun penceresini kapattı.

* * *

UĞURSUZ MİRAS*

Yaşlı kadın bir an için yolun kenarında durup etrafına bir göz attı. Sadece yokuş değil, içindeki sevinç duygusu da yorgun kalbinin hızlı hızlı çarpmasına neden olmuştu. Altı yıldan sonra nihayet Fehér-Körös'ün kıvrımları arasında yükselip giden uzunca bir ada üzerinde bulunan ve neredeyse bütün ömrünü geçirdiği bu kaleye, memleketine geri dönebilmişti.

Gözyaşları içinde bakışlarını tuhaf bir sevgiyle etrafa bir kez daha gezdirdi ve gördüklerine büyük bir hayranlıkla baktı ve yeni yeni doğmakta olan güneşin pembe renginin o görkemli Gyula Kalesi'nin çıplak tuğlalarına yansımaları izledi. Etraftaki bataklığın karanlıkta gizli kalmış olan çirkinliği de şafak vaktinin o buğulu havasında hafif hafif görünmeye başlamıştı artık. Körös nehri düzlük alana kurulmuş bu kaleyi sanki nasıl koruyacağını biliyormuşcasına etrafında defalarca kıvrımlar oluşturuyordu. Ve aynı zamanda da kale etrafında oluşmuş doğal kanallar, arklar da bir çeşit koruma sağlıyordu.

*

Yaşlı kadın ta çocukluğundan beri çamurların içinde, dümdüz bir alana kurulmuş olan bu küçük su imparatorluğunu iyi ki tanıyordu. Kaleyi koruyan arkları, kanalları nasıl geçeceğini biliyordu. Palankları geçmesine ise kale etrafında oturanlar yardımcı oldular. Karşıdan karşıya geçecekleri korumak için görevlendirilmiş kale muhafızları arasında her zaman onu tanıyacak bir iki kişi çıkardı zaten.

-Bu tarafa, buraya gel Terka teyze! -diye seslenerek ona yol gösteriyorlardı ve biri diğerine sesleniyordu:

-András Lázár'ı çağırın! Annesi gelmiş, haber verin!

Bu zahmetli yolculuktan sonra siyahlar giymiş yaşlı kadın kalenin giriş kapısının kulesinin yanındaki küçük odada bulunan kocaman ocağın başına geçip oturmuştu nihayet.

Oğlu öğleden önceki nöbetini tamamlayıp eve gelene kadar onu beklemesi gerekiyordu. Kalenin kapı muhafızlarından birisi olan András Lázár o iri yarı cüssesi

* A rettenetes örökség: Amiröl a kövek beszélnék; s.: 42-54

ile odaya girince başındaki miğferini fırlatarak kocaman siyah bıyıklarını burdu ve annesine dönerek:

-Eee, geldin mi muhterem valide? Benim güzel annem, benim canım annem! -diyerek mutluluktan bir çığlık attı. Sonra da iri yarı kollarını kaldırarak ufak tefek yaşlı kadını kolları arasına alarak iki üç kez onunla birlikte odanın içinde döndü.

Terka teyze bir yandan sevinçten ağlıyordu öte yandan ise gülerek son derece güçlü olan oğlunun kolları arasından kendisini kurtarmaya çalışıyordu. Yaşlı kadın yerine oturdu.

-Çekil şuradan sen de, deli çocuk! -dedi ama oğlunun bu yaptığından etkilendiği belliydi.

- Şu yıpranmış, yaşlı kemiklerimi kıracaksın, un gibi ezeceksin! -diye takıldı.

-Hiç olur mu annem, onun yerine iki yüz dinsizin kemiklerini kırarım daha iyi! -derken András Lázár gülüyordu.

- Zira biraz sonra annem eve geldiği için duyduğum sevinçten kendime engel olamayarak birileriyle dövüşebilirim.

-Keşke hiç gitmemiş olsaydım!-dedi ama bu arada yaşlı kadın ağlamaya başlamıştı bile.

Oğlunun sesi birdenbire ciddileşti:

-Sana demiştim gitme diye. Şu tuğladan yapılmış bu eski ev, yuvamız sana yeter demiştim. Ve János Corvin'in taştan kalesine nazaran buranın senin için çok daha güvenilir bir yer olduğunu da söylemiştim.

-Ama yine de benim güçlü, yaman ve yiğit oğlum burada olduğu halde ben gitmek zorundaydım. -diyerek yeniden ağlamaya başladı Terka teyze ve bakışlarıyla baştan sona okşadı oğlunun dal gibi boynunu.

-Yine de gitmeliydim evladım! Biliyorsun! İnsanlık ve sadakat böyle olmasını gerektiriyordu.-dedi dalgın dalgın yere bakarak.

-Tam da benim yetmiş küsur yaşındaki annemin mi desteklemesi gerekiyordu darmadağın olmuş János Corvin'in parçalanmış ailesini, zayıflayan gücünü?

-Saygının gücü geçen yıllar ile ölçülmez sevgili oğlum. Ben ise daha Kral Mátyás zamanında iken, şerefli olmanın ne demek olduğunu daha o zamanlar öğrenmişim. Bütün bunlardan sonra onun talihsiz oğlunu nasıl kendi haline bırakabilirdim ki? Çünkü sonuçta János onun oğluydu, insanların koydukları

kanunlara göre öyle olmadığı iddia edilse bile gerçekte onun oğlu. Herkesin kendisini kandırdığı, her fırsatta dolandırdığı, terk edip yalnız bıraktığı talihsiz oğlu...

-İyi de prens János geçen yılın sonbaharında ölmüştü...

-Eğer yaşıyor olsaydı seninle aynı yaşta olacaktı ve bir yerde o senin kardeşin sayılır hem.

-Mátyás Corvin'in oğlu mu benim kardeşim?!

-Annesi onu yeterince besleyemiyordu, sütü yetmiyordu ve zavallıya bir yıl kadar ben de süt vermiştim, ona bakmıştım. -dedi üzüntüyle yaşlı kadın.

-Zavallı çocuk o kadar küçük ve o kadar çaresizdi ki! Sen, benim yanımda gürbüz bir çocuk olmuştun. Oysa küçük János hastalıklı bir çiçek gibi cılız kalmıştı.

-Anne, bunu bana şimdiye kadar hiç söylememiştin ki!

-Hayatta iken söyleseydim bu yanlış anlaşılabilirdi....

-O halde altı yıl önce neden bizi bırakıp buradan gittin?

-János Corvin'in oğlu doğduğu zaman, genç prens beni çağırtmıştı. O zaman da onun çevresinde bir sürü entrika çeviriyorlardı. Oysa o çoktan László'yu kral olarak tanımıştı bile. Hiç bir yerde kalabilecek bir yeri yoktu. Üstelik bir de en çok güney bölgelerinde Türklere karşı çarpışması gerekiyordu.

-Peki ya karısı?

-Beatrix Frangepán'ı o çok seviyordu ama oğlunu daha çok seviyordu. İşte onun için benden rica etmişti. Bir dakika bile olsun küçük Kristof'u yalnız bırakmamamı benden bilhassa rica etmişti. Sonra... bir gece, belki de yaklaşan ölümü hissetmiştir, her ne olursa olsun oğlu yaşadığı sürece onun yanından ayrılmayacağıma dair bana yemin ettirdi.

-O zaman!? Öyleyse?!- diye sordu başını sallayarak kötü bir şeylerin olduğunu hisseden genç adam.

-Küçük Kristof bundan dört hafta önce ebediyen gözlerini yumdu...

- Son Hunyadi! -dedi mırıldanarak ve önüne bakarak András Lázár.

-İyi de anne, ona ne oldu peki? -diye sordu kendini toparlayınca.

-Kimbilir? -dedi ve derin bir iç geçirdi yaşlı kadın. Olup bitenleri anlamakta hâlâ güçlük çektiği belliydi.

-Oysa öylesine sağlıklıydı ki o çocuk, turp gibiydi. Sonra birdenbire, durduk yerde günden güne sararıp solmaya başladı. Tıpkı bir çiçek gibi sarardı soldu, bir şey yemez içmez oldu. Daha çok bütün gün uyuyordu... Ben ise ona hafif bir et suyu çorbası pişirmiştim, taze tavuk etinden ama sadece kaşığın ucuyla tadına baktı. Sonra ben de hastalandım....

-Benim canım annem de mi hastalandı yani?

-Ama sadece bir gün için hastalandım... Ancak o kadar hastaydım ki! Kendimde değildim, bayılmıştım. Öyle ki hiç bir şey hatırlamıyorum. Daha sonra, köylü kanı taşıdığımдан, belki de çocuk için çok endişelendiğimden çabucak kendimi toparladım ve ayağa kalktım ama ertesi gün zavallı küçük Kristof 'un gözlerini ben kapattım ne yazık ki.

András Lázár başını sağa sola sallıyordu 'olmaz böyle şey' dercesine! Ondan sonra son derece üzüntülü bir şekilde ocak başında ateşin yanında oturan annesine yaklaştı ve yaşlı kadının çizgilerle dolu kırışmış ellerini okşadı.

-Eve gelmekle ne kadar iyi ettin canım annem! -dedi sessizce sevgiyle.

*

Öte tarafta, Aziz Ferenc tarikatı manastırında ise tam o sırada başrahip Ágost keşiş György'ü azarlıyordu. O da Terka teyze ile birlikte yeni dönmüştü buraya János Corvin'in sarayından.

Gotik tarzdaki pencerelerin küçük ama çok sayıdaki çerçevelerinin arasından erken gelen baharın güneş ışıkları güçlükle içeri sızabiliyordu ve böylece ikisinin dışında orada, rahiplerin, keşişlerin yetiştirildiği bu manastırda küçük bir oğlan çocuğunun sütunlardan birisinin dibinde çömeliş gizlendiğini ve konuşmaları dinlediğini görmek pek mümkün değildi. Onun varlığını güçlükle fark eden keşiş György başrahibe dönerek:

-Peki ya bu çocuk kim? -diye sordu endişeyle.

-Onun önünde rahat rahat konuşabilirsin. Yabancı değil, akrabamdır. György Szerémi'nin oğludur kendisi, benim yanımda yetişiyor.

-Susmayı da öğreniyor mu?

-O, ilk öğrendiği şeylerin başında geliyor. Papaz olmaya hazırlanıyor. Ve on iki yaşında olmasına rağmen okulu bitirip giden birçok kişiden daha fazla şey biliyor. İyi ama bırakalım şimdi bunu da anlat bakalım neler yaptın Gyula Kalesi'nden gittiğinden beri?

-Beş yıl evvel János Corvin Gyula Kalesi'ne geldiğinde karısının günah çıkartacağı rahip olarak beni seçmişti...

-Gyula'yı çok seviyordu...

-Ancak yeni kral bu kaleyi Tamás Bakócz'a söz vermiş ve onun taraftarları Boldogasszonyfalvy kanonları ile mahkeme üyelerini iki kez rahatsız etmişler bundan dolayı.

-Oğlunun yanında kalacak dadıyı da buradan götürmüştü. -dedi başrahip.

-Evet, biliyorum. Bu sabah buraya onunla birlikte döndüm. Kristof'un

ölümünden sonra hemen yola çıktık.

-İyi ama niye?

-Korkuyorduk. Saygıdeğer pederim, prens János'un taraftarlarının hayatı orada emniyette değildi çünkü. Ve damarlarında Hunyadi kanı dolaşan birisi olduğu sürece de kimsenin hayatı emniyette olmayacaktır.

-Beyler hâlâ Mátyás'ın mirası yüzünden leş kargaları gibi birbirleriyle dalaşmaya devam mı ediyorlar?

-Bu korkunç bir miras saygıdeğer peder! Büyük kral tahtını oğluna bırakamamıştı ama ona neredeyse o tacın, o tahtın yarısı değerinde mal mülk bırakmıştı.

-Ve tabii bir kral için bile gereğinden fazla düşman da bırakmıştı...

-Bunlara bir de Hunyadilerin eski gücünü kıskananlar ile korkakları, alçakları ürkütüp kıskırtanları da eklemek gerek. Ama onlar yaptıkları kötülükleri her zaman örtbas edebiliyorlar. Ve bütün bunlara karşı Mátyás'ın bilgeliği ve gücüne sahip olmayan birisi var.

-Prens János bütün bunlar yüzünden yaşarken de çok acı çekmişti zaten. Sahip oldukları yüzünden çok çekti zavallı.

-Ve o ölünce de başını yitirmiş olan aile içinde bir başka mücadele başladı. Yüksek soylu beyler, önde gelen papazlar birbirleriyle yarıştılar o mala mülke sahip olabilmek için. Ve küçük yetimler ile dul eşinin haklarını ellerinden alabilmek için birbirleriyle işbirliği yaptılar adeta. Elçiler ve hukuk bilginleri ise eski vaadleri dile getirdiler. Bu arada birbirlerini zincire de vurdular. Gerçek belgeleri, sırları ortaya serdikleri yetmiyormuş gibi sahte belgeleri de havalarda uçuşturdular hak iddiası ile.

-Peki ya dul eşi Beatrix Frangepán?

- O tıpkı dişi bir kaplan gibi çocukları için mücadele etti.

-Kaplan gibi kurnazca mı yoksa vahşice mi?

-Nasıl mücadele etmesi gerekiyse öyle yaptı. İttifak kurabileceği kimseleri bulmak için elinden geleni yaptı. István Zapolyai'nin dul eşiyle bir ittifak yapmıştı. Bunun sonucunda da kızı, sekiz yaşındaki Erzsébet'i eski naibin oğluna vermeyi vaad etti. Artık her şey yoluna girmiş gibi görünüyordu ki bundan bir ay sonra küçük Kristof hastalanıp yataklara düştü.

-Derdi ne olabilirdi ki?

-Sıradan insanlar, halk bunun için Kral Mátyás'ın torunu olması bile yeterliydi

diyorlar....

-Öldürüldü mü yani?

-Rica ediyorum efendim, lütfen sözlerinizi özenle seçiniz. Bunun için delilimiz yok.

Sütunun dibinde süklüm püklüm duran ve ıslıl ıslıl parlayan gözlerle onların konuştuklarını dikkatle dinleyen küçük çocuk bulunduğu yerden doğrulup ayağa kalktı.

-Rahip György, kusura bakmayın ama yanında hiç kimse yok muydu çocuğun? - diye sordu çınlayan bir ses tonuyla çocuk.

-Kraliçe birkaç hafta öncesinde ona Latince öğretsin diye birisini göndermişti. Ve yaşlı Gyulalı kadın da gece gündüz başındaydı...

-Gece gündüz mü?

-Yani o kendisi de hastalanıncaya kadar demek istiyorum. Kadıncağzı tam bir gün hiç kendini bilmeden yattı. Biz artık onun işinin bittiğini sanıyorduk ama yine de hayatta kaldı işte. Ama ertesi gün küçük Kristof öldü.

-O zaman yani kraliçenin adamı... -diye sözlerine başladı çocuk ama keşiş György ona susması için eliyle işaret etti.

-Eğer canın tatlıysa, sus ve konuşma oğlum. Her birimizin hayatı tehlikede sayılır.

-Burada, Gyula'da da mı? -diye sordu başrahip.

-Kale komutanı Imre Török'ün Corvin János öldüğü zaman on iki bin forint alacağına karşılık öylesine gelip Gyula Kalesi'ne el koyduğunu unuttunuz mu peder?

-İyi ama, burada manastırda da mı güvende değiliz yani!?

-Burada da olabilir... Daha önce de söylemiştim size peder. Corvin János taraftarları her yerde tehlikede içindeler. Mátyás Hunyadi ailesine mensup olan son kişi yaşadığı, hayatta olduğu sürece de bu tehlike sürecektir.

-Ama prens Kristof öldü ki! -dedi başrahip. Yaşlı rahip anlatılanları anlamakta zorluk çekiyordu.

-Ama kızkardeşi Erzsébet yaşıyor, unutma! -dedi keşiş György.

*

O yılın sonbahar günü kalenin avlusunda erkenden kalabalık toplanmıştı.

Askerler, şatoyu koruyan muhafızlar, Aziz Ferenc tarikatına mensup keşişler, kilisenin ilahi grubundakiler, manastırdaki küçük çocuklar kalenin ortasında küçük alanda toplanmış bekliyorlardı. Arada bir iki süslü üniformalı soylu bey aceleyle prensin odasına girip çıkıyorlardı.

Son derece yüksek surların üzerinde nöbet tutan muhafızların sert taşlar üzerinde yürürken çıkarttıkları ayak sesleri yankılanıyordu. Gyula'daki nöbetçiler öyle böyle değildi. Kale çok sıkı korunuyordu. Yükseklerle uzanan demirli, kalın kuleler, burçlar ve üç metre enindeki dış surlar kale içinde kalan yapılara, evlere bir kare şeklinde koruyucu bir kanat oluşturuyorlardı adeta. Kale içindeki evlerin içinde iki katlı olanlar da vardı. Bunların pencereleri ve kapıları kalenin avlusuna açılıyordu. Kulenin yakınında o güzelim gotik kale şapeli vardı ve onun bitişiğinde de başrahip Ágost ile keşiş György konuşuyorlardı kendi aralarında.

- Hatırlıyor musun? -diye konuşmaya başladı başrahip.

- Bundan bir yıl önceydi, eve yeni dönmüştün. O zaman sen tasayla, endişeyle doluydun. Her yerde bir tehlikenin kokusunu alıyordun. O zamanlar hiç düşünmüş müydün bir gün Corvin'in dul karısının Gyula Kalesi'ne dönüşünde böyle törenle karşılanacağını, buraya gelişini ayinle kutsayacağımızı aklına getirmiş miydin?

- Endişelerimin olduğunu inkar etmeyeceğim peder... Ancak Beatrix Frangepán'un analık sevgisi ve hükmetme anlayışı da takdire şayandır. Bu fırtınalı günlerde Corvin Ailesinin gemisini merhum kocasından daha iyi bir şekilde yüzdürmeyi bilmesindeki bilgeliğini de şimdiye kadar gösterdi.

- Evet hiç kuşkusuz söylediklerinde haklısın oğlum. Çünkü prens Kristof'un ölümünden sonra darmadağın olmuş olan Hunyadi Ailesinin bütün mülkü krala kalmıştı. Ve bir tek prenses Beatrix'in akıllıca ve hiç bitmek bilmeyen pazarlıkları Ulászló'yu burasını dul prensese ve kızına vermesi konusunda ikna etti sonunda demek ki.

-Ve Gyula 'dan da ayrılması gerekmedi böylece. Yaklaşık elli bin forinti bulup buluşturmuş ve eksik kalan yedi bin forint karşılığında da gümüşlerini ve mücevherlerini rehin olarak vermiş ki kale kızının elinde kalabilsin.

-Evet, kale komutanı Imre Török'ün Gyula Kalesi'ni onlara teslim etmesinin üzerinden dört ay geçti. -dedi başrahip.

-Ve işte şimdi nihayet bu kalenin hükümdarı olan Hanımımız da kızıyla, küçük Erzsébet ile birlikte buraya geldiler. Ne kadar güzel bir kız olmuş! -dedi keşiş György.

- Dokuz yaşında sadece. .. O henüz bir çocuk. Ve şunu da unutma sakın! Bugün eylül ayının yirmisinde prensesin burada, kalede ülkenin baş hakimiyle Péter Szentgyörgyi ile buluşacaklarını da kayıtlara geçirmeyi unutma! Hakim, Erzsébet'in

yaşını özel bir tören eşliğinde resmen kayıtlara işleyecek.

-Ve hiç kuşkusuz saygıdeder peder siz de duymuşsunuzdur ki Kral Ulászló kısa bir süre önce bir ferman yayınladı. Bu fermana göre Békés ilindeki her bir görevli gelirlerini, vergilerini János Corvin'in kızına ödeyecek. Oysa bunun sonucunda çok büyük sorunlar çıkabilir...

-Nasıl? Ne gibi sorunlar çıkabilir ki? - diye sordu keşişin ne demek istediğini anlayamayan başrahip.

-Békés ilindeki soylular, devlet hizmetindeki kişiler bu baş işpanı pek kabul etmiyorlar ve bunun için bir güç gösterisi yapmak isteyen hükümdarlarına karşı nasıl davranacaklarını iyi bilirler.

-Gyula Kalesi güçlü bir kaledir. -dedi başrahip.

-Evet ama kale komutanımız András Dudics'in bütün Békés soylularına karşı koyabilecek kadar askeri var mı ki? Ve şunu da unutmayın lütfen sayın peder! Tamás Bakócz her şeyden hemen öyle korkan birisi değildir. Kralın bir kez kendisine vermiş olduğu hak ve yetkilerden öyle kolay kolay vazgeçeceğini mi sanıyorsunuz? Diğer taraftan adamlarının iki kez Gyula Kalesi'nin surlarından içeri giremeyip geri döndüklerini de unutmuş değildir diye düşünüyorum ben. -dedi keşiş olacakları seziyormuş gibi.

-Sen iflah olmaz bir şüphecin! Bakócz da Krala karşı bir şey yapmaya cesaret edemez ve bu arada Prenses de Ulászló'nun güvenini kazanmayı başarmış gördüğüm kadarıyla. -dedi başrahip.

- Bu, şu ana kadar János Corvin'nin dul karısının kazandığı en büyük zaferdir. -dedi genç keşiş.

-Ama Kral, Erzsébet ile Zápolyai'nın oğlunun evlilik planlarını da desteklemişti.

- Buna inanmıyorum! Bir Hunyadi kızı ile bir Zápolyai oğlunun evlilikleri yeni bir Macar kralı verebilir bu ülkeye.

- Sus da bir dinle, şom ağızlı!

-Affedersiniz peder! Küçük Corvin Kristofun ölümünü unutmak benim için çok zor da!...

O sırada küçük kilisenin çan kulesinden çan sesleri yükseliyordu. Orada, içeride dua sesleri işitilmeye başlandığı sırada kale halkı giriş kapısının önünde sıra olup beklemeye başlamıştı. János Corvin'nin dul karısı Beatrix Frangepán bir yanında olağanüstü güzel kızı, öte yanında kralın elçisi olduğu halde ve görkemli bir refakatçi grubu ile şapele girdi.

Bu olayın ardından bir müddet sonra András Lázár büyük bir telaşla ve hızla odaya girdi. Güçlkle nefes alıp veriyordu ve bir eli hâlâ kapının kilidi üzerindeydi. Kendini tutamayıp avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı:

-Anne, anne çabuk gel!

Ufak tefek yaşlı kadın oğlunun heyecandan kıpkırmızı olmuş yüzüne korkuyla bakınca:

-Ne oldu sana benim güzel oğlum? - diye sordu.

-Bana bir şey olmadı...Ama küçük prenses.... Çok hasta!

-Aman tanrım! -diye söylenmeye başladı Terka teyze.

- Ama daha yeni geldiler Gyula'ya. Belki de uzun yolculuk onu yormuştur!?

-dedi şaşırın yaşlı kadın.

-Bilmiyorum. -diye mırıldandı başını yere eğmiş olan András Lázár.

-Ama artık rahiplere bile haber salındı. Küçük hasta ise anne seni çağırıyor. Öyle görünüyor ki bir tek sana güveniyor.

Terka teyze korkudan ileri geri geziniyordu odada ve başındaki örtüsünü, önlüğünü de düzeltince oğluna dönerek:

-Geliyorum oğlum, hemen geliyorum. Hiç gitmez olur muyum. -dedi kaygılı ve endişeli bir sesle.

Kale komutanının yaveri ile Terka teyze Erzsébet'in odasının kapısının önüne vardıkları zaman taş zeminli koridorda toplanmış olan herkes hayıflanıyordu ne olduğunu anlayamadıklarından. Aralarında ağlayanlar da vardı. Şatoda görevli olan uşaklar, hizmetkârlar, eğitmenler hepsi oradaydı. Hatta kilisedeki din adamları da gelmişti. Aralarında başrahip Ágost ile keşiş György de vardı.

Terka teyze hiç kimseyle ilgilenmeyerek Erzsébet'in odasının kapısına doğru acele ediyordu. Ama keşiş György içeri girmeden evvel onu durdurdu.

-Biraz bekleyin anne. -dedi keşiş ve eliyle ihtiyar kadının kolunu tuttu.

-İçeride hastanın yanında hekimler var. -dedi.

Yaşlı kadın sabırsız bir biçimde keşişin kolunu tutan elini silkeledi.

-İyi ama beni hastanın kendisi çağırtmış! -dedi ters ve gergin bir şekilde ama sonra başını kaldırıp keşişin yüzüne bakınca:

-Siz yine burada mısınız keşiş György? -diye sordu ve korkuya kapıldı.

Keşiş köşelerden birisine, başrahip Ágost'un beklediği köşeye çekti ihtiyar

kadını ve canı sıkılmış bir halde:

-Öyle görünüyor ki biz her zaman zor anlarda karşılaşıyoruz Terka teyze. –dedi yaşlı kadını yatıştırmak istercesine.

-Nedense hep Hunyadi'nin torunlarının ölüm döşeğinde karşılaşıyoruz! -diye tamamladı onun sözlerini yaşlı kadın kaygılı bir sesle.

-Küçük Prenses Erzsébet daha ölmedi. -dedi sanki onu sakinleştirmek istercesine başrahip Ágost. Sonra da sözlerinin üzerine basa basa:

-Ve onun iyileşmesi için hepimiz dua ediyoruz. - dedi.

-Ben, en son o Gyula'ya geldiğinde onun için dua etmişim. -dedi keşiş György.

- Nesi var ki? -diye sordu fısıltıyla yaşlı kadın.

- Zira o daha küçük bir çocuk!

- Çocuk ama daha şimdiden ikinci kez nişanlanan gelinlik bir kız.

- İkinci kez mi? - diye sordu duyduklarına şaşırان Terka teyze.

-İlk nişanlısı kont György Zápolyai idi. Ama sonra ne olduysa olmuş bir süre sonra kimbilir niçin, bundan bir evlilik olmayacağı düşünülmüş ve Kral onun bir an evvel başka bir soylu gençle evlenmesi için gereğini yapmış hiç vakit kaybetmeden. Corvinlerin kızı yaşadığı sürece bir tek Ulászló'nun sadık adamlarından birisinin karısı olabilir ancak. Böylece yapılan seçim sonucunda ikinci eş adayı Mihály Pálóczi olmuş. Onun toprakları Gyula Kalesi'nin toprakları ile de komşu ayrıca. – dedi keşiş György yaşlı kadını kötü sona hazırlamak istercesine.

-Anlıyorum evladım. O kadarını şu benim aptal, cahil kafamla da öğrenebildim artık. Soylular insanlarla değil toprakla, mal veya mülkle evleniyorlar. Bunu biliyorum.

-Ve bu sırada bu tür olaylar nedeniyle ileride düşman olabilecek çocuklar da durup dururken ölüyorlar. -dedi keşiş.

- Eğer Erzsébet ölürse Tamás Bakócz onun için yas mı tutacak, göz yaşı mı dökcek sanıyorsunuz? Nitekim hepimizin bildiği gibi o adam altı ay içinde üç kez

Gyula Kalesi'nden uzaklaştırılmış, her ne yaptıysa da burayı ele geçirememişti bir türlü. – diye konuşan keşişin sözlerini kesen başrahip alçak sesle:

- İyi ki Kral, Corvin János'un dul eşini seviyor ve onu koruyup gözetiyor. -dedi.

- Unuttunuz mu saygıdeğer peder? Bu ülkede birçok küçük kralın olduğunu unuttunuz mu? Ve bunların her birisi diğerinin varlığından korkuyor. Gerçek olanın,

yani taç giymiş olanın ise Hunyadilerin mal mülkünün zaten zengin olan Zápolyai'lerin eline geçmesinden ödü kopuyor.

-Bunun, yani şu Pálóczi evliliğinin bununla bir ilgisi var mı dersin? ...Peki ya şimdi Erzsébet ölürse ne olacak? - diye sordu başrahip.

-O zaman Ulászló başka bir çözüm yolu bulur bu konuyu halletmek için. János Corvin'nin topraklarının öyle herhangi birisinin eline geçmesinden korkmasına bir sebep kalmamış olur ayrıca. - dedi keşiş.

O anda hastanın yattığı odanın kapısı açıldı ve siyahlar giymiş prenses Beatrix arkasında iki hekimle koridora çıktı. Bir tanesi elinden bir şey gelmediğini belirtmek istercesine kollarını iki yana açtı çaresizce ve János Corvin'in eşine dönerek:

-Kalbi artık güçlükle atıyor. Nefes alıp veremiyor. Ciğerlerini üşütmüş sanki. Zatiâliniz her şeye hazırlanmalı...

Beatrix Frangepán elindeki mendili ağzına götürdü ve gözlerinde yaşlar döküldü o anda.

-Terka teyzeyi isteyip duruyor....ve keşiş György'ü de görmek istiyor. - dedi hıçkırıklara boğularak.

Keşiş cüppesinin yenlerini tuttu ve ellerini yenleri bol cüppenin içine sokarak ihtiyar kadına dönüp:

-O halde şimdi bizim saatimiz geldi... Siz ona her zamanki gibi masal anlatacaksınız, ben ise onun için dua edeceğim. -dedi.

- Kader ikinci kez bizi sınıyor! -dedi ağlayarak Terka teyze.

Keşiş o anda başrahip Ágost'a bakıyordu.

-Sanırım bu son kez olacak. -dedi söylediklerinin üzerine basa basa kederli bir sesle.

-Erzsébet Corvin damarlarında Mátyás Hunyadi'nin kanı dolaşan son kişiydi. -dedikten sonra keşiş György orada bekleyenlerin iki taraflı oluşturdıkları

kalabalığın arasından geçerek, kahverengi rahip cüppesiyle önden giderek ardından da siyah giysiler içindeki yaşlı köylü kadını ilerleyerek küçük prenses Erzsébet'in odasına girip onun yatağına doğru yöneldiler.

*

Aziz Ferenc manastırının keşiş hücrelerinden birisinde 1510 baharında keşiş György bir pergamentin üzerine eğilmiş bir şeyler yazıyordu. Köşelerden birinde, ağaçtan kabaca yapılmış

bir sandalyenin üzerinde ise rahip Ágost oturuyordu ve öteki köşede ise dizleri üzerine oturmuş olan Szerémiler'in küçük oğlu dua ediyordu.

-Her şeyi kaydettin mi? -diye sordu başrahip.

-Yazabildiğimi ve bildiğimi yazdım. -dedi sessizce keşiş György.

-İlk önce, küçük prensesin, Erzsébet'in ölümünden neredeyse altı ay sonra annesinin yas tutacağı yerde hiç zaman kaybetmeden başına duvak takıp yeniden gelin olduğunu yazdım. Ve yas evinden kara kuşun kısa süre içinde düğün evine uçup gittiğini kaydettim...Oysa Beatrix Frangepán János Corvin'e sadık bir eşi aslında. Ve iki yetim çocuğunun her hakkını nasıl da koruyup gözetmişti. - dedi keşiş biraz manalı bir biçimde.

-İyi ama çocuklar öldüler ve Hunyadi toprakları da herhangi birisinin eline geçemezdi değil mi?...-diye sordu başrahip.

-Peki György Bradenburg? -diyerek alaylı bir iç geçirdi keşiş.

-Gerçekten de sıradan birisi, herhangi birisi değilmiş hiç! Annesinin kardeşlerinden birisi Macaristan, ötekisi ise Lehistan kralı. János Corvin'nin dul karısı kralın baskılarına, ısrarlarına daha fazla dayanamamış olmalı ki hemen gidip György Bradenburg ile nişanlanıp evlendi öyle mi!

-Evet. Geçen yılın ocak ayında ülkenin baş hakiminin huzurunda, Péter Szentgyörgyi huzurunda, evlilik anlaşmasını imzalamışlardı. Bunları da yazdın mı?

-Evet, onu da yazdım. -derken başını sallıyordu keşiş.

-Ve hatta kendisinin Krala sadık bir hizmetkâr olarak kaldığını da yazdım. Protokole göre prensesi bu kontumuz bir eş olarak almadı, sadece prenses Beatrix Frangepán Kont György Bradenburg'ı koca olarak kabul etti şeklinde yazdım.

-Bu olaydan iki ay sonra buradaydılar, Gyula'da. Kale komutanı Ábránfi iddiaya bile girmişti. Bu iddiaya göre, eğer kont önce ölürse o zaman kaleyi Beatrix'e; yok eğer Beatrix önce ölürse o zaman da kaleyi konta teslim edecekti. Evet, ve daha sonra yeni evliler kontun Bavyerada'ki mülküne gittiler birlikte. Oradaki kardeşlerimizden biliyoruz ki Paskalya sonrasında Heilsbronn manastırını ziyaret

etmişler yani Brandenburg'lu prenslerin mezarlarının bulunduğu o meşhur manastıra gitmişler birlikte. Ve yine oradaki kardeşlerimizin bize yazdıkları mektuplara göre György Brandenburg'un dua etmesi için önemli bir sebebi de varmış. Çünkü bütün yaz mevsimini hasta geçirmiş. Çapkınlıkları yüzünden hastalanmış ve uzun zaman iyileşememiş. Karısı ise artık onun bu hayat tarzına tahammül edemez hale gelmiş. -diyen başrahip başını sallıyordu. Bütün bunların nasıl olduğunu anlamakta zorluk

ekiyordu:

-Sonra da Beatrix aceleyle Macaristan'a dnmt.

-Onun lohusa yatağında öldüğünü söylüyorlar. Ve bunun doğru olma olasılığı da çok yüksek. Çünkü artık yaşı ilerlemiş bir kadındı. – dedi keşiş György. Sonra da yazdıklarını kontrol etmek için önündeki yazıya baktı. Bir yandan da başrahibi dinliyordu.

-ls bile Gyula'ya geri geldi. -derken i çekti başrahip.

-Evvvelsi gün onu da manastırımızda, kızının yanına defnettik ve kilisenin ilahi korosundaki çocukların arasında şu ocuk vardı... –deyince küçük György Szermi diz kp oturduğu ve dua ettiğ köşeden:

-Bu olayı hiç bir zaman unutmayacağm efendim! Bundan iki yıl öncesine göre, yani küçük Beatrix'in tabutunun başındakilerden bir kişi daha fazlaydık bu sefer. şimdi ilahileri dokuz kişi okuduk. –dediğnde keşiş György elindeki kalemi bıraktı ve pergamentin üzerine mührü bastı.

-Ne çok dert, ne çok mücadele, ne büyük acı, umut ve umutsuzluk sğyor şu birkaç satırlık yazıya! -derken acıyla i geçirdi:

-Oysa bir on yılın öyküsü var sadece burada. Bu onbir yıllık öykü iki ocuk ve bir prensesin ölümünden söz ediyor. Bir ailenin yok oluşunun yks....

-Peki Hunyadilerin topraklarına ne olacak şimdi? -diye sordu başrahip her şeyi bilen keşiş.

-Kralımız Ulászl için artık bu konu bir sorun değl. Kale komutanı elindeki mektubu okuyunca kaleyi György Brandenburg'a teslim etti ve şimdi sadece bağış mektubunun resmen kayıtlara işlenmesi gerekiyor. Onun dışında her şey tamam. Kralın kuzeninin bir Macar yüksek soylusu olması an meselesi artık. –dedi üzerine basa basa.

İçeride bunlar konuşulurken, dışarıda kilisenin kulesinden derinden hüzünlü bir biçimde an sesleri geliyordu.

* * *

SIKLÓS'DAKİ BEREKET BOYNUZU*

Billur gibi tertemiz sabahın erken saatlerindeki havada Siklós Kalesi'nin burçlarından çok uzakları bile görmek mümkündü. Doğan güneşin ışıkları içinde yüzen Villányi Dağları sanki hemen yakınlarda, bitişikteymiş gibiydiler. Doğuda Szársomlyó'nun zirvesi ise adeta küçük bir volkan gibi gökyüzüne doğru sivri bir şekilde yükselirken, güney yönünde ise Drava gümüş renkli bir şerit gibi ta uzaklardan ışıldıyordu.

Kalenin surlarının burçlarındaki nöbetçiler bu göz kamaştırıcı manzaraya artık alışmışlardı ve onun için daha ziyade civardaki yolları ve çayırların durumunu dikkatle izliyorlardı.

Gergely Nyúl barbakanın yüksek korkuluklarının yakınına giderek civardaki tepelere, ovaya doğru dikkatle baktı ve oğluna seslendi:

-Orada, aşağıdaki dere sabahleyin dolup taşmış. Böyle giderse yakında kale tepesini küçük bir deniz içine alacak gibi.

-Naibimizin, işpan efendimizin atlı faytonunu bu bataklıktan getirecek olan altı atın işi hiç de kolay olmayacak bu durumda.

-Kimbilir eve ne zaman gelecekler? Böyle zamanlarda, Hanımefendi ile birlikte yola çıktıklarında, pekçok kez haftalarca Buda'da oyalanıyorlar. Oysa onlar olmadığında kale bomboş kalıyor.

-İki genç veliaht ise dadılarını canları istedikleri gibi kullanıyorlar, onun canını sıkıyorlar, hatta canından bile bezdiriyorlar.

-Onlar aynısını annelerine de yapıyorlar!

-Annelerine mi? Dorottya Kanizsai Hanımefendi Perényi'nin iki oğlunun üvey annesi değil mi?

* A siklósi bőségszarú. Amirő1 a kövek beszélnek; s.: 75-95

Çev. notu. bőségszarú: mitolojide içi meyvelerle dolu süs eşyası, zenginliğin, bereketin ve refahın simgesi olarak tanımlanan bereket boynuzu

-Üvey anne mi?... Çocukların naib efendimizin ilk evliliğinden dünyaya geldikleri doğrudur. Ancak onlar için Dorottya Hanımımızdan daha iyi bir anne bulamazlar.

-Oysa onun burnu dibinde, gözünün içine baka baka bir sürü iş, bir sürü dümen çeviriyorlar. En son olarak da şu eziyet edip canını yaktıkları serf çocuğu olayı var.

-Dadılarından duyduğum kadarıyla o olayı Dorottya Hanım babalarına bile söylememiş. - dedi ve iç çekti Gergely Nyúl.

- Şu da bir gerçek ki bunu söylemekle pek bir şey kazanmazdı. Naibimiz gururlu, sert bir adamdır. Eğer varisi ve oğlu Ferenc küçük bir serf çocuğunu öldüresiye dövmüşse bunda ne gibi bir suç ya da günah olduğunu bile anlayamazdı kendisine söylenmiş olsaydı. Ancak Hanımefendi bütün ezilenlerin koruyucusudur. Alçakgönüllü ve bağışlayıcıdır, hoşgörülüdür. Oysa ilk kocası da bir naipmiş ve ikinci evliliğini yaparken beraberinde neredeyse ülkenin yarısına sahip bir mülkü de getirmiş. Ve hatta kral da ülkenin ilk kadını olarak çok saygı gösteriyor ona, çok değer veriyor kendisine.

-İyi de bunu nereden biliyorsunuz?

-Ambrus Éliás şatodaki kahyanın anlattıklarından. Gerçi anlattığına göre İtalya'daki okullarda okumuş ama buna rağmen fakir insanlarla konuşmaktan da gocunmuyor. Şu da bir gerçek ki çocukluğunda onu dizimde çok oynatıp hoplatmıştım ben.

-Baba bütün bunları ondan mı duyup öğrendiniz?

-Bunu da ve daha başka birçok şeyi de ondan duydum. Kralımız, Lajos, nişanlısının kabul töreninde onun da hazır bulunmasını, hatta nişanlısının memlekete gelirken Dorottya Hanımın kendisine refakat etmesini bile rica etmişti.

Delikanlı biraz düşündü bunun üzerine.

-Ülkenin bir numaralı kadını ve yine de buna rağmen benim gibi sıradan bir askere bile söyleyecek birkaç güzel, tatlı sözü oluyor.

-Sadece sana değil ki, herkese söyleyecek sözü oluyor. Siklós'a taşındıklarından beri yoksulların koruyucu meleği. Hizmetindeki kızları, nedimelerini evlendiriyor, yanında okula giden ve bir şeyler öğrenen zavallı soylu gençlere mülk bile bağışlıyor. Kocasını da kaleyi onarsın, yeni inşaatlar yapsın diye sürekli olarak teşvik ediyor.

-Niçin? Kale yeterince dayanıklı, güçlü bir kale değil mi?

-Pek iyi haberler gelmiyor bu sıralarda oğlum. Diyorlar ki Türkler felaket bir şekilde bu tarafa gelmeye hazırlanıyorlarmış.

-Hazırlansınlar bakalım. Geldiklerinde onları nasıl olsa kalenin dışında

bozguna uğratırız.

-Bugüne kadar bir Türk seferi görmediğin nasıl da anlaşıyor. -derken bir yandan da bezgin bir şekilde başını sallıyordu yaşlı adam ki kendisi bir zamanlar Kral Mátyás'ın ordusunda görev yapmış birisiydi aslında.

-Umarım bundan sonra da görmezsin! Ve dilerim buraya asla ulaşamazlar! -dedi.

-Aaa..! Şuraya bakın! Aşağıda, düzlükten yana, ovadan gelen atlılar var! -diye haykırdı heyecanla oğlan.

-Koca bir kervan! Bileklerine kadar varan suda atlar güçlkle ilerleyebiliyorlar.

-Gözleri genç bir şahin kuşu olanlar için iş kolay. -dedi kendi kendine mırıldanarak yaşlı Gergely Nyúl.

-Ama artık şimdi ben de görüyorum o gelenleri. Kahya, beyimizin Buda'dan gelecek ustalarını bekliyor, onlar olacaktırlar gelenler. Patak'a taşınan Antonio ustanın şapkası gibi bir şapka var onlardan birinin başında da. O halde buraya ulaştıkları zaman onları Amrus Éliás'ın huzuruna çıkart olur mu. -diye tembihledi oğlana ihtiyar adam.

*

Şatonun kahyası gelen misafirler ile birlikte burçların, kulelerin, hisarların hepsini tek tek dolaşıp geçti ve kale şatonun koridorlarını ve salonlarını da geçerek en sonunda onun odasına vardılar. Bu sırada ağır, gümüş aydınlatma lambaları içindeki mumlar artık yakılmıştı.

-Şimdi artık her şeyi görme imkanı buldunuz ekselansları. -diyerek bir iç çekti Amrus Eliás ve kendisini ince ayaklı, zarif koltuğa bıraktı.

-Oturmanın ve naib efendimizin eve dönüşlerinde kendilerine anlatacağım, aktaracağım planlarımızı bir kadeh şarap eşliğinde konuşmanın zamanıdır artık! -dedi keyifle yanındakilere dönerek.

Odanın köşesinde ayakta dikilen genç çıraqlardan birisi ağzına kadar doldurulmuş olan gümüş sürahideki kırmızı şaraptan kupalara şarap koydu, bir diğeri ise kalenin haritalarını yaydı masanın üzerine. Dört erkek önce şaraplarını içtiler ondan sonra da haritanın üzerine eğildiler.

-Beyimiz, naib Imre Perényi... -diye konuşmaya başladı şatonun kahyası ve:

-Siklós Kalesini Kral Ulászló'dan 1515 yılında almıştı ki onun.... -diye konuşurken Budalı inşaat ustası onun sözlerini bölerek:

-Onun bunu yapacak kadar akıllı varmış iyi ki! -diye sürdürdü konuşmayı uzun

sakallı usta.

-Sınır bölgesindeki kaleyi en zengin soylu beylerden birisine verecek kadar aklı varmış. Zira kralımız, Kral Mátyás'ın dünyaca ünlü sarayını bile onun adına yakışır şekilde onarım yaptıramadı.

Ambrus Éliás cevapsız bıraktı ustanın bu manalı konuşmasını ve kendi anlatacaklarına devam etti.

-Naib efendimiz ve Hanımefendimizin Siklós Kalesi'ni onarımdan geçirtmeye kesin kararı vardır.

-Zatıalınız buna daha ziyade Hanımefendimiz de diyebilir. -diyerek bir iç geçirdi alaylı bir şekilde kale komutanı olan Mihály Vas.

-Hanımefendi burçları güçlendireceği yerde süslü şömineler, süslemeli oyma kapı pervazları ve küçük kilisede mermer bir mihrap ile bir de süslü püslü bir kutsal köşe yaptırdı.... -dediğinde hanımına son derece bağlı olan kahya kendini tutamayarak:

-Onlara da sıra gelecek. Kale komutanımıza, saygıdeğer beyimiz ve Hanımefendimiz kendileri burada bulanmadığı zamanlarda onlar hakkında konuşurken biraz daha saygılı olmanızı öneririm. Kaldı ki benimle birlikte siz kendiniz de aslında ona çok şey borçlusunuz... -dedi sözlerinin üzerine basa basa.

Mihály Vas bu söz üzerine artık sadece bıyık altından homurdanarak birşeyler konuşabildi.

- İyi iyi, anladık... Ben de biliyorum kendisinin yaman bir kadın olduğunu ama bunun için yine de bana göre küçük kilise bekleyebilirdi...-dedi.

-Yıkılana kadar mı? Tıpkı Buda'daki soylu beylerin sarayları gibi mi yani? -diye directti Ambrus Éliás.

O dakika içinde kapı ardına kadar açıldı ve Mariani, İtalyan inşaat ustası odaya girdi.

-Affınızı dilerim beyler! -diye başladı sözlerine ama şatonun kahyası onun konuşmasını yarıda kesti ve:

-Maestro'nun nerede ve ne zaman bizden ayrıldığını anlayamadım hatta arkada kaldığını hiç fark etmemişim. -dedi durumdan duyduğu rahatsızlığı gizlemek istercesine.

İtalyan bundan etkilenmişcesine yüksek sesle:

-Nerede kalmış olabilirim ki? Küçük kilisede! Çünkü orası bir harika! Onun güzelliğinden gözlerimi almadım.... O kapı ne güzel öyle!... Hele o tavandaki süslemeler! O zafer takı! Ne muhteşem bir iş oradaki kemer süslemeleri! O nasıl oymacılık! Hele o duvardaki freskler var ya!... Sanki Floransa'daymışım gibi hissettim kendimi!-dedi gördüklerinin etkisiyle coşkulu bir edayla.

Amrus Éliás o sırada başını önüne eğmiş olan ve susan kale komutanına baktı. Ancak İtalyan daha da heyecanla konuşmaya devam etti:

-Buraya geldiğim zaman saray ustası beni kabulünde İtalyan inşaat tekniğini, mimarisini çok taktir ettiğini belirtmişti. Ve şimdi ben size diyorum ki Macar ustaların utanması gerekmiyor. Bu kapıyı, kale avlusunu ve küçük kiliseyi İtalya'nın neresinde olursa olsun herkes hayranlıkla izlerdi. İyi ama bütün bunları kim yaptı? –diye sordu İtalyan usta.

-Maalesef bizim ülkemizde işi yapanın değil, sadece ustalara iş veren kişilerin adı geçer kayıtlara. - dedi biraz üzgün bir ifadeyle saray ustası ve:

-Siklós, tamı tamına neredeyse yüz yıldır Garai ailesinin mülkiyetinde iken ve sıradan bir hisarken zamanla burası bir şato, bir kale haline getirilmiştir. Naib Milkós Garai'nin Buda'daki sarayı ile Siklós Kalesinin bazı bölümleri, bazı yerleri arasında çok benzerlikler vardır.-deyince:

-Nedensiz değil hiç kuşkusuz. O dönemde Siklós naibin kalesi adını gururla taşıyordu. Garailer hiç ara vermeden sürekli kaleyi güçlendirdiler ve o zamanki modaya uygun olarak da kaleyi güzelleştirmişlerdi. –dedi kahya.

İtalyan bu cesaret verici konuşmaya daha fazla dayanamadı.

-Her tarafı gezdim, dışarıdan da baktım. Dışarıdan, bahçe tarafından.

-O halde demek zatıalınız, Hanımefendimizin, Dorotty Kanizsai'nin ünlü bahçesini de gezip gördünüz.

- Evet! Orayı da gördüm ama yine de o yukarı doğru gittikçe incelen, o kavisli pencerelerden daha güzel bir çiçek olamaz diye düşünüyorum yine de! -dedi İtalyan hâlâ küçük şapeldeki mimariden söze ederek.

-O halde, zatıalınız diğer ustalar ile birlikte acımasız yüzyılın bu kalede yok ettiklerini, tahrip ettiğini yeniden yapmaktan hiç kuşkusuz sevinç duyacaksınız demektir. –dedi keyifli bir biçimde Ambrus Éliás.

-Bu iş için sayımız az beyim...-diyecek oldu Budalı usta.

-Onarımları, iş başlayınca bizim adamlarımız yapacaklar. Yeni işte ise piskopos György Szatmáry'nin Pécs'deki taş oyma ustalarının atölyelerindeki İtalyan ustalar yardım edecekler. Ama sanırım artık vakit bir hayli geç oldu ve planları eğer yarına bırakırsak bence daha iyi olacak. Onları nasıl olsa işe başlamadan evvel zaten naib efendimiz onaylayacak.- dedi kahya misafirlerine dönerek.

Ustalar bitmek üzere olan ellerindeki şarap kupalarını bir dikişte içtiler ve sonra odalarına çekildiler. Bir tek kale komutanı oturduğu yerde kaldı. Komutan kupasını

yeniden doldurdu ve:

-Seni anlamıyorum. - dedi yalnız kaldıklarında şimdi artık dostane bir ses tonuyla Ambrus Éliás'a dönerek ki onunla bir zamanlar birlikte gelmişlerdi Imre Perényi'nin sarayına.

-Nasıl bir durumda olduğumuzu, nasıl ayakta durduğumuzu iyi biliyorsun. Buna rağmen inşaatlara başlıyorsun! Hem de böyle bir zamanda. Bugünlerde beyimiz bir yandan burayı yaptırıyor bir yandan ise hükümdarlığının yönetim merkezini, hatta serflerini, ustalarını da yavaş yavaş ama açıkça Patak'a alıp götürüyor. Çünkü biliyor ki eğer Türkler bir kez yola çıktılar mı onları Eger'den, Sárospatak'tan önce durdurmak mümkün değil. -deyince, kahya:

-Hatta şunu da gayet iyi biliyorum ki eğer onun elinde olsa o kendisi de memnuniyetle Patak'ta olur. Ancak Allah'tan bir naib olduğu için görevi gereği diğerlerine kötü örnek olmamak için yerinde kalmak zorunda. Ancak bu bizim işimiz değildir. -dedi konuyu kapatmak istercesine Ambrus Éliás.

-Bir bir Délvidék'deki kalelerin elden çıkması da mı ilgilendirmez bizi?

-Bizim işimiz bir tek bu kalenin düşmemesi için çalışmaktır! Ve bu arada...

-Yeni İtalyan modasına göre yeniden eski taşları oydurmak mı yani bizim işimiz?

-Eskiye koruyarak ve biraz daha zenginleştirerek ... evet, bizim olanı ve bize atalarımızdan miras kalanı korumak bizim görevimizdir.

-Ve bütün hepsinin yok olduğunu görerek ya da yok olacağını bile bile mi?

-Şunu aklına iyice sok! Her şey hiçbir zaman yok olmaz! Ben Ferrara'da ve Bologna'da duvarlara, surlara işlenmiş, diğer taşların arasına konulmuş Roma Dönemine ait taşlar gördüm ve onlardan daha eski olanları da, kim oldukları bilinmeyen uluslardan geriye kalanları da gördüm. Çok uzun zaman öncesinde artık eski önemini tamamen yitirmiş sütun başları da gördüm; genç sanatkarlar onlardan yeni örnekler yapmaya çalışıyorlardı. Onları da insanlar oymuşlardı. Onlar da biliyorlardı bir gün gelip deli bir savaş komutanının, gözü dönmüş bir ordunun her şeylerini yok edeceğini, alıp götürceğini biliyorlardı ama buna rağmen o taşları işlediler, oydular. Çünkü insan elinin yaptığından bir şekilde geriye her zaman bir şeyler kalıyor. Burada da kalacak!...Belki de altımızdaki şu burç geriye kalacak

sadece. Belki de Dorottya Hanımın çiçek bahçesi geriye kalan tek yer olacak, ya da sütunlardan biri üzerindeki Garailerin armalarından birisi de kalabilir veya şu küçük kilise... Ama hangisi ayakta kalırsa kalsın, bizler o sayede gelecek nesillere bir iz bırakmış olacağız! Burada yaşadığımızı, burada bir şeyler yaptığımızı, elimizden geldiğince yapabildiğimiz oranda bir şeyler yaptığımızı anlatacaklar bizden sonra gelecek olanlara bizden geriye kalanlar!

-XVI. yüzyıl başlarında Kral Ulászló ile Kral Lajos'un hakimiyetleri döneminde birbirileriyle savaşıyor, çekişen yüksek soylular ve baş rahiplerin elinde Kral Mátyás'ın zengin mirası darmadağın olmuştur. Zayıf, iradesiz krallar ile onların akıl danışmanları sadece kendilerine bağlı eyaletleri değil aynı zamanda o büyük, ileri görüşlü, bilge hükümdarın sanat alanında, kültür alanında yaptırdıkları ile halkının refahı için biriktirdiklerini de bir bir kaybettiler. —dedi kahya ve anlatmaya devam etti:

-Ülke Dózsa ihtilalini insafsızca, acımasız yöntemlerle bastıran soylu beylerin çekişmeleri ortasında kalmış ve bu arada artık karşı konulamaz bir biçimde Mohács tehlikesine doğru sürüklenir hale gelmişti.

Imre Perényi adı da herkesçe gayet iyi biliniyordu. Bu kibirli ve inatçı asilzade, dönemin ilginç kişilerinden birisiydi. Babası István Perényi, Mátyás'ın önde gelen adamlarından birisiydi ama akıllı ve güçlü hükümdarın hakimiyetine zorlukla tahammül edebilenler arasında yer alıyordu. Lehistan Kralı Kázmér'i de ülkeye onlar davet etmişlerdi. Gerçi Imre Perényi'ye babasının daha evvel el konulmuş mülkünü Mátyás iade etmişse de bu huzursuz ruhlu adam yüreğinde yaralar, incinmeler olduğundan içinde intikam planları taşıyordu hâlâ. 1505 yılındaki Rákosi Meclisinde de Macar tahtına yabancı hükümdar geçemez diye alınan karara açıklanamayan nedenlerle karşı çıkmıştı. Oysa bu son derece kesin ve önemli karar son derece önemli ve geçerli bir gerçeğin altını çiziyordu ki buna göre Macar halkı sadece kendi kanından ve soyundan gelen, Árpád hanedanından gelen krallarla ve de Mátyás'ın hakimiyeti altında iken güçlü ve büyük olabilirdi ancak. Adı geçen bu kararın Mecliste oylandığı ve Perényi'nin de bu kararı kabul ettiği doğrudur. Ayrıca bu kararı sonunda, bu olaydan on yıl sonra ülkenin naibi sıfatıyla daha önce karşı çıktığı bu karar doğrultusundaki anlaşmayı imzalayan da yine odur. Ve aynı belge sonuçta macar ulusunun dört yüz yıl kadar sürecek Habsburg hükümdarlarının Macar tahtına geçmesini ve ulusun esaretini sağlayacak olan karardır.

Şu da doğrudur ki kendisi Siklós mülkünü Ulászló'dan o zamanlar almıştı ve Habsburg imparatoru Miksa'dan da Romalı Aziz İmparatorluk Prensi ünvanını da yine aynı zamanda almıştı. Gerçi kronikçelere göre o bu ünvanları asla

kullanmamıştır, ki bu da doğrudur aslında. Belki evliliğini de ileriye dönük büyük planları doğrultusunda yapmıştı. Son derece geniş ve büyük olan Délvidék'deki toprakları da karısı Dorottya Kanizsai ile olan evliliği sonucunda elde etmiştir. Oysa o kadınla iyi geçindiklerini, hatta birlikte yaşadıklarını söylemek son derece güçtü. Nitekim bu cana yakın, dürüst kadın hakkında onun iyiliksever ve hoşgörülü, bağışlayıcı bir yüreği olduğunu söylüyorlardı ya da başka bir deyişle acımasız ve kibirli kocasının tam tersi birisiydi. Ve babalarının sert yapısını, kötü mizacını alan iki üvey oğlu da her zaman onlara karşı büyük bir sevgiyle yaklaşan Dorottya Kanizsai'yi bile asla gerçek bir anne olarak görmemişlerdi.

Imre Perényi'nin ne kadar büyük bir soylu, ne kadar asil bir soylu olduğunu ise kralın kendisinin bile ona bizzat otuz üç bin forintle borçlu olması açıkça göstermekteydi. Ve bu miktardaki borçtan sonra naib gerçek bir küçük kral gibi davranarak ve bir büyüklük yaparak Macar kralının borcundan yirmibin forinti düşmüştü. Bunu yapabilmisti. Çünkü kralın iyi niyetinden istifade ederek neredeyse ülkenin yarısının mülkiyetini eline geçirmişti zaten.

Imre Perényi'nin son derece ileri görüşlü birisi olduğu kayıtlarda da yer almaktadır. Ve tehditkâr Türk saldırılarına karşı en zor zamanlarda bile Siklós Kalesi'ni güçlendirdiği, kalede tadilatlar yaptırdığı doğrudur gerçekten. Ki bunda şaşılacak pek bir şey de yoktur. Çünkü inşaat işlerinin birinci amacı her şeyden evvel hiç kuşkusuz kalenin daha dayanıklı ve daha güçlü olması düşüncesidir. Ancak bu çok büyük oynayan asilzadenin Mátyás döneminde ülkemizde de gittikçe yayılmış olan Rönesans zevkine uygun olarak muhteşem sarayı süslettiği de bilinmektedir. Buda'da oldukça fazla zaman geçiren naibin saray tarzında bir mimari tarzda inşaat yaptırması oldukça doğaldı. Ancak sadece bir zamanlar kendisinden önce Garailerin yaptırmış oldukları ve ondan sonra da son derece harap hale gelmiş bulunan kaledeki şatonun salonlarını süsletmesinden ziyade yüksek tavanlı, sivri kubbeli gotik küçük kiliseyi de yeniden yaptıracak ve onun onarım ve süsleme işlerini bitirtecek kadar zaman bulması da düşündürücüdür. Ve aynı zamanda da şapeli yeni mimari tarzın özelliklerine göre yaptırmıştır.

Görüldüğü gibi taşlar birçok kere kroniklerden daha fazla şey anlatıyorlar bizlere. Ve bu taşlar yine 1515 yılında Siklós Kalesi'nde çalışmış olan taş ustasının birkaç yıl sonra Patak'da da mermerleri işlemeyi, oymayı sürdürdüğünü de ele veriyorlar. Çünkü Sarospatak'daki şatoda bugün de o ustanın ellerinin izlerini görebiliriz.

*

Kale komutanının ve şatonun kahyasının akıllarda kalan bu ilginç konuşmalarından üç yıl sonra bir akşam Mario Mariani, İtalyan usta, Ambrus Éliás sessizce yanına girdiğinde ve elini onun omzuna koyduğunda oymasını yapmış olduğu kapının çerçevesinin önünde düşünceli bir şekilde duruyordu.

-Eserine haklı olarak hayranlıkla bakabilirsin! -dedi Ambrus Éliás gülümseyerek.

-Elinin izlerini bu taşlar yüzyıllar boyunca koruyacaktır.-dedikten sonra üzüntülü bir sesle:

-Görüyorsun ki benim gibi birisi de ardından hiç bir iz bırakmıyor. Kılıcın yaptıkları, güzel düşünceler veya fikirler ile birçok kere kaleme alınmış sözler bile bazen hiçbir iz bırakmadan yok olup gidiyorlar. Boşuna, sizin ustalığınız bu dünyadaki en güzel işlerden birisi! - dedi.

İtalyan bu sözler üzerine güldü ve:

-Sen demiştin, bundan üç yıl önce birbirimizi ilk kez gördüğümüzde, sadece

beylerimizin, efendilerimizin şanlı adını ebedileştiriyoruz, bizlerin adını ise hiç kimse hatırlamaz demiştin. –deyince:

-Evet.Burada, bizim memleketimizde böyledir. –dedi Ambrus Éliás.

-Başka yerlerde de buradan pek farklı değil. Acaba Roma'daki Titus veya Constantinus adını taşa işleyen ustanın adını kim biliyor. Ama görüyorsun... - dedi ve yeniden kendi söylediklerine güldü İtalyan usta:

- Bunu, bir kez olmak üzere, bu ebedi oyunun kuralını ben bozmuş oldum.

-Nasıl? -diye sordu duyduklarına inanamayarak Ambrus.

-Daha sonra göreceksin... Biliyorsun ki neredeyse üç yıldır artık bu kalede çalışıyorum ve gerçek anlamda bir tek seninle konuşup, sadece seninle sohbet edebildim. Memleketim benim için sen demektin. Ben akşamları senin bana ikram ettiğin bir kupa kırmızı şarabı içerek Bologna, Ferrara ve Floransa'yı hatırlayarak yaşadım.

Ambrus Éliás İtalyan arkadaşına, dostuna sevgiyle bakıyordu.

-Dost olduk sonunda! Ve o akşam sohbetleri bana da gençliğimi, İtalya'nın mavi gökyüzünü hatırlattılar; ama aynı zamanda İtalyan kentlerinin hafızamdaki harikalarını da çaldılar Siklós Kalesi'nin surları içinde geçen bu yalnız geceler. Hatta şunu diyebiliriz ki o gecelerde doğmuştur senin en güzel planların, en güzel tasarıların. Küçük kilisenin sütun düzenlemeleri, rahiplerin bulundukları yerlerin düzenlemeleri, kürsünün ve mihrabın yeri ve kapıların, pencerelerin süslemeleri, pervazları o gece sohbetlerinden çıkmıştır diyebiliriz...Burada küçük bir İtalya'yı birlikte düşledik ve yarattık bu kasvetli, sıkıcı Siklós Kalesi'nde. - diyerek güldü İtalyan.

-Bu arada hiç kuşkusuz biz birer dilenci gibi bazen canımız isteyince hayal de kurabildik. Eğer meleklerin bolluk bereket verme niyeti gerçekleşmiş olsaydı,

melekler bize tutup işimiz için gerekli altını sağlamış olsalardı daha neler yapardık neler... -derken Ambrus Éliás Perényi armasını gösteriyordu, üzeri yazılı taş levhayı, orada başlarının üzerinde duran o süslemeli armayı.

-Eğer naib efendimiz ve en başta da büyük hanımımız askerlerin sürekli olarak elden çıkmak üzere olan bir kalenin salonlarının süslemelerinin yapılması işinden onları vazgeçirtmeye çalışmalarına rağmen hazinelerinin kapısını açmasalardı olmazdı bütün bu işler.

-Onun için işte bu bereket simgesi Perényilerin armasının etrafını çevreliyor. -dedi başını sallayarak İtalyan:

-Ve buna delil olarak da işte onun üzerinde o kitabe de yer alıyor.- diye ekledi.

-Görüyorum ki arma olarak naib hazretlerinin eski armasının yanına şimdi bir de Abaúj başışpan armasını işlemişsin.

- Nasıl istendiyse öyle yaptım. -dedi omuz silkerek bunca yıl geçmesine rağmen bu Macarların düşünce tarzını bir türlü anlayamamış olan İtalyan usta.

Uzak İtalya'da doğmuş olan birisi bir Macar yüksek soylusunun gözünde koskoca İmparator Miksa'nın verdiği imparatorluk kontluk sanının Abaúj kale vilayetinin baş işpanlığı ünvanının yarısı bile etmediğini nasıl anlayabilirdi ki?!

-Güzel, güzel! -dedi sonra pek umursamaz bir tavırla usta ve ardından Ambrus'a dönerek:

-Ancak sen hala bir türlü taş ustasına isimsiz kalma emri veren o koskoca köklü kuralı benim nasıl delip geçtiğimi göremiyorsun. -dedi.

-Anlamıyorum. -derken başını sallıyordu Ambrus.

-Senin adını hiç bir yerde görmüyorum ki. -diye sorunca İtalyan:

-Göremizsin elbette! Çünkü sadece harflere bakıyorsun. Ondan göremiyorsun ... Ve ayrıca benim adımı da arama zaten! -dedi.

-Peki kimin adını arayayım ve ayrıca nerede ne arayayım? -diye sordu Ambrus.

-Aman sen de Ambrus! Bir ara bizi neredeyse birbirimizden sonsuza kadar ayırmış gibi görünen ama şimdi, en sonunda yine de bizi birbirimize bağlayanın kim olduğunu unuttun mu?! Şu kadarı doğru ki bereket külahını Perényilerin hazinesinden sen getirip akıttıyorsun... ama şu melek, onu elinde tutan meleğe baksana bir...

-Mario! -dedi ağzı açık kalan Ambrus Éliás elini İtalya'nın omzuna koyarak.

-Ama bu... bu o!... Rozi! Kale komutanımın kızı! İyi de!? Olsun, onu bu haliyle kim tanıyabilir ki zaten?

-Şey... doğru, söylediğin doğrudur. -dedi İtalyan biraz alaylı bir ifadeyle, sonra da:

- Şu melek kanatlarını tam olarak hak etmiyor mesela. İlk önce benim yüzünden seni terk etti...-dedi canı sıkkın bir halde.

-Bizi sınamak için yaptı, ama asla dostluğumuzu bozmadan yaptı her ne yaptıysa...

-Ondan sonra da her ikimizi terk etti iğrenç, pis kokulu ve de paralı bir asker için.

-Her ikimizi de birer aptal yerine koyduğunu ispat ederek elbette. - derken başını sallıyordu Ambrus.

-Ve şu melek yüzünün arkasında gerçekte başkalarını kıran bir ruhun gizlendiğini de ispat ederek hiç kuşkusuz. -dedi İtalyan usta.

-Saygınlığı ve insanlığı birbirine çok sıkı bir biçimde bağlayan unsurları karşı konulmaz cazibelerin dahi bozamayacağını da ispat ederek. - dedi Ambrus ve ardından:

-Ben de öyle düşünüyorum ama bunun için yine de seni anlamıyorum. Bizim o güzel, erkekçe dostluğumuzun anısını uzun yıllar gelecek nesillere aktarmak üzere niye tam olarak bu yüz ifadesi korusun ki!? Kaldı ki bir süre sonra bizden bu dünyada en ufak bir iz bile kalmayacak.-diye konuşunca İtalyan derin bir nefes çekerek önüne baktı.

-Bütün ömrüm boyunca yüzler yerine gerçeği, hayatın herhangi gerçek bir erdemini taşıyamaya çalıştım hep. Kolay bir iş değil. Çünkü yapılacak iş için para verenler kendi şanlarını, şöhretlerini görmek isterler. O nedenle de taşlar üzerinde sadece allegoriler ortaya çıkıyor. İşin başındayken kötü bir niyetim ya da bir fesatlığım yoktu. Herhangi bir hesap yapmadan başlamıştım bu işe. Ama sonra düşündüm de bu kızı bir şekilde, her şeye rağmen bu kalede bir taş işlemeliydim.

-Bu şekilde mi?

-Bir sanatkar için hayatın acı, donuk tebessümünü bir meleğin yüzünün ardına gizleyebilmekten daha güzel ve daha zor başka bir görev var mıdır?

-İyi ama bunu hiç kimse asla bilmeyecek!

-Bizim bilmemiz yeterli. -dedi ve dostunun omuzuna sarıldı İtalyan. -Onu tanıyan bizlerin bilmesi yeterli. Ve bunun... - derken meleği işaret ediyordu -... yüzyıllar boyunca yalanları, ihaneti duyurmaya devam etmesini dilerim.

-İyi ama... bu çok güzel! -dedi neredeyse şaşkınlıktan ağzı iki karış açık kalan Ambrus.

-Evet öyle. -dedi heyecanını bastırmaya çalışan İtalyan.

-Çünkü bu kızda kötü, çirkin olan aslında onun karşı konulmaz cazibesiydi ve aptalca bir şeydi bu. Ve bu onun ömrü son bulunca, bizler bu buradan gidince, bu dünyadan yok olunca yok olup gidecek zaten ancak ondaki güzellik ister yalancılık olsun ister bizim hayallerimizde yaşattığımız acılar olsun o güzel yüz hafızalarda kalacaktır hep.

-Haklısın. -dedi biraz düşünceli bir sesle Ambrus Éliás.

-İyi de,... peki şimdi işe nerede devam edeceğiz? -diye sorunca İtalyan derin bir iç geçirdi. Sonra da:

-Sárospatak'da! -dedi keyifsizce.

Ambrus öyle bir çılgılık attı ki sanki eşek arısı sokmuş gibi bağırıyordu adam.

-Ne diyorsun sen?

-Bu sabah beyimizin yeni emrini aldım. -dedi durumdan hoşnutsuz kaldığı her halinden belli olan İtalyan.

-Ve bereket külâhı içinde parayı veren maalesef bir melek olmadığı için de ve de ayrıca paranın sadece senin elinde olmaması nedeniyle de buna boyun eğmem gerekiyor.

-O halde Imre Perenyi demek ki tehlikenin bu kadar yakınlarda olduğunu görüyor. -derken kendi önüne, yere bakıyordu Ambrus.

-Bunu bilemem. -diye cevap verdi Mario.

-Ancak şu ana kadar burada kazanmış olduğum para, memleketime geri dönünce yapmak istediğim iş için henüz yetmediğinden gitmem gerek. Ve bu yüzden ne emrediliyorsa benim onu aynen yapmam gerek. -deyince Ambrus elinden bir şey gelmediğini belirten bir edayla kollarını çaresizce iki yana açtı.

-Haklısın! Kendi başımıza buyruk değiliz... Senin gitmen, benim ise kalmam gerekiyor. -diyebildi sadece.

-İşte tam bu nedenle seni buraya çağırdım. -dedi İtalyan biraz daha canlı bir sesle.

-Birbirimizden ayrılmamız gerektiğini sanmıyorum. Ayrıca senin mutlaka burada kalman gerektiğine de inanmıyorum. Eğer doğru ise söylenenler, bu kale-şato çok kısa bir sonra bir savunma üssü haline getirilecekmış ve o zaman buraya bir baş

uşak ya da kahya gerekmeyecek. Siklós'da güçlü kuvvetli bir kale komutanının olması yeterli olacaktır.

Ambrus Éliás üzüntülü, buruk bir tebessümle bakıyordu Mario'ya.

-Üç yıl içinde beni daha iyi tanıyabilirdin. Başı dertte iken, şu anda üzerimize gelen bir felaket varken, bana güvenmiş olan insanları kaderlerine terk edeceğimi mi düşünüyorsun?

-Talihsiz Imre Perényi'yi, eklem iltihaplarının kötürüm yaptığı ve istediği bir şeyi yapamamanın verdiği duygularla acımasız ve nefret dolu olan o adamı mı kastediyorsun?

-Hayır ama, bulunduğum ortamda çevreme mutsuzluk saçan sorunları hafifletmeye gayret ediyorum. Dorottya Kanizsai'yi ise beni başından kovsa da bırakmam çünkü onun yanında yetiştim, onun sayesinde neredeyse bütün dünyayı gezip gördüm ve ne biliyorsam her şeyi ona borçluyum.

İtalyan, 'hadi oradan' dercesine elini salladı. Ardından da:

-Şunu açıkça görmem gerek ki, eninde sonunda o da bu kaleyi terk edecektir. Eğer naib yapabilse bunu hemen şimdi yapar ancak artık oturduğu tahtırevanından kendi başına bile ayağa kalkamıyor. -dedi alaylı bir üslupla.

-Atlı arabası ile istese kendini Viyana'ya kadar götürtebilir. -diyen Ambrus başını sallıyordu.

-İyi de... sen Macar soylularının inatçılığını ve kibirini bilmiyor musun? O yönleri nedeniyle hatta taktir bile edilebilirler. Ülkenin naibi tehlike zamanında kalesini terk edemez. Oysa iyi biliyorsun ki Patak senin için olduğu gibi onun için de güvenilir, emin bir sığınak olur.

-Sanırım o kendisi de, bundan sonrasında, geri kalan ömründe bunu yapmasının bir anlamı olmadığını biliyor. - dedi kıskançlıkla İtalyan.

-Sen ise şu deli başınla bir kadın yüzünden bu kale, mülk ve iktidar iki şeytan dölünün ellerine geçene kadar bekleyeceksin burayı.

Ambrus Éliás bunları duyunca bir kahkaha attı.

-Tabii... sanki sen Ferenc efendiye, Várad piskoposuna, hatta Péter'e, şu taht muhafızına bile sanki çok saygı duyuyorsun da! Ancak söylediğin konuda haklısın. Genç beyzadeler babalarının aşâğılama huylarından başka ondan art niyeti, merhametsizliği de almışlar, o konuda ona çekmişler. Ve eklem iltihabı gibi mazeretler de yetmez onların yaptıkları rezaletleri örtbas etmek ya da aşâğılık davranışlarına bahane göstermek için.

-Yine de burada kalacak mısın ve onlara hizmet edecek misin?

-Dorottya Kanizsai onlarla birlikte olduğu sürece benim işim bu.

İtalyan 'olmaz böyle şey' dercesine derin bir iç çekti. Arkadaşını anlayamıyordu.

-Siz Macarları kim anlıyor? ... Soylular arasında bile en iyileri sadakat görmek ve başka şerefler kazanmak için sadakatsizlerin ve şerefsizlerin hakimiyetine tahammül ediyorlar. Dostluğumuza gelince: Görünen o ki kadının birisinin yapmadığını sonunda diğer bir kadın yapacak. Dorottya Kanizsai şimdi artık en sonunda yine de bizi birbirimizden ayıracak.

-Hiç kuşkusuz o armaya onu kazısaydın daha iyi etmiş olurdun, ama onu bereket külâhiyla değil Perényilerin koruyucu meleği olarak yapmalıydın... Çünkü bir gün gelip de hafızalarda ondan geriye bir şeyler kalacaksa eğer o da sadece onun zarar görmesinler diye

başkalarına karşı gösterdiği merhameti olacaktır.

İtalyan çaresizce kollarını iki yana açtı. Ambrus'un fikrinin artık olamayacağını anlatmak istercesine ve:

-Artık çok geç! -dedi.

Batan güneşin veda eden son ışıkları kavisli, kemerli salonu bir an için aydınlattı ve bu ışık armalı taşın üzerinden geçti ve kabartmayı baştan sona aydınlattı. Ansızın ortaya çıkan ışıktaki o bereket külahını tutan melek yüzü sanki alay edercesine gülümsüyormuş gibi göründü.

*

Gotik tarzdaki küçük kale kilisesinin mihrabının ardında bulunan Dorottya Kanizsai'nin bahçesindeki tarhlarda yetişen binlerce çiçek yeni yeni çiçek açmıştı. Sadece gözleri kamaştıran, şebboyalar, rezeneler, naneler, sümbüller, tarhun otları, sardunyalar değil aynı zamanda bunların arasında hoş kokulu baharat bitkileri, çeşit çeşit otlar da vardı ve bunların ortasında sadece Dorottya Kanizsai hanımefendi neyin ne olduğunu biliyordu. Yapraklarını, tohumlarını, çiçeklerini kullandıkları Siklós Kalesi'nin aktarı görevini yapan bitkiler orada çiçek açıyor, tohum veriyor ve solarak yapraklarını döküyorlardı ki onlar aynı zamanda birçok yoksul, zavallı insanın acılarını dindiriyor, yaralarına merhem oluyordu.

*

O yaz akşamında, geç saatlerde Ambrus Éliás kendisini yerlere kadar eğilerek selamladığında Hanımefendinin kendisi de baştan aşağı siyahlar giymiş yas giysileri içinde, çiçeklerinin arasına yerleştirilmiş olan taburenin birinin üzerinde oturuyordu.

-İltifatı, nezaketi bırak oğlum. -dedi Dorottya Kanizsai.

-Burada yalnızız...

-Annemi bile bundan daha büyük saygıyla, bundan daha içtenlikle selamlayamam! Sonuçta her şeyimi size, zatıalınıza borçluyum ben.

-Kendi aklına, çalışmalarına, gayretlerine borçlusun her şeyi.

-Bologna'yı da mı? Orada aldığım yüksek eğitimi de mi? Ve burada şatonuzda baş uşak olarak görev yapmayı da mı kendime borçluyum?!

-Sanırım bu görevin ve sorumluluğun çok kısa bir süre sonra son bulacak. Zavallı beyimizin ölümünden sonra sadece sarayın düzeni yitirmede anlamını aynı zamanda aile içinde birlik ve düzen de yıkıldı gitti. Péter, senin yetiştirdiğin...

-Ben de onunla gurur duyamıyorum. Ancak annesine karşı da özellikle bu şekilde çirkin davranışlarda bulunmasına inanamıyorum doğrusu.

-İktidar çok büyük bir zehirdir evladım!

-Zayıf insanlar için evet! Ancak Hanımefendimiz iktidardan hiç zarar görmedi ve kimseye de zarar vermedi!

-Benim hayatım da pek kolay değildi...

-Benden iyi kimse bilemez bunu!

Dorottya Kanizsai bir an için kim olduğunu unutarak gözlerindeki yaşları sildi.

-Bir sürü hakaret, bir sürü aşağılama, yalvarma... zavallı taş kalpli, katı yürekli, kibirli kocamın karşısında yaşadığım o berbat duygular. Onun sadık adamlarını memnun etmek için, kendi çıkarlarını koruması için, insanlık adına nelere katlandım...

-Naib efendimizi tanıyordum. Yıllardan beri çektiği eklem ağrıları ona acı veriyordu, o kadar ki kendisini bu yüzden sandalyesiyle taşıtıyordu gittiği her yere. Ve hanımının onun sabırsızlığının sonucunda her bir acısına, her hakaretine nasıl tahammül etmesi gerektiğini tasavvur edebiliyorum.

-Hakaretlerine tahammül edebilirdim belki ama o eklem iltihabı ağrıları yüzünden içindeki acıyı dindirmek istercesine yüreğine merhametsizlik, vurdumduymazlık ekerek kapatmaya çalıştı acılarını. Ama böyle yaparak aynı zamanda sadece beni değil, ruhundaki, içindeki huzuru da kaybetti.

Ambrus Éliás hanımının yanına diz çöktü ve büyük bir saygıyla onun elini öptü.

-Onun için yine de o sayısız acı ve keder boşuna değildi elbette... Zâtıalınızın yalvaran yakaran sözleri üzerine yine de kaleyi onarttı. Şatodaki şapel yenilendi. Ve bunlarla birlikte bir sürü şaheser ortaya çıktı. Birbirinden güzel oymalar, armalar, mihrabın arkasındaki büyük şamdanlar yüzyıllar boyunca Perényi adını yaşatacaklar...
-dedi büyük bir saygı ve minnetle.

-Eğer oğullarının ihanetleri, kötülükleri o adı kirletmezse tabii. -diyerek derin bir iç geçirdi kadın.

-Ferenc onbeş yaşında ama daha şimdiden Nagyvárad piskoposu. -dedi Hanımının yüreğindeki acıyı hafifletmek istercesine. Bunun üzerine Dorottya Kanizsai:

-Piskopos cübbesi yürekteki kötülüğü tedavi etmiyor, sadece örtbas ediyor. -dedi kederli bir sesle.

-Péter ise... -diyerek Hanımını teselli etmeye çalıştı şatonun baş uşağı....

-Buradaki ustaları yavaş yavaş Patak'a gönderiyor artık ve hiç şüphe yok burada başlatmış olduklarını orada da sürdürecektir. Üzülmeyin. -dediğinde onca emeğinin heba edileceğini sezen Dorottya Kanizsai üzgün bir şekilde:

-Siklós'u ise kendi kaderine terk ediyor, sınama zamanı geldiğinde, o zor günlerde burada olmayacak. Türk ordularının gücü kuvveti hakkında korkunç haberler aldım. -diyebildi sadece.

-Siklós kale komutanı da birkaç yıldır işte bu haberler yüzünden kalenin yeniden inşa edilmesi, tadilat yapılması işinden vazgeçirtmeye çalıştı durdu bizi ve işte şimdi görüyoruz ki buna rağmen inşaatı tamamladık. Belki Türkler buraya gelmezler bile. Gelen haberlere göre Papa yardım edecekmiş, imparator da, hatta Hristiyan ülkelerin hükümdarları da yardıma geleceklermiş...

Dorottya Kanizsai şefkatle önünde diz çökmüş olan delikanlının başını okşadı ve sonra da:

-Ayağa kalk oğlum. -dedi üzgün bir ses tonuyla.

-Ve kendine güven, ve de sana benzeyenlere, senin gibi düşünenlere güven. İyi Macar silahşörlerine güven. Ancak yabancı hükümdarlardan kesinlikle bir yardım, bir medet umma! -dedi.

*

1526 eylülünün ilk gününde eski püskü giysiler, paçavralar içinde bir gezgin ovada yürüyerek ilerliyordu. Kendisi Villányi Dağları'ndan Siklós'a doğru geliyordu. Erken sonbahar güneşinin ışıkları o sırada artık bölgeyi altın gibi parlatmış, aydınlatmıştı. Sanki birkaç gün öncesinde nehirleri taşıran ve her tarafı sular altına alan, bataklıklar haline getiren kale ve çevresindeki çayırları çamur ve bataklık içinde bırakan o korkunç bulut kümesini unutturmak istercesine ısılt ısılt parlıyordu güneş. Delikanlı, şu anda görünce herkesin zorlukla tanıyabileceği bu genç adam, eskiden Imre Perényi'nin şatosunda baş uşak olan bu genç bir dakika için durdu, ter su içinde kalmış alnını sildi ve etrafına bakındı.

Geçen günlerin dehşet saçan izlerinin ardından güneşin aydınlatığı yörenin bu kadar sakin, bu kadar huzur dolu olması inanılmaz gibi görünüyordu. Szársomlyo gökyüzüne doğru yükselen sivri ucuyla yerli yerinde duruyordu ve Villányi çevresindeki dağların, tepelerin eteklerinde ormanların kapladığı, koruların yer aldığı yerlerde sararmış, sarı kıvılcıklı yapraklı ağaçlardaki asma kütüklerinin denizinde beyaz tahta evler nasıl olur da gülümseyebiliyorlardı hâlâ. Söğüt ve kavak ağaçlarının dikili olduğu yolların boyunda yeşil çayırlar sararmış tarlalarla buluşuyordu ve otlaklarda, meralarda birkaç yüz yıllık meşeler

otlayan hayvanlara gölge yapıyordu. Uzaklarda eski köylerin beyaz kilise kuleleri gökyüzüne doğru yükseliyorlardı. Sanki hiçbir şey olmamış gibiydi buralarda.

Ve değişimli, hoş ve huzur dolu bu manzaranın ortasında, merkezinde yükselmeye devam ediyordu kale tepesi de. Kalın, birçok fırtına görmüş geçirmiş geniş surlar, burçlar ve kulelerin ardında duran hazineleri saklayan şatoyla olduğu yerde duruyordu kale.

Kapıdaki bekçiler tanıyınca kadar paçavralar giymiş bu gezgini içeri almak bile istemediler. Gerçi o bu arada buraya gelene kadar birazcık temizlenip yıkanmıştı, üstüne başına çeki düzen vermişti ve yeni bir cübbe geçirmişti sırtına. Geldiğini hemen Dorottya Kanizsai'ye duyurmuştu.

Hanımefendi kendisini derhal kabul etti.

Dorottya Kanizsai'nin kabul odasına varana kadar İtalyan dostunun bir sürü güzel çalışmasını saklayan bütün odalardan geçerken hissettikleri ruhu incinmiş, yaşadıklarından dolayı derin kuşuklara kapılmış bu adamın üzüntüsünü bir kat daha artırmıştı. Son haftalarda Ambrus o kadar çok gözyaşı, o kadar çok kan, o kadar çok sefalet ve iğrenç şeyler görmüştü ki... bu bambaşka dünyayı tamamen unutup gitmişti. Bu dengeli, uyumlu, huzur dolu, çizgilerin ve orantıların tam bir uyumundan fışkıran rönesans şaheseri şato o kadar yabancıydı ki ona. Neredeyse tamamen anlaşılmasız idi onun için ki buna o kendisi bile inanamadı. Oysa o kendisi bunların planlanmasında, yıkılıp yeniden yapılmasında bizzat yer almıştı.

Başı dönerek bakıyordu gördüklerine. Kavisli kemerle kaplı tavanlı salonda hanımefendi şöminenin önünde ayakta durmuş ısınıyordu. Erken sonbahar havasına rağmen Ambrus'un aşına olduğu şöminede koca koca odunlar yanıyordu. Bu beyaz,

kenarları mermer ile kaplı ve üzerinde Perényilerin armasının kazındığı ve kabartmaların süslediği şaheser dostu Mario'nun en sevdiği çalışmalarından birisiydi. İtalyan ustanın, armanın oluşturduğu kalkan etrafındaki arka plandaki kabartmaları, o nefis çizgilerden oluşan şeritleri ve armanın tacını oluşturan dört yapraklı çiçekler ile hilali ne kadar büyük zahmetle yaptığını anımsadı biran için... Bütün bunlara öyle büyük bir hayranlıkla bakıyordu ki! Sanki bunların hiçbirini daha evvel hiç görmemiş gibi geldi ona bir an için. Onu hayallerinden, düşüncelerinden uyandıran ise Dorottya Kanizsai'nin sesi oldu.

-Bu kadar güzel bir hava varken ateşin başında ısınmama şaşırma sakın. Ben kendim de bilmiyorum bu kalın duvarlı salon mu soğuğu iyi tutuyor yoksa ruhumdaki bu donukluk karşısında ben alevlerde sığınacak bir yer mi arıyorum, bilmiyorum. İyi ama anlatsana, neler yaptın?!Nerelerdeydin bunca zamandır, hadi konuş! Nerelerdeydin? Sana ne oldu?

-Zatınlınız beni Türklerin geldiği haberini alınca Pécs piskoposuna göndermiştiniz. Ancak ben oraya varana kadar piskopos artık her şeyi biliyordu. Rahipler, başrahipler ben oraya ulaştığımda artık hazinelerini ve belgelerini paketlemeye başlamışlardı zaten.

-İyi ama onlar kralın Mohaç'ta çarpışmayı kaybettiğini nereden biliyorlardı ki?!

- Rahiplerin sadece çok bilgi veren kitapları değil aynı zamanda her zaman onlara mükemmel bilgi sızdıracak, haber verecek habercileri de vardır. Sultanın yüz yirmi bin askerle ve büyük bir topçu birliği ile yaklaştığını biliyorlarmış...

-Onların karşısında ise sağdan soldan toplanmış, derme çatma kötü idare edilen, deneyimsiz bir orduyla çocuk yaşta denilecek küçük bir Kral vardı. -dedi titreyen sesle hanımefendi.

-Ve orduların çarpışma için saflarını aldıklarını duyduğum zaman hemen Mohaç'a doğru yola koyuldum. Zira benim yerim oradaydı, beylerimin yanında olmalıydım.

-Evet. Perényi'nin her iki oğlu da oradaydı, çarpışmadaydı.

-Mohaç'a yaklaştığım zaman artık sadece kaçan naibin küçük birliği ile karşılaştım.

-István Báthori geri çekilerek, kaçarak mı kurtuldu?

-Evet öyle. Ve ilk işi de askerleri ile birlikte Pécs piskoposunun hazinesini, mal varlığını yüklediği ve kaçırmaya çalıştığı öküz arabalarının oluşturduğu kervana saldırmak oldu.

-Doğru mu söylüyorsun? -diye sordu duyduklarından dehşete kapılarak Dorottya Kanizsai.

-Kendi gözlerimle gördüm efendim. Naibin ne yapmak istediğini anlayamamış ve gördüklerinden dolayı şaşırıp kalmış papazların yanından onun atına atlayarak nasıl çekip gittiğini gördüm. Sözde Babocsa Kalesine gitmiş. Ama ben o zaman bütün dünyadan öğrendim, haramileri orada bıraktım ve dağları tepeleri aşarak dosdoğru Siklós'a doğru yürüdüm... Peki ben yokken buralarda ne oldu bitti? -derken çevresine korkuyla, çekinerek bakıyordu genç adam. Türklerin buraya çok yakın bir yere kadar geldiklerini sanki o anda anlamış gibiydi. Ve gerçekte Türkler neredeyse ta kaleye kadar gelmişti.

-Türkler güçlü, dayanıklı kaleleri pek sevmezler. -diyerek iç geçirdi Dorottya Kanizsai.

-Ama siz de anlayamazsınız bunun nasıl bir talih olduğunu zira halihazırda her zaman savaşmaya hazır iki güçlü Macar ordusunun savaşa hazır beklediğini biliyorsunuzdur. Kristof Frangepan Hırvatistan'dan yana yaklaşıyor, Zapolya ise kraliyet ordusunun yarısını bulan ordusu ile Szeged dolaylarında karargâh kurmuş bekliyor.

-Ve bu arada Buda'dan kaçanların söylediklerine göre peşlerinde Türkler

olduğu halde Güney Tunaötesi'nden Esztergom'a kadar ülkenin neredeyse bütün sancak beyleri, kale komutanları ve önde gelenleri burnumuzun dibine kadar gelmiş olan Türklere karşı topraklarımızı savunacakları yerde birbirilerini soyup duruyorlarmış...

-Mátyás'ın imparatorluğu çapulcuların çiftliği oldu. -derken başını sallıyordu çok şey görmüş geçirmiş olan hanımefendi.

-Peki ya Siz Hanımefendi? -diyerek kulak kabarttı Ambrus Éliás endişelenerek Dorotty Kanizsai'nin ölüm gibi sapsarı olmuş, çökmüş, süzölmüş yüzüne ve altları halka halka olmuş gözlerine bakarak.

-Bu zor haftaları nasıl yaşadınız, neler yaptınız? -diye sorusunu yineledi Ambrus.

-Ne mi yaptım? İşimi yaptım. - diye cevap verdi titreyen, acı dolu bir sesle dul kadın ve:

-Ölülerimi gömdüm. -dedi büyük bir keder içinde.

-Ölülerinizi mi? -diye sordu ani bir heyecana kapılan Ambrus?

-Her iki Pérenyi oğlu da mı yani? -diye sordu durumu anlayamadığından.

-Sadece bir tanesi Mohaç'ta öldü. Ferenc, Várad piskoposu... Péter, taç muhafızının ise kaçıp kurtulduğunu söylüyorlar. Gerçi şu ana kadar eve gelmedi...

-O halde?

-Mohaç'ta bir tek Ferenc Pérenyi hayatını kaybetmedi. Orada binlerce kişi vardı gömülecek.... Bütün cesur yürekli Macar silahşörleri, kendi veya beylerinin akılsızlığı yüzünden Türklerin karşısına çıkanlar orada, savaş meydanında kaldılar. Ve ne olursa olsun onları gömmek gerekiyordu.

-Ve siz bir kadın olmanıza rağmen mi? -derken dul kadına bakıyordu şaşkın şaşkın Ambrus.

-Birisinin ölenleri gömmesi gerekiyordu. -diye yineledi sözlerini kadın.

-Ben bir naib eşi, bir naibin dul eşi olarak olarak şanlı atalarımın adına yakışır bir şekilde hareket etmemiş olurum eğer ülkeyi tehlikeye atan beylerimizin günahlarını hafifletmeseydim birazcık. Bu korkunç felaketin derin izlerini, acısını üzerimden atamazdım, sonuçlarına katlanamazdım yoksa. O yüzden de orada ölenlere karşı son görevimi yapmak istedim.

-İyi de bu ülkenin ölülerini gömmek bir kadına mı kaldı yani?

-Mohaç'da kralımız hayatını kaybetti, başpiskopos da. Yüksek soyluların büyük bir kısmı

da orada savaş meydanında kaldı ve geride kalan, hayatta kalanlar ise hepsi sadece kendilerini düşünüyorlardı. Senin de söylediğin gibi, birbirilerinin varını yoğunu almaya çalışmakla meşguldüler. Diyorlar ki çarpışmanın kaybedildiği haberi üzerine Kraliçe Mária ve onunla birlikte sarayda eli ayağı tutan kim varsa Pozsony'a kadar hiç durmadan gitmişler, arkalarına bile bakmadan kaçmışlar...O sırada diğer tarafta, Mohaç'da ise ölümler oldukları yerde gömülmeyi bekliyorlardı.

-Ve Dorottya Kanizsai güven içindeki kalesinden dışarı çıkarak binlerce tehlikeyi göze alarak ölümleri gömmeye mi gitti!

-Türkler o sırada artık oldukça uzaklaşmışlardı ve ayrıca onlardan korkmak gerekmiyordu....Daha çok ceset avcılarından ve yaban hayvanlarından korkuyordum. Ancak ben yalnız değildim.

-Zatıalinize kim eşlik etti?

-Komutanların içinden birkaç kişi benimle geldi ve her tarafa yığılmış kalmış cesetleri toplayıp mezara koymak için tuttuğum dört yüz kişi bana yardım etti.

-Peki ya Várad piskoposu?

-Onu bulamadım, cesedini bulamadım orada. O yüzden de öldüğü yerde onun için sadece dua ettim.

-Hanımefendi siz olağanüstü güçlü bir kadınsınız ve son derece özverili bir yüreğe sahipsiniz. Yaptıklarınızla belki de mutsuz Ferenc Perényi'nin de en büyük günahlarını bağışlatacaksınız.

-Haçlıların yenilgisini mi kastediyorsun?

-Dozsa'nın* halkının yok edilmesini düşünmüştüm bunu derken. Eğer bundan on yıl öncesinde soylu beyler bu halkı kendi ülkelerinde evsiz barksız bırakmasalardı belki şimdi kendileri de yersiz yurtsuz kalmamış olurlardı...

Dorottya Kanizsai yüzünü iki eliyle kapadı.

-Bu büyük bir günahı, çok korkunç bir şeydi! - derken hüngür hüngür ağlıyordu kederli kadın.

-Benim o gece gördüklerimi oğlum, onları unutmak mümkün değil...

-Ama onları görmeyenler ya da gördükleri halde göremeyenler! Onlar, onların yüzünden düştüğümüz bu durumu daha sonra yine unutacaklar! Onun için sizden, beni azletmenizi, kendi rızanız ile benim görevime son vermenizi rica ediyorum.

* 1515 'de Gyorgy Dózsa'nın başını çektiği serf isyanı

-Beni bırakmak mı istiyorsun? Sen? Bizi?... Ve tam da şimdi?

-Hanımefendi dünyanın öbür ucuna kadar gitseniz bile sizi asla yalnız bırakmam ve ölene kadar da sadakatle size hizmet edeceğim...Ancak Péter Perenyi'nin hizmetinde kalamam bundan böyle!

-İyi de neden?

-Onu çocukluğundan beri tanırım. 1515'de köylülere neler yaptığını gördüm. Şimdi Siklós ve Perényi mülklerinin tek sahibinin o olduğunu da biliyorum artık. Taç muhafızı olması, ülkenin bütün yönetimini elinde bulundurması nedeniyle bundan sonra onun bütün yapacaklarını, talihsizliklerini bir bir gözlerimin önünde canlandırabiliyorum neredeyse ve şimdi artık sizin gibilerin kullanıldığı bir ülkede yaşamak istemiyorum artık.

-Ben de pek fazla güzel ve iyi şeyler düşünemiyorum üvey oğlum için. -diyerek iç çekti büyük kadın ve ondan sonra üzgün yüzünde beliren küçük bir tebessümle devam etti sözlerine:

-Ancak benimle kalman için dünyanın öbür ucuna gitmene gerek yok oğlum. Buna hazırlanma... Sadece Sárvár'a kadar gelmen gerek.

-Siz de mi gideceksiniz efendim?

-Senin bildiğini oğlum ben de biliyorum artık... Ve şunu da biliyorum ki Imre Perényi'nin yanındayken bir kadın olarak etmiş olduğum sadakat yemininin beni mahkum ettiği şeyler yüzünden onun ölümünden sonra bu dünyada yaşarken, birçok kişinin hayatıyla bile bile oynamış olan bir kimse için üstlenemem.

-Haklısınız hanımefendi... Şimdi resmi görevim dışında şunu söylememe izin verin lütfen. Bir zamanlar yüce hanımımınla birlikte planladığımızı artık bitirdik... Ve yapılanma döneminden sonra her zaman olduğu gibi şimdi yıkılma, yok olma dönemi geldi demektir. Sahibi zaten çoktan Patak'a taşınmış, Türkler ise eninde sonunda buraya geleceklerdir. Ve o zaman kaleyle uğraşacak kadar zamanları da olacak. Yine de beklemek isterim zira hanımefendi biliyorsunuz ki ben Türklerden kaçmıyorum.

-Benim gibi... - diyerek iç geçirdi kadın.

-Daha çok umutsuzluktan kaçıyorum, kendi günahlarımın ağırlığından kurtulmaya çalışıyorum.

-Öyle bir yere gitmeli ki orada insan şu mutsuz dünyada olduğunu unutup ayaklarını rahatlıkla uzatıp oturabilmeli ve orada silahla değil, kalemle veya sözle savaşmaya devam edebilmeli....

-Ya da hiç olmazsa ölene kadar yas tutmak. -dedi kederli bir sesle soylu ve

büyük kadın.

-Perényilerin yasını mı? -diye sordu şaşırarak Ambrus.

-Hayır, bu ülkenin yasını! - diye cevap verdi yaşla dolu gözlerle Dorottya Kanizsai ve acı acı içini çekerek sözlerine devam etti.

-Ülkem için yas tutmalıyım. Ki o ülke için ileride bir gün onu Mohaç'ta kaderin yok ettiğini söyleyecekler. Oysa gerçek şu ki soylu beyler bile bile bu kez onun kaybetmesine göz yumdular, razı oldular. -dedi büyük bir keder içindeki soylu kadın.

*

Yolu Siklós'a düşenler bugün kale içindeki küçük kilisenin duvarlarında mermer kabartmaları görebilirler. Duvarda tam orta yerde Perényilerin armalarının kalkanlı kısmının çok az bir bölümü, bir parçası kalmıştır artık geriye... Sağ tarafında bereket külahı vardır onu ise fırfırlı giysili, kıvrır kıvrır saçlı ve kanatlı bir melek elinde tutmaktadır. Yazıtından sadece bir parça yazı kalmıştır günümüze. Gururlu naib Perényi'nin şanını herkese duyuran taş levhaların yazılış tarihleri ve akıbetleri hakkında kesin olarak bir şey bilinmiyor. Olağanüstü güzel bir biçimde işlenmiş, oyulmuş taşı 1930'lu yıllarda yapılan kazı çalışmaları esnasında ortaya çıkartılmıştı. Üzerinde Perenyi armasının bulunduğu taş tersinden toprağa yatmış olarak, şato yakınındaki Aziz Ferenc Tarikatı manastırında yer döşemesinde kullanılmış taşların arasından çıkmıştı.

Şimdi bu arma en sonunda gerçekten olması gereken yerde. Adına ve şanına yakışan yerde hükümdarının ve şu ölümlü dünyada yaşamış ve göçmüş olan diğer soylu beylerin gelip geçici şanlarının anısını bir uzun yıllar önce yaşamış ve burada çalışmış olan o büyük ustanın sanatını da gözler önüne seriyor. Hayal gücümüz ise tarihin merhametsiz sayfaları arasından bazı gerçeklerin ışığında dilsiz taşları dile getirmeye çalışmaktadır.

* * *

Ay ışığı, eskiden başrahiplerden birinin oturduğu evin zemin katındaki odayı yeterince aydınlatıyordu. Üç erkek orada oturmuş, solgun ay ışığında aydınlanan odada sessizce, alçak sesle konuşuyorlardı kendi aralarında.

Bir tanesi uzun sakallı, oldukça ihtiyar bir erkekti. Bu oradaki insanlara okuma yazmayı öğreten, eğitmenlik yapan Pál amca idi. Sırtına papaz giysilerini geçirince zamanla kiliseye bağlı birisi oluvermişti. Oysa bu yaman adam bir zamanlar hayatı son derece güzel ve dolu dolu yaşayan genç bir erkekti. Hayatı seviyordu, müzik dinlemeyi de, çalıp söylemeyi de severdi; bilime karşı ilgisiz değildi. Ama aslında her şeye rağmen, her seferinde onu birbirinden zor sınavlardan geçiren ve artık her bir kaldırım taşını gözü kapalı bildiği bu eski şehri her şeyden çok seviyordu.

Onun tam karşısında ise gerçek bir rahip, kilisenin papazı oturuyordu. Ahali onu peder István olarak tanırdı. 1552 yılında Ali Paşa Veszprém Kalesi'ni kuşattığında ve ele geçirdiği zaman burayı terk etmeyen tek kişi oydu, kalede bir tek o kalmıştı. Neredeyse tamamen yanıp kül haline gelmiş olan kale eteklerindeki harap haldeki evlerin mahzenlerinde uzun zaman saklanmış ve sadık ve güvenilir Hristiyanların yardımlarıyla hayatta kalabilmişti. Bu olayın üzerinden on dört yıl geçtikten sonra General Salm Veszprém Kalesi'ni Türklerden geri alınca viraneye dönüşmüş kaleye geri taşınmış ve yarısına kadar yıkılmış olan evinin sağlam kalmış tek odasına sığınarak hayatına devam etmişti. Şehirde ve kalede yıkılıp yanan yerler yavaş yavaş onarılmaya başlanmıştı ve bu yaman ihtiyar papaz kendisine inananlarla birlikte harabe haline gelmiş yıkık dökük evleri onarmaya başlamış ve hem şehre, hem de insanlara güç ve inanç kazandırmıştı varlığı ile. Kalenin yıkılan surları da yine onun önderliğinde tamir edilmeye başlanmıştı.

Üçüncü adam, genç bir erkekti. Gergely, kale komutanının genç katibi büyük bir dikkatle iki ihtiyar adamın konuşmalarını dinliyordu.

-Siz de iyi biliyorsunuz ki muhterem. –dedi sesini kısarak peder István ve ardından:

-Yeni bir kale komutanı geliyor, biliyorsunuz değil mi? –dedi.

* A feltaláló: Amiröl a vizek beszélnék; s.: 5-48

-Evet, hem de öyle olur olmaz birisi değil. Esztergom başpiskoposu merhum Antal Verancsics'in kuzeni, Faustus Verancsics kalenin yönetimini devralacakmış.

Katip, gençliğin verdiği coşkuyla duygularına hakim olamayarak neşeyle:

-Amma da garip bir isim vermişler yeni kale komutanımıza! –dedi keyifle gülümseyerek.

-Şey... neden veya kim bu ismi vermiş ona ben bunu bilemem oğlum. –dedi başını sallayarak peder István.

-Ama o da tıpkı amcası gibi, diğer ataları gibi bir Dalmaçyalı, onun da memleketi Sebenico. Ve orada insanlara kimbilir daha ne isimler veriliyordu?

-Peki Sebenico'dan Macaristan'a nasıl gelmişler?

-Antal Verancsics'in annesinin erkek kardeşi vaktiyle Erdel piskoposu imiş ve oğlan bu nedenle daha on yaşına bastığında Macaristan'a gönderilmiş, dayısının yanına. Daha sonra büyüyünce Padova'ya gidip orada öğrenim görmüş. Onun ardından Kral János Szapolyai onu sarayında katipliğe atamış ve onu aynı zamanda Buda'daki okula da göndermiş. Diğer taraftan aslında Kral János'un diplomatik ilişkilerini başından sonuna kadar o idare etmiş ve bu vesileyle elbette çok seyahat etmiş. İngiltere'ye defalarca gitmiş, Paris'te, Roma'da bulunmuş. O sırada artık Buda sarayında önemli bir yere gelmiş. Ancak daha sonraları Kral János'un dul eşi Izabella'yı terk etmiş ve İmparator Ferdinand'ın sadık adamı olmayı tercih etmiş birisidir. O sırada artık Eger piskoposuydu ve bu sayede diplomatik faaliyetlerini daha rahat sürdürmüştü. Hatta bir elçi heyetinin başkanı olarak* Sultan'ın sarayında bile bulunmuştur dört yıl kadar. Ve daha sonra Esztergom başpiskoposu olunca İmparator Rudolf'a tacını o giydirmişti.

-Evet işte böyle oğlum. Esztergom başpiskoposu, şimdi bizim buraya gelecek olan yeni kale komutanının dayısı işte böyle bir adammış oğlum. –dedi peder István'ın sözlerini özetleyerek olayı toparlamaya çalışan eğitmen Pál. Ardından da delikanlının ne söyleyeceğini anlamışcasına:

-İyi de biz yine de onun değil de daha çok yeğeni hakkında daha fazla bilgi sahibi olmayı yeğlerdik. Şimdilerde buraya gelecek olan kişiyi daha iyi tanıyabilmek için elbette. –dedi duruma bir açıklık getirmek istercesine.

-Olsun, yine de bu kadarı bile yeterli. Ne kadar iyi eğitilmiş, ne kadar görgülü, ne kadar kültürlü birisi olduğunu duymak insanın kulağına hoş geliyor, insanın içini rahatlatıyor. Savaş alanına dönmüş olan bu ülkede hâlâ böyle insanların olduğunu öğrenmek ne güzel!

-Ah, şunu bir dinle sen! Onu, yani başpiskoposu daha küçücük bir çocukken Dalmaçyalı bir şair elinden tutup okula götürmüş ve onu Latin dili ile klasik Yunan dilinin o büyüleyici, o engin bilgi ve kültür denizine bırakıvermiş! Öyle ki o engin denizde çok şey öğrenmiş; hatta

* Ç. notu; 1515 tarihlerinde Antal Verancsics ve beraberindeki heyet Sultan Yavuz Selim'e gelmiş ve İstanbul'da elçi hanında konaklamıştır. 1515 tarihli Macar oyma yazısını önemli yadigarlarından birisi olan İstanbul yazıtı da bu olayı doğrulayan bir belgedir.

daha sonraları kendisi bile şiirler yazmış diyorlar.

-Ooo, o zaman ona olan saygım bir kat daha arttı çünkü ben de bir zamanlar bunu denemiştım, şiir yazmayı denemiştım ben de. Ve şiir yazmanın ne kadar zor bir iş olduğunu çok iyi bilirım. Ama ne yazık başpiskopos uzun zaman önce öldü. Ve şimdi bu garip isimli yeğeni nasıl oluyor da buraya geliyor ben bunu pek anlayamadım?! –dedi Pál.

-Çünkü belki o da onun gibi dört dörtlük bir adamdır. Olamaz mı!? Başpiskopos yeğenini Pozsony’da okutmuş, ardından onu Padova Üniversitesine göndermiş. Ve bu genç adam hem dinî hem de dünyevi konuları yerinde ve gayet iyi bir şekilde öğrenerek dayısının izinde gitmeyi yeğlemiş belli ki. Bundan sekiz yıl önce Padova’daki öğrenimini tamamlayarak Macaristan’a geri dönmüş ve Pozsony’a yerleşmiş. Bundan daha fazlasını bilmiyoruz onun hakkında. Györ Kalesi’nin habercisi dün getirdi haberini. Beyimizin, István Fejérkövi’nin Veszprém kale komutanlığına ve aynı zamanda da piskoposluk işleri sorumlusu olarak Faustus Verancsics’i atadığını o haberciden öğrendik.

-Anlaşılan şu ki piskopos hazretleri bu haberi duyunca pek hoşnut olmayacaktır kesinlikle. Yetkileri kısıtlanabilir sonuçta. –dedi gülümseyerek eğitmen Pál ve sonra da:

-Aslında kale komutanlığı bile bugünlerde kendi başına ciddi bir iş ve ağır bir yük aslında. –dedi.

-Aa, orada dur, söylediklerine dikkat et üstad! –dedi söylenenleri onaylamadığını başını sallayarak ifade etmeye çalışan peder István.

-Siz de gayet iyi biliyorsunuz ki 1552’deki kuşatmada atılan toplar kalenin surlarını, burçlarını neredeyse tamamen çöktürdü. Kuşatmadan sonra hem kalede, hem de şehirdeki her şey, her yer harap hale gelmişti hatırlarsan. Ve Türkler burayı ele geçirdikten sonra herhangi bir tamir veya tadilat da yapmadılar. Sadece kale surlarını biraz güçlendirdiler, o kadar. Ancak daha sonra 1566 yılında kaleyi geri alınca biz de o günden bugüne gelene kadar bir şeyler yapmaya çalıştık kalede.

-Yapılanları inkâr etmiyorum saygıdeğer peder. Ama bizim burayı onarmamız, burada bir şeyler yapabilmemiz için epey zamanımız vardı. Sonuçta yanlış

hatırlamıyorsam eğer İtalyan mühendis gelip de kalede bir sürü ölçümler yapmıştı, bir şeyler çizip hesaplayıp gitti sonra. Bunun üzerinden de neredeyse tam dokuz yıl geçti.

-Evet. Savaş Konseyi Tunaötesi savaş mühendisini buraya göndermişti... Adı neydi? ... Turco bir şeydi.... Evet... Giulio Turco idi adı. Sözde burada ne yapılması gerektiğini tespit etmesi için gönderilmişti buraya. Onun ardından kısa bir süre sonra da İtalyan ustalar çıkıp gelmişti. İlk olarak gelenlerin başında şu Barbardo Gallo adındaki usta vardı. O kendisi bizzat nezaret etmişti kalenin yıkık surlarının onarımına, gereken yerlerin yapılmasına.

-Siz muhterem pederim, şu yaman Orbán Sües’den söz ediyorsunuz. Bu

dediklerinizi o yapmıştı. –dedi başını sallayarak okuldaki eğitmen. O adam her türlü övgüyü hak etmişti aslında. Ama biz sizden yeni kale komutanımız hakkında ne biliyorsunuz onu öğrenmek istiyoruz. Mümkünse onun hakkında konuşun muhterem peder!

–Onun hakkında anlattıklarımın daha fazlasını bilmiyorum. Onun son derece eğitilmiş ve bilgili birisi olduğunu zaten anlattım. Ama onun mühendislikten de anladığını söylüyorlar. Şimdiye kadar anlatılanlara göre bir sürü garip şey icat etmiş ve durmadan her gün yeni bir şeyler icat etmekle meşgulmüş.

–Vay canına! –diyerek neşeyle bir çılgılık attı delikanlı.

–Evet, bu gerçekten farklı bir durum! Bu yeni kale komutanımız burada tam bir mucit olup çıkacakmış gibi geliyor bana. –dedi sonra da.

–Sen o kadar da fazla sevinme istersen! –dedi gülümseyerek peder István.

–Her yaptığı işi kaydetmek senin görevin olduğunu düşünecek olursak o zaman sabahdan akşama kadar çok dirsek çürütmen gerekecek demektir.

–Eğer sevgili pederim bir sürü zahmete katlanıp bana okuma yazmayı öğretmeyi başardıysanız ve bunun yanında iyi ve doğruyu da bana öğrettiyseniz o zaman ben de bunun karşılığı olarak bir şeyler yapmalıyım artık.

İçeride bunlar konuşulurken orada, dışarıda, sokakta sert, asker adımlarının çıkarttığı sesler yankılandı arnavut kaldırım sokak taşlarında ve kalenin iç kapısındaki nöbetçinin sesi içeriden bile duyuluyordu.

İhtiyar Pál eğitmen ayağa kalktı sesleri işitince.

–Sanırım artık evin yolunu tutma vaktim gelmiş. –dedi ve sırtındaki pelerinin omuzlarını düzeltti.

–Muhterem burada geceleme istemez misiniz? –diye sordu ihtiyar papaz ve ardından onu ikna etmek istercesine:

–Şu yarım çatının altına ikimiz de sığardık aslında. Çok geç oldu ve bulutlar ayı kapattığından karanlık dışarı...Bu halde eve nasıl gideceksiniz?!

İhtiyar eğitmen bunu duyunca biraz kızmış gibi yaparak:

–Şu Veszprém şehrinde ben evin yolunu nasıl mı bulacağım? –dedi alaylı bir üslûpla ve ardından da:

–Harabeye dönmüş evlerin arasında bile olsam gözlerim kapalı bulurum evimi. –diye konuşunca papaz onu yatıştırmak istercesine:

–İyi, iyi, peki tamam. Ben sadece senin iyiliğini düşünmüştüm. –dedi ve sonra da genç katibe seslenerek:

-Peki sen yapacaksın?- diye sordu.

-Ben onun gibi gözlerim kapalı bir haldeyken evimi bulamam gerçi ama gittiğim yere dikkatle bakarak gidersem ve gözlerimi de açık tutarsam o zaman ben de mutlaka evin yolunu çıkartabilirim. –dedi neşeli bir şekilde ve bunu söyledikten sonra da iç kalenin çıkış kapısına doğru yöneldi.

*

O akşamki bu sohbetten birkaç hafta sonrasında katip Gergely, Benedek Tepesi'ne çıkmış oradan aşağılara bakıyordu ve bu arada aşağıdaki evlerin kaç tanesinin bacasından duman tüttüğünü saymaya çalışıyordu. Harabeler arasında yeniden hayata dönenleri saymaya çalışıyordu aslında. O bu kaleye geldiğinde burada ev diyebileceği bir iki ev kalmıştı geri kalanı hepsi yıkılmış, yakılmıştı. Ayakta kalmış sağlam yeri olan evlerden birine sığınmış, başını sokacak bir çatı bulmuştu. Orada, aşağıda, şehirde de geri dönen insanlar yıkık dökük evlerin arasında kendilerine bir yer aramışlardı uzun bir zaman.

Szent Katalin diye bilinen şehrin eski semti şimdi artık neredeyse hiç kimsenin oturmadığı bir yerdi. Burada, Sárszeg ile Szent Katalin semtleri arasında kalan bölgede, kıvrıla kıvrıla akmaya devam eden Séd nehri boyunca evi olanlar çoktan evlerine geri dönmüşlerdi, Çünkü buradan hem kaleye girmek çok kolaydı hem de insana hayat veren su çok yakındı. Onun için de yanmış yıkılmış da olsa orada oturanlar kısa süre sonra evlerine geri dönmüşler, harabelerin üzerine çatılarını çekmişler ve elden geldiğince kısa süre içinde gerekli onarımı yapıp evlerine yerleşmişlerdi. Ciddi boyutta geniş kapsamlı onarımlar sadece kalede yapılmıştı. Aşağıda, şehirde evi olanlar ise sadece başlarını sokacak bir yer yapmışlardı kendilerine, evlerini yapıp, güzelleştirmeye kalkışmıyorlardı çünkü her an yeni bir Türk saldırısı ile her şey yerle bir olabilirdi.

Delikanlı bakışlarını dikkatli bir şekilde bütün şehrin üzerinde bir gezdirdi. Artık neredeyse onüç yıldır huzur ve sükûnetin hakim olduğu bu şehre bir kez daha baktı, sonra bakışları Séd kıyısındaki söğüt ağaçlarına takıldı. Söğüt ağaçlarının yeni yeni yeşeren sarı-yeşil dalları arasında sıkışıp kalmış ve bütün kuşatmalarda adeta bir mucize eseri olarak sağlam kalmış değirmeni izledi. Belki bunda şaşılacak bir şey yoktu. Sonuçta ister Macar olsun, ister Türk olsun her ikisi için de burası önemliydi, her ikisi de değirmene ihtiyaç duyuyordu. Esas mucize sayılacak şey kuşatmalarda serseri bir top mermisinin buraya isabet etmemesi, ya da sağda solda çıkan yangınların buraya ulaşp değirmenin yanmamasıydı.

Gergely gözlerini zorladı ama değirmenin yanındaki su kanalından ötesini seçemiyordu oysa eğer oradan sonrasını da bir görebilseydi hiç kuşkusuz heyecandan kalbi çarpacaktı.

*

Kati Bándi, değirmencinin güzel sarışın kızı o gün öğleden sonra değirmenin

yakınlarında sesleri işittiği sırada, sabah yıkayıp serdiği çamaşırları elindeki bir sepetin içine topluyordu. Böyle zamanlarda, bu saatlerde bu taraflara nadiren gelen olurdu ve kız çıkıp çamaşırları toplamaya gelirken değirmenin kapısını ardına kadar açık bırakıp gelmişti. Gerçi değirmencinin çırağı Ferkó Fehér'in değirmen taşının başındaydı ama yine de Kati babasının yokluğunda değirmenin çevresinde yabancıların dolaşmasından hoşlanmıyordu. Çamaşırları hızla toplayıp değirmene doğru acele etti. Oraya varınca gördüğüne şaşırıp kaldı. Ayak bileklerine kadar siyah kadife pelerin giymiş bir atlı durup büyük bir dikkatle değirmenin dönen taşını izliyordu. Kız, bu alışılmadık ve yabancı ziyaretçinin bu haline o kadar şaşırmıştı ki onu karşısında görünce selam vermeyi bile unutmuştu. Solgun yüzü, zayıf, keçi sakallı bu soylu adam hiç kuşkusuz büyük biri olmalıydı, yüksek soylu olmalıydı.

-Evet, söyle bakalım bana evladım bu değirmen taşını en son ne zaman tamir etmişlerdi? –diye sordu sohbet etmeye başladıkları değirmenci çırağına yabancı.

-Ben bunu tam olarak bilemiyorum. –dedi oğlan biraz utanarak:

-Ama ustamın kızı işte geldi, o size her şeyi anlatır. – dedi ve bunu söyledikten sonra oğlan arka tarafa gitti ve ortalıktan öyle bir kaybolmuştu ki onun hangi deliğe gizlediğini kimse bilemedi. Kati yabancıya doğru dönüp baktığında ilk başta yüzü sapsarı kesildi, ardından da alev gibi yanmaya başladı. Siyah kadife pelerinli atlı kızın rahatsız olduğunu gördü ve dostça tebessüm ederek ona baktı. Sesi o kadar derin ama yine de bir o kadar sıcaktı ki Kati birdenbire her türlü korkuyu içinden söküp attı.

-Değirmencinin kızı sen misin? –diye sordu yabancı.

-Benim. –diye cevap vermek istedi cesaretini toparlayan kız ama nedense sesi fısıltıyla çıktı.

-Peki baban nerede?

-Yukarı gitti, bir arkadaşının yanında. –dedi kendisini biraz toparlayan Kati. Sonra da yabancıya dönerek:

-Siz onu mu arıyorsunuz beyefendi? –diye sordu.

-Ben kimseyi aramıyorum yavrum. –dedi atlı gülümseyerek ve sonra da:

-Sadece buradan geçiyordum ve sonra bu değirmeni gördüm. Ve bunun hakkında bir iki şey bilmek istedim.

-Bildiğim her şeyi seve seve size anlatabilirim. –dedi artık cesaretle genç kız.

-Siz gördüğüm kadarıyla buralı değilsiniz galiba!? Nerelisiniz? –diye sordu kız adamın nereli olduğundan emin olmadığından.

-Ama görüyorum ki oldukça uzun bir yoldan geliyorsunuz buraya.

-Evet, iyi bildin. –dedi gülerek atlı.

-Şu da bir gerçek ki, aslında ben buralı da sayılırım. Ama uzaklardan geldiğim de doğru. –dedikten sonra su kenarına oturdu ve eline aldığı bir söğüt dalı ile çeşit çeşit şekiller çizmeye başladı suyun yüzeyine.

-İyi ama, peki ya sen? Kuşatma sırasında bu değirmende mi yaşıyordun? Ve Türkler buradan giderken senin gibi güzel bir kızı alıp götürmediler mi?

Kız bu soru üzerine kulaklarının dibine kadar kızardı.

-Dediğiniz olay bundan onüç yıl önceydi. O zamanlar ben sadece dört yaşında küçük bir kızdım. Orada, aşağıda, Pajta sokağındaki bir evin mahzeninde saklanmıştık.

-Peki baban, annen nerede?

-Annem artık yaşamıyor. Babam ise burada kaldı, değirmende. Değirmenciye her zaman ihtiyaç vardır. Elinde avucunda nesi varsa alıp götürdüler ama kendisine başka zarar vermediler.

Atlı duydukları karşısında sadece başını sallıyordu.

-Peki ya şimdi, huzur içinde mi yaşıyorsunuz burada?

-Korku tabii ki her zaman içimizde var. Huzurlu ve rahat tek bir günümüz bile yok. Herkes Türklerin geri geleceğini söylüyor. Ya gelirlerse, o zaman bize ne olur?! Bana ne olur? –diyen genç kız ağlamaya başladı.

-Buralardan kaçmam gerek, ama nereye gitmem gerektiğini de bilmiyorum. Eğer kuşatma başlarsa o zaman askerler bütün kale kapılarını kapatıyorlar.

-Olsun, sen yine de çıkıp gidebilirsin oraya.

-Ne demezsiniz!...Sonra orada kaldığım yerde kapana sıkışmış fare gibi korkumdan ölmek için mi gideyim oraya? Sonra da kaleyi ele geçiren Türkler beni zincire vurup İstanbul'a götürsünler değil mi?...

-Ama ya kaleyi savunup onlara teslim etmezsek?!

-Siz mi? İyi de siz kimsiniz ki? Siz olsa olsa ya bir papazsınız ya da bir âlim falansınız, ama asker olamazsınız kesinlikle. Ve kale komutanı olacak o adam da aslında İtalyan kökenli birisiymiş zaten.

-Onun hakkında ne duydun? Bu konuda ne biliyorsun?

-Henüz yüzünü görmedik. Bilgili ve iyi eğitilmiş birisi olduğunu söylüyorlar ve hatta bir de her türlü işten anlıyormuş, öyle diyorlar...

-Her işten anlıyormuş da ne demek? Sana göre nasıl birisidir bu adam?

-Ben o tür işlerden anlamam, ayrıca o adam beni hiç ilgilendirmiyor. Askerler her zaman sadece savaşı, çarpışmalarla ilgilendirirler. Ben ise savaştan korkuyorum ve çarpışmalardan da nefret ediyorum.

-Peki savaşı sevmeyen, savaşmaktan ve çarpışmaktan nefret eden askerlerin olabileceğini hiç düşünmedin mi? –dedi gülümseyerek yabancı ve sonra da:

-Ama kader adamı ülkesini savunmak için çarpışmaya mecbur ederse de çarpışmak gerek. Bu onun işidir. Tıpkı senin burada şu değirmenin etrafında bir işle uğraşman gibi. –dedi.

-Bu sözlerinizle beni mahcup ettiniz beyefendi. –dedi Kati utanarak.

-Sonuçta haklısınız. Son birkaç yılda her ne kadar bizler burada sefil bir hayat sürdürüyor olsak da alsında huzur içindeyiz ve bunu da yukarıda, kalede görev yapan askerlere borçluyuz...

-Evet, görüyorsun ya... –dedi sesini biraz kısarak atlı ve:

-Ve belki de o kaçık yeni kale komutanı sizler burada daha güvende, daha huzur içinde yaşayabilesiniz de her şeyle ilgileniyordur. –diye ekledi.

Kati şaşkın bir halde karşısındaki yabancıya bakakaldı.

-Acaba siz de kale komutanıyla birlikte yabancı bir ülkeden mi geldiniz yoksa buraya?

-Hiç bir şey olanaksız değildir. –dedi gülümseyerek adam ve sonra da:

-Ama şimdi sen bana sizin şu küçük değirmeniniz hakkında biraz bir şeyler anlat. Çok mu eski artık? Uzun zamandır mı çalışıyor?

-Ben sadece şu kadarını biliyorum. Ben doğduğumdan beri gece gündüz Séd suları bu eski değirmen çarkını çeviriyor durmadan... Ama yaşlıların anlattığına göre de bu değirmen neredeyse dört yüz yıldır buradaymış, hatta Séd kıyısında bir sürü su değirmeni varmış eskiden...

-Séd mi bu suyun adı? Ben bunun adının Sárvíz* deresi olduğunu duymuştum.

-Öyle de diyorlar, böyle de.

-Değirmenin çarkına bir baktım siz burada yokken. .. Çocuğu da sen buraya geldiğinde bu konuyla ilgili sorguluyordum. İyi bir tamire ihtiyacı var.

Kız gözlerini kocaman açmış bu yabancıya bir baktı.

-Siz değirmen tamirinden de anlamıyor musunuz yoksa? –diye sordu şakınlıkla.

* Çev. notu: Çamurlu su

-Bir şeyden anladığını söyleyen birine sen sen ol asla inanma kızım! Ben hiçbir şeyden anlamam aslında... Ama bu dünyadaki binlerce şeyin ne olduğunu, nasıl oluştuğunu anlamak ve bilmek isterim. Ve bu arada etrafımdakileri dikkatle izleyince doğanın kendi yasalarının ortaya koyduğu birkaç tane ilginç durumla karşılaşmak da mümkün. ..Her birisine ayrı ayrı hayranlık duyuyorum...

-Beyefendi sizin söylediklerinizin yarısını bile anlamıyorum. –dedi şaşkınlıktan ağzı açık kalmış olan genç kız.

-Ama haklı olabileceğinizi düşünüyorum. Benim gibi sıradan, cahil bir kız için sizin sözleriniz çok karmaşık...

-Senin gibi sıradan bir kız –diyerek onun sözlerini yarıda kesti atlı ve:

-Saf, tertemiz varlığı ile acı ve keder dolu bu dünyamıza ayrı bir güzellik katıyor. –dedi ve sonra da gülerek:

-Korkma kızım! Benden sana bir zarar gelmez. Hem sonra ben senin baban olacak yaştayım. Ama kendimi bildim bileli güzel olan her şeyi de çok severim, beğenirim de... Sen ise öyle farklısın ki... sanki seni bir dostum, Andrea Schiavoni, büyük üstad Tiziano'nun öğrencisi olan arkadaşımın yaptığı bir tablo gibisin.

Değirmencinin kızı, Kati Bándi ne demek istediğini anlayamadığı yabancının yüzüne baktı sadece. Aslında adamın söylemiş olduklarının tek kelimesini bile anlamamıştı. Ama yine de kendisini çok mutlu hissetti.

Yabancı atlı veda edip ona el sallayıp kaleye giden dar patikadan yukarı doğru tırmanmaya başlayınca kız onun ardından uzun uzun bakakaldı. Bu tuhaf adam

onun yüreğinde kıvılcımlar oluşturmamıştı ama ona karşı yine de garip bir şeyler hissetmişti nedense. Kalbinin ta derinlerine çoktan neşeli, şen şakrak, tatlı dilli ve güzel yüzlü genç katip Gergely girmişti. Ama yine de yabancının söyledikleri aklını karıştırmıştı ve onu biraz tedirgin etmişti. Onunla şimdiye kadar hiç kimse bu şekilde konuşmamıştı. Sanki uzak diyarlardan gelen bu yabancı buraya gelirken başka bir dünyadan ona haber getirmiş, ona bir şeyler söylemek istemiş olduğundan kaleye gitmeden bu eski değirmende durup onunla özellikle konuşmuştu.

*

Yukarıda, kalede kale komutanının ikametgâhını ziyaret eden bir yabancı gezgin bile orada gördüklerine hayran kalabilirdi. Güney sahillerinden buralara gelmiş olan kale komutanı Verancsics rahata alışmıştı ve ayrıca rahat ve gösterişli yaşamayı da seviyordu. Ve her nereye giderse gitsin daima gittiği yerde en kısa süre içinde sıcacık bir ortam yaratmasını da biliyordu, sihirli el değmiş gibi her şey değişirdi onun olduğu yerde. Veszprém'deki askerler onun sandıklarını boşaltmak için açtıkları zaman İtalya'da yetişmiş bu yüksek soylu ve iyi tahsil almış

kale komutanının yanıp yıkılmış, harap halindeki bu kaleye neler getirdiğini görünce gözlerine inanamadılar. İçlerinden kimisi böylesi zor bir zamanda yeni komutanın bu kadar gereksiz ve pahalı ıvır zıvrı yanında taşınmasını bir uğursuzluk olarak nitelendirmişti.

Pekçok kimsenin kuşatmadan sonra bu talihsiz şehirde sefalet içinde yaşamak zorunda kaldığını; insanların yukarıda, kalede, o soğuk ve dondurucu kışlada, depolarda ve hatta kalenin alt geçitlerinde kendilerine kalacak bir yer sağlamaya çalışanların olduğunu; ve sabahtan akşama kadar orada hep nöbet tutan askerlerin uyudukları yerlerin insana yakışmayacak yerler olduğunu ama buna rağmen herkesin bulduğu ile yetinmeye çalıştığını ve bir çuval bile olsa altına girip uyuyabildiği için, huzur içinde yaşabildiği için haline şükrettiğini hemen hemen herkes hatırlıyordu.

Şu da bir gerçektir ki yılların geçmesiyle birlikte burada, bu yıkıntıların arasında sürüp giden hayat da değişime uğramıştı. Ve askerler, savaşın en çok yıprattığı, mahvettiği askerler ruhlarının ve yüreklerinin derinliklerinde kalmış son bir ümitle bulundukları yerleri biraz olsun güzelleştirmeye çalışıyorlardı. On üç yıl oldukça uzun bir zaman yaraların iyileşmesi için. Ve bin beş yüz altmış üç kuşatmasına katılmış olanlar şu anda bir zamanlar burada bir çarpışmaya katılmış olduklarını seve seve unutulardı eğer unutmak ellerinde olsaydı. Ama sürekli Türk akıncıların yaklaştığı haberleri ve Sultan'ın ordusunun gittikçe onlara doğru ilerlediği ve Türklere karşı yeni seferler planlandığı haberleri geldikçe Veszprémliilerin yüreği yerinden hopluyordu.

Verancsics kalacağı yeri düzenledikten sonra o kendisi de bu şehirdeki insanların çok uzun zamandır yaşamadıkları ve artık neredeyse unutulmaya yüz

tutmuş bir yaşam tarzını buraya yeniden getirmiş olduğunu hissetti. Ama onun bu yaptığı aslından güneyde, Dalmaçya'da, İtalya'da son derece doğaldı. Sandıkların içinden değerli süs eşyaları, doğu halıları, gümüş ve altın tabaklar, kupalar hatta son derece güzel küçük heykeller ile biblolar da çıkmıştı. Bunları gören askerlerin yüzündeki şaşkın ifadeyi gören kale komutanı bu duruma bir açıklık getirmek istercesine muhafız komutanına dönerek:

-Etrafımda bu tür eşyaların bulunmasına alıştım. Bunlar sizi ürkütmesin sakın. Bütün bunlara rağmen iyi bir asker olduğumu da görebilirsiniz. –dedi gülümseyerek ve:

-Ve eğer askerliğimden memnun kalmazsanız o zaman kenara çekilmesini bilirim. Ama şimdiye kadar nasıl yaşadıysam bundan böyle de öyle yaşamak istiyorum. –dedi ve derin bir iç geçirdikten sonra da:

-Hayat çok kısa oğlum. Ve bu arada eğer kader bize ömrümüzü savaşarak, çarpışarak geçirmeyi uygun gördüyse, yıllarımız savaştan savaşa koşarak geçecekse ve bu arada savaşırken onurlu bir şekilde ayakta kalabileceksek o zaman kendi hayat felsefemizi, kendi tarzımızı da korumamız gerek. Aslında ben buraya savaşmaya gelmedim. –diyerek konuşmaya devam etti:

-Bildiğim kadarıyla burada şimdi huzur ve barış var. Açıkçası şu gördüğünüz bir sürü cetvel, çizim tahtası, kağıt kalem gibi şeyler –dedi eliyle bir iki sandığı göstererek ve:

-Bütün bunlar kalenin güçlendirilmesi çalışmalarında kullanacağı alet edevat. –dedi.

Her bir şeyin üç gün sürdüğü söylenir. Veszprémliker de birkaç gün geçince yeni kale komutanlarının bu ve buna benzer daha başka garip huylarına ve tuhaf davranışlarına alıştılar.

Kale komutanı askerlerine karşı adil, inşaatta çalışanlara karşı dostça davranıyordu, hatta onlara takılıyordu bile ve bu olaylar da o zamanlarda tıpkı evini dayayıp döşediği ve dört bir tarafı süslediği brokad kumaş perdeler, biblolar ya da heykeller gibi insanlara garip geliyordu.

Katip Gergely o günün akşamında kale komutanının kapısını çaldı ve her ne kadar bu odaya ilk kez girmiyor olsa da şimdi gördüğü bu göz kamaştırıcı güzelliğin karşısında ne kadar etkilendiğini gizleyemedi ve hayranlıkla etrafına bir bakındı. Son derece iyi aydınlatılmış odada tam o sırada akşam yemeği servisi yapılıyordu. Yemekler sıradan yemeklerdi ama sunumu güzel gümüş tabaklar içinde yapılıyordu ve altın çatal kaşık takımı ile sürahinin içinde son derece hoş görünen kırmızı şarap da kokusundan anlaşıldığı üzere Dalmaçya'dan getirilmiş kaliteli bir şaraptı.

Komutan bunu özel olarak getirtiyordu kendisi için. Odanın bir köşesinde kocaman bir çizim masası göze çarpıyordu, onun hemen yanında da cetveller, pergeller, üzerinde bir şeyler çizilmiş kâğıtlar, ne olduğu ilk bakışta anlaşılmayan bir sürü kâğıt vardı. Gergely kendisini toparlayarak masanın yanına yaklaştı ve nezaketle komutanın karşısına geçti.

-Ne istemiştin evladım? –diyen o güzel derin ama bir o kadar yumuşak sesi işitince Gergely cesaretini topladı ve:

-Saygıdeğer komutanım, sizden bir ricada bulunacaktım efendim, mümkünse bu akşam şehre inebilir miyim diye soracaktım. –dedi.

-Böyle geç saatte mi?... Hayırdır?! –diye sordu kale komutanı.

-Gidip görmek istiyorum... –dedi kekeleyerek ve eğilip komutanın kulağına fısıldayarak Gergely ve bu arada da derdini nasıl anlatacağını bilemediğinden kulaklarına kadar kızarmıştı kendisi. Sonra da:

-Görmek istediğim şey... kız ... kız kardeşim efendim...daha doğrusu kuzinim... şey bir tanıdığım aslında...

Durumu kavrayan komutan bir şey söylemeden sadece başını salladı olur dercesine ve anlayışlı ve olgun bir insanın yaptığı gibi gülümseyerek:

-Evet, bu çok önemli bir aile meselesi olsa gerek... Git, git tabii oğlum, ama kaleden

çıkarken kapıdaki bekçilere benim iznimle dışarı çıktığını iyice bir anlat ki sonra bir sorun çıkmasın... Ve gece yarısından evvel de geri dönmüş ol, tamam mı! – dedi.

–Peki komutanım! –dedi topuklarını birbirine vurup selam duran Gergely ve ter su içinde kalmış alnını silerek, askeri adımlarla odadan çıktı.

*

Değirmenin bulunduğu yere giden yola çıkmak için kaledeki küçük kapılardan birini kullanmak gerekiyordu. Bu kapıyı çok iyi koruyorlardı, çünkü burası sadece kalenin giriş çıkışı için değil aynı zamanda değirmenin yanındaki su kaynağını da koruyan askerlerin bulunduğu bir yerdi. Kuşatmadan sonra kalenin kendi su kaynağı kullanılamaz hale geldiğinden beri kalenin su ihtiyacı bu kaynaktan sağlanıyordu.

O gece kalenin küçük kapısında Gergely’in arkadaşlarından birisi nöbetçiydi bir başka askerle birlikte. Katip aceleden nefes nefese koşarak kapıya geldiği zaman çaprazlama iki mızrak karşısında buldu kendini.

–Sen misin Ferkó? –diye seslendi arkadaşına katip.

–Sanki beni tanıımıyormuşsun gibi yapıyorsun.

–Görev görevdir. Ne gerektiriyorsa onu yapar, öyle davranırım. –dedi mızrağı hala aynı şekilde tutan arkadaşı ve ardından da:

–Burada ne arkadaş tanırım, ne de kardeş. –dedi.

–Yarın kale komutanımıza kalemizin ne kadar sağlam ellere emanet edildiğini rapor ederim. –dedi gülerek katip.

–Ama şimdi izin verin de yoluma devam edeyim. Kale komutanımızın izniyle çıkıyorum ve gece yarısından önce de kaleye dönmem gerek. Acele bir işim var.

–Biliyorum. –dedi gülerekten Ferkó.

–Değirmenin penceresinden hâlâ ışık geliyor. Hadi git bakalım! Ama gece yarısından evvel mutlaka geri dönmüş ol! Eğer bir dakika bile gecikecek olursan seni kendi ellerimle götürüp zindana atarım!

–Elbette yaparsın, bu arada kıskançlıktan çatlamazsan söylediğini yaparsın. –dedi alaylı bir şekilde gülerek genç katip ama artık bunları söylerken kaleden çıkmış aşağı doğru gidiyordu.

Aşağıda, değirmende ise Gáspár Bándi tam o sırada bitirmişti akşam yemeğini.

Kati bir testiden babasının boşalan bardağına biraz daha içki koydu, sonra da onun piposunu doldurup eline verdi. Kızıl burunlu, şişman değirmenci piposunu yakınca büyük bir keyifle oturduğu yerde gerindi, yeryüzündeki en mutlu insanmış gibi mutlu ve tatmin olmuş bir şekilde iyice bir gevşedi. Bunu gören Kati babasına dönerek:

-Başka bir şey daha ister misin babacığım? –diye sordu.

-Hiçbir şey istemiyorum yavrum.-dedi mırıldanarak değirmenci ve yağlanmış yastıkların arasına iyice uzanıp yatınca kızına baktı ve:

-Peki ya sen? Nereye gidiyorsun bu saatte? –diye sordu.

-Ben birazcık şurada, kapının önünde, Séd kıyısında oturacağım. Akşamları, böyle ay ışığında orada oturup suyu izlemeyi seviyorum. Suyun sesini dinlemek hoşuma gidiyor...

-Gençlik! Çılgınlık ve bir sürü saçmalık işte! Hadi git öyleyse. –dedi eliyle gitmesini işaret ederek değirmenci ve ardından keyifle gülümseyerek:

-Tamam, tamam, hadi git bakalım! ... Ama ya Gergely gelip seni sorarsa ona ne diyeyim? –diye takıldı kızına.

-Hiçbir şey. –dedi gülerken kız. Babasının onunla oyun oynadığının farkındaydı. Piposunu dişleri arasında sıkarak tütünün ve dumanın zevkini

çıkartmaya çalışan bu ihtiyar ve kurnaz değirmenciden başka kimse daha iyi bilemezdi suyun sesini dinlemek demenin aslında orada Gergely ile oturup konuşmak demek olduğunu. Ve adam buna ne diyebilirdi ki? İkisi de gençti, ikisi de sevdalı. ... Hem Gergely yaman bir delikanlıydı, yakışıklıydı ve yaşça da kızına uygundu. ... Mal mülk, başlık parası ya da çeyiz gibi şeyler o zamanlar, o kötü günlerden sonra artık bir önem taşımıyordu birçok kimse için. Çünkü bugün bir şeylerin sahibi olanın yarın dilenci durumuna düşebileceğini geçen yıllarda yaşadıkları onlara göstermişti. İki sağlıklı genç, güçlü kuvvetli insanlar, el ele verip her şeyin üstesinden gelebilirlerdi, seven yürekleri vardı, namusluydular ve iyi niyet de en soylu çeyizden ya da en zengin adamdan daha fazla ediyordu onun gözünde. Aslında son derece ciddi ve törelere bağlı olan değirmenci bu yüzden kızının bu gönül işi söz konusu olunca ne kural ne de töre takmıyordu. Kızını tanıyordu ve ona güveniyordu. Ayrıca Gergely'i tanıyordu ve onun namuslu ve terbiyeli bir genç olduğunu da biliyordu. ... Ama bütün bunlara rağmen kendi gençliğini de hiç aklından çıkarmadı. Gençlerin de kendilerine göre kimi konularda haklı olduklarını tecrübelerinden biliyordu. Özellikle böylesine güzel bir mayıs akşamında, gökyüzünde mehtap varken genç kızını içeride tutmaya gönlü razı olmadı.

-Hadi git, nereye istiyorsan oraya git! –dedi gülümseyerekten ihtiyar ve ardından da:

-Ama geri döndüğünde kapıyı iyice bir sürgüle. – demeyi de ihmal etmedi.

Séd nehri ile paralel bir şekilde kazılmış olan değirmen arkının kenarında oturmak Kati'nin en sevdiği şeydi. Genç kız en çok bu yerde dolaşmayı severdi. İki suyun ortasında kalan söğüt ağaçlarının dalları arasından kaleye doğru bakınca muhteşem bir manzara ortaya çıkıyordu. Ve kalenin içindeki binalar, hatta bu halleriyle, yarıya kadar yıkık halleriyle bile o kadar güzel görünüyordu ki onun gözüne, o manzarayı oturup saatlerce izleyebilirdi. Bazen ihtiyar okul eğitmeni olan Pál'in yolu bu taraflara düşüyordu ve öyle zamanlarda Kati ondan kuşatma öncesinde kale içindeki hangi binanın aslında ne olduğunu öğreniyordu. Böyle zamanlarda geçmiş yıllar hatta bazen yüzyıllar boyunca orada yaşanmış olaylar yeniden canlanıyordu onun gözlerinin önünde. Ve genç kız bu binaların öyküsünü öğrenince artık eski görkemli ve gösterişli halinden geriye pek eser kalmamış olan bu yanık ve yıkık kaleye daha büyük bir sevgiyle bakıyordu.

O gece kapıdan dışarı çıkınca onu bir kaç adım ötede Gergely'in beklediğini gördü. Kızı elinden tuttu ve birlikte el ele söğüt ağaçlarının gölgesinde yürüyerek Séd kıyısına kadar gittiler ve orada bir ağaç kütüğünün üzerine oturdular.

-Böyle üşümüyor musun canım? –diye sordu oğlan kıza ve onun altın gibi sarı saçlarını sevgiyle okşadı. Kız başını oğlanın omzuna yasladı ve ona

öyle hoş ve öyle baş döndürücü bir gülümseyişle baktı ki Gergely'in kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpmaya başladı. Bir şeyler söylemesi gerekiyordu ve neredeyse altı aydır bu kasvetli şehirde onun günlerini güzelleştiren bu kara gözlü, sarı saçlı güzeller güzeline ne demesi gerektiğine kafa yoruyordu. Ne diyeceğini bilememenin verdiği rahatsızlıkla sadece eliyle kızın saçlarını okşuyordu ve bir ara onun elini tuttuğunda bu dünyadaki en mutlu insanın kendisi olduğunu düşündü.

Bir on dakika kadar bu şekilde el ele ve mutlu bir şekilde hiç konuşmadan oturdular. Sonunda Kati konuşmaya başladı.

-Bugün tuhaf bir misafirim vardı Gergely...

-Misafirin mi? –dedi birden sesi ciddileşen oğlan ve oturduğu yerden hızla ayağa fırladı.

-Bugünlerde bu taraflara pek misafir gelmez ama, hayırdır?

-Şey, aslında pek misafir de denmez ona. –diye sözlerini düzeltti Kati ve:

-Aslında o buradan geçen birisiydi sanırım. Öğleden sonra çamaşırları topluyordum, birdenbire değirmen taşının oradan çıkıverdi karşıma. Ferkó'ya, babamın çırağına bir şeyler soruyordu. Ne konuştuklarını pek anlayamadım. Ama daha sonra kötü bir niyetle burada bulunduğunu düşünüp korktum ve arkın yanına gittim. Garip bir adam olduğunu söyleyebilirim. Baştan ayağa kadar siyahlar giymişti bu atlı adam ve belinde sadece bir kılıcı vardı silah olarak. Solgun ve yorgundu yüzü, zayıf yapılı, uzun boylu ve ateş gibi yanan siyah gözleri vardı. Sesi ise çok hoştu, sanki org çalıyor gibi derinden ve etkileyici bir sesi vardı.

-Her şeyini ne kadar da iyi hatırlıyorsun? –dedi duyduklarından kuşkulanan Gergely.

-Ne diye hatırlamayayım ki? –diye sordu oğlanın neyi kastettiğini anlayamayan Kati.

-Adam bana karşı o kadar nazikti ki!

-Öyle mi?! –dedi kendini biraz geri çekerek Gergely.

-Peki o yabancı bu değirmende ne arıyormuş?

-Kuşatma sırasında nerede saklandığımızı sordu ve dedi ki eğer başımıza bir şey gelecek olursa kaleye gitmemizi de söyledi.

-Demek ki sana güvende olacağın bir yer sözü vermiş. Öyle mi?

-Bana değil, bize. –diye düzeltti onun sözlerini kız ve ardından da:

-Ama ben ona kaleye gitmeyeceğimi söyledim eğer oraya gidersem o zaman kendimi fare gibi kapana sıkıştırmış olacağımı da söyledim. Hatta ona onun gibi

kibar görünümlü, öyle katip kılıklı adamların kaleyi koruyabileceklerine inanmadığımı ve o yüzden de burada kalıp başımın çaresine bakmayı yeğlediğimi de söyledim. –dedi.

-Kibar görünümlü, katip kılıklı demek?! –dedi biraz öfkelenen delikanlı.

-Eğer biz sizi koruyamayacaksak söyler misin bana o zaman sizi kim koruyacak? Askerler...

-Biz bu konuda fazla bir şey konuşmadık. O bana sonra yeni gelen kale komutanı hakkında da bir iki soru sordu. İnsanların onun hakkında neler düşündüğünü sordu. Ona, komutanın bilgili birisi olduğu, her türlü teknik işlerden iyi anladığı yönünde bilgimiz olduğunu söyledim. O da bana hayatımızı kolaylaştıran her şeyin bilinmesi gerektiğini, yeni deneyler yapılması gerektiğini filan söyledi ama ben o konuda söylediklerinden hiç bir şey anlamadım.

-Elbette, tabii ya! –dedi şimdi artık biraz sakinleşen delikanlı.

-Ama şu daha da ilginçti –diye anlatmayı sürdürdü kız heyecanla:

-Sürekli olarak ikide bir eski değirmen ve değirmenin çarkı hakkında sorular sordu bana. Bu işi daha kolay ve daha iyi bir şekilde çözebilmek mümkün dedi. Sonra da bir sürü şeyler anlattı, hatta dedi ki doğanın kendi içindeki düzenine bakmalıyımız, oradaki düzenden ilginç şeyler öğrenebilirmişiz.

-Bakıyorum da o yabancının söylediği her sözü aklında tutmuşsun. –dedi kıskançlığını bastıramayan delikanlı.

-Tabii, hem ne diye aklımda tutmayayım ki? O kadar güzel konuşuyordu ve o kadar ilginç şeyler anlatıyordu ki! –dedi kız ama biraz işveli söyledi bu son sözleri. Gergely'in kendisini kıskanması hoşuna gitmişti.

-Ayrıca bana sade güzelliğimle dünyayı güzelleştirdiğimi de söyledi. Sanki bir İtalyan ressamın fırçasından çıkmış bir tablo gibi büyüleyici olduğumu da söyledi. Adını hatırlamıyorum ama sanki o ressam beni resmetmiş kadar güzelmışim...

Gergely öfkeden kıpkırmızı olmuş bir yüzle sordu:

-Başka bir şey demedi mi? Ya da başka bir şey için sana söz vermedi mi? ... Bundan sonra da seninle buluşmak, görüşmek istediğini söylemedi mi?

-Niye söylesin ki böyle bir şeyi? –dedi bunun altındaki manayı kavrayan ve intikam almak isteyen Kati ve ortamı biraz daha alevlendirmek için:

-Sonuçta ne zaman canı isterse o zaman buraya gelebilir. –dedi.

-Peki ya sen, sen de onunla ne zaman istersen o zaman konuşacak mısın?

-Neden olmasın? –dedi omzunu silkerek Kati.

-Oldukça akıllı bir adama benziyor.

-Peki sana benim kendisinin katibi olduğunu da söyledi mi? –dedi acılı bir sesle Gergely.

-Neler diyorsun? –diye sordu şaşkınlıkla ağzı açık kalan Kati ve hemen cevap almak istercesine oğlanın elini sarsarak:

-O zaman o yani, şey mi... –dedi.

-Evet, o şey yani siyahlar giymiş o atlı bizim yeni kale komutanımız oluyor. Daha ilk anlatmaya başladığında kimden söz ettiğini anlamıştım. Ayrıca bu şehirde senin tarifine ondan başka kim uyabilir ki? Ondan daha akıllısı var mı? Ama dikkatli ol Kati! Faustus Verancsics bizden birisi değil, ona göre. Onu Veszprém'den de, değirmenden de çok ayı bir dünya bekliyor sonrasında. O başka bir dünyanın adamı. Benden daha akıllı, benden daha zengin, benden daha soylu olabilir ama sen bu arada sadece bana aitsin.... Yoksa yanılıyor muyum?!

Kati duyduklarına o kadar şaşırmıştı ki bir süre öylece suskun durdu. O ana kadar yabancı soylu adam hakkında söylediği bazı sözlerle yanındaki delikanlıyı sadece biraz kıskandırtmak istemişti ama şimdi anlıyordu ki gündüzleyin yanına gelen ve onunla konuşan adamın merakla beklenen kale komutanı olduğunu öğrenince ağzı açık kalmıştı. Safliğinden dolayı adamın söylediği güzel sözlerden çok hoşlandığını inkâr etmiyordu ama yine de o bilgili, son derece kibar beyefendinin kale komutanı olduğunu öğrendiğinde yüreğinde garip bir sızı duydu. Korkunç bir şeydi bu aslında, o soylu sıradan bir kızla, değirmencinin kızıyla durup sohbet etmişti, hatta ona iltifatlar etmişti. Ama sonuçta o bir değirmencinin kızı, hayranı olduğu yabancı adam ise soylu kale komutanıydı. Bu, onları birbirinden ayıran ve asla bir araya gelmelerine izin vermeyecek bir durumdu. Kızın yüreği burkuldu ve o acıyla ağlamaya başladı. İçindeki duyguların sonunda ne olacağını bilmediğinden korkuyla Gergely'in boynuna sarıldı.

-Elbette ben seninim, sana aitim...-dedi yarım yamalak bir şekilde konuşarak.

-O atlı aklıma bile gelmedi, onunla benim ne işim olabilir ki!... Sadece bana söylediği sözleri çok hoşuma gitmişti, çok bilge birine benziyordu, etkilenmemek elde değildi... yoksa başka ne olabilir ki... Sonsuza kadar senin olduğumu sen de biliyorsun. Ben anlattıkça kıskandığını görünce şeytana uyup öyle davrandım... Ama inan ki sadece şaka olsun diye öyle dedim.... Hem her kız aşkını bu şekilde sınamak ister.

Gergely mutlu bir şekilde kollarına aldı sevdiği kızı ve sonuçta yüreğinde fırtınalar esmeye başlamış olan genç kızı sakinleştiren de oldu. Kati durumu biraz yumuşatmak için kızmış gibi yaparak:

-Eğer istiyorsan ona yarın yolu gösteririm! Sadece yeter ki bu tarafa gelsin, gelip de değirmen hakkında bir şeyler sorsun bakalım yine, ben o zaman sorarım ona! Ya da geldiğini görünce evden çıkar giderim ve her türlü açıklamayı ona babam yapar.

Bunları duyunca Gergely bir an için düşündü sonra kızın elini tuttu.

-Beni dinle Kati! Şimdi, Tanrının senin aklını kaybetmene izin vermediğini görüyorum ve öyle düşünüyorum ki bence her ikimiz de aklımızı başımıza toplamalıyız... Kale komutanı aslında kötü bir adam değil gördüğüm kadarıyla. Alçakgönüllü, sakın mizaçlı, kendi halinde yaşayıp giden bilge bir adam, yaptığı işten başka bir şeyle pek bir ilgisi olmayan bir adam işte. Belki de senin altın sarısı güzel saçların ve alev gibi yakan gözlerin onun her zaman hep güzelliklere alışık olan gözlerini kamaştırmış olabilir. Senden etkilenmiş olabilir. Ama buna rağmen bir erkek olarak asla sana yaklaşmaz diye düşünüyorum. Hatta bence, eğer bilse ki sen gönlünü bir başkasına kaptırmışsın o zaman asıl bir şövalye olarak belki de bir an evvel evlenmemize bile yardımcı olabilir... Ama bunun için sen yine de hiçbir şey için acele etme. Senin de söylediğin gibi sana kötü tek bir söz bile söylememiş. Ona karşı sen de nazik ol. Daha evinizin kapısından içeri bile girmemişken adama ne diye kapıyı göstereceksin ki?

Kati şaşırmış bir halde yanındaki delikanlıya bakıyordu.

-İyi ama... daha demin sen kendin demiştin ki...

-Ben hiçbir şey demedim. İnsan öfkelenince çoğu zaman aklına geleni söyler ama aslında aklı başında olsa o anda söylediklerinin tam tersini söylemek istediğini kendisi de bilir. Onun görüntüsünün, bilgisinin, soylu davranışlarının seni etkilemiş olduğunu düşündüm bir an ve öfkelenim haliyle. Beyimizin, Verancsics'in her hali soylu ve etkileyici. Ondan kim olsa etkilenir. Şimdi senin aklının başında olduğunu da gördüğüme göre bence oturup düşünelim ve bizim bu yaman kale komutanımızın o engin bilgisinden ve büyük gücünden yararlanmanın bir yolunu bulalım derim. Bu değirmen şimdiye kadar sana da babana da sadece ekmek kapısı değil

aynı zamanda başınızı sokacak bir sığınak olmuştu ama artık bir şeyler yapma zamanı geldi. Özellikle sen küçükken, dört yaşında bir çocukken burası senin için o kadar tehlikeli bir yer değildi ama şimdi büyüdün, serpilip güzel bir kız oldun ve bir sonraki saldırıda, ya da kuşatmada olacaklar beni korkutuyor doğrusu. Senin için de kendim için de endişeleniyorum.

-Yoksa yine kötü haberler mi geldi? –diye sordu korkuyla titreyen genç kız.

-Yoo, ben bir şey duymadım. Ve sen burada olduğun sürece ben de burada yanında kalacağım. Böylece kale çevresinde olup biten her şey hakkında önceden haberim olmuş olur. Kale komutanının katibiyim, onun Györ’e, hatta Viyana’ya,

Saraya gönderdiği mektuplarını ben yazıyorum, kayıtları ben tutuyorum. Ve bu sayede hem burada hem de dünyada neler olup bitiyor herkesten evvel ben öğreniyorum. Macar kalelerinin kendi aralarındaki küçük hesaplara dayalı olayları beni pek ilgilendirmiyor. Ama Türklerin eninde sonunda ilk seferde buraya geleceklerinden artık eminim. Ve eğer bir kez kuşatılırsa bu kale o zaman senin güvende olmanı isterim.

-Gidelim buralardan! –dedi ağlayarak kabuslarında hep zincire vurularak İstanbul’a götürüldüğünü gören Kati.

-Ben de gitmek isterim buradan. –dedi biraz düşünceli bir şekilde delikanlı.

-Ama benim bu işi iyice bir düşünüp taşınmam lazım canım. Kale şu anda en güvenilir yer. Çevremizde ise her yerde yağmalanmış, ateşe verilmiş köyler, her zaman saldırıya maruz kalan insanlar var.

-O zaman burada kalıp ölmeyi mi bekleyeceğiz yani? –diye sordu ne yapacağını şaşırان genç kız.

-İşte bu nedenle sana biraz evvel komutandan yararlanmak gerektiğini söyledim ya. Ona karşı gelmemeliyiz, onunla ters düşmemeliyiz. Eğer yine gelecek olursa buraya o zaman da bugün yaptığın gibi onu sıcak karşıla, onunla dostça sohbet et. O yaman Hırvat yiğidi senin ateş gibi yanan kara gözlerine vurulmuşsa o zaman bunu dert etmek bize düşmez. Ona sadece bir an evvel buradan gitmek istediğini, hiç olmazsa Pápa’ya kadar bir gitmek istediğini söyle ısrarla. ..Yok, yok şimdilik bu konuyu açma, bekleyim ve görelim. Onun bu ilgisini ve dostluğunu nasıl kullanacağımızı sonra düşüneriz...

Gergely ondan ayrılıp kaleye giderken Kati uzun uzun onun ardından baktı. Kocaman, sessiz ve yıldızlarla dolu bir gökyüzü çökmüştü çok acılar görmüş şehrin üzerine ve kız çok mutlu olduğunu düşündü. Düşüncelerinde Gergely’in aşk dolu sözleri ile atlının bilge sözlerini ve gülümseyen yüzünü yeniden hatırlamaya çalıştı ve değirmenin kapısına geldiği zaman tıpkı öğleyin olduğu gibi o güne kadar acı ve sıkıntıyla geçen hayatının sona ermek üzere olduğunu ve yeni bir hayata başlayacağı umudunu hissetti.

Haftalar birbirini kovaladı ve bu arada Veszprém Kalesi'nin burçlarında ve surlarındaki inşaatlarda çalışanlar her geçen gün yeni kale komutanını daha çok sevdiler. Uzaklardan gelen bu adam her şeyi denetliyordu, işler devam ederken sürekli ustaların arasındaydı. Bazen de kolunun altında siyah bir dosya ile, elinde cetvellerle bir şeyler yazıp çizerek yanındakilere talimatlar veriyordu. Eğer birisi işini zamanında bitirmezse ya da işini savsaklarsa o zaman bunu onaylamadığını belirtmek için başını sallıyordu ve elini o kişinin omzuna koyarak karşısındakine nerede hata

yaptığını ve bu hatasını ne şekilde telafi edebileceğini açıklardı uzun uzun. Öfkeli bağırsak çağrışlarını ya da yüksek sesle konuştuğunu kimse duymadı.

Günlük işler sona erdiğinde kaleyi baştan sona dolaşırdı ve sonra da şehre inip orayı da bir gezip dolaşırdı. Bazen geri dönüşte değirmene de uğrardı. Kısa süre içinde Kati'nin babasıyla iyi bir sohbet arkadaşı oldular ve ona her gelişinde, değirmenci şarap ikram ederdi. Kale komutanı hiçbir zaman makam ve mevki yönünden üstün olduğunu onlara hissettirmediydi oysa değirmen de piskoposluğun emrinde olduğu için bir bakıma onun denetimindeydi. O daha çok ihtiyar değirmenci ile eski bir dostla konuşur gibi oturup sohbet ederdi, değirmenin daha verimli çalışması için neler yapılabileceğini tartışırdı. Böyle sohbetler sırasında komutan çizdiği çalışmaları değirmencinin önüne serer, hesaplarını ona anlatmaya çalışır ve Bándi de elinde olmadan her seferinde onu büyük bir hayranlıkla dinlerdi. Büyük beyin önemle üzerinde durduğu konulardan birisi anlaşılan değirmendi. O zamanlarda kimi yerlerde yel değirmenleri de kullanılıyordu.

Faustus Verancsics kafasındakileri tam olarak değirmenciye açıklamakta çekiniyordu. Ona kalsa ana çarkı daha büyütmek gerekiyordu ve taşı da çarka yaklaştırmak daha iyi olacaktı ve bu arada hem sudan hem de rüzgârdan yararlanmanın yollarını da düşünmüştü. Onun hazırlamış olduğu plana göre yel değirmeninin çarkının arkaya doğru dönük kanatlarını rüzgâr da döndürebilirdi. Değirmenci yel değirmeni ile su değirmeni arasındaki benzerlikleri görünce bu işe akli yatmıştı. Öyle çok uzun yıllar sonra Verancsics'in el yazmaları incelenirken kale komutanının bu mükemmel bilim adamının hem suyun hem de rüzgârın hareket ettirme gücünü ne kadar önceden fark etmiş olduğunu hayranlıkla görmüşlerdi.

Son derece iyi niyetli olan değirmenci aslında cahil bir adamdı ve bu yüzden de soylu beyin bu planlarının detaylarını anlayamıyordu. Ama onun gibi birisini evinde ağırlamayı büyük bir onur olarak görüyordu ve kale komutanı değirmende yapılacak değişiklikleri ona açıklarken her şeyi anlamasa da mutlu bir şekilde başını sallıyordu gördüklerini onayladığını göstermek istercesine. Bazen Kati de gelip onların yanına oturur ve masa başında hararetili hararetili konuşan bu adamı gözlerini kocaman açarak dinlerdi. Ve siyah kadife pelerinli atlının sözleri bazen kanat bulur uçardı adeta bu değirmende. O her söylediğini yavaş yavaş ve tekrar tekrar anlatıyordu ve arada bir ıslıl ıslıl parlayan gözlerle genç kıza bakardı.

-Anladın mı ne dediğimi Kati? -diye sordu tatlı bir sesle.

-Sanırım. – dedi kekeleyerek genç kız ve masanın üzerindeki çizimlere baktı sanki bir şeyleri anlayacakmış gibi kızaran yüzünü adamın görmesin diye.

-Sanırım her söylediğinizi anladım efendim. Gördüğüm kadarıyla çok dahi birisiniz. Ama şu talihsiz dünyada bütün bunların bir kıymeti var mı ki? Kalede o kadar zahmet ederek çalıştınız ama üç gün sonra Türkler gelip hepsini yerle bir edecekler. Ve en güzel plan ya da en güzel düşünce neye yarar ki her gün soyguncuların, yağmacıların kol gezdiği böyle bir dünyada? –dediğinde kale komutanı bir dakika kadar düşündü sonra çenesini iki elinin içine alarak üzgün bir sesle:

-Haklı olabilirdin Kati, eğer bu dünya hakkında bildiklerimiz senin şu okulda öğrendiklerin kadar olsaydı, haklı olabilirdin ama diğer yandan yüzyıllardır insanların birbirileriyle savaştıklarını ve birbirilerini öldürdüklerini de biliyoruz. Kocaman imparatorluklar yok olup gittiler, tarihe karıştılar. Yunan, Roma, Mısır kültürleri de bundan nasibini aldı. Ve bütün bunlar olurken insanoğlunun atalarının zaten bildiklerini her seferinde yeniden keşfetmesi gerekmiştir. Ve yine de olan oluyor! Yok olup giden her imparatorluk, her kültür ardında bir şeyler bırakmıştır sonraki nesillere ve onlar da bu kalıntılardan bir şeyler öğrenerek kendileri ve gelecekleri için yeni icatlar yapmışlardır. Ve böylece bilim her geçen gün biraz daha zenginleşmiştir. –dedi.

-Evet! –dedi bunun üzerine alaylı bir sesle Kati.

-Büyükbabam zamanında insanlar birbirilerine okla yayla saldırırken şimdi topla tüfekle saldırıyorlar. Bize saldırarak olan Türklerin de duyduğuma göre tüfekleri varmış.

-Olsun! Eninde sonunda onlar da bir gün geri çekileceklerdir, hep burada kalmaları mümkün değil. Buradan da, başka yerlerden de geri gideceklerdir. Bu doğanın kanunu. –dedi alçak sesle kale komutanı:

-Bu arada tüfeklerde kullanılan baruttan da insanoğlu eninde sonunda iyi işler için yararlanacaktır mutlaka. Belki bunu bizler göremeyiz ama dünya eminim ki Sultan'ın muhteşem gücü ve ordusu hakkında tarih kitaplarından çok şeyler öğrenecektir daha sonraları...

-Bütün bunları biz göremeyecek olduktan sonra ne önemi var ki?! –dedi gülerek Kati ve:

-Benim sadece bir hayatım var... Ben bilmiyorum, imparatorlukları tanımıyorum ve onlarla bir işim de yok. Sizin için önemli olabilir ama bana bütün bunlar boş geliyor. Bana huzur, sağlık ve mutluluk gerek. –dedi.

Kale komutanı elini kızın koluna dokundurdu ve:

-Öyleyse o istediğin dünyayı kendin yarat! Dört duvar arasında! Başka bir şey yapamıyorsan bunu yapmayı bir dene. –dedi.

-Bu kadar korkunç olaylar olup biterken mi? Siz kalkmış değirmenler çیزیyorsunuz, su değirmenleri, yel değirmenleri yapmayı düşünüyorsunuz ama bu

arada dört bir tarafımızda yağmacılar, Türk akıncıları kol geziyor. Elimizde avucumuzda kalan son lokmamızı da bizden almaya çalışıyorlar. Çıkmadık bir canımız kalmış zaten, onlar her şeyi yok etmeye çalışırken ben nasıl mutlu ve huzurlu olabilirim ki?!

-Eğer benim bu çizimlerim, planlarım benden sonraki nesillere kalırsa onlar her şeyi yok etmiş olmazlar. Daha sonra dünyaya gelecek olanlar benim bu düşüncelerimi kullanarak bir şeyler yapabilirler. –dedi kale komutanı.

-Peki hiçbir şeyi düşünmemiş, sadece kendi sefil hayatını düşünmüş ve başkaları için hiçbir şey yapmamış olanlara ne kalacak?

-Şimdi en zor soruyu sormuş oldun. Ben buna şöyle diyebilirim: umut kalacaktır. Bir gün kötü bir gün iyi olan bu dünyada umut olmalı. Ancak ben bunun huzurlu ve mutlu bir hayat yaşamak isteyen onsekiz yaşındaki genç bir kız için ne demek olduğunu da iyi bilirim... Şimdi buralarda hâlâ huzur ve sükûnet var. Eğer bugünlerimizden daha kötü günler gelecekse onun haberini alacaksın Kati... Ama ben o zamana kadar bir şeyler bulurum...

-Beni kurtaracak çözüm mü?

-O da olabilir. Sen sadece bana güven yeter! Sana yardımcı olacağım. Buradan götüreceğim seni ya da başkasıyla göndereceğim! Endişelenme!

Kati bu sözleri duyunca masanın üzerine yayıldı, keyifli bir şekilde gerindi ve eliyle kale komutanının koluna dokundu.

-İyi de bunu neden yapacaksınız ki? –diye sordu korkuyla.

-Ben size hiçbir şey için söz vermedim ki?! Niye beni götüreceksiniz hem ben sizinle gelmem.

Bunu duyan kale komutanı güldü.

-Böyle bir şeyi nasıl düşünürsün. Bunun sözü bile olmaz. Yapacağımı söylediğim şey için de senden herhangi bir karşılık istemedim. Karşılıksız bir yardım yapmaktan söz ediyorum ben. Çünkü sen güzel, tatlı bir Macar kızsın ve bu nedenle sana yardım etmek istiyorum. Ve bunun için bana teşekkür etmen de gerekmez ayrıca.

Kati oturduğu yerden ayağa kalktı ve:

-Siz nasıl bir adamsınız böyle? Nasıl olup da buraya geldiniz? ...Başkası bir duysa sizi aklınızı kaybetmiş olduğunuzu söylerdi. –deyince kale komutanı:

-Olabilir. Ya da belki aklımı yeni bulmuşumdur. –dedi.

Kati ne diyeceğini bilmeden kale komutanının yüzüne baktı.

-Söylediklerinizin tek bir kelimesini dahi anlamadım efendim. –dedi titrek bir sesle ve:

-İyi de, peki o zaman benden ne istediniz? –diye sordu.

-Hiçbir şey. –diye cevap verdi ciddi bir şekilde kale komutanı.

-Ama inancım üzerine yemin ederim ki...- derken de sesini biraz daha yükseltti ve:

-Seni buradan kurtaracağım! Türklerden korumak için değil, isterse bin tane şeytan çıksın karşıma, seni buradan kurtaracağım. –dedi ve sonra da arkasını dönerek başka bir şey söylemeden allahısmarladık bile demeden değirmenin kapısını çarparak çıktı gitti.

*

Türklerle Macarlar arasındaki barış ondört yıl sürmüştü. Veszprémliher her ne kadar sürekli yeni bir Türk saldırısı olacağı korkusunu yaşamışlarsa da bu arada yavaş yavaş barış ve huzur dolu bir hayata alışmaya başlamışlardı artık. Değirmenler çalışıyordu, kasaplar da dükkanlarının kapılarını açmışlardı, kepenkler açılmıştı ve terziler de başlarını kaşıyacak vakit bulamayacak kadar iş alıyorlardı. Bir iki marangoz, çilingir ve çömlekçi de dükkanını açmış iş yapmaya başlamıştı. Hatta Hatvan sokağına bir kürkçü ile bir de ayakkabıcı dükkanı açılmıştı. Yukarıda, kalede ise kalenin burçlarını güçlendirme işleri devam ediyordu bütün hızıyla ve taş ustaları, duvarcılar, marangozlar, fıçı ustalarının oluşturduğu kalabalık bir inşaat işçi ve ustasından oluşan topluluk da kalenin bir köşesinde kendilerine kalacak bir yer bulmuşlar orada yatıp kalkar olmuşlardı. Bu arada üzerlerindeki giysiler paçavraya dönmüştü, ayaklarındaki ayakkabı ve çizmeler paralanmıştı ve aletleri de eskimişti. Daha önce barış zamanlarında olduğundan çok daha fazla iş düşüyordu şimdi herkese. Herkes çevresini toparlamaya, evini barkını düzeltmeye vermişti kendisini.

Bütün bunlar olup biterken bir gün Énekes amca da uzun zamandır kapalı duran mahzenin kapısını açmaya karar verdi. Gerçi kaledeki askerlerin içmeleri için bol miktarda şarap vardı ve yiyecek de alıyorlardı ama yine de yorucu bir iş günü sonrasında sıcak bir yaz akşamında serin bir meyhane masasında oturup şakalaşıp birkaç kaç kadeh içki içmeleri hoşlarına gitmişti. Şehirde oturanlar böyle zamanlarda akşamları bir araya gelip bir iki laf etmiş ve biraz efkar dağıtmış oluyorlardı. Tıpkı eski günlerdeki gibi.

Yaz bitmiş sonbahar gelmişti artık. Bir akşam geç vakitlerde katip Gergely de orada oturmuş, güzel bir kupadan keyifli bir şekilde şarabını yudumluyordu. Şehirdeki esnaf ve kalede görevli askerler de tam o sırada onun efendisi hakkında

konusuyorlardı kendi aralarında. Fazlasıyla tüketilen şarap adamların yüzlerinin iyice kızarmasına neden olmuştu, gözler de kıvılcımlar saçıyordu etrafına bakarken ve bir sürü içkili ve de heyecanlı erkek birbirinin sesini bastırmaya çalışarak konuşmak için adeta birbiriyle yarışlıyordu. Gergely ise masanın sonunda, köşesinde oturmuş sessizce onları izliyordu ve çeşitli meslek sahibi olan bu insanların onun efendisi hakkında neler bildiklerini de öğrenmiş oluyordu.

Gerçi kalede oturanlar, orada görev yapanlar elbette sadece kaledeki işler ve olaylar hakkında konuşabiliyorlardı. İnşaat işlerinden, marangozlardan, askerler ile komutanlar arasındaki sürtüşmelerden ama en çok daha kızlardan söz ediliyordu. Kaldı her ne kadar bugünlerde yeni yeni kendilerini toparlayıp hayata dönen bu şehirde kuşatmadan sonra buradaki kızların sayısı oldukça azalmıştı.

-Hey, Gergely! Neyin var senin?-diye sordu fıçı ustası.

-Efendinin yanında dururken su değirmenlerinin inceliklerini de öğrendin mi bari? -diye takıldı.

Delikanlı bu sözleri bir şaka olarak düşündü ve üzerinde durmadı.

-Eğer işimden arta kalan zamanda fazla vaktim olsa onu da seve seve öğrenirdim. -deyince laf atan adam sataşmaya devam ederek:

-Ama efendinin başka şeylerle ilgilenecek zamanı var. -dedi sırtarak.

-Diyorlar ki değirmencin evinden pek çıkmıyormuş son günlerde. -diye konuştu ama delikanlı hala soğukkanlılığını koruyordu. Sadece:

-Kale komutanımız o kadar çok şeyle ilgileniyor ki bir insanın bunların hepsini aklında tutması kolay değil. Gece yaralarına kadar odasında çizim masasının üzerinde çalıştığını biliyorum. Hatta orada su değirmeninin çarkıyla ilgili çizimlerini de gördüm. -dedi.

Pantolonunun paçaları kirden yağlanmış ve içkiyi fazla kaçırdığı da her halinden belli olan yaşlı eski askerlerden birisi neşeli bir şekilde ve biraz da alaylı bir tarzda:

-Peki değirmenin çarkının yanına sarışın bir güzelin resmini de çizmiş mi ki? -diye sorunca Gergely'in yüzü birden asılıverdi.

-Onu görmedim. -dedi sükûnetini korumaya çalışarak.

-Ama azizim eğer çok isterseniz o zaman gidince komutanımıza, beyimize meyhanede neler sorulduğunu seve seve anlatırım, siz de sonra cevabınızı alırsınız! -deyince bıyıklı, bıçkın görünümlü gencin yüzü aniden asıldı.

-İyi de oğlum, ne diye lafımı bu kadar ciddiye alıyorsun ki ? Sadece şaka yapmak istemiştım. Bunu sen de biliyorsun pekala. Hem ben neredeyse senin baban yaşımda bir adamım! Sonra, biraz da kafam dumanlı, biliyor muyum ben ne dediğimi sanki!

-Saçmaladığını görüyorum. -dedi yerinden kalkan ve eliyle adamın omzuna dostça dokunan Gergely ve ardından da:

-Peki István amca, hadi hepsini unutalım. -dedi.

-Evet, bu artık akli başında bir konuşma! -dedi bundan büyük bir olay çıkacağından korkmaya başlamış olan ihtiyar fıçı ustası. Ardından da havayı yumuşatmak düşüncesiyle:

-Hadi beyler, içelim! -dedi.

Bu sözler üzerine boşalan kadehler dolduruldu ve havaya kaldırılan kadehlerin sesine karıştı gitti adamların konuşmalarının ve gülüşlerinin sesleri. Gergely de yerine oturdu ve sessizce içkisini içmeyi sürdürdü. Bir süre sonra kalkıp gitmeye hazırlandı ki tam o sırada başka bir masada büyük kahkahalar arasından kalabalığın yine Verancsics adından söz ettiğini duydu. Yerinden kalkıp her hallerinden çok eğlendikleri belli olan bu masadakilerin yanına oturdu. Dikkatli bir şekilde etrafındaki adamları incelemeye başladı ve dikkatini onların ne konuştuklarına verdi. Bu masada oturanların büyük çoğunluğu askerdi ama aralarında bir iki tane duvar işçisi ve esnaf da vardı. Aslında bu sohbeti yönlendiren kişi kısa bir süre önce buraya gelen ve Hosszú sokağında bir ayakkabı dükkanı açmış olan sırtında küçük bir kamburu bulunan adamdı. Soluk benizli, bir deri bir kemik kalmış bu adamın gözleri sanki sefaletin verdiği bir fesatlıkla yerinde duramıyordu konuşurken, siyah saçları da alnına düşmüştü.

-Askermiş! Kale komutanıymış! -derken alaylı bir şekilde gülüyordu içinin çirkinliği yüzüne vurmuş bu adam.

-Kılıcını eline alıp savaşağı yerde tutmuş bütün gün bir masanın başına geçmiş akşama kadar çiziyormuş. Eğer onun dinî bütün bir hristiyan olduğunu bilmesem inanır ki şeytanla işbirliği yaptığını düşünürüm. O kâğıtlara neler çizdiğini kim bilebilir ki?! .. Kale komutanı beyimiz...Bütün vaktini şehirde gezerek ve kızlarla sohbet ederek geçiriyor!Hele bir de onunla konuşanı var ya... işte onu aslında ateşte yakmak gerek.

İleri geri konuşan bu kamburlu adamın yanında oturan garip kılıklı bir genç vardı. En belirgin özelliğı ise ne sakalı ne de bıyığı yoktu bu gencin. Hatta başında saç da yoktu ya da eskiden varmış da sonra tepesinde bir tutam kalmış gibi garip bir

görünüü vardı. İçkiyi fazla kaçırdığı her halinden iyice belli olan kambur adama eğilerek:

-Daha dikkatli olun ustam! Masanın sonunda oturanlardan birisi onun katibi. Ona göre! –dedi ama sarhoş adam için bu küçük uyarı tam tersi bir etki yaptı ve ateşe körükle gitmek istercesine konuşmaya devam etti.

Gergely bir şey demedi ona. O daha çok adamın yanibaşında oturan ve onu uyaran bu garip görünüşlü, tuhaf davranışlı genci izliyordu. Bu adamı daha evvel bir yerde gördüğü aklına geldi. Evet, kalede görmüştü. Kaldığı yerin yakınlarında karşılaşmıştı onunla hatta bir iki kere de değirmenden geri dönüşünde görmüştü onu. O zaman hiç orali olmamıştı ama şimdi bu toplulukta onu dikkatle incelemeye başladı.

Kambur olan adam hâlâ konuşuyordu ve onun söylediği her alaylı sözün arkasından büyük bir kakhaha kopuyordu masada.

-Kadifelere bürünmüş bir kale komutanı! –dedi sonra da yine alay etmeye devam etti.

-Veszprém’e göndermeden evvel iyi ki pamuklara sarıp sarmalamamışlar. Bir sürü halı, bir sürü resim ve bir de bilim! İlgilendiği tek şey bunlar. Oysa burada sağlam, güçlü kuvvetli bir adama ve eli kılıç tutan bir erkeğe ihtiyaç var! İcatlar peşinde koşan bir adamı ne yapalım biz?Bilmek istediğim bir şey daha var. Acaba her geçen gün biraz daha yaklaşan Türklere karşı ne icat edecek?Yoksa Türkler kaleye saldırdıklarında kaleden nasıl uçup kaçacağını mı araştırıyor dersiniz? Belki de buradan uçarak kaçmayı düşünüyordur!...

Bu sözler üzerine kendine hakim olabilmek için Gergely de bir kadeh içkiyi bir dikişte bitirdi. Sonra da sonu tehlikeli bu konuşmaya bir son vermek için, uyarmak için konuşmaya başladı:

-Bir ayakkabı ustasının ne zamandan beri askeri konularda bu uzmanlaştığını bilemiyorum. –dedi ve ardından oturduğu yerden ayağa kalkarak onun anlamlı konuşmasından bir felaketi sezinleyip oturduğu yerde iyice büzüşüp kalan kambur ayakkabıcının gözlerinin içine baka baka konuşmasını sürdürdü:

-Ama sırayla gidelim isterseniz, muhterem beyimizin sözlerini şöyle bir ele alalım! Kadifelere bürünmüş bir kale komutanı dedi, burada güçlü kuvvetli adama ihtiyaç var, eli kılıç tutmasını bilen erkeğe ihtiyaç var, kızların peşinde dolaşıp duran biri gerekmiyor, hatta şeytana uyup boş boş işler yapıyor gibi imalarda bulundunuz... O zaman hele bana bir kulak verin beyler! –dedi ve eliyle öyle sert bir darbe indirdi ki masaya üzerindeki bütün içki kadehleri devrilip boşaldı.

-Kamburu yüzünden içindeki fesatlık yüzüne de yansımış olan bu ayakkabıcının sağlıklı, boylu poslu her erkeğe karşı büyük bir nefret beslediğini biliyorum, ama şimdi o kamburunuza dua edin yoksa sizin suratınızı paramparça eder, sizi de bir güzel benzetirdim söylediğiniz o çirkin sözleriniz yüzünden!...Kafanızı kırmak gerek aslında...

Masanın etrafında oturan ve saatlerdir yüksek sesle naralar atarak gülüp eğlenen adamlar bu sözler üzerine birdenbire dilini yutmuş gibi sustular. Kamburlu adam da köse gencin sırtını kendisine adeta siper ederek gizlenmeye çalıştı. O ise elindeki içkisini sakın sakın sanki hiçbir şey olmamış gibi yudumlamaya devam ediyordu. Köse genç Gergely' e dönerek:

-Tamam, tamam sen haklısın katip efendi! Ustamız lafın nereye varacağını düşünemedi, patavatsızlık etti. Ama gördüğün gibi içkiyi biraz fazla kaçırmış, sen onun kusuruna bakma! Senin de buyurduğun gibi kendi sağlığı yerinde olmayan ya da bir kusuru, bir eksiği olan başkalarının halini anlamaz, onları kıskanır. Yüreği acı doludur, fesatlık olur içinde, o nedenle de iyiyi doğruyu birbirinden ayıramaz pek. Ama sen de kabul edersin herhalde, işin aslı şu ki komutanımız çizimleriyle ilgilendiği kadar askerleriyle ilgilenmiyor. Öyle değil mi? -dedi sakın bir sesle gerilen ortamı yatıştırmak istercesine.

-Askerlerin disiplinini sağlamak komutanların görevidir, kale komutanının değil. -dedi Gergely.

-Kale komutanımız sizin anlayamayacağınız kadar büyük işlerle uğraşüyor. Bizim kale komutanımız, bilmek isterseniz eğer gece yarılarna kadar ister barış ister savaş olsun insanların hayatlarını kolaylaştıracak, insanların kaderini değiştirecek araştırmalar üzerinde çalışıyor... Ve şu talihsiz, haddini ve kendini bilmez... -diyerek eliyle kambur ayakkabıcıyı işaret ederek:

-Şu haddini bilmeyen adam bir gün gidip de bir iki saat onun nasıl çalıştığını kendi gözleriyle bir görseydi, kale komutanımızın iki ayrı üniversiteden mezun olduğunu ve işinin ehli birisi olduğunu anlardı belki. O zaman da burada kafayı bulmuş, zil zurna sarhoş olmuş bu adamları güldüreceğim diyerek zırvalamazdı. -dedi.

Masada oturanlar da, meyhanede bulunanlar da hep bir ağızdan susmuşlardı.

-Ne demek istiyorsunuz efendim? -diye sorma cesareti gösterdi Orbán Puha, köse delikanlı.

Gergely'nin, de aslında oradakilerden pek farklı değildi durumu, içkiyi o da fazla kaçırdığından yeniden masaya bir yumruk indirerek:

-Ne demek mi istiyorum?! Buraya toplanmış böyle sözleri hiç hak etmediği halde kale komutanımızla alay ediyorsunuz. İçkinin de etkisiyle ağzınızdan çıkan kulağınız duymuyor, üstelik kılıç kullanmaktan daha büyük marifetlerin olduğunu anlayacak kadar kafanız da çalışmıyor. Bunu kavrayabilecek kadar aklınız ve zekanız olsa, senin usta, senin alay ettiğin o adam bu sözlerinin her birinin hesabını sana sorabilir diye düşünmüyor musun? Ama diğer taraftan merakınızı gidermek için söylüyorum. Benim kale komutanım eğer isterse uçmasını da bilir. Onun kafası iyi ve güzel şeylere çalışır, sizinki gibi fitne fesatlık peşinde değildir aklı...-deyince ihtiyar fiçı ustası söze karışarak:

-Yook, o kadar da değil oğlum, -dedi ve kamburu işaret ederek:

-Şimdiye kadar söylediklerinin bir anlamı vardı ama burada dur bakalım! Ve şu ağzından çıkan kulağı duymayan bu kambur ustanın da ağzının payını verdin, iyi güzel ama şimdi artık işin ucu bize dokunmaya başladı. Kale komutanını, efendini korumak için bile olsa aptallık edip de sonradan pişman olacağın şeyler söyleme! -dedi.

Gergely alnını sıvazladı. Birden kendisinin de detaylarını fazla bilmediği bir konuda bu kadar çok kale komutanını korumak düşüncesine kendisini fena kaptırmıştı ve bu arada meyhanedeki bu insanların diline düşmemesi gereken konulardan da söz etmişti istemeden de olsa.

Şöyle bir silkindikten sonra kadehini eline alıp son yudumunu da kafasına dikti ve gülümseyerek masadakilere selam verdikten sonra hızla oradan uzaklaşırken:

-Boş laf boş lafı getirir. -dedi fiçı ustasına dönerek.

-Sanki siz bana kalkıp biz taşları gümüş olan bir dağı bulduk dediniz de ben de bunun üzerine kalkıp size misillime olsun diye köyümüzün arkasında kalan dağda her gün altın kayalara tırmandığımı söyledim. ..

Yüksek sesle gülüşmeler duyuldu ve ondan sonra herkes biraz daha rahatlamış bir halde yeniden elindeki içkisini yudumlamaya koyuldu.

Bu arada içeridekilerden hiç kimse genç katibin, Gergely'in sessizce kapıdan çıkıp gittiğini ve yukarı, kaleye doğru hızla yürüdüğünü fark etmedi bile. Ama Gergely'in de farkına varmadığı bir şey vardı. Kel kafalı, köse sakallı, tuhaf görünüşlü delikanlının karanlıkta ardından onu adım adım takip ettiğini fark etmemişti.

*

Bu olaydan birkaç gün sonra katip Gergely Kale komutanının odasından fazla uzakta

olmayan odasında yazıların üzerine eğilmiş bir şeyler yazıyordu bir yandan da düşünüyordu. Öğleden öncesinde Kale komutanının alelacele söylediği sözleri usturuplu bir dille, güzel bir ağızla kâğıda döküyordu.

Bu yazıların arasında Viyana'daki askeri konseye hitaben yazılmış bir rapor, Györ'deki başkale komutanına yazılmış bir mektup da vardı. Bir de yazılanlardan katibin kendisinin de pek bir şey anlamadığı bir iki tane tuhaf not da yer alıyordu yazıların içinde. Bu yazıları kale komutanı genellikle gece yaptığı çalışmaları sırasında not alıyordu ve içinde bir sürü kimya, fizik terimleri de vardı, çizimler, sayılar vardı. Bütün bunlar hazırlanmakta olan bir kitabın taslağı gibi geldi delikanlıya.

Bunları temize çekip komutana götürdüğünde kale komutanı bu yazıların her birini tam o sırada önündeki çizim masasında duran bir takım taslak ve çizimlere ekliyordu. Gergely kaç gündür için için kendini yiyip bitiriyordu. Tam olarak ne olduğunu bilmediği bir konuda meyhanede söyledikleri yüzünden huzursuz olmuştu. Sonunda ne olursa olsun sonucunu göze alarak bu olayı kale komutanına anlatmaya karar verdi.

O gün yazıları temize çekip kaleme aldıktan sonra okuması için kale komutanına götürdüğünde komutan yazıları okurken o da sabırsızlıktan bir sağ bir sol ayağına yaslanıp yerinde kıpırdanıp durdu. Sonra Faustus Verancsics, imzalanacak olan bir iki yazının altını imzalayınca Gergely de onları hemen onun gözleri önünde özenle mühürledi. Ama delikanlı işi bittiği halde adamın karşısında dikilmeye devam ediyordu. Bunu gören kale komutanı katibine dönerek:

-Hazırız değil mi? Yoksa bana söylemek istediğin başka bir şey mi var? –diye sordu sevecen bir sesle.

-Evet efendim! Şey, yani ...-diye kekeleyerek konuşmaya çalıştı katip.

-Konuşsana evladım! –dedi onu cesaretlendirmek istercesine kale komutanı.

-Ben seni bildiğini söylemekten çekinmeyen birisi olarak bilirim. Hadi anlat, söyle ne oldu?

-Evet ama şu anda anlatmam gerekenleri, bildiklerimi size anlatmak yerine bir an evvel buradan çıkıp gitmek isterim efendim. Eğer elimde olsaydı elbette...

-Ama böyle olmaz ki! O halde konuş, emrediyorum! –dedi yüzü ciddileşen adam.

-Anlatmakta bu kadar zorlanıyorsan mutlaka çok önemli bir şey olmalı söyleyeceğin şey.

-Komutanım, buraya şunun için geldim, efendim...Peki anlattıktan sonra kafamı kırdıracağınızı da bilsem bildiklerimi yani olup bitenleri size anlatacağım.

Ben aptal, boş boş konuşan bir serseriyim efendim. Ben size layık biri değilim. –deyince kale komutanı Verancsics sakın ve rahat bir yüz ifadesiyle ona dönerek:

-Kendine haksızlık etme! Bunun sana bir yardımı da olmaz ayrıca. Ama hatasını bu şekilde değerlendirebilen bence serseri değildir, aklı başında yetişkin bir erkektir bana göre. Ne yaptığını anlat hele, ben de bileyim şunu! –dedi.

Gergely bunun üzerine yavaş yavaş, ama tutuk tutuk konuşarak meyhanede olup biten her şeyi aynen olduğu gibi kale komutanına aktardı.

Kale komutanı bu duyduklarına kızmaktan ziyade şaşkınlıkla onu dinledi ve sonra da biraz düşünceli bir şekilde:

-Sadece şunu bilmek istiyorum. Bu adamlar benimle ilgili bu kadar çok şeyi kimden, nereden ve nasıl öğrenmiş olabilirler! –dedi.

-Efendim sizin odanıza benden başka diğer komutanlar, askerler de girip çıkıyor zaman zaman. –deyiverdi katip kendini tutamayarak. Ardından da:

-Ve buradaki bir sürü çizimi benim kadar onlar da görüyorlar. Ama siz onların kusuruna bakmayın ne olur efendim! O akşam orada konuşanların her biri sarhoş, mutsuz insanlardı. Kendi aralarında eğleniyorlardı akılları sıra. Sizin ne kadar okumuş, bilgili bir insan olduğunuzu nereden bilebilirler ki? Burada tek suçlu varsa o da benim. Ayrıntılarını bilmediğim hatta ne olduğunu anlamadığım konuda kendimi tutamadım, patavatsızlık edip konuştum. –dedi.

Verancsics bu konuşmadan yorulmuş, biraz da canı sıkılmış olduğu için sadece ‘bu kadar yeter’ demek istercesine eliyle işaret etti. Ardından da:

-Yok canım, ne diye kızayım! Kimsenin bir kusuru yok bunda. Hem ben alıştım artık. Her gittiğim yerde benimle böyle alay ederler. Neticede hep aynı şey olur. Ne yaptığını bilmediklerinde ya da yaptığını anlayamadıklarında insanlar nerede olursa olsun birisine deli gözüyle bakarlar. Delilik, saçmalık olarak görürler yapılanı. –dedi bezgin bir sesle.

-Yani şimdi onları cezalandırmayacak mısınız? –diye sordu içi biraz rahatlamış olan katip.

-Kendi gücümü sefil bir ayakkabıcı ile kendini bilmez birkaç serseri sarhoşu cezalandırarak mı göstereceğim insanlara? Ama eğer disiplin bozacak bir şey yapmış olsalardı o zaman durum değişirdi! Ama söyledikleri sözler yüzünden onlarla muhatap olarak kendimi küçük düşüremem. Ayrıca benimle ilgili söylediklerine gelince. Belki de onlar haklıdır. Benim gibi bir kale komutanı görülmüş müdür başka yerde? –dedi gülerek kendi kendine.

-Kaleyi, surları denetleyeceği yerde bütün gün odasına kapanıp bir şeyler çizip duran bir kale komutanı. Olacak şey mi? Ama o kızla ilgili söyledikleri yüzünden bir

iki sopayı hak ediyorlar sanırım. Çünkü o kız bir azize kadar temiz ve masum. Ben de onu kendi kızım gibi seviyorum. Ama bu böyle de olsa yine bu sevgim kızı zarar verir ve de verecek anladığım kadarıyla...Hem sonra...yıllardan beri hep savaştan savaşa koşmuş bir asker biraz rahatlayıp meyhanede bir iki kadeh bir şeyler için başka neden konuşur ki zaten? ... Ama yine de bir konuyu hâlâ anlayabilmiş değilim oğlum! Bu sarhoşların söylediklerine tepkisiz kalmayıp komutanına arka çıkmanı anlıyorum ve bunu ayrıca takdir ediyorum. Ve kendin de söyledin, sen de biraz fazla içmişsin. İyi ama sen bu uçma işini nereden biliyorsun ben bunu anlamıyorum?! Sonuçta biz bu konuyu seninle hiç konuşmamıştık ki!

-Hatırlarsanız efendim, bir gün sabah odanın temizliğini bana yaptırmıştınız. Ve o sırada tahtanın üzerinde gece çizdiğiniz bir şey dikkatimi çekti. Bir ama çizmişsiniz, dört ipile bağlanmış aşağı doğru sarkıyordu kalenin burcundan.

-Şimdi anlıyorum. –dedi gülümseyerek Verancsics.

-İyi ama o sadece bir denemeydi, karalamaydı. Sadece bir düşünce ciddi bir boyutu yok henüz, aklımdan geçeni çizmeye çalışmıştım...

-Evet, ben de öyle olduğunu düşünüyorum. –dedi katip.

-Ama yine de o aptal bunak adam uçmaktan söz edince benim de kan beynime sıçradı. Ve sonra da... –dedi ama sesi kısıldı.

-Evet, sonra? –diye sordu meraklanan kale komutanı.

-Şey efendim, sonra ben düşündüm de, bu makine yapıldığı zaman onu Türkler kaleye saldırdıklarında kullanabiliriz... yani kaçmak için.

-Seni anlamıyorum. –dedi kale komutanı.

-Eğer Türkler kaleyi her taraftan kuşatırlarsa ve kalenin ana çıkış kapısını da ele geçirip orayı açarlarsa o zaman bu kaleden tek bir canlı varlık dahi dışarı çıkamaz.

-Eee, yani sen şimdi benim, kale komutanının öyle bir durumda buradan öyle kaçmak istediğimi mi düşündün?!

-Uçan adamın yanbaşında bir kale kulesi, bir burç yer alıyordu...

-Benim araştırmalarım ile kendi kafadaki düşünceleri birleştirmişsin oğlum. Bunların hepsi bir hayal şimdilik. Ama için rahat olsun, Türkler gelirse, gelip de kaleyi kuşatırsa emin ol ki Kale komutanı olarak burada kalacağım. –dedi sesini kısarak.

-Ama öyle bir durumda olur da sen buradan gitmek istersen senin zamanında buradan gitmene izin veririm. Ayrıca bunu yapmamın bir başka nedeni olur. Bunu

senin için değil de daha çok meyhanede şu sarhoşların dillerine doladıkları o sarışın kız için yaparım. Ama elbette sen de bana ona eşlik edeceğine, onu koruyacağına ve Pápa'ya varana kadar onunla birlikte olacağına söz vereceksin. Ya da ondan sonrasında, o ne zamana kadar isterse...

-Peki ya sizin planınız? Uçan adam ne olacak?-diye sordu katip.

-O plan şimdilik kaldığı yerde kalacak. Üzerinde düşünüp onu biraz daha geliştirebiliriz. Ve belki bir gün gerçek olur. Ya bu haliyle ya da başka bir şekilde. –dedikten sonra Kale komutanı düşünceli bir şekilde yerinden kalktı ve yuvarlak pencereye yaklaşarak her iki kanadını da açtı. O sırada, dışarıda Benedek tepelerinin yamaçlarından havalanan bir kuş uçup geçti ardına kadar açık camın önünden.

-Görüyor musun? –dedi kendinden geçmişcesine ve fısıldayarak komutan:

-Şu kuşa bak! Onların bildiğini bizim de bilmemiz gerek, onlar uçabiliyorsa biz de uçabilmeliyiz! Sonuçta sadece bir hesap işim hepsi. –dedi.

-Sizi anlayamadım efendim!

-O zaman beni iyice dinle! –dedi kale komutanı ve katibine oturması için bir koltuğu işaret etti.

-Uçma işini halletmek için uzun uzun kuşları inceledim. ...Nasıl uçtuklarını çözdüm sayılır ama bizim uçabilmemiz için bize makinalar gerek. Sözünü ettiğim makinalar nasıl yapılır bilmiyorum ama öyle bir şey lazım. Belki bir gün onları da keşfeden çıkar. .. Ancak bu konuda az da olsa şimdi de birşeyler biliyoruz aslında. Ben senin yerinde olsam şöyle yazardım: "Bir dikdörtgen kumaşı eğer dört tane çıtayla iyice gerersek ve dört köşesine de birer ip bağlarsak o zaman bununla bir insan bir kuleden ya da bir burçtan aşağı rahatlıkla uçup inebilir. Çünkü rüzgâr olmasa bile düşüşe geçince ağırlık yardım eder uçmaya ve rüzgârı arkasına alan yelkenler gibi kişi rahat bir şekilde yere inebilir. Bu yelken görevi görece kumaşı elbette insanın ağırlığına göre ayarlamak gerekir." Tabii bu uçmak değil oğlum, bu sadece aşağı iniş. Ama bunu esas alarak bir çok deneme yapılabilir. Çünkü ben insanoğlunun bir gün kesinlikle uçağına inanıyorum.

Gergely bu sözleri sanki büyülenmiş gibi dinledi.

-O zaman belki ben Benedek tepesindeki Türk mezarlığının oradan kendimi aşağıya doğru bırakırsam bir sorun yaşamadan yere inebilirim...

-Olabilir oğlum. Ama şimdilik sakın denemeye kalkışma! İnsan hayatı kıymetlidir. Şimdilik her şey sadece bir plan olarak kalsın olur mu?

-Ama ne olur bir kez bile olsa izin verin de bir deneyeyim efendim! ...

-Tabii, neden olmasın. İşe öncelikle Séd nehri kıyısı ile kale surları arasındaki

mesafeyi ölçmekle başlayabilirsiniz...Ondan sonra düşünürüz...

Ama ondan sonra buna da sıra gelmedi. Haberciler her seferinde Türklerle ilgili daha kötü haberleri getiriyorlardı. Ama Türkler başlattıkları büyük seferden hiç kimsenin haberi yoktu. Ancak bu olaylar öncesinde saldırılar da yapılıyordu ve bunların ardından da kötü haberler gelince insanların morali bozuluyordu. Genç katibin işi de başından aşkındı. Her gün bir sürü olayı rapor etmesi gerekiyordu.

Kendisi de defalarca kaleden çıkıp yakınlardaki köyleri dolaşmıştı haber toplamak için. Ve bir akşam, eve gelirken hayretler içinde kaldı, gördüğüne inanamıyordu. O olaylı gecede meyhanede dikkatini çeken kel kafalı, köse genç de onun aceleyle kaleye dönmeye çalıştığı yoldan gelerek, tıpkı onun gibi, o da Öskü yönünden gelerek onu takip ediyordu.

Gergely gerçeklerle yüzleşmeyi severdi. Ve bu nedenle gövdesi genişçe bir ağacın arkasına gizlendi ve ondan yaklaşık iki ya da üç yüz adım arkadan hızla gelen genci beklemeye başladı. Orbán Puha tam onun bulunduğu ağaca yaklaşınca aniden önüne fırladı ve:

-Hey anlat bakalım sen bu saatte, burada ne arıyorsun? -diye sordu bağıarak.

-Bunu aynen sana ben de sorabilirim. -dedi küstah bir tavırla kel kafalı, köse genç.

-Evet ama ben sana cevap verebilirim. -dedi katip. Ardından kendinden emin bir edayla:

-Çok merak ediyorsundur diye söylüyorum. Ben bu saatte burada bir emir üzerine bulunuyorum. Kaleye bağlı olan köylerin birçoğu bu yılki üründen getirmeleri gereken şarabı bize getirmedikleri için onlarla görüşmeye gitmiştim.

-Ben ise. -derken alaylı alaylı gülüyordu Orbán Puha.

-Ben de tıpkı senin gibi Öskü'ye gitmiştim, akrabalarımı, çünkü senin de söylediğin gibi kalede yeni şarap pek bulunmuyor.

-Geçen yıla kıyasla bu yıl en azından altı kat daha fazla yeni şarap var şu anda kalede. -dedi öfkesini bastıramayan delikanlı yalanını yüzüne vurmak istercesine.

-Ama kimbilir, belki de sana fazlasını kaldıramayacağını düşünüp az veriyorlardır. -dedi.

-Olabilir. -dedi aslında omuzda taşınacak büyüklükte olan ama kolunun altında taşıdığı küçük şarap fıçısını yukarı kaldırarak kel kafalı oğlan. Sonra da:

-Onun için gidip akrabalarımın biraz yedek şarap aldım. -dedi pis pis sıratarak.

-Şu akrabalarının adlarını bana da söyler misin?

-Yok ya... söyleyeyim de sonra da sen ve arkadaşların gidip onları sömürün değil mi? -dedi kızmaya başladığı anlaşılan kel kafalı genç.

-Hem ayrıca sen kim oluyorsun da burada durmuş bana soru soruyorsun, beni sorguluyorsun? Ben inşaat amelesiyim. Kale savunmasında görev alan bir asker değilim. Bana güvenlik bahanesiyle soru filan soramazsın sen. –dedi kibirli ve küstah bir tavırla.

-Öyle mi? O zaman yolun açık olsun! –dedi baştan sona onu iyice bir süzerek Gergely.

-Niye beraber gitmiyoruz. Nasıl olsa aynı yere gitmiyor muyuz?

-Sanmıyorum. Ayrıca aynı yolda yürüyen insanların aynı şekilde düşündükleri ne malum? –dedi üzerine basa basa Gergely.

-Seninle yürümektense seve seve tek başıma yürürüm. –dedi ve bu garip tavırlı genç adamı önden gönderdi. Kendisi biraz daha bekledi olduğu yerde ve on dakika sonra Veszprém'e doğru yoluna devam etti.

Bu olaydan bir iki sonra sonbahar da gelmişti oralara. Bakony rüzgârı etkisini hissettirmeye başlamıştı hemen iyi kötü onarım görmüş eski Veszprém Kalesi'nin ve evlerinin içinde. Dışarıda ise ayakta kalmış birkaç ağaçtaki yazın izlerini taşıyan yapraklar da rüzgarın etkisiyle düşmüştü dallarından.

Komşu kalelerden iyi haberler geliyordu. Türkler de sevmiyorlardı bu rüzgârlı, soğuk havaları. Onun için böyle zamanlarda Türk askerleri yeni bir kaleye saldırmaktansa ellerinde bulunan kalelerin surları arasına çekilmeyi daha uygun buluyorlardı. Veszprém Kalesi komutanı bütün gecelerini alan işiyle ve günlük görevleriyle ilgilenmekten başka fırsat buldukça uzun uzun yürüyüşler yapmayı seviyordu. Böyle zamanlarda o meşhur kadife pelerinini sırtına geçirir ve öğleden sonrası yürüyüşlerine çıkardı.

Ayakları bu sefer de onu kendiliğinden dere kenarındaki değirmenin oraya doğru sürüklemişti ama son anda meyhanede kale halkının katibi Gergely'e söyledikleri o aptalca sözler aklına gelince adımlarını hızlandırıp başka bir yöne doğru yürüdü. Konuşulanların bir aptallık ve de yalan olduğunu gayet iyi biliyordu ama yine de boş boş konuşan kendini bilmez adamların diline düşmek, onlara dedikodu için fırsat vermek istemiyordu ve bu yüzden yoluna Séd kıyısından

yürüyerek devam etti. Benedek tepelerine doğru yaklaşınca oradaki kocaman kayalıklara takıldı bakışları ve kendi kendine gülümsedi.

Katibi Gergely buradan atlamak istiyordu, onun şimdiye kadar hiç denemediği o atlama kanatlarını kullanarak. Bir düşündü sonra da neden olmasın' dedi içinden. ...Ama böyle bir riski göze alabilirdi? ... Bunları düşünüyordu bir yandan da sakalını sıvazlıyordu Benedek tepesindeki kayalıkların altında duran kale komutanı. Belki

hayati bir tehlike söz konusu olursa o zaman denenebilirdi. Ama bu günlerde Türkler saldırıya geçmez, bu taraflara gelmezlerdi. Ayrıca zaten kış kapıda. Her tarafı bir süre sonra kırağı, kar ve buz kaplayacak nasıl olsa. İnsanlar evlerine çekilecekler, sokaklarda dolaşan kalmayacaktı o zaman. Ondan sonra sert esen Bakony rüzgârı geçit vermeyen, yolları kapayan karları her tarafa savurmaya başlayınca ortalıkta ne insan ne de hayvan kalmayacaktı yine. Böyle zamanlarda ne Türk saldırılarından ne de baskınlardan korkmaya gerek yoktu.

Kale komutanı bunları düşünerek kendi kendini teselli etmeye çalıştı. Kaldı ki kendisi artık resmi görevi gereği yaptığı işi de sevmiyordu eskiden olduğu gibi. O yüzden de sürekli olarak aslında bu son derece saygın ancak onun için büyük bir sorun olan bu işinden ne zaman kurtulacağını düşünür olmuştu. İmparator Rudolf' a tacını Verancsics'in dayısı giydirmişti, ve o da Faustus Verancsics'e kendisini sarayında sekreter olarak görmekten memnuniyet duyacağını daha önceki mektubunda yazmıştı. İlkbaharda giderim diye düşünüyordu Verancsics. Hem sonra kimbilir kader onu nereye sürüklerdi? Bir an evvel uygulamaya koymak için can attığı bir sürü fikir vardı kafasında.

Aslında kendi halinde bir adamdı. Öyle çok arkadaşı yoktu, tanıdıkları da tek tüktü. Hatta bir ara papaz olmayı bile düşünmüştü. Sonuçta kader ona çok zalim bir oyun oynamıştı. Bu kadar masum ve bir o kadar da güzel bir duyguyu dile getiremiyordu, soylu olmadığı için değirmencinin kızıyla bir araya gelmesine kader izin vermiyordu. Belki bir manastıra kapanınca yüreğindeki fırtınaları dindirecek biraz huzur bulacağını düşünüyordu.

Kaleye dönene kadar hava kararmış, epey geç olmuştu. Akşamın ilerleyen saatlerinde yine de kalenin bütün surlarını baştan sona gezip dolaştı, denetledi, nöbetçilerin raporlarını aldı. Evine döndüğünde içeride sadece katibi, Gergely'i buldu. Genç katip dikkatini tamamen yazdığı yazılara vermişti onun için de onun gelişini fark etmedi bile. Verancsics akşam yemeğini yedi sonra da çalışma masasına geçip öğleden önce üzerinde uzun uzun çalıştığı bir çizimi dikkatle incelemeye başladı. Dışarıda tehlike çanları çalmaya başladığında ve surlardaki nöbetçiler de sırayla tehlike işaretini vermek için borularını çalmaya başlayınca kale komutanı daldığı derin düşüncelerinden uzaklaşmak zorunda kaldı.

Kale komutanı akşam olduğu için üzerini değiştirmişti onun için de bu tehlike alarmını duyar duymaz üzerini değiştirmeden olduğu gibi dışarı fırladı. Kale avlusuna çıktı ama o sırada katibi Gergely'in yerinde olmadığını fark etmemişti bile. Kale avlusunda toplanmış olan veya burçlarda bulunan insanlar yataklarından fırlamış oldukları gibi oraya gelmişlerdi. Hepsi panik içindeydiler. Askerlerin kimisi uykulu kimisi ise içkiliydi, sağa sola koşuşturuyorlardı. Verancsics komutanlardan birisinden olayı öğrenmek için rapor istediğinde anlaşıldı ki kimse bu gürültü patırtının gerçek sebebini bilmiyordu.

Sonra birden bire her şey anlaşıldı. Nöbetçilerin başındaki muhafız başının aklına ortalığı aydınlatmak gibi bir fikir gelmiş. Ve bunun hemen ardından da sanki herkes bunu bekliyormuş gibi bir sürü meşale yakılıp kalenin iç avlusu aydınlatılmış. Ama bu arada kale kapısının yanındaki burçlardan birisinde yer alan küçük, ağaç bekçi kulübesinin tutuştuğunu görünce herkes korkuya kapılmış. Alevler yükseldikçe yükseliyordu ve birçok yangında olduğu gibi tehlikenin kendisinden çok aslında yangının görüntüsü ürkütücü ve korkunçtu. Uykusundan kalkıp gelmiş kale halkı bu başıboşluğun içinde daha da korkmaya başlamıştı. Hiç kimse gerçekte ne olduğunu bilmiyordu ve ayrıca kimse de kimin ne yaptığını bilmiyordu. Tam bir kargaşa vardı kalede.

Tam o sırada telaş içinde sağa sola koşuşturup duran ve seyretmekten başka bir şey yapmayı akıl edemeyen insanların yaygarasının arasından komutanlardan birinin sesi duyuldu.

-Su getirin! Derhal su getirin! –diye bağırıyordu var gücüyle komutan.

Bunun üzerine insanların bir kısmı içgüdüsel olarak kaledeki kuyuya doğru koşmaya başladılar ama sonra palabıyıklı çavuşlardan birisi komutana dönerek:

-Su getirin diyorsunuz ama nereden getireceğiz? –diye sorduğunda komutan yüksek sesle:

-Herkes ne bulduysa onunla nereden bulursa bulsun hemen buraya su getirsin! Sürahileri, testileri, kovaları, fiçileri neyiniz varsa alın ve buraya su getirin! Değirmenin kaynağına koşun! –diye yeniden emir verdi.

Bunun üzerine kaledeki kadınlar testi, kova getirmek üzere evlerine dağılırken erkekler de bu sırada su kaynağına kadar sıraya girip bir zincir oluşturmaya çalıştılar.

Bu arada bir kadın avaz avaz:

-Sonumuz geldi! Komşu ev yanmaya başladı! –diye bağırmaya başladığı sırada kale komutanı da yanan evin yanına gelmişti. O da komutanın emrini duymuştu ve yanındaki genç askerlerden birine dönerek:

-Bu yangın patlamak üzere. Sizin emrinizin bir işe yaramayacağını söylemek istemiyorum ama değirmenin oradan buraya ancak bir saatte gelir o su. Yeni bir emir ver de komşu evlerin çatılarına ıslak çullar sersinler. Tulumbacıların yanında vardır. Siz ise bu arada gidip mahzenlerin kapılarını açtırın. Yangını sadece suyla değil şarapla da söndürebiliriz. Ve bu yıl ürün nasıl olsa fazla.

-Yangını şarapla mı söndürelim? Nasıl yani? –diye sordu duyduklarından şaşkına dönen adam.

-Evet, ama çok çabuk olun!-dedi bu sefer emir verircesine kale komutanı:

-İçecek şarap bu ilde buluruz ama bu kale yanarsa o zaman bu kale Türkler için bir ganimet olacaktır. –dedi hâlâ karşısında duran adama bakarak.

Askerlerden birisi yanındaki arkadaşının kolunu dürtükleterek:

-Anlaşılan bu kale komutanı çizimden başka konulardan da anlıyor! Eğer başımız derde girirse hemen bir çıkış yolu bulacak. –dedi alay ederek.

Bu yeni emir üzerine yangını söndürmek için harekete geçen askerlerin işi kolay değildi. Daha yeni şarapla doldurulmuş fıçıları mahzenden çıkartıp yangın yerine getirmek zor ve zahmetli bir işti. Yuvarlayarak getirdikleri şarapları yangın söndürmek yerine seve seve içmeyi yeğlerlerdi ama emir büyük yerdendi. Şanslarına mahzenin kapısı yanan evlere yakındı. Kale komutanının ikinci emri gelmek üzereyken adımlarını hızlandırdılar. Yanan küçük evin çatısı çökmüş ama yangını üç fıçı şarapla söndürmeyi başarmışlardı bu arada. Olaydan bir saat sonra yangın yerinde tek bir kor bile bırakılmamıştı. Kale komutanı o zaman gidip muhafız komutanının omzuna dokunarak:

-Evet muhterem, şimdi bu yangını söndürmede emeği geçenler için de bir fıçı açın da içsinler! –dedi.

Adamlar fıçıyı açıp doya doya şarap içmenin telaşına düşmüşlerdi komutan ise bu arada odasına geri dönmüştü. Gergin bir sesle:

-Gergely nerede? Bütün gece ortalıkta hiç görmedim? –diye sordu kapıdaki nöbetçiden.

-Yangın çıktığında hemen gitti. –dedi muhafız.

-Ama çıkmadan evvel efendim sizin odanıza gitmişti, birkaç dakika kaldıktan sonra da geri gelmişti. –dedi.

Bunu duyan kale komutanı gözlerini kocaman açtı. Ne olduğunu anlayamamıştı. Odasına girdi ama her şey yerli yerinde duruyordu. Tam çıkacakken masasının üzerinde bıraktığı çizimlerden bir iki tanesinin eksik olduğunu fark etti.

Tam da bugün öğleden önce Gergely ile konuştukları konuyla ilgili, yani uçuşla ilgili çizimler yoktu ortalıkta.

Verancsics düşünmeye başladı. Olamaz dedi kendi kendine ama yine de içinde bir şüphe oluştu. Sonuçta sebebi pek anlaşılmayan bu yangın onu o kadar tedirgin etmiş, kafasını o kadar allak bullak etmişti ki... Sanki bütün bunlar bir oyun gibi geldi ona. Ve en ilginç olanı kalenin en önemli yerinde ahşap bir kulübe yakılmıştı. Sanki bilerek yapılmıştı herşey. Önemsiz gibi görünmesine rağmen bu yangın kaledeki herkesi yatağından kaldırmış, ortalığa dökmüş, büyük bir panik yaşanmıştı. Hatta kale komutanı bile telaşlanmıştı. O telaş ve kargaşa içinde her şey korumasız bırakılmıştı.

Bir kez daha kapıdaki nöbetçiyi içeri çağırdı.

-Sen, yangın başladığından söndürölene kadar hep burada, kapımın önünde miydin?
-diye sordu.

-Evet efendim. -diye cevap verdi muhafız ama sonra kale komutanının gözlerindeki bakışları görünce duraksadı ve:

-Şey, efendim, aslında...-dediğinde iyice kuşkulanan kale komutanı sorusunu yineledi.

-Yani? Yani ne oldu? -diye sordu bir kez daha.

-Yani efendim evler de alev alınca ve oradaki ev alev alev yanmaya başlayınca ben de merakımı gideremedim ve gidip baktım ne oluyor diye. Sonuçta ne olduğunu görmem gerekiyordu belki yangını söndürmeye yardım etmem gerekirdi. -dedi kekeleyerekten zavallı nöbetçi.

-Ve bu merakın yüzünden burada her şeyi korumasız bıraktın, kapıyı açık bırakıp gittin yani?! -dedi sesini yükselterek kızgın bir şekilde kale komutanı. Adam hatasını anlayarak başını eğdi sadece.

Verancsics onun cevap vermesine izin vermeden konuşmasını sürdürdü:

-Çekil gözümün önünden! Git de bundan sonra domuzları koru! Kale korumak senin neyine! -dedi öfkeli bir şekilde.

Verancsics bu olaylar yüzünden canı sıkın bir şekilde içeri girdi ve sinirli bir şekilde bir ileri bir geri masasının yanında gezinmeye başladı.

-Bu da yapılır mı? -dedi kendi kendine söylenerek.

-Burada yaşanılır mı hiç? En yakın çalışma arkadaşlarının insanı soymaya kalkıştığı bu yerde yaşanılır mı? Onların iyiliğı için bir şeyler yapan birisinin planlarını çalmak için durduk yerde kaleyi de tehlikeye atarak yangın çıkartılan bir

yerde nasıl yaşar insan?! Gergely bu planları çaldı ve hiç kuşku yok ki gidip onları Türklere satmıştır. Evet, başka türlü olamaz. Yangın, kuru gürültü hepsi onun işiymiş anlaşılan. -dedikten sonra kale komutanının yüzü daha da sarardı. Adam sapsarı kesilmişti. Başını ellerinin arasına alarak masasının başında oturdu bir müddet ve düşünceli bir şekilde baktı boş kalmış çizim masasına. O planlarının çalınmasına üzülmüyordu çünkü onları aynen yeniden çizebilirdi, sonuçta her şey aklındaydı hâlâ. Ama diğer taraftan da bu çizimleri ondan başka kimse anlayamazdı, üzerindeki hesap kitabı ondan başkası kolay kolay çözemezdi. Bu düşünce onu biraz rahatlatır gibi oldu. Ve aklı başında her mantıklı insan gibi o da aslında bunun sadece kâğıt üzerinde bir tasarı olduğunu biliyordu. Onu bu haliyle uygulamaya koymak pek mümkün değildi. Onu esas üzen, içini yakan çalınmalarıydı. Hem de en çok güvendiğı birisi tarafından çalınmış olması onu büsbütün huzursuz ve mutsuz etmişti. Çünkü o bu çocuğı sevmişti, ona güvenmişti ve sanki kendi

çocuğuymuş gibi onu bağına basmıştı. Bilge komutan artık bütün bu olup bitenlerden sonra, meyhanede bile sarhoşların diline düştüğü bu yerde, adam yerine konulmadığı bu kalede, sadakatin ne olduğunu bilmeyen insanların bulunduğu bu yerde daha fazla kalmasının bir anlamı olmadığını düşündü. Bu düşünce ve duygularla masasına oturdu ve daha önce bir mektubunda İmparator Rudolf'un kendisine teklif etmiş olduğu görevi, Sarayda Macaristan işlerinden sorumlu bir kişi olarak çalışmaktan memnuniyet duyacağını belirttiğini ve bu görevi kabul ettiğini bildiren mektubu kaleme almaya başladı.

Mektubunun sonuna gelmemişti ki dışarıda, kapının önünde öfkeli ve heyecanlı sesler duyuldu. Biraz evvel görevini ihmal etmiş olan muhafız o anda görevini layıkıyla yerine getirmeye çalışıyordu anlaşılan. Ve bu yüzden de kimsenin içeri girmesine izin vermiyordu. Konuştuğu kişiye kale komutanının izni olmadan içeri hiç kimseyi alamayacağını söylüyordu. Muhafız, daha bir iki saat öncesinde gördüğü halde her tarafı yara bere içinde kalmış, yağmurdan ıslanmış olan ve kendisinin kale komutanının katibi olduğunu iddia eden genci tanıyamamıştı.

Elindeki meşalenin ışığından gencin yüzünü görünce Verancsics'in kendisi de gözlerine inanmak istemedi. Karşısında duran bu genç katibi Gergely'den başkası değildi.

Üzerinde sadece bir cüppe gibi bir şey vardı giysi namına. Diğer giysilerini çıkarmış koltuğunun altına sıkıştırdığı çizimleri korumaya çalışmıştı ıslanmasınlar diye. Delikanlı son derece bitkin görünüyordu, kıpırdayacak hali yoktu ve kendisini kale komutanının odasına güçlüklerle atabilirdi. Bunu görünce kale komutanının yüzündeki öfke, kızgınlık, kırgınlık, üzüntü birden yok oldu.

-Ne oldu sana? Ne bu halin? ! -diye sordu hâlâ gördüklerinden hiçbir şey anlayamayan kale komutanı.

-Sen geri mi geldin? Hangi yüzle?! -diye sordu güvenini sarsmış olan katibine.

-Ben buradan hiçbir yere gitmemiştim ki efendim! -dedi son derece yorgun bir sesle delikanlı ve giysileriyle sarıp sarmaladığı çizimleri Verancsics'in masasına bıraktı yavaşça. Sonra da:

-Ama bunları ne pahasına olursa olsun geri getirmeliydim .-diyebildi.

-Otur, dinlen biraz evladım. Bir kadeh şarap iç, biraz kendine gel! -dedi kale komutanı delikanlının bu bitkin ve perişan halini görünce. Elini Gergely'in omzuna koyarak babacan bir tavırla:

-Biraz dinlen, sonra ne olup bittiğini anlatırsın. -dedikten sonra kendisi ayağa kalkıp duvardaki gömme dolabı açtı ve en üst rafta duran özenle koruduğu Dalmaçya'nın meşhur kırmızı şarabından bir kadeh içki doldurup gümüş bir tepsi içinde katibine verdi.

-İç şunu evladım! Bu şarap kan yapar, sana güç verir. Ve şu haline bakılırsa şu anda

senin buna çok ihtiyacın var. –dedi kaygılı ama sevgi dolu bir sesle.

Gergely oturduğu yerden doğrulmak istedi ama ayağa kalkacak derman kalmamıştı dizlerinde. Verancsics bir baba şevkatiyle onu oturduğu koltuğa itti ve:

-Şu anda görev başında değilsin. –dedi ve ardından da:

-Dinlenmeye bak ve biraz kendini toparla. Ve kendini biraz güçlü hissedince olup biteni anlatırsın. –dedi.

Gergely bir şey demeden kendisine sunulan içkiyi aldı. Kale komutanı da kendi koltuğuna oturdu.

Gergely kendisine sunulan içkiyi içmek için ikinci bir teklifi beklemedi ve bir dikişte kadehteki şarabı içti. İhtiyacı olan gücü bulduğunu düşünerek konuşmaya başladı.

-O çizimler... –derken hâlâ onun giysileri içinde sarılı duran masanın üzerindeki çizimleri işaret etti eliyle ve:

-Onlar efendim burada sizin masanızın üzerindeydiler. Bir kısmı da duvardaki gömme dolabın içinde duruyorlardı. Ama siz onların kimseyi ilgilendirmeyeceğini sandınız ve yanıldınız. –dedi.

-Yoo, ben rahattım çünkü senin her şeye dikkat ettiğini biliyordum. Ve onun için de hemen her fikrimi seninle paylaşıyordum...-deyince delikanlı hemen söze karıştı:

-Siz saygıdeğer efendim benim onları çaldığımı düşündünüz değil mi? –dedi utanarak delikanlı.

-Tam olarak öyle düşünmesem de...- dedi bir eliyle de alnını sıvazladı kale komutanı çünkü ne diyeceğini bilemiyordu bu durumda.

-Ben bana anlatmış olmanıza rağmen bunların tam olarak ne işe yaracağını bilmiyor ve bundan pek bir şey anlamıyordum efendim. Ne işe yarayacaklarını da bilmiyordum açıkçası. Ama diğer taraftan sizin daha önce bana söylediğiniz gibi bu çizimlerin bir gün insanlığa yarayacağına da inanıyordum. Onun için de onlara gözüm gibi bakıyordum.

-Benden daha iyi koruduğunu biliyorum. –dedi bu konuda düşündüklerini hatırlayınca utanarak kale komutanı.

-Şu Orbán Puha var ya efendim, hani şu kel kafalı, köse sakallı delikanlı, hani meyhanedeki olaydan sonra davranışlarını bana son derece garip gelen o genç. Ondan şüphelenmekte haklıymışım. Her fırsatta beni takip ettiğini fark etmiştim, hatta sizi de adım izliyordu. O gece meyhanede aslında sarhoş değildi ama yine de sarhoş numarası yaparak oradakileri galeyana getiriyordu; kaledeki olup biten hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için

insanları konuşturmaya çalışıyordu. Burada duyduğu her sözü, her dedikoduyu takip ediyordu. Hatta bir keresinde sizin çalışma odanıza girmeye çalışırken yakalamıştım onu. Burada, kaledeki inşaatta çalışıyor süsü vermişti kendisine ve o nedenle kalede yaşayan herkesin sizin her sözünüzü yerine getirdiğini gayet iyi biliyordu. Sonra bir gün, Öskü'den geri dönerken aynı yolda karşılaştık onunla. Kimbilir orada ne yapıyordu! Neden gitmişti oraya bilmiyorum. Sorduğumda şarap almak için oraya gittiğini söylemişti bana. Ama kalede yeterince şarabımız var bildiğim kadarıyla! Ve diğer taraftan Türkler de o köyden pek uzakta değiller. Ve sonra bugüne kadar yaşadıklarım bana Türkler arasında da Macarlar arasında böyle müzevirlerin olduğunu öğretti. Ve orada, meyhanede olup bitenlerden sonra onu takip etmeye başlamıştım. Ben orada bir an boş bulunup da uçan adamdan söz edince gözleri nasıl da parlamıştı ıslıl ıslıl! Ve böylece onu izlemeye başladım...

-Benim de aklıma gelmişti, ben de düşünmüştüm sen anlatınca. -dedi komutan ve kalkıp yeniden katibin kadehine içki koydu.

-O çizimleri ortalıktan kaldırmam gerektiğini ben de düşünmüştüm. Ama diğer taraftan doğrusu bu konuda hiç bir endişem yoktu. Çünkü böyle savaşın ortasında bu tür işlerle kim ilgilenir ki? Yel değirmeni, su değirmeni çizimleri olsa anlarım da... Ama bu uçan adam fikri kimin ilgisini çeksin ki? O uçan kanatları, bugünlerde kim ne yapsın, nerede kullansın? Ama yine de dönüp masanın üzerinde kaybolduklarını görünce şüpheye düştüm. Çünkü ben onları başka türlü düşüncelerle yapmaya çalıştım... belki barış dolu bir dönemde, belki başka bir ülkede ve başka bir zamanda uçuş hayalimi gerçekleştirebilirim, ya da bu konuda kitap hazırlayabilirim diye düşünüyordum... belki...

-Belkisi yok, hepsini eksiksiz bir şekilde geri getirdim. -dedi katip.

-Tehlike çanları çalmaya başlayınca sizin aceleyle telaş içinde dışarı fırladığınızı gördüm. Ben de düşündüm ki böyle bir zamanda benim yerim komutanımın yeri dedim. Kapıdaki muhafızın gürültüyü duyunca görev yerini terk ederek kalabalığa karışıp buradan uzaklaştığını gördüm. Kapı ardına kadar açıldı. Tam o sırada o serserinin sıvışarak evinize girdiğini gördüm. Kimseden yardım isteyemedim çünkü herkes yangın derdine düşmüştü. Ortalıkta hiç kimse yoktu ayrıca. Onu takip etmekten başka çıkar yol göremedim. Ve bunu yapmak hiç de kolay olmadı. Buradan hızla çıktıktan sonra aynı hızla kaleden çıktı. Veszprém Kalesi'nin altında bir sürü mahzen vardır. Bu ispiyoncu bunu gayet iyi biliyordu. Ben etrafıma bakınırken o sırada o mahzenlere giden merdivenleri hızla inmişti bile. Yardım çağırmak için zamanım yoktu onun izini kaybetmemek için hemen peşine takıldım. Yarın size hangi evin mahzenini kullanarak dışarı kaçmaya çalıştığını göstereceğim efendim. Biz sadece kapılardan kaleye giriş çıkış olduğumu sanıyorduk şimdiye kadar. Ama anlaşılan onlar giriş çıkışları bizden daha iyi biliyorlardı. Sonuçta tek başıma takıldım onun peşine. Kaleden çıkınca dağın yamacında, tepeyi tırmanırken onu yakaladım ve boğuşmaya başladık. Ama iyi ki beni

fark etmedi. Kestirmeden önüne geçtim, kayalardan birine çıkıp aniden üzerine saldırdım. Askerlerin sesleri de ta oradan duyuluyordu ama bizim bağıış çağrışlarımızı duyan yoktu. Boğazına sarıldım. Orbán Puha* gerçekten de yumuşak birisiymiş, içi kof birisiymiş. Kendi gölgesinden bile korkan biri! Ben de bunu görünce yapıştım yakasına ve elindekileri almaya çalıştım. Kâğıt tomarları zar zor ondan aldım, çok zor oldu almak elinden ama sefil yaratık bu arada başına geleceklerden korkmaya başlamıştı çünkü ben yanımdaki boruyu çalarak yardım istemiştim. Ancak kaledeki nöbetçiler o boru sesini yanlış anlamışlardı. Yardıma gelen yoktu herkes yangınla uğraşıyordu belli ki. ...Bu arada elimden kurtulmanın bir yolunu buldu ve deli gibi oradan koşmaya başladı... Ama ben asıl önemli olanın bu kâğıtlar olduğunu biliyordum onun için de onun peşine düşmedim. Bir an evvel kâğıtları geri getirmek için acele ettim. Ama sanırım şimdi de pek uzaklarda olamaz. İyi bir devriye ile kolayca ele geçirilir. Fazla uzaklaşmış olamaz gecenin bu saatinde.

Kale komutanı duyduklarından memnun bir yüz ifadesiyle gülümsedi.

-Ne diye oğlum? Neden bu saatte bir sürü kişiği bir aptalın peşine takayım. Onu yakalasak başkası çıkar. Kendi askerlerimi Türklere çalışan birisi için harcayamam, onların hayatını durduk yerde tehlikeye atamam. Hem de öyle birisi için, bir şey bulduğunu sanan ama gerçekte ne bulduğunu bile bilmeyen bir zavallı için değer mi?

-Ne diyorsunuz efendim?

-Bana bak Gergely! Geri geldin ya... bana büyük bir huzur verdin, içim rahatladı. İnsanların dürüstlüğüne olan inancımı tazeledin. Ama o Türklere çalışan sefil bu durumda bir şey kazanmış değil. Eğer sağ salım gideceği yere ulaşsa bile bir şey getirmedi diye kellesini kaybedecektir büyük bir olasılıkla. Hatta bu çizimleri alıp götürmüş olsa bile yine kellesini kurtaramazdı, çünkü onların arasında da şerefli insanlar vardır ve hırsızlığı, hatta bir kaleyi bu iş için yakmayı hoş karşılamazlar. Ayrıca bunlara bakarak bir şey anlayamazlardı. şu anda benim üzerimde çalıştığım bu konu belki de yüzyıllar sonra ancak amacına ulaşacaktır. Ama yine de bu çalışmalarım içinde günümüzde de insanların yararına kullanılabilecek tasarılarım var diyebilirim... Ve onun için de senin yaptığın da benim yaptığım da boşuna değildi. Ama senin davranışın beni çok sevindirdi. Bunun için bu çizimlerimi bana geri getirdiğin için sana teşekkür ederim. Ve şimdi sana bir de müjdem olacak... Geçen konuşmamızda sözünü ettiğin o dileğini yerine getirmeye çalışacağım... yani senin düşündüğün yerden aşağı doğru süzölmene izin vereceğim. Hatta benden ne istersen her istediğini yapacağım çünkü sana minnet borçluyum.

-Sanki bir masal gibi. -dedi gülererek Gergely.

* yumuşak

-Ama benim üç dileğim yok ki!

-Peki kaç dileğin var?

-Sadece bir tane. O da bir an evvel buradan çekip gitmek. Başka bir şey istemiyorum, bir an evvel buradan gidebilmek tek dileğimiz.

Kale komutanı bu sözleri duyunca kalkıp yeniden katibinin kadehini doldurdu ama bu sefer kendisine de içki koydu.

-Dileğimiz dedin. Kaç kişisiniz?

Katibin yüzü alev gibi kızardı birden.

-Sadece iki kişi. –dedi sessizce.

Kale komutanı duyduklarına inanamıyordu, bir kez daha şaşırtmıştı delikanlı onu bu akşam. Gergely'in yüzüne bakarak:

-Peki senin dışındaki şu ikinci kişi kim acaba bunu öğrenebilir miyim?

-Değirmencinin kızı efendim.

Yaşadığı telaşın ve üzüntünün etkisiyle beti benzi atmış, sapsarı kesilmiş adam bu sözleri duyunca elindeki kadehi bırakmadan ayağa kalktı ve yüzünün solduğunu o görmesin diye sırtını delikanlıya döndü. Sonra bir an için derin bir nefes alıp verdi, bir anlık sessizliğin ardında titreyen bir sesle konuşmaya başladı:

-Anladığım kadarıyla buraya kapanıp şu masanın başında bu tür icatlara kafa yoracağıma senin gibi akıllıca davranıp arada bir meyhaneye gitmem gerekiyormuş. O zaman senin benim hakkımda bildiklerinden daha fazlasını bilirdim belki de senin hakkında. ...-dedi ve yutkunup delikanlıya döndü yüzünü.

-Ama peki Kati, yani değirmencinin kızı demek istemiştin, o ne diyor senin bu planın için?

-Ne zaman gidebileceğimiz haberini iletmemi bekliyor sadece. Ve sizin merhametinizi, yumuşak yürekliliğinizi de gayet iyi bildiğinden bunu anlayışla karşılayacağınızı düşünüyor.

-Demek onun için... buradan gitmesine yardımcı olmamı onun için istedi benden. Ve ona gitmesi konusunda her türlü yardımı yapacağımı söylediğimde buradan benimle bir yere gitmeyeceğini söyledi. Demek onun için öyle konuştu. –dedi düşünceli bir sesle kale komutanı ve acı bir tebessümle gülümsedi.

-Evet ama bu dünyada işler böyle olur zaten! Buna niye bu kadar şaşırdım ki ben?! –dedi yorgun bir sesle ve eliyle delikanlının omzuna vurdu.

-Ve şimdi aslında isterseniz burada kalabilirsiniz çünkü gelen haberlere göre bugünlerde Türklerin bize saldırımları söz konusu bile değilmiş...yani bir savaş filan yok görünürde ama bana kalırsa yine de siz bir an evvel gidin buradan...

-Ben sizi bırakıp zor giderim buradan efendim. –dedi delikanlı.

-İyi, senin içini rahatlatacak ve karar vermeni kolaylaştıracak şu mektubu bir oku öyleyse. –dedi birkaç saat evvelinde İmparatora yazmaya başladığı mektubu katibine uzatarak ve:

-Başka bir deyişle ben de en kısa zamanda buradan gideceğim gördüğün gibi. Hem de çok uzaklara gideceğim. Şimdiye kadar da gitmeyi düşünüyordum, bu kararı bugün almadım. Şimdi bunun bir an evvel olması için elimden geleni yapacağım. Elbette benim için işler senin için olduğu kadar kolay değil. Bir katibe bugünlerde her yerde ihtiyaç var. Benim ise bahara kadar beklemem gerek, hatta yaza kadar ya da belki de sonbahara kadar. Benim yerime yeni birisi buraya atanana kadar buradan gidemem...

-O zaman ben de burada kalıyorum. Siz gidene kadar demek istiyorum. – dedi sesini biraz yükselterek genç katip.

-Yok, yok... hayır! –dedi düşünceli bir halde kale komutanı.

-Senin, sizin bir an evvel buradan gitmeniz gerekiyor. Böylece kaderiniz bir an evvel belli olmuş olur...

Sonra da kendi önüne bakarak mırıldanarak:

-Ve benimki de elbette. –dedi keder dolu bir sesle.

Ardından Venedik işi kristal kadehini kaldırıp delikanlının kadehiyle tokuşturdu ve sessizce:

-İyi ki geri geldin oğlum! İyi ki bana dileğini, tek arzunı bu gece söyledin. Böylece benim yerime de son derece önemli bir kararı vermiş oldun, hatta bir yerde kaderimizi belirlemiş oldun. İnsan çoğu zaman kaderine karşı geliyor ama diğer taraftan pek çok kere ufacık, önemsiz diye bakılan şeyler aslında insanın kaderinin belirleyicisi de olabiliyor. –dedi yorgun ve bitkin görünen kale komutanı.

Gergely onun bu gizemli sözlerindeki sırrı anlayamadı ancak hiç değişmemiş, yine eskiden olduğu gibi büyük bir sadakat ve sevgiyle baktı kale komutanının yüzüne.

-O zaman ne yapıyoruz? –diye sordu.

-Şansın varmış. –dedi yüzü hala sapsarı olan adam.

-Bugün gelen haberci yeni haberler getirdi. Gerçi bu haberlerden senin henüz haberin yok. Yarın öğleden sonra otuz silahlı asker iki esirimizi alıp buradan Pápa Kalesi'ne götürecekler. Siz de onlarla gidebilirsiniz. Emniyette olursunuz hem. Bir Macar yiğidi olan kale komutanı Péter Huszár benim eski ve yakın bir arkadaşımıdır. Mühürlü bir mektubumu götüreceksin ona. Sana gerekli her şeyi yazacağım... Daha doğrusu sizin için elimden gelen her şeyi yapacağım'dan emin olabilirsin. Pápa'da hiçbir şeyin eksikliğini duymayacaksınız. Peki ya evlilik, ya düğün işi ne olacak? – diye sordu gülmeye çalışarak. Konuşunca içi biraz daha rahatlamıştı.

-Evlenmeden, düğün yapmadan buradan gidemezsiniz! –dedi delikanlıya bakarak.

-Ama efendim! – diyebildi sadece genç katip. Kale komutanı onun ne demek istediğini anlamıştı. Onun için de:

-Bugün sana bir ayrıcalık tanıyacağım. Bu akşam Hosszu sokağına gidebilirsin eğer istiyorsan. Peder István da, eminim, sizin düğünümüzü bekliyordur. Sen onunla konuşurken ben de gidip bu haberi bizzat kendim Kati'ye vermek istiyorum eğer bir itirazınız yoksa. Kati'ye eğer isterseniz daha yarın öğleden önce, yola çıkmadan, buradan gitmeden evvel kilisede sizin nikahınızı kıydırabileceğiniz haberini vermek istiyorum. Seni değirmenin orada bekleyeceğim. Sonra kaleye birlikte döneriz. Olur mu? –dedi önüne bakarak. Ardından da:

-Gecenin bu saatinde kaledeki nöbetçiler de giriş çıkışta sana bir zorluk çıkartmamış olurlar. –dedi ama gözleri yaş doluydu o sırada.

*

Pápa'dan gelecek olan silahlı Macar askerleri kaleye geç saatlerde geldiler ve o nedenle de ancak ertesi gün geri dönmeleri söz konusuydu. Sonuçta uzun yoldan gelmişlerdi ve geriye dönüş de hem uzun, hem zorluydu. İnsanların da, atların da dinlenmesi gerekiyordu. Veszprém Kale komutanı bu askerleri iyice yedirip içirdi, rahat edebilecekleri şekilde onları yerleştirdi ve başlarındaki Lajos Péter Körmendy'ye de sıkı sıkı tembih etti; iki gence göz kulak olması için ne gerekiyorsa yapılmasını defalarca söyledi. Katibi Gergely ile Kati Bandi'nin kaderini onun ellerine emanet ettiğini söyledi. Üzeri mühürlü mektup da komutanın sırtındaki torbanın içindeydi üçüncü gün öğleden öncesinde erken saatlerde Pápa'ya doğru yola çıktıklarında.

Kale komutanı o gün de her zaman olduğu gibi yine siyah kadife takımlarını ve siyah pelerini giymişti ve vedalaşırken hiçbir şekilde bir veda töreni havasının yaşanmasını istemediğini açıkça ifade etti. Kati ile bir gün önce gece gidip değirmende vedalaşmıştı. Düğün hediyesi olarak genç kızın parmağına İtalyan işi bir yüzük takmış ve vedalaşırken de gelin kızı ilk ve son kez olmak üzere alnından öpmüş sonra da aceleyle kaleye dönmüştü. Ayrılırlarken katibini, Gergely'i dostça kucakladı ve evlendiği kadını seveceğine ve onu her zaman koruyacağına dair kendine söz vermesini istedi. Daha sonra içeri girdi ve odasına kapandı. Borazancıların, Pápa'ya doğru gideceklerin kaleden çıktıklarını ve artık yola koyulduklarını

bildiren seslerini duyana kadar bekledi.

Ondan sonra odasının yuvarlak pencerelerini ardına kadar açtı ve küçük kafilenin Séd kıyısında ilerlemesini gözden kaybolana kadar izledi büyük bir keder içinde. Çok üzgündü ama yine de vicdanen son derece rahattı arkalarından bakarken. Bir insan için başkalarının mutluluğu uğruna kendi isteklerine galip gelmesinden daha büyük bir zafer yoktu ona göre. Orada, uzaklaşan kafilede birbirini seven ve birbirine uygun olan iki mutlu genç vardı. Hayatlarında yeni bir sayfa açmışlar ve buradan gidiyorlardı arkalarına bile bakmadan. Birbirini seven bu iki genç insan öyle bir yola çıkmışlardı ki... o yol artık kale komutanı için sonsuza dek kapanmış bir yoldu. O, bu mutluluk yolculuğuna asla çıkamayacağını artık çok iyi biliyordu. Sevgisini, aşkını yüreğinin en derin yerine gömmüştü.

Bunları düşündü gidenlerin ardından bakarken ve sonra da soğuk terler içinde kalan alnını sildi elinin tersiyle ve derin bir nefes alarak kitaplarının başına geçti yeniden. Raftaki kitaplar arasından sarı deri ile kaplı eski bir kitabı alıp özenle açtı. Ardından kale komutanı, çalışma odasının bütün pencerelerini tek tek kapattı ve masasına oturdu.

*

Faustus Verancsics'in Veszprém'de yaşadığını ve oradayken gerçekten de çok çalıştığını herkes biliyor. Ama bu arada orada iken yaptığı bir çok çalışması hala aydınlatılabilmemiş değil, onun icatlarının birçoğu tam olarak tespit edilebilmiş değil ne yazık ki. Yazılı belgelerin eksikliği gerçekleri tam olarak aydınlatmamızı zorlaştırıyor ama diğer taraftan ağızdan ağıza dolaşarak günümüze kadar gelen öyküler arasında Veszprémli güzel kıza karşı duyduğu karşılıksız aşkı da önemli bir yere sahip. Dillere destan bu büyük aşkın kahramanı o büyük adamın efsanesini günümüze kadar yaşatan da aslında iki gencin sevdasına saygısıdır. Değirmencinin kızı ile katip Gergely'in aşk öyküsü de günümüze dek yaşayıp gelmiştir. Ama onları bir araya getiren Veszprém kale komutanı Verancsics de unutulmamıştır.

* * *

KAYIKÇILAR*

Szigliget Körfezi'nin kıyısında üç tane güzel, küçük dağ yükselmektedir. Ovár Dağı** diye bilinen dağda da oraya adını veren kalenin surlarının kalıntıları hâlâ ayakta duruyor. Vadiyi kuzeyden Kamonkö'nün kayalıkları koruyordu. Ve Királynő szoknyája*** diye anılan yer de gerçekten adeta güzel, geniş ve hoş bir kadın giysisinin eteği gibi yöreye hakimdir.

Kıyıların dibinde küçük bir liman vardır. Bugünkü köyün üzerinde bulunan Ovár Dağı'nı taçlandıran kalenin kendisi ise kıyıdan oldukça uzaktadır. Halk Szigliget'e kestirmeden Sziget diyor ki orayı bir zamanlar su, bataklık ve sazlıklar kaplıyormuş.

*

O acılı günlerde, Balaton'un güney kıyılarına Türklerin hakim olduğu o günlerde, bu yörede Macar kalelerini yiğit uçkale silahşörleri koruyorlardı. Szentgyörgyvár, Keszthely, Veszprém, Tihány ve Szigliget'in kahraman komutanları yörenin olağanüstü halkıyla birlikte Türklerin durmak bilmeyen saldırılarını her defasında geri püskürtüyorlardı. Birkaç on yıl süren çarpışmalar suda da devam etmişti. Fok limanından çıkan sandallarla saldırıya geçen ve yöreyi yağmalayan Türk birlikleri sürekli olarak Balaton kıyısında yaşayan insanların hayatlarını huzursuz ediyorlardı. En çok da geceleri onları şaşırtıyorlardı ve bu şekilde köyleri kısıp alarak evleri, mahzenleri soyuyorlardı ve huzur içinde yaşayıp giden sakinleri de alıp götürdükleri oluyordu bazen.

Szigliget'de körfezin ve kalenin savunması için birkaç küçük Macar sandalı -o zamanlar dedikleri gibi sajkalar da bulunurdu orada sazlıkların arasında ancak onlar dayanıklı sandallarla gelen güçlü kuvvetli Türk ile çarpışmayı nasıl göze alabilirlerdi ki?

Gáspár Lengyel Tóti de Szigliget kale komutanı, bu yaz gününde erkenden uyandığında üzerindeki giysilerden sular akan, iliklerine kadar ıslanmış sandalcıları

* Sajkások serege: Amiröl a kövek beszélnék s.: 129-137

** Eskikale

*** Kraliçenin Eteği

sabahın köründe karşısında görünce şaşırdı. Bir elinde kırılmış bir kazık diğer elinde adi bir kürek vardı birçoğunun. Bellerinde ise suya dayanaklı tek silahları, paçavra haline gelmiş ve don yerine kullanılan sargının üzerine öylesine iliştirilmiş kınız kılıç, herbirinin yüzünde iç karartıcı bir öfke ve ızdırap vardı.

-Sadece bir tek iş için bir sandalımız olsaydı keşke beyim! -diye başladı sözlerine ihtiyar Döbrentei. Belinde doğru yerde duran ve doğru bir şekilde sarkan kılıcı da onun Türklerle ilk kez çarpışmadığını gösteriyordu.

-Ama bu şekilde olmaz! -diyerek bir iç çekti çaresizliğini dile getirmek istercesine acıyla ve pencereden dışarıyı işaret etti.

O sırada orada, aşağıda yoğun bir kara duman yükseliyordu kıyıdaki evlerin üzerinden ve eğer buradan görünmüyorsa da Gáspár Lengyel Tóti yine de duyuyordu kadınların endişeli haykırıışlarının seslerini ve erkeklerin küfürlerini daha evvel de defalarca duyduğu gibi.

-Aşağılık herifler, sazları tutuşturdular bizi yakmak için! -dedi ihtiyar.

- Ve bir işe yarayan birkaç sandalımızı, salımızı Badacsony taraflarına gönderdiğimiz için sadece şu kırık dökük küçük kayıklar ile suya açılabiliriz ancak.

-Peki hiç bir şey yapamadınız mı? -diye sordu kale komutanı.

-Sadece yapabildiğimiz kadarını yaptık beyim! Biz daha sazlığın dışına çıkana kadar bindiğimiz kayıklardan birisi parçalandı ve öyle bir şekilde battı ki tıpkı bir balta gibi anında suyun dibini boyladı. Diğer iki kayığa binebilenlerin sayısı ise harami ordusunun kıyıya yeni, güçlü sandallarından nasıl indiğini çaresizce izleyecek kadar azdı. Ve keşke bizim sandalımız böyle gidebilseydi suda, keşke ... ancak dünürüm Dániel Kiss de tam o sırada çıkıverdi sazların arasından ama onun kayığı da diğerleri gibi suyun dibini boyluyordu o sırada. .. Ondan sonra bizi almak için iki küçük kayık gönderdiler. O iki sandalla öyle hızlı hareket ediyor, o kadar hızla ilerliyordu ki... Suda, sazlıkların arasından onları izlemek insana üzüntü veriyor. Biz ise orada gırtlığımızı kadar suya batmış bir halde otların, sazların arasına gizlenmiştik. Türkler ise... Ancak bunu sen kendin de görebilirsin beyim. -dedi çaresizliğini ve öfkesini bastıramayan ihtiyar.

Szigliget Kalesi'nin penceresinden bir ayna gibi parlayan Balaton Gölü'ne geniş bir manzara açılıyordu. Gáspár Lengyel Tóti sonuna kadar sandalcıların anlattıklarını dinledi. Hatta sonra da aşağıda, gölde tıka basa doldurulmuş Türklerin sandallarının güneye doğru ilerlemelerini de izledi oturduğu yerden. Türkler ganimetlerini Siófok yönüne doğru götürüyorlardı. Şarap, küçükbaş hayvan, buğday yani kısa süre içinde toplayabildikleri ne varsa almış götürüyorlardı.

Gáspár Lengyel Tóti'nin eli yumruk olmuştu ve acıdan dişlerini gıcırdatıyordu.

O sandalların kale eteklerinde yaşayan halkın yaşaması için gerekli son lokmasını da alıp götürdüğünü gayet iyi biliyordu.

Ancak Szigliget Kalesi komutanı üzölmek yerine eyleme geçmeyi daha çok seviyordu. Üzöntü şimdi de yüreğinde yerini hemen öfkeye terk etmişti. Demir gibi sert yumruğunu masaya vurarak bağırmaya başladı:

-Yoo hayır! Eğer Viyana için bir şey fark etmiyorsa, eğer baş kale komutanı için birşey fark etmiyorsa benim için çok şey fark eder! -dedikten sonra kapıda nöbet tutan yiğit muhafıza seslendi:

-János! Marangozu çağirt ve balta yapımından hatta orak, tırpan yapımından anlayan herkesin buraya, avluya gelmesini sağla! Hatta Rehély'den balıkçılar bile gelsinler! İhtiyar Ábris de burada olsun, bir ara Tihány'da sazlardan salları yapmıştı. Oradan, aşağıdan da hemen ormancıyı çağirt buraya gelsin! -diye emir verdi.

Ancak bu son derece büyük, her biri birbirinden anlı şanlı topluluk kocaman bir sandal yapımı için çağırıldıklarını duyunca değil bunun yapımını düşünmek ve onu yapmak bu konuda tek bir söz bile işitmek istemediler.

-Biz Türklerinki kadar büyük bir sandalı nasıl yapabiliriz? -diye sordu marangoz ustası.

-Bunun için ne yeterince adamamız ne de yeterince alet edevatımız var!

-Daha iyi, bizimki onlarınkinden daha iyi olur! -derken homurdanıyordu ormancı.

-Eğer biz de Tihánylılar ya da Veszprémliiler gibi bir tekne almış olsaydık daha iyi olurdu ama bizim yok.

-Muhterem beyler, hepiniz gayet iyi biliyorsunuz ki... -diye başladı konuşmasına intikam alma duygusunu gizleyemeyen kale komutanı. Sonra da cesaret ermek istercesine:

-O sazlıklardaki sazların, kamışların oraya onların eline nasıl geçtiğini siz de gayet iyi biliyorsunuz. Onlar tekneleri Viyana'dan alarak Tuna üzerinden yüzdürerek Györ'e kadar getirdiler. Ondan sonra da Raba üzerinden Vasvár'a kadar çektiler ve oradan da dingiller üzerinde Zala'ya kadar getirdiler. Aynısını istiyorsunuz ama sizler bunu beklerken muhterem beyler Szigliget'de kıyıları koruyabilecek tek bir kayak, tek bir sal kalmayacaktır. -dedi.

-Ve eli ayağı sağlam olduğı halde, soyulup soğana çevrilmemiş tek bir ev de kalmayacaktır Badacsony'dan Keszthely'e varana kadar. -dedi asık suratla Dömötör, bir eli çolak olan kürekçibaşı.

-O halde? -diye sordu okuma yazması olan genç.

- Bu işe hemen başlayacağız ve kendi kayığımızı, kendi salımızı, sandalımızı da kendimiz yapacağız –dedi Kale komutanı.

-İhtiyar Vince Tihánylı kayıkçılar keresteleri rendelerken oradaydı ve sizler de görmüşsünüzdür bugüne kadar pek çok kere kamışların nasıl kesildiğini, kerestelerin nasıl rendelenip doğrandığını.

-Peki mühendisimiz kim olacak? -diye sordu marangoz ustası.

-Zira öyle bilgili birisi İmparatorun emri olmadan kendiliğinden kalkıp bu tür yerlere gelmez.

-Sen! - dedi komutan. Sonra da:

-İhtiyar Vince bilgisini görgüsünü sana aktaracak, anlatacak. Senin bilginle onun görgüsü birleşecek, her şeyi ormancı ile, demirci ustası ile de danışacak konuşacaksınız ve bu mektepli delikanlı da bunların hepsini kağıda dökerek, sizin ortaya çıkartacağınız her şeyi yazıp çizecek. –diye tamamladı sözlerini.

-Bir bekleyin hele muhterem efendim. - dedi elini alnına vurarak marangoz.

-Çünkü... buralarda birisi varmış duyduğum kadarıyla. O bu tür işlerden anlıyormuş ama bundan kimseye söz etmiyormuş. Viyana'da okula gitmiş, ama bir olaya filan karışmış orada. Onun üzerine kaçıp bu taraflara gelmiş söylenenlere göre ve esaret yerine uçkale hayatını, kalelerde çarpışmayı yeğlemiş.

-Ona da gidip söyleyin! Eğer bu işte bize yardım ederse o zaman hayatını bağışlarım, onu serbest bırakırım, özgürlüğünü geri veririm ona! -dedi kale komutanı.

*

Her şey kale komutanının dediği gibi oluyordu.

Planları o bölgedeki marangoz hazırladı, Viyana'dan kaçıp gelen mühendis adayı da katılmıştı çalışmalara. İki yaşlı kayıkçı ile ihtiyar Ábris'in açıklamaları da birleştirilmiş; okuma yazması olan gencin kâğıda yazdıkları yeniden okunup değerlendirilerek her şey hazırlanmıştı sonunda. Askerler ne istediklerini biliyorlardı, ihtiyar Ábris o çok eskiden yapmış olduğu tekneyi nasıl yaptıklarını hatırlamıştı ve marangoz da neyin ne olacağını bildiğinden mektepli gencin kalem tutan ellerine o talimat vermişti, sandalı çizmesi için o yol göstermişti mühendis adayına.

Bu arada düşünceli düşünceli işleri izlemekte olan ormancı:

-Kamonk ormanının kıyısında kocaman iki kurumuş meşe biliyorum. İki yıldır bakıp duruyordum bunlardan ne yaparım diye, ama böyle günlerde kimin ne

işine yarar ki bu iki meşe? Öyle düşünmüştüm. Ama onlardan güzel bir sandal olur şimdi. -dedi.

Gáspár Lengyel Tóti başkalarına akıl danışmayı pek sevmezdi. Daha ertesi gün baltalar aşağılarda, ormanın kıyısında ses vermeye başlamışlardı ve öğleden sonra mandalara yüklenmiş tomrukları Réhely'e doğru çekiyorlardı bile. Üçüncü gün ise marangoz ustası bir düzine uçkale yığidinden oluşturduğu eğitimli takımıyla beraber artık neşe içinde sandal üzerinde çalışıyordu. Orada, yukarıda da, demirci dükkanında dört beş gün içinde birdenbire demirci çırağı olmuş gençler ateş körüklemeye, çivi ve mih yapımında, demir çemberler yapımında ustaya yardım etmeye çalışıyorlardı.

Birkaç gün geçtikten sonra kale komutanı aşağı inip limana vardığında sazlıktaki sandalın gövdesi şekil almaya başlamıştı bile.

Marangoz bir bilirkişi gözüyle ve sevgiyle bakıyordu şekle giren sandala ancak bir yandan da sessizce başını sallıyordu.

-Ben bunu bir şekilde vaktinde hazır ederim de... -dedi kafasını kaşıyarak:

-Ancak efendim, muhterem beyimiz, bunu nasıl suya indirmeyi düşünüyorsunuz? Zira bu küçük bir kayık değil ki, şöyle tutup sazlıklardan itip suya bırakalım. Eğer böyle, bu ölçülere göre yapılırsa o zaman bundan koca bir kadirga olacak....

-Zaten ben de onun öyle bir şey olmasını istiyorum. -dedi sesi çınlayarak Gáspár Lengyel Tóti.

-Türklerin limanda beklettikleri gibi olmalı. Düzinelerle var onlarda ama biz de olacak bir tane.

-O halde limanı da düşünmeniz gerek efendim. Buna da Siofok'daki gibi bir liman gerekecektir. -dedi marangoz.

-Çünkü bunu başka türlü hiçbir insanoğlu kalkıp bu sazlıktan dışarı çıkartamaz yoksa!

-Bu iş için çok kişiye gerek var. -dedi söylenenleri destekleyen ormancı da.

-Tam bir ordu lazım muhterem efendim. Ancak o şekilde sandalın yolunu açabiliriz suya doğru. O iş için ise kale halkı yetersiz kalacaktır.

-Köylüler de yardım ederler. -dedi marangoz.

-Kadınlar da mı? -diye sordu alaylı alaylı ormancı.

-Yoksa o bir sürü hasta, ihtiyar, sefil insanlar mı bu işi yapacak olanlar? Zira içlerinde yiğit olan, bir işe yarayan her erkek ya Türkler tarafından alınıp götürüldü ya da yukarıdaki kalelerde onlara karşı yapılan çarpışmalarda yer alıyor.

-Peki ya askerler? -diye sordu ormancı.

-Réhely'i onlar koruyorlar zaten. -dedi sessizce ihtiyar Dömötör.

-Eğer o birkaç yiğit askeri de bu iş için oradan alıp buraya getirirsek o zaman göl kıyısında yaşayan halkın hali ne olur?... Zira civar kalelerdeki askerler olayı duyup buraya gelene kadar onlar istediklerini alıp çoktan uzaklaşabileceklerini gayet iyi biliyorlar. Eğer şu küçük şatoda bulunan muhafızları da buradan alıp götürürsen köyde tek bir canlı bile kalmaz. -dedi ve kaleyi işaret etti Dömötör.

-Bana güvenin! -dedi sessizce kale komutanı.

-Bu sandallar hazır olana kadar onları suya indireceğimiz yer de hazır olacaktır.

Bunu söyledikten sonra yukarı kaleye çıktı. Ferah ve geniş evinde oturdu, düşündü taşındı ve sonra da katibini çağırttı.

-Yaz oğlum, ne diyorsam yaz!... -diye başladı kale komutanı.

-Ancak yazacağın her satıra dikkat et! Ve yazı da kâğıt üzerinde kurumasın ona da dikkat et! Atına binmiş haberci avluda beklesin ki bunu yazar yazmaz daha mürekkebi bile kurumadan onu alıp Zala ili başışpanına götürsün dört nala giderek! O halde başlayalım şimdi. -diye sürdürdü sözlerini büyük bey ve yavaş yavaş, düşünüp taşınarak yazdırıyordu:

-Bütün Balaton yöresinin yönetici beyleri, kalede hizmet verenler, köylüler Türklerin saldırılarından bir sandalları, bir salları ya da kayıkları olmadığından gereğinden fazla zarar görmektedirler. Bunun için adamlarımız pek çok kere esir bile düştüler. Bu yüzden ben kendi cebimden parasını ödeyerek gerekli malzemeleri getirttim ve bir sandal yaptırıyorum... -dedikten sonra biraz düşündü ve ondan sonra da şöyle sürdürdü:

-Şimdi birkaç yüz kişilik sandallar için bir yer, bir liman yaptırmak istiyorum ki bu tekne ve insanlar güven içinde olabilsinler.

*

Zala ilinin başışpanı o dönemde Miklós Zrinyi idi. Bir şair olarak mükemmeldi, ordu komutanı olarak da öyle, ama bir Macar olarak olağanüstü bir insandı. Büyük bir yurtseverdi. O, uçkalelerde ve civardaki insanların nasıl, hangi koşullarda yaşadıklarını gayet iyi biliyordu. Ve yine imparatorluk uygulamaları yüzünden Macar kalelerinin nasıl bir harap hale geldiklerini de çok iyi biliyordu. Diğer taraftan salların, teknelerin nasıl tahrip olduklarını biliyordu ve askerlerin paralarını alamadıklarından da haberi vardı. Bütün bu konularda yardım edemiyordu

ancak onun dışında yapabileceği her yerde elinden gelen her türlü yardımı da

yapıyordu.

Miklós Zrínyi, eli yüzü yaralı, ter su içinde kalmış ve üstü başı toz toprak içinde olan atlı delikanlıyı, Gáspár Lengyel Tóti beyin mektubunu götüren bu haberciyi karşısında görünce soru sorarak zaman kaybetmedi. Zrínyi hemen konunun önemini anladı ve atlıya dönerek:

-Söyle oğlum komutanına... şikayetini iyi anlıyorum ve onun bu serzenişlerini de anlıyorum. En kısa süre içinde kendisine yardım etmekten daha büyük bir isteğim yoktur şu anda. Geri dönmeyen evvel ise şu mektubu Gergely Sáro'yı, başhakime götür ver önce! - dedi ve ondan sonra da genç katibine mektubunu yazdırmaya başladı.

-Yaz oğlum! "Gáspár Lengyel'in mektubunda sözünü ettiği, beni haberdar ettiği konudan anlaşıldığı üzere yapılan teknelerin, kayıkların limana rahatlıkla girip çıkabilmesi için adanın bir kısmının kazılıp açılması gerekmektedir. Onun için de hiç gecikmeden iki günlüğüne ikiyüz adamı bir an evvel Szeged'e gönderiniz." -dedi.

*

Bu olaydan birkaç gün sonra ise neredeyse özel bir ordu toplanmıştı Réhely'deki kilisenin etrafında. Üstü başı perişan bir serf ordusu. Elllerinde baltalar, nacaklar, oraklar, tırpanlar vardı. Kısacası ellerine o sırada ne geçirmişlerse alıp gelmişlerdi. İçlerinden kimi küçük kayıkları sürüklüyordu peşi sıra, bir başkası ise üzerinden sandalları kaydırarak suya indirmede kullanılmak üzere tahtaları sırtında taşıyordu. Beylere, soylulara zor bela boyun eğen, çok acı çekmiş olan bu halk o dönemde kendinden çok başkaları için çalışıyordu daha ziyade. Ama şimdi kendi güvenliği ve huzuru için çalışıyordu bu insanlar. Elllerine geçirdikleri her şeyi alıp gelmişlerdi buraya. Szeged sandalları, kayıkları o ateş içindeki baba ocağını, huzuru koruyacaktı ve onları savunacaktı çünkü; ayrıca uçkalelerdeki savaşçılar da hep bu insanların soyundan, onların kanından geliyordu zaten.

*

Sazlık o dönemlerde neredeyse ta dağın eteğindeki kuleye kadar uzanıyordu. İşe oradan başladılar. Toprağı kazıp yarmaya oradan başlamışlardı ve oradan aşağı göle doğru ilerlemeye koyuldular. Sadece gündüzleri değil pekçok kere geceleri de bellerine kadar suda çalışıyorlardı solgun ay ışığında. Işık yakamıyorlardı. Sadece sazlıkların hemen alev almasından çekindikleri için değil aynı zamanda karşı kıyıda Türklerin böyle zamanlarda geceleyin en ufak bir kıvılcımı dahi görmelerinden korktukları için de karanlıkta çalışıyorlardı.

Muhafızlar arasında o sırada kalede nöbet tutmayanlar da yardım ediyorlardı toprağı kazma çalışmalarına. Kadınlar ise kocaman kale mahzenlerinden şarapları çıkartıp getiriyorlardı. O sıralarda Gáspár Lengyel Tóti'nin şarap fıçılarının neredeyse tamamının artık dibi görünmek üzereydi ama bu iş için o, şarabının tükenmesine yanmıyordu. Köylüler de kendi kilerlerinde, mahzenlerinde, kenarda köşede gizli kalmış olan ekmek, tütsülenmiş domuz yağı, kavurmaları alıp getiriyorlardı çalışanlar

yesinler içsinler diye. Ve evlerinde bunları da bulunmayanlar ise yeni sağılmış keçi sütü getiriyorlardı.

Bu işin başlamasının üzerinden daha iki gün bile geçmemişti ki sazlıklarda kayıkların, sandalın geçeceği yol açılmıştı bile ama serfler Szigliget Körfezi'nde sandallar, sallar ve kayıklar için doğru dürüst bir liman hazırlayabilmek için üçüncü günü de çalışarak geçirmişlerdi.

Bu özel birlik işte böyle canla başla çalışmıştı. Gáspár Lengyel onların arasında tıpkı savaş sırasında yiğitlerinin arasında askerlerini çarpışırken yüreklendirdiği gibi konuşarak dolaşmıştı üç gün boyunca.

Ama sonuçta bu da bir çeşit çarpışmaydı ona göre. Hem de öyle böyle değil! Yaz güneşinin ışığında yüzen Aranykagyló'nun halkı bugün bile bu işten haklı olarak gurur duymaktadır.

*

Bugün Szigliget'e giden birisi harabeler içinde ayakta duran kale etrafında birçok şeyi hâlâ görebilir. Orada Kamonkö, Ovár Dağı'nda ise eski hisarın harabelerini de bugün görmek mümkündür. Aşağılarda, şimdi artık gölden oldukça uzakta kalan Réhely yakınlarında ise Avas'daki Árpád döneminde yapılmış kilisenin kulesi eski zamanların anısını korumaktadır günümüzde de. Bir zamanlar gölün suyu ta buralara kadar geliyordu ve Gáspár Lengyel Tóti'nin yiğitleri, isimsiz kahramanları, gönüllü kayıkçıların ordusu ise burada evini barkını elinden geldiğince, kendi bildiğince, gücü ve aklı yettiğince korumaya ve savunmaya çalışmıştı işte.

* * *

FELNÉMET'DEKİ MAHZEN KALE*

Eger Kalesi düşeli daha iki hafta ancak olmuştu. Sultan Mehmed'in o görkemli ordusu düşmana galip geldikleri savaş meydanından geri çekilmiş ve yeni beylerbeyi gelip şehre yerleşmişti. Eski kulelerin tepesine hilâl yerleştirilmiş ve günde üç kere müezzinin yankılanan ezan sesi müminleri ibadete çağırır olmuştu.

Zafer sevinci hâlâ devam ediyordu. Türk askerleri sadece bu son kazanılan zengin Macar yöresinin boyun eğmesini değil aynı zamanda eski utançları için kendilerini teselli etmek üzere de kutlama yapıyorlardı. Zira István Dobo'nun bir avuç ordusuyla Sultanın yüz yirmi bin savaşçısını Eger önlerinde durdurmasının üzerinden sadece elli yıl geçmişti.

Böylece komşu köylere de şöyle bir uğramak üzere yola çıkan neredeyse otuz bin kişiden oluşan yeniçeri ordusu da keyfi yerinde olarak yola koyulmuştu. Bölükbaşı beyin emrini aklına iyice kazınmıştı. Şimdilik sadece halkın nasıl ve neyle yaşadığına bakmaları gerekiyordu. Bu haberlere göre büyük Sultan bu yeni tebâdan, yeni eyaletin halkından nasıl ve ne kadar vergi alınacağına ondan sonra karar verecekti.

Yeniçeriler neşe içinde yürüyorlardı Eger'in bağlarla kaplı tepelerinin arasından açılmış sarp yollardan. Yüreklerinde ise önceden akıllarına yerleşmiş olan bir iki mahzeni ziyaret etme düşüncesinin sevinci vardı. Her ne kadar Allah gerçek bir mümine şarap içmeyi yasaklasa da böyle bir sürü mahzenin bulunduğu bu dağların eteklerinde, sayısız gizli yerde seferin bütün zorluklarına kim başka türlü dayanabilir, katlanabilirdi?

Ve işte bu geniş yapraklı, insanı cezbeden bağlar arasında yürürken onları şaşırtacak bir olay oldu.

Tam vadideki derin bir yoldan geçerlerken onların üzerine bir avuç haydu** saldırmıştı aniden. Bu adamlar başka zaman da yiğit, cesur ve iyi birer askerdir ancak bu sefer intikam acısı onların gücünü ve öfkesini arttırmıştı. Zira her biri paralı askerler ile Macar hainleri kaleyi satana kadar Eger'de görev yapıyordu.

** A felnémeti pincevár: Sarkany fé szek s.: 144-228.

** Çev. notu: hajdú: 16.-17. yüzyıllarda kale savunmalarında hizmet vermek üzere yaya asker olan fakir ailelerinin oğullarına verilen ad

Çarpışmanın sonucu daha başında iken belli olmuştu. Şaşkına dönen yeniçeriler daha kılıçlarına bile sarılmadan gökten aniden başlarına çullanan Macarlar derin vadideki yolda omuzlarına atlayarak onları kılıçtan geçiriyor, başlarını kesiyorlardı artık. Türklerin birçoğu daha baskının başında iken yere serilmiş yatıyordu ve orada, acılar içinde kıvranırken hayatta kalmak için mücadele veriyorlardı ellerinden geldiği kadarıyla.

Bundan üç saat sonra ise küçük bölükten hayatta kalan, kanlar içinde olan ve delik deşik edilmiş tek yeniçeri güçlükle kaleye ulaşabilmişti. Saldırıya uğradıklarını anlatınca yeniçeri ağası Macarların peşine düşmek üzere yola çıkan atlı birliğin başına geçmişti hemen. Ağa emrindeki askerleri iki gruba ayırdı. Birisi güneye doğru genişleyen vadide Tisza'ya doğru yola çıkmıştı, diğeri ise Eger çayı boyunca yola koyulmuştu ve kuzeyde yükselen bütün o dağların eteklerine kadar bölgeyi arayıp tarayacaklardı.

Yeniçeriler her yeri didik aradılar. Uzun süren kuşatma sırasında neredeyse tamamen yerle bir olan yakınlardaki köyleri de aradılar. Almegyer, Tihamér, Cegléd, Felnémeti Üszkös'ün harabelerini bile aradılar didik didik. Ancak orada gizlenmiş serflerden, korkudan ölmek üzere olan ihtiyar kadınlardan ve ağlaşan çocuklardan başka hiçbir canlı varlığa rastlamadılar.

Bu olaydan iki hafta sonra Ali Paşa hâlâ yarısına kadar harabe olarak ayakta duran kalenin gizli alt geçitlerinden birisinde emrindeki askerleri, subayları toplantıya çağırdı. Kapiya koyduğu yapılı, iri kıyam sipahiye toplantı yapılırken hiçbir canlının içeri adım atmaması konusunda emir verdi.

Sırtında erguvan renkli bir kaftanla, kurum gibi simsiyah sakallı dev adam içeri girdiğinde salonda birdenbire ölümcül bir sessizlik hakim oldu. Eger Paşası Ali Paşa kendi etrafında yerlere kadar eğilmiş parlak türbanlı, sarıklı, değerli taşlarla süslü türbanlardan başka bir şey görmedi.

Bismillah diyerek başladı toplantısına ve başka hiçbir söze gerek duymadan öfkeden parlayan, ateş saçan gözlerle çevresindekilere bakarak:

-Ben Kuran'a da cennete de inanırım, ama bu dünyadaki mucizelere inanmam. İcinizden kim bana açıklayabilir müminlerin katillerinin nereye kaybolduklarını? -diye sordu büyük bir öfke içindeki Paşa.

-Merhametli beyim, insaflı beyim... -diye söze başladı memlûklerin ağası.

-Neden söz ediyorsun? ...Yüce padişahımızın askerleri arasında birkaç haftadan bu yana birkaç tane gavur düzeni bozmaktadır. -derken Paşa bas bas bağıırıyordu ve o anda tamamen kendinden geçmişti.

-Dinleyin! - derken ölmek üzere birisi gibi sapsarı olmuş, kolları sarıp sarmalanmış, iplerin birbirine dolandığı ölü gibi duran adamı işaret ediyordu ve:

-Bu adam, sabahleyin atlı birliğin başındaki yiğitlerin önderi, cesur bir komutandı. Sabah kaleden çıkanların başında bu adam vardı ve şimdi şunun haline bir bakın! Onu bu haliyle kimse tanıyamaz! – dedi bağırarak.

Talihsiz, ince yapılı, cılız savaşçı başından geçenleri anlattı. Yirmi kişiyle sabahleyin kaleden yola çıktıklarını ve tam öğle vakti dinlenirken birdenbire çevredeki ormanda bir hareket başladığını anlattı. Oysa oraya dinlenmek için durmadan evvel adamları bütün çevreyi gözden geçirmişlerdi ve hiç kimseyi göremeyince nöbetçileri bırakıp dinlenmek üzere durmuşlardı. Görülen o ki haydular ormanın vahşi yaratıkları gibi sinsice dolaşıyorlardı. Nöbetçileri bir hamlede etkisiz hale getirmişlerdi ve yeniçeriler arasında da bir tanesi bile yoktu ki öğlen uykusundan uyanıp da cennete ulaşabilsin. O kendisi yaşadığı sürece unutamayacağı bir utançla ormandaki çalılıklara saklanarak, dikenli yollardan geçerek, topallayarak kalenin arkası kadar zorlukla ulaşabilmişti.

-Peygamberimizin şerefine diyorum beyim - derken iki kanlı eliyle yüzünü kapadı:

-Eğer gelip size bizzat haber vermem gerekmeseydi o zaman daha oracıkta içimdeki bu utancı yok etmek için kendimi öldürürdüm.

Bey öfkesinden kudurmak üzere bağırıp çağırıyordu, paşalar ise çaresizlikten ellerini oğuşturuyorlardı. Ondan sonra herkes herkesin bildiğini anlattı. O haydular uzaklardan gelmiş olamazlardı. Çünkü atları yoktu ve çoktandır çevrede bir Macar kalesi de bulunmuyordu. Ve ondan sonra da canlarını kurtarmak istercesine herkes hayduları yakalamak için her birisinin elinden geleni yaptığını anlattı. Hatta yeniçeri ağası onları yakalamak için nasıl tuzaklar hazırladığından da söz etti. Oysa onlar durup dururken ne atlılara ne de daha büyük askeri birliklere saldırmazlardı.

Onun üzerine kalenin beyi bir yaya birliğini yola çıkarttı ve onu yarım saatlik mesafeden arkadan atlı bir ordu takip ediyordu. Ama o yarım saatlik süre bile o şeytan çocuklarına kaybolmaları için yeterliydi. Memlüklerin komutanı ise son derece bilgece bir biçimde böylesi büyük bir birliğin yanık dökük köylerde saklanamayacağını ve o kadar çok insanı sefil evlerinde, yanıp kül olmuş kulübelerinde, mahzenlerde yaşayan serf halkın gizlemesinin mümkün olamayacağını açıklıyordu.

Toplantıya katılanlar böylece bir sonuç alamadan toplantıyı bitirdiler.

*

Sıkıcı sonbahar gecesi kara bir örtü örtmüştü Felnémet'deki kilisenin bulunduğu tepenin çevresine yayılan yörenin üzerine. Bervabérc yönünden buz gibi, dondurucu bir rüzgâr esiyordu ve yapraklarını dökmüş olan ağaçların siyah birer iskelet gibi dağılan dallarında tek tük kalan

ve adeta birer hayaleti andıran yapraklar dans ediyorlardı rüzgârda. Eski püskü kılığı ile bu geç saatlerde mahzenlerden birisinin kapısından ortaya çıkıveren bu genç ise o zifiri karanlıkta bile bir gölge arayarak köye doğru yola çıkmıştı. O uzun zamandan beri ne yerdeki ne de gökteki hayaletlerden korkmuyordu artık. Yirmi beş yıllık ömründe o kadar çok gerçek felaketlerle karşılaşmıştı ki hayaletler artık onun düşüncelerinde yer alamıyordu hiçbir şekilde.

Gecenin o geç vaktinde yola düşen bu gezginin arkları aşarak yolunu bulabilmesi ve sonbahar sularını akıtan derelerden geçerek irili büyüklü çalılıkları geçerek ondan sonra da köyün yarısı yanmış evlerini, harabeye dönmüş duvarlarının arasında yerine varması için bu yöreyi çok iyi bilmesi gerekiyordu.

Ve Mihály Bede gerçekten de burada her yeri karış karış biliyordu. Buraları tanıyordu zira bu dumanlı, isli, yanık duvarların arasında bir zaman önce yere düşmüş sazlık çatı da düştüğü yerde duruyordu ki o bir zamanlar onun doğduğu evin çatısıydı.

Delikanlı adım adım bilinçli bir şekilde öylesine ağır adımlarla ilerliyordu ki bu yanık dökük köyü gören hiç kimse bunun nedenini anlayamazdı. Çünkü burada değil bir insan görmek, başıboş dolaşan aç bir köpeği görmek bile mümkün değildi bu duvarlarının yarısı yıkılmış evlerin arasında. Hatta yanıp sönen cılız bir mum ışığı bile görünmüyordu hiçbir yerde. Sadece uzaklarda, aşağıda Eger Kalesi'nin surları arasında tehlike işareti veren Osmanlıların nöbetçilerinin elindeki meşaleler alev alev yanıyordu. Ve Mihály Bede binlerce düşmanın arasında bile şu her şeyi gizleyen sessizlikten daha tehlikelisinin olmadığını düşündü kendisi için.

Çünkü yıkılmış palankların yanından, yerinden sökülmüş kapıların, boş pencere pervazları ile esniyor gibi duran evlerin duvarları dibinden yavaşça geçerken o sırada orada, içeride, avluların diplerinde, ağıllarda, samanlıklarda, odunlukların karanlık köşelerinde birçok kişinin değişik duygularla uzaktaki o nöbetçilerin ateşlerini gizlice izlediklerini çok iyi biliyordu. Zira kaleyi kaybettiklerinden beri köyünün insanları her türlü acıya, eziyete rağmen evlerini barklarını terk etmemişlerdi. Türklerin önünden sadece büyük beyleriyle papazlar kaçıp gitmişlerdi Felvidék'deki kalelerine, şatolarına ya da Viyana'daki saraylarına.

Fakir fukara ise bütün sınaama zamanlarında, zor günlerde olduğu gibi evini kendisi korumaya çalışmıştı ve o bir avuç toprağını, kendisi için önemli olan o küçük toprağını korumak için orada kalmıştı ve eğer savaş beklenenden de büyük olursa o zaman da yine kaçıp sığındığı bu ormanı geçici yuvası olarak seçmişti her zaman. Mihály şunu da gayet iyi biliyordu ki şu sefil dünyada herkes kendi hayatını, evini barkını kendi bildiği gibi kurtarmaya çalışıyordu. Bunları yaparken içlerinden kimilerinin her şeye rağmen insanlığını kaybetmediğini biliyordu ama öylesi de vardı ki... hem de birden fazlaydı onların sayısı, ama onları korkunun veya yokluğun

ihanete sürüklediğini de iyi biliyordu.

Sonunda aradığı evi buldu. Bir zamanlar dillere destan giriş kapısının yarısına kadar yıkılmış sütunları bir şeyleri biraz da olsa korumuşlardı eski saçığın güzelliğinden ama arka tarafta, avlunun sonunda neredeyse iki kale ilinde de meşhur olan fıçı atölyesi neredeyse olduğu gibi sapasağlam ayakta kalmıştı. Delikanlı oraya yöneldi ve üç kez birbiri ardına kocaman demir tokmaklı kapıyı vurdu, yumrukladı. Kapının kilidi yavaşça çevrildi ve ondan sonra kırılmış kaytan bıyıklı, saçları omuzlarına eren yaşlı bir Macarın aslan başı gecenin karanlığında dışarı baktı.

-Dönebildiniz mi yani? -diye sordu sıkın bir sesle.

-Hem de öyle böyle değil. -diye cevap verdi fısıltıyla Mihály.

- En azından otuz tane Türk'ü öldürdük. Ama yine de bunları inip aşağıda konuşsak daha iyi olacak.

Kapı açıldığı gibi hızla hemen kapandı.

-Sizin şu yaptığınız akılsızlıktan başka bir şey değil. - dedi homurdanarak evin sahibi olan Márton Gáspár.

-Eğer siz her zaman aklınızı dinlerseniz - dedi sessizce delikanlı.

- O zaman şu anda bu yıkık, harap duvarların arasında benimle laf kavgası yapacağına çoktan Eger beyine gidip Felnémet'de Macar hayduları var diye haber vermiş olurdunuz.

-Korkarım o ben söylemeden de bunu biliyor. -derken iç çekti ihtiyar.

-Ve bu yüzden de kaderimiz bundan daha kötü olacak. Göreceksin bak, sonunda içlerinden birisi ağzından bir laf kaçırana kadar serfleri sıkıştıracaklar.

-Bizim izimizi bulabilir elbette. - derken gülümsüyordu acı bir biçimde delikanlı: - ama peşimize düşerse sadece kendi ölümünü aramış ve bulmuş olur.

-Siz mahzende olduğunuz sürece bir tehlike söz konusu olmaz sizin için. -dedi düşünceli bir şekilde ihtiyar.

-Ama sonsuza kadar kaleden yarım saatlik bir mesafedeki bir mahzende saklanarak yaşayamazsınız ya. Zira yaşlı kadınların, meyve, süt, peynir gibi şeyleri satmak üzere oraya gidenlerin anlattıklarına göre kaledeki Türklerin sayısı on binden de fazlaymış. Devriye gezenler ise yakında her yeri alt üst edeceklerdir.

-Sizin düşündüğünüzden yakın aslında belâ. - dedi canı sıkın bir biçimde delikanlı.

- İşte tam bu nedenle gecenin bu geç saatinde sizi rahatsız ediyorum ya. András Nyakas ağabeyim haber saldı size. Şimdiye kadar gizli saklı yaptığınız yardımı iki katına çıkarmanın

zamanı geldi diyor ve büyük bir gösteriye hazırlanmanızı söylüyor.

-Ne oldu? -derken başını tuttu ihtiyar Macar.

-Şu ana kadar hiçbir şey. -dedi oğlan.

-Ancak yarın artık her şey olabilir. Bugün öldürdüğümüz yeniçerilerden bir tanesi cennete gitmek için hiç de acele etmedi ve bizim, kilisenin bulunduğu tepeye doğru kaçtığımızı büyük ihtimalle görmüş olmalı. Acelemiz vardı çünkü yağmacıların atlarının nal seslerini tepenin arkasında duymuştuk o sırada. Ben en arkada gözcü olarak kaldım ve o yarı ölü yeniçerinin mahzenlerin bulunduğu yeri gösterdiğini gördüm.

-O halde yarın buraya gelip bizi kuşatacaklardır. - derken başını sallıyordu ihtiyar adam.

-Ama siz bizden daha iyi dayanırsınız yine de. Bir kaç gün için yiyecek ve içeceğiniz kalmıştır umarım.

Delikanlı bir kez yutkundu ve sonra sıkıcı bir sesle devam etti:

-Biliyorum, şimdi sizler için çok acı günler geliyor. Sizleri kötü günler bekliyor. Ve biz, bütün bunların bizim yüzümüzden olduğunu da biliyoruz. Ama bu savaşı bize kim lâıyk gördü? -derken sesi cınlıyor ve gözleri karanlıkta bile şimşekler çakıyordu.

-Biz kendi halimizde barış içinde yaşıyorduk. Siz karınızla ve de kızınızla mutluydunuz... - dedi ve orada sesi kısıldı.

-Ve bizlere ne oldu, evimize yuvamıza ne oldu?... Bizimkileri öldüreni, alıp götüreni kuduz kurt gibi öldürmemize, boğazlamamıza şaşmak mı gerekiyor?

Bir dakika kadar sustular ve sonra Mihály Bede konuşmasına devam etti:

-Bugün özellikle şunun için yola çıkıp buraya gelecektim. Kar yağmadan Macar toprağına, memleketine nasıl varabiliriz bunu konuşmak için gelmeye karar vermiştim... Şimdi ise öyle görünüyor ki yeni bir çatışmaya mecbur ediliyoruz ancak

size şu kadarını söyleyebilirim. Eğer her şeye yeniden başlayabilseydim o zaman da durum şimdikinden farklı olmazdı...

-Benim için de öyle - dedi sessizce ihtiyar ve delikanlının elini sıkarak onun ardından uzun uzun baktı yıldızsız sonbahar gecesinde o gözden kaybolana kadar...

Mihály Bede haklı çıktı. O can çekişen yeniçeri, komutanına Macarların Felnémet kilisesinin bulunduğu tepeye doğru çekilip kaçtıklarını gördüğünü söylemişti. Böylece ertesi gün, başarısız toplantının ertesinde bilge Mahmud Efendi, zor sorular sormakla tanınan bu adam, beyin huzuruna çıktı.

Ak sakallı bu adamın bilgisi gayet tabii ki her zaman Kuran'dan kaynaklanmıyordu ama onun söylediği her şey nedense her zaman işe yaramıştı. Özellikle de haberlerini genellikle düşman tarafından almış olduğundan söyledikleri oluyordu. Mahmud, o paçavralar içinde ama gerçekten son derece yararlı ordunun başında bulunuyordu ve bu askerler kaçak Macarlardan, Almanlardan, Sırp'lardan ve de paralı askerlerden, hırsızlardan, yersiz yurtsuzlardan, her türlü pisliğe bulaşmış adamlardan oluşuyordu. Bu ordu büyümüyordu sadece insanları değişiyordu. Mahmud bu insanlardan birisine artık ihtiyacı kalmamışsa o zaman ondan nasıl kurtulacağını da gayet iyi biliyordu. Ve eğer yeni bölgelere varmışlarsa o zaman bu birliğini, şereflerini birkaç altına değişebilecek olan adamlardan yeniden oluşturması, düzenlemesi için sadece birkaç gün yeterliydi. Bu sonbahar sabahında da sadece ölmekte olan bir yeniçerinin sözlerine dayanarak değil aynı zamanda bilgisini arttırarak Felnémet'li olan muhbir bir bağ bekçisinin söylediklerini de değerlendirerek beyin huzuruna çıkmıştı.

-Haşmetli beyim! - diye sözlerine başladı yerlere kadar eğilerek ve ondan sonra parmaklarının uçlarını göğüs hizasında birbirine değdirerek ve uzun sakalını elleriyle sıvazlayarak devam etti:

-İyi biliyorsun ki dün şu gâvur köpekler yine yiğit askerlerimize saldırdılar.

-Sakalın peygamberin elinde kalsın senin! -diye bağırdı sabırsız bir biçimde büyük bey:

- Güne iyi bir haberle başlamasını bilmez misin sen?

-İyi de efendim, işte tam bunun için gelmiştim. -derken gülümsüyordu âlim efendi ve alınganlığını gizliyordu gülümsemesiyle:

-Çünkü size haber getirdim.

-Senin haberlerini biliyorum ben. - dedi 'hadi oradan sen de' dercesine eliyle işaret yaparak bey:

- Her şeyi, elinizden gelen her şeyi yaptınız, her tarafı didik didik aradınız, ormanı, dağları, ovayı bile ve köyün altını üstüne getirdiniz ama hiç kimsenin izine bile rastlamadınız. Öyle kaybolup gittiler ki sanki yer yarıldı da yerin dibine girdiler.

Mahmud başını öne eğdi.

-Her bir sözün doğrudur beyim. -diye cevap verdi yavaşça.

-Gerçekten de onlar yerin dibine girdiler. Ama bu sefer nereye girdiklerini biliyoruz.

Bu konuşmadan bir saat sonra üç yüz kişilik atlı birliğinden oluşan akıncılar Felnémet'e doğru dört nala at koşturuyordu.

*

Türkler, civardaki bütün köylerde olduğu gibi Felnémet'de de mahzen olduğunu gayet iyi biliyorlardı. Kuşatma sırasında, yöredeki yağmaları sırasında onları yeterince talan etmişlerdi

zaten. Mahzenlerin bir tanesinin büyük, ötekisinin küçük olduğunu iyi biliyorlardı çünkü neredeyse her şeyi her yeri aramışlardı. Ancak şunu bilmiyorlardı ki gerçek birer labirent gibi yapılmıştı bazı mahzenler. Kesişen koridorlar birbirine bağlıyordu mahzenleri ve onlardan habire yeni koridorlar ve oradan da yeni çıkış yolları açılıyordu dışarıya. Dağların eteklerine kadar uzanan bu yer altındaki tünellerin içinde, orada, dağların eteklerinde geniş, kapalı mekanlar yapmışlar ve ondan sonra oradan da yine bir daralıp bir genişleyerek yeni alanlar açılmıştı. Yerin altında iki üç katlı birbirine bağlanan mekanlardı bunların her biri.

Bugün bile hâlâ çok meşhurdur Eger'in yüz gizli bölmesi bulunan mahzeni, ki orada söylenenlere göre sığırları bile saklamışlar zamanında. Anlatılanlara göre hatta bu mahzenin geçitlerinden bir tanesi Maklári Kilisesi'nin altına kadar uzanıyormuş.

Ve Türkler iyi ki başka mahzenlerin olduğunu bilmiyorlardı. Çünkü Macarlar bu mahzenleri tam da Türk tehlikesinin başladığı yıllarda yapmışlardı. Bu yeni mahzenler çapraz koridorlarla birbirine bağlanmış ve yer altında mahzenlerden oluşan bir yerleşim yeri oluşturulmuştu adeta.

Savaşlar sırasında kenar bağlardaki mahzenlerin, uzaktakilerin büyük bir kısmı kullanılamaz hale gelmişti. Eğer yakılmamışlarsa bomboş duran mahzenlerin giriş kapıları ardına kadar açık olduğundan rüzgâr o kapıları sallayıp dururdu.

O az miktardaki şarap o yıllarda yapılmıştı. Türk ve Macar haraç toplayıcılarının bıraktıkları şarabın geri kalanı daha çok içte, köydeki mahzenlerde saklanmıştı. Bu mahzenler ise genellikle hemen evin arkasında yapılmış dar, kubbemsi, küçük mahzenlerdi ve bunlar tepelerin yamaçlarına taşlar oyularak yapılmışlardı. İçeri giren birisi hemen bir bakışta içerideki her şeyi görebilirdi. Eger Paşası'nın askerleri elbette bu mahzenlerin her birini köşe bucak aramışlardı. Sadece dağın yamaçlarında bulunan ve kapısı kalmamış olan mahzenlerle ilgilenmemişlerdi.

Burada, Felnémet'de, tam kilisenin bulunduğu bu yamaçta açılmış oyuklarda bulunan ve labirent gibi birbirine açılan ve uzayıp giden mahzenlerde Macar haydu birliklerinin saklandığını kim düşünebilirdi ki?

András Nyakas'ın komutasındaki bu askerlerin içinde birden fazla Eger yöresinden gelen delikanlı vardı ve onlar bu işin ustası olmasalar da bu işten biraz anlıyorlardı. O kadar ki eğer dışarı çıkıp civarda yağma filan yapmıyorlarsa o zaman bu gençler uzun günlerde mahzenleri birbirinden ayıran kireç taşlı duvarları kırarak yeni yeni koridorlar açıyorlardı eski mahzenin birisinden diğerine.

Türk askerinin yüreğinde ise zaten bir sürü gizemli batıl inanç doluydu. Doğunun ruhları, büyü dolu masallar onlara cinleri, perileri, hayaletleri hatırlatıyordu sürekli ve cennetteki hurilerin güzel düşleriyle bunlardan kurtulmaya çalışıyorlardı. Ve böylece bu savaşta ölümüne savaşan vahşi askerlerin hiç niyeti yoktu bu tür gizli dünyalara girip arama yapmak için. O yüzden bu karanlık girişli mahzenler gibi yerlere girmezlerdi.

Bu da Macar haydular için bir şanstı. Ama ondan da önemlisi değil onlar, hatta Felnémeti'den kovulduğundan beri şu yarım akıllı bağ bekçisi dahi dağın yamaçlarında nelerin gizlendiğini tahmin bile edemezdi.

Böylece ondan sonra sabahleyin o üç yüz akıncı Eger Kalesi'nin avlusunda sıraya girdiğinde Felnémet'deki mahzeni kuşatmak üzere toplandığı zaman orada, içeride ise András Nyakas sakın sakın adamlarıyla fikir alış verişinde bulunuyordu. Onların her biri gayet iyi biliyordu ki Eger düştüğü zaman kendilerini buraya kapattıkları bu mahzen kalenin onlarca çıkış yolu vardı. Eğer canları isterse o zaman buradan öylece çıkıp gidebilirlerdi ve akşam olunca Eger Paşası yine onları yakalayamadığı için keçileri kaçırdı.

Ve ayrıca askerlerin başındaki bu savaşçı önderlerine boşuna András Nyakas demiyorlardı. Bu adam o kadar kolayca ele vermezdi askerlerini, teslim olmazdı. O kendisi de, yiğitleri de Eger'le birlikte ailelerini ve yuvalarını kaybetmişlerdi ve yüreklerindeki intikam ateşi de henüz sönmemişti. Eğer Eger'de onlara savaşma şansı tanımadılarsa o zaman onlar da burada dayanabildikleri kadar savaşacaklardı.

-Eğer gidersek buradan... diye başladı hüzünlü ve buruk bir sesle Nyakas:

-O zaman ebediyen gideceğiz. Farz edelim ki buraya onlardan birisi girmeyi başaracak ve sonuna kadar her yeri arayacak. O zaman bu bizim sadece onun girdiği kapıyı değil aynı zamanda diğer on iki kapıyı da kaybetmemiz anlamına geliyor.

-Peki ya bu girişleri kapatıp bizi içeride bırakırlarsa?- diye sordu Péter Gecső.

-O zamana kadar içlerinden birkaç yüz tanesini keseriz. -diye cevap verdi komutan:

- Ama eğer bu Macar toprağının bize vermiş olduğu ve haydu elleriyle kazmış olduğumuz bu kaleyi Pál Nyári'nin Eger'e yaptığı gibi teslim edersek o zaman hayatlarımızla birlikte şerefimizi de kaybetmiş olacağız - dedi alev saçan gözlerle.

-Hayatlarımızla birlikte dağlık kalelerden birisinde şerefimizi de kurtarabiliriz hâlâ. -dedi ihtiyar Péter Gecső.

-Ve bir düşünün?! Aramızda kaç tane genç var? Şimdi bütün kapılar serbest ve orman da geniş, büyük. Buraya sığınmayı biz kendimiz seçmiştik ve şimdi de kendimiz gönüllü olarak buradan çıkıp gitmeyi seçebiliriz.

-Şayet sizin kendinizin Eger'de Türklerle savaşırken paşanın birini doğradığınızı unuttuysanız ve sizi en az yüz kere çarpışırken görmemiş olsaydım şimdi bu söylediklerinizden sonra şunu düşünürdüm....

-Fazla söze gerek yok oğlum! -diyerek sözünü kesti ihtiyar.

-Birbirimizle boğuşamayacağımız kadar fazla Türklerin sayısı. Buradan kaçıp kurtulalım

derken ben şöyle düşünmüştüm. Ben burada kalacağım ve koridordaki gizli bölmelere çekilerek sizin peşinizden gelen yağmacıların kellelerini keseceğim.

-Hepimiz aynı şeyi düşündük. - dedi yüksek sesle Mihály Bede:

-Ancak kaçıp kurtulmak yoksa....

-Yani aslında daha sonra onun da sırası gelir. - derken bir yandan da duvarı kazıyordu korkunç bıyıklı András Nyakas:

-Ama burada kendi kendimizle dalaştık, kendimizi buraya tıkip sıkıştırdık...

-Sadece bunu nasıl yapacaksın onu söyler misin? Bunu bilmek istiyorum. -dedi homurdanarak Péter Gecső ama o kadar alçak sesle söyledi ki onu işitmek mümkün değildi.

O anda ancak on yaşlarında olan bir çocuk ciğerleri parçalanırcasına koşarak içeri daldı.

- Péter Lázár amcam size haber saldı. Diyor ki çok sayıda atlı Türk akıncısı mahzene doğru geliyormuş. O kendisi ilk keşişme koridorunun başına geçti, beni ise size haber vermeye gönderdi.

-Çok kötü yapmış, çok büyük yanlış yapmış! -dedi kendi kendine hakaret eder gibi konuşarak András Nyakas.

- Peki şimdi ben seni ne yapayım? - dedikten sonra da oradakilere döndü:

- Herkes yerine geçsin! Sağlı sollu gizlenip yerlerinizi alın! Sonra da kesip biçin, nasıl biliyorsanız öyle yapın!

-Şu haberi de gönderdi Péter amcam... - dedi güçlkle nefes alıp vererek çocuk:

-Bu geri zekalılar ellerinde meşalelerle geliyorlarmış buraya doğru.

-İyi ya işte, hiç olmazsa boyunlarını göreceğiz keserken! -diye haykırdı haydutların komutanı ve küçük çocuğu koltuğunun altına aldı. Ardından da:

-Seni ise burada, gizlenme yerimizde sağlama alacağım. -dedi ve mahzenin tavanına oyulmuş havalandırma deliğini gösterdi.

- Şimdi burada dur ve ayaklarını topla, toplayabildiğin kadar yukarı çek, çünkü bu iş çocuk oyuncağı değil...

*

Mahmud Efendi ertesi gün beyin huzurunda idi yine. Büyük bir tevazû içinde, alçakgönüllülükle konuşuyordu:

-Demiştım sana, her şeye gücü yeten beyim karanlıkta kurtla dalaşılmaz diye.

Sözlerimi dinlemedin ve bunun bedelini altmış askerinin hayatı ile ödedin. Felnémet kurt boğazında o kadar adam öldü yok yere. Ve diğerleri de hayatta kaldı çünkü başlarındaki komutanları yiğitlerinin tamamını boş yere kaybetmektense senin kırbaçlarına dayanmayı göze almıştı.

Bey öfkelenerek lânetlemek istercesine elini kaldırdı ama ondan sonra bu akılsız iş için emri kendisinin vermiş olduğu aklına geldi ve hiçbir şey demeden sessizce elini kadife yastığın üzerine bıraktı.

-O zaman ne yapmayı öneriyorsun? -diye sordu sapsarı bir yüzle.

-Dün söylediğimi diyorum. - dedi Mahmud.

- Kurtları inlerinde yok etmek gerekiyor. Köy halkına emir ver mahzenin tüm çıkışlarını toprakla doldursunlar.

Mihály Bede o günün gecesinde kayınbiraderini karşısında görünce şaşırmadı bu yüzden. Köyün sefalet içinde yaşayan halkına gerçek sınamayı bu Macar hayduları yaşatacaklardı şimdi. Üç gündür herkesi dayaktan geçiriyorlardı, insanlar konuşsunlar diye falakaya yatırılıyordu. Saçı sakalı ağarmış ihtiyarlar kadar yeni yetme çocuklar da mahzenin ağzını kapatmak için kum, çakıl, taş toprak taşımışlardı üç gündür. Ve eğer iş biraz yavaşlayacak olursa, birinin ayağı burkulursa ya da açlıktan adamın birisi olduğu yere yığılıp kalırsa o zaman kırbaçlar şaklıyordu. Çarpışmalar sürerken dizlerine kadar sular içinde kalarak taşımışlardı bu talihsiz insanlar yüklerini mahzenin girişi için ve orada işleri daha da zordu çünkü ağaçla, taşla on metre yer altındaki derinlikte o lânetli koridoru kapatmak kolay değildi. İşlerini iyi yapsınlar diye tepeden tırnağa silahlanmış, eli kırbaçlı yeniçeriler nöbet tutuyorlardı.

Bu sefalet ve eziyet o gün akşama kadar sürmüştü sadece. Felnémetliler o zorlukla bulunan mahzen girişinin ağzını öyle bir doldurmuşlardı ki akşam hava kararmak üzere iken artık ondan geriye en ufak bir iz bile görünmüyordu.

Türk akıncıları Eger'e geri döndüler ve sadece yüz kadar yeniçeri bıraktılar o deliği korumak üzere orada. Eğer ola ki ölümü göze alan hayduların içinden birisi yine de bir şekilde bir yolunu bulup oradan, o delikten kurtulmayı deneyip başarırsa o zaman dışarıda ona tepenin yamaçlarında başka bir çukur açmak için bırakılmıştı birkaç yeniçeri.

Oysa hayduların aklının köşesinden bile geçmemiştii böyle bir şey. Orada en büyük mahzen salonunda, gizli bölmelerdeki yerlerinde oturuyorlardı, silahlarını temizliyorlardı ekmek geveleyerek. Tam o sırada tavandan bir yerden bir karga sesi işittiler.

András Nyerges elinde kemirdiği ekmeğinden başını kaldırıp bakmadı bile yukarı doğru, sadece Mihály Bede'ye seslendi.

-Çocuğu oradan aşağı indir! -dedi ve fıçının üzerine basan delikanlı uzanıp havalandırma

deliğinden küçük çocuğu çıkartıp aldığında gülümseyerek ona döndü:

- Evet, birader söyle bakalım dışarıda ne var ne yok? Köyde her şey yolunda mı?

-Daha çok vızıldıyorlar. - dedi ne söylediğini bilerek çocuk:

-Márton amcam size birkaç gün hiçbir şey yapmaya kalkışmasınlar diyor. Köylülerin içinde sizi lânetleyenler olduğu gibi ihtiyar kadınlar da ağıt yakıyorlar. Köyün başına dert açacakmışsınız. Birçok kişi bu eziyetten bıktığını söylüyor. İnsafsızlar ise mahzenin birden fazla girişi olduğunu bildiklerini ve onların da tek tek tıkatılacağını söyleyerek tehdit ediyorlar insanları.

-Öyle yaparsa acele etmiş ve yazık etmiş olur. - dedi kendi önüne bakarak András Nyakas ve sonra da kabaca güldü.

- Birkaç gün sonra bunu nasıl olsa Türkler de öğrenecekler. Ancak yine de bütün bir tepenin yamacını, deliklerin hepsini doldurtmak zor olacak. - dedikten sonra çocuğa döndü:

-Márton Gáspár amcana ve bu konuyla ilgisi olan herkese bizim burada kalacağımızı söyle. Eger için, yağmalanmış, esir alınıp zincire vurulup götürülen kadınlar için...

-Ancak hiç olmazsa parça parça acısını çıkartabiliriz. - diye ekledi Mihály Kökény ve kılıcına öyle bir vurdu ki eli acıdı.

-Ve şunu da söyle ayrıca. - diye devam etti haydu komutanı:

- Tavsiyesini kabul ediyoruz. Bir kaç gün burada sessiz sakın bir biçimde kalacağız. Yiyeceğimiz bir hafta yeter bize, silahımız da bir hafta idare eder ve eğer tükenip biterse onu o zaman Türklerden temin ederiz.

-Ayrıca Márton amcam şunu da söyledi. Dedi ki onun mahzeninde güney köşede çaprazlama yerde toprağa gömülmüş iki tane fiçı bulacaktımsınız. Afiyetle içsinler diyor.

-Yaşasın! -diye bir çığlık attı iki savaşçı haydu ve küçük çocuğu omuzlarına alarak bütün mahzeni dolaştılar dans ederek.

-Eger'de de farklı değildi işimiz.

Haydular artık haftalardan beri mahzen kalelerinde yaşıyorlardı. Gözleri karanlığa alışmıştı ve koridorlarda tıpkı birer kedi gibi dolaşıyorlardı. Elleriyle ayaklarıyla etrafa dokunarak ilerliyorlardı koridorlarda ve hiç kimse koridorda veya mahzenlere açılan dar geçitlerde yolunu şaşırmıyordu. Oysa yağlanmış çaputları ya da kandilleri nadiren yakıyorlardı ve hepsinden zor olanı ise pipolarını çok nadiren tütündürüyorlardı. Çünkü her şeyden evvel havayı çok idareli kullanmaları gerekiyordu. Oysa o iki fiçiyi gözleri kapalı bile bulabilirlerdi. Péter Gecső'nün de dediği gibi şarabın hayallerinde canlandırdıkları kokusu bile onlara zevk veriyordu

artık. Ondan sonra da gerçekten tam bir haydu çetesi gibi oturdular çepeçevre, sanki Felnémet'deki tepenin altına toprağa gömülmesini, üzerlerine duvar örülmesini kutlamak üzere toplanmış gibi oturdular sırayla.

Yeniçeriler ise bütün bu olup bitenden habersizdiler. O sırada yörede ve daha sonra geceleyin de büyük bir sessizlik hakimdi her yere. Felnémet'de beş gün sonra hiçbir şey değişmedi, yerinden kıpırdamadı. Ne toprak üzerinde ne de toprağın altında bir kıpırtı olmadı. Öylece yavaş yavaş Eger Kalesi'deki herkes de sakinleşti, rahatladı. Türkler kurtları kendi inlerinde boğduklarına çok inanıyorlardı. Hafta sonunda ise Mahmud'un emriyle oradaki bekçileri geri çağırdılar ama elli yeniçeri yine de Felnémet'deki tepede kaldı her ihtimale karşılık.

Ve onlar sonsuza kadar da orada kaldılar.

Hatta üzerlerini kapattıkları kendi inlerinde ölüme terk ettikleri kurtların kendilerine nasıl saldırdıklarını Eger'de anlatacak bir haberci bile kalmamıştı onlardan geriye.

*

-Mahzenin iki girişinin olması gerekiyor! - diye bağırıyordu Mahmud ve bir yandan da kamçıyla önündeki taş masaya vuruyordu sürekli.

-Ben en son oraya girdiğimde sadece bir girişi vardı. - diye diretiyordu ölümüne sararmış Felnémetli muhbir bağ bekçisi.

-Yalan söylüyorsun köpek! - dedi sessizce merhametli yüzlü efendi.

- Eğer bir tane olmuş olsaydı bunca zamandır oradaki o şeytan döllerinin her biri yok olup gitmişti. Hayaletler ise yeniçeri öldürmezler.

-Merhametli beyim! - diye yalvarıyordu hayduları ele veren bekçi çoban:

-Felnémet haydularını sizin elinize verdiğimden beri hayatımı size verdim, benim kaderim sizin elinizde artık. Aranızda olduğum sürece artık bana sadece ölüm kalmış iken size neden yalan söyleyeyim?

-Doğru söylüyor olabilirsin.- dedi biraz düşünerek Mahmud ve intikam alırcasına başını sallıyordu o sırada.

- İyi ama o zaman ne düşünüyorsun, orada ne oldu dersin?!

-Eger civarında... - diye söze başladığında biraz daha rahatlamıştı muhbir:

-Mahzenlerin birçoğunu kolayca oyulan taşlara yaparlar. Ola ki Felnémet hayduları içinde mahzen yapma işinden anlayan birileri vardır ve o bitişikteki başka bir mahzene bir çıkış yolu kazmış olabilir.

- Ve oradan geçerek kurtuldular! -diye bağırdı bilge Türk.

-Sadece bitişikteki mahzene kadar kazmaları gerekiyordu. -diye sözlerine devam etti korkudan ödü kopmuş bağ bekçisi. Ve ondan sonra da eliyle alnına vurdu:

-Evet, tabii öyle! Mihály Vida'nın mahzenine... Bir sonraki mahzen, Mészárosların mahzeni ise oradan sadece yüz adım mesafede...

-Oraya kadar varamazlar. -dedi sonra da başını "olamaz" anlamında sallarken Mahmud.

- Bunun için zamanları da yoktu, güçleri de kalmamıştır. İyi de yine de fazla uzaklara gitmiş olamazlar. -derken yüksek sesle bağıırıyordu ve birilerine seslenerek o anda masadaki zili de çalmaya başladı.

-Bey daha sonra emir verecek onları bulmak için. Dağda tepede herkesi durduracaklar. Eğer bu adamların içinde şeytanın ruhu saklı değilse o zaman bir şekilde yakayı ele vereceklerdir, tek tek kaçmayı deneseler bile yakalanacaklar.

Kendi aptallığından dolayı korkunç anlar yaşamış ve saçı sakalı birbirine karışmış olan eski bağ bekçisi rahatlamış olduğundan derin bir nefes aldı. Talihsiz adam bundan sonra paşadan altınları alıp buradan kurtulabileceğini zannediyordu.

Ama Mahmud biraz düşündükten sonra konuşmaya devam etti:

-İyi ama peki yeniçerilerin silahlarına ne oldu? Ve bütün diğerlerine ne oldu? Neticede bir depo dolusu silah vardı onlarda.

Bunu söyledikten sonra bu mert adam alışkanlığı gereği yeniden ellerini çaprazlayarak göğsüne koydu ve parmaklarının ucunu birbirine değdirerek konuşmasına devam etti:

-O silahları alıp kuşanarak yaya olarak yola çıksalar Felnémet'den yarım mil bile uzaklaşmış olamazlar. Demek ki silahlar mahzende kaldı.

Uzun leylek bacaklı muhbir bağ bekçisinin rengi bu sözlerden sonra sarıdan griye dönüştü.

-Bu kesin değil beyim. -dedi kekeleyerek ama Türk oralı bile olmadı.

-İşte tam zamanı, fırsat bu fırsat! -diye devam etti Mahmud Efendi konuşmasına.

-Sadakatini göstermek için sana bir fırsat mendebur köpek. O mahzen girişini sen göstereceksin ve elli yeniçerinin önünden giderek sen kendin arayıp bulacaksın silahları şu anda boş kalmış kurtların mağarasında.

Muhbir bir an için donakaldı ama ondan sonra ani ölüm ile daha sonraki tehlike olasılıklarını ölçüp biçince kendisini topladı.

-Allah her adımda bizi korusun. -dedi başını öne eğerek. Bu yüzüzlüğüne her türlü

düzenlen anlayan Mahmud bile gülümsedi.

Gülümsemesinin bir başka nedeni daha vardı. Kendi verdiği karardan dolayı memnundu. Tabii bu arada hiç farkında bile olmadı daha evvel beyini uyardığı ilk seferde bu kararın bütün bir yeniçeri ordusunun hayatına mal olduğu konuda şimdi o kendisi de aynı hatayı yapıyordu.

*

Girişi tıkanmış mahzenin içinde gizlenmiş Macarların kaçmak için ikinci çıkış deliğini kullanmamış olabilecekleri hiç kimsenin aklına bile gelmemişti.

Böylece ertesi sabah palavracı muhbirin peşinde neşeyle ilerliyordu yeniçeriler mahzenin bulunduğu yere doğru. Düşmanı değil kaçıp gitmiş ordunun silahlarını aramaya gidiyorlardı ve tehlikeyi hiç kimse düşünmüyordu. Ellerindeki meşaleler de yanıyordu alev alev bir orada bir burada koridorlarda ilerlerken. Haydular sanki gerçekten kaçıp gitmişlerdi, izlerini hiçbir yerde görmek mümkün değildi.

András Nyakas ve adamları bu sefer acele etmiyorlardı. Sabırla son yeniçerinin de mahzenin içine girip koridoru dönmesini beklediler. Çatışma işte gerçekten o zaman başladı. Yerlere fırlatılan yanan meşaleler arasında, gözleri kör öden, insanı boğan duman da gerçek bir cehennem ateşiydi. İlk başta haydular birden üzerlerine saldırınca yeniçeriler her şeyin bittiğini anlamışlardı. Bu hiç bilmedikleri mahzen kalede görünmeyen bir düşmanla çarpışmak sadece hayatları pahasına olabilirdi. İçlerinden birkaç tanesi geldikleri yeren kaçıp gitmeyi başarmış ve kendilerini korumak için içeride, karanlıkta geri geri giderken kendi silah

arkadaşlarının cesetleri üzerinden geçmeleri gerekiyordu, yürürken onlara takılıyordu ayakları çünkü.

Önlerinde Felnémet'li muhbir olmak üzere son yeniçeri de mahzenin kapısından içeri girdiği zaman András Nyakas'ın hayduları ansızın onlara saldırmışlardı.

Komutan onlardan bir tek kişiyi sağ bırakmıştı bu sefer olanları gidip olanlara anlatsın diye.

Onunla gönderdiği haber ise şuydu. Bir saat zaman veriyordu Macar komutan Türklere. Onlar bu süre içinde geri gelerek mahzenin girişinden ölülerini alıp götürebilirlerdi. Amma eğer ki birisi o cehennem gibi dumanlı eşikten içeri girmeye kalkışırsa onun ruhunu, günahlarını Tanrı affetsin! şeklindeydi.

Ancak Türklerin üçüncü kez kendilerini bu cehennem kuyusuna atmaya hiç niyetleri yoktu. Bu sefer Macarların kendileri gibi yaptıklarını düşündüler. Çünkü onlar da, nadiren de olsa bu türlü ateşkes teklifi yapıyorlardı ve yaralılarını, gömmek üzere ölülerini almak için süre tanıyorlardı ancak karşı tarafa verdikleri sözleri nadiren tutuyorlardı. Böylece tek bir Osmanlı

bile mahzene girmeyi denemedi. Geri dönüşte Eger Paşası ölen yeniçerileri alıp gömmeleri için köy halkına emir verdi.

Mahmud onların arasında Felnémet'li muhbirin ölüsünü gördüğü zaman iğrenerek onu gösterdi ve:

-Onu ayrı yere gömün! -diye bağırdı.

-Vatanına ihanet eden birisi savaşta namusuyla şerefiyle ölenlerin arasında yatmasın!

Türkler bundan sonra bir daha zaten böyle bir muhbirle iş yapmaya kalkışmadılar.

Fıçı ustası Gáspár Márton'u iki arkadaşıyla birlikte Eger Kalesi'ne götürdükleri zaman bunu tepenin altında saklanan András Nyakas da iyi biliyordu. Sırada ne olduğunu orada yukarıda, köydeki halk de farkındaydı.

İhtiyar fıçı ustası deliler gibi öfkeden kuduran beyin yerine tatlı dilli, sessiz Mahmud'un karşısına çıkartıldı.

-Sizlerden birisi olan ve bizi kandıran şu bağ bekçisinin ölü cesedini görüyor musun? - diye sordu Türk.

-O asla bağ bekçisi adına layık birisi olamamıştı.- diye cevap verdi Márton Gáspár.

-Hırsız, dolandırıcı ve sonunda bir muhbir oldu o adam. Canınızı, adamlarınızı ona emanet etmekle yanlış yaptınız.

-O olaydan sonra bunu ben de biliyorum. - dedi Mahmud sessizce.

-Onun için de şimdi kendimi senin bilgeliğine emanet ediyorum.

-Bu konuda bir endişeniz olmasın beyim. -dedi önceden başına gelecekleri sezinleyen ihtiyar ve:

- Ama benden muhbirlik yapmamı beklemeyin asla. -dedi.

-Böyle bir şey istemem zaten. -dedi tatlı ve yumuşak bir sesle Mahmud.

-Ben sadece şunu bilmek istiyorum, fıçı ustalığının yanısıra mahzen yapmasını da bildiğin doğru mu?

-Otuz yıl var ki o işi bıraktım. -diye cevap verdi Márton Gáspár:

-Çünkü otuzunu geçmiş birisi için uygun bir iş değildir mahzen kazmak.

Mahmud 'anlıyorum' der gibi başını sallıyordu.

-Ama yine de şu kilisenin tepesindeki yamaçtaki mahzenin yapılışını hatırlıyor

olmalısın. Diyorlar ki, o zamanlar bütün Eger yöresinde en iyi usta senmişsin. Ve yine edindiğim bilgilere göre o zamanlar bazı mahzenleri de sığınak olarak hazırlamışlar.

-Otuz yıl oldukça uzun bir süre. -diyerek içini çekti Márton usta.

Mahmud o anda sükûnetini yitirdi.

-Kaynayan yemeği karıştırmayalım! -derken sesi yankılanıyordu.

-Felnémet'de kilise tepesinin eteklerindeki mahzenlerde gizlenen it sürüsü hayduların haftalardan beri en cesur savaşılarını bir bir öldürdüklerini sen de gayet iyi biliyorsun. Senin o tepedeki her mahzenin girişlerini bilmen gerekiyor. Tepenin yamacına buradan giden alt geçitlerin, tünellerin kaç tane olduğunu söyleyene kadar buradan bir yere gidemezsin.

-Sen kendin söyledin beyim, halk çok eskiden hazırlıklıydı, saklanmak için yerler yapmaya başlamıştı. -diye başladı sözlerine ve omzunu silkti Márton usta:

-O tepeyi öyle kazıp oyduklar ki köstebekler bile o kadarını başaramazdı. En azından on iki tane girişi vardır oranın.

Mahmud'un yüzü öfkeden yemyeşil oldu.

-On iki giriş elli hayduyu kurtarıyor! Ben ise beş bin yaman savaşçı ile burada eli kolu bağlı duruyorum. O zaman bu on iki girişi de tutacağız demek ki.

-Öyle yaparsanız beyim bugüne kadarkinden farklı bir şey elde edemezsiniz. - dedi ihtiyar sessizce ve devam etti:

-O koridorları, tünelleri içeriden ve dışarıdan gelenlere karşı iki adam koruyabilir.

-O zaman bütün bu on iki girişi kapatmaktan başka bir yol kalmıyor geriye. - derken bütün sabrı bitmişti Mahmud'un.

-Çok büyük bir iş olacak bu. -diyerek ellerini yana açtı ihtiyar.

-Bana iyi bak! -dedi Mahmud, ama şimdi kötü kötü tehdit ederek ve yüzüne bakarak yaşlı Macarın:

- Ben de yaşlandım artık. Geri zekalıları, üçkağıtçıları ben bugüne kadar çok gördüm. Ben insanların yüz hareketlerinden anlarını onların ne dediklerini. Sen bir hain değilsin ve hiçbir zaman da olmazsın. Yüreğinde şimdi de o yerin altında saklananları koruyorsun. Ama buna rağmen bize yardım edeceksin! O mahzenin her bir giriş çıkışını tek tek bize göstereceksin ve bir tanesinin unutup bize göstermezsen o zaman intikamımızı senden senin düşündüğün gibi almayacağız. Biliyorum ki o elli şeytan dölünün hayatına kendi hayatından daha fazla değer

veriyorsun. Yine de seni bırakmayacağız. Eğer bizi kandırırsan, evindeki herkesi tek tek zincire vurup götürürüm buradan.

-Onu zaten yaptılar beyim. - dedi sessizce Márton Gáspár.

-Eğer kuşatması sırasında kızımı da oğlumu da götürdüler. Başka bir işkence yolu bulman gerek.

Mahmud kötü güldü ve:

-Felnémet'de sadece o ölü muhbir değildi bilgi veren, başkaları da var konuşan. Çok iyi biliyorum, kızının çocuğu seninle yaşıyor. Her ne kadar Onu senin evinin yanındaki üçüncü komşun yetiştiriyorsa da onun senin torunun olduğunu biliyorum.

İhtiyar Márton Gáspár bir adım öne çıktı ve yüzü o anda acıdan, kederden çökmüştü adeta.

-Onu da yapabilir misin? diye sordu.

-Çocuğun kaderi senin elinde. -derken gülümsüyordu Mahmud.

-Ve sen de biliyorsun ki seninle kalabilir eğer ki... Bize yardım etmeyi kabul edersen seni ve evini bugünden itibaren en iyi yeniçeriler koruyacaklar. Ama eğer bizi kandırırsan onlar çocuğu alıp götürcekler yeniçeri ocağına.

-Ne istiyorsun benden? -diye sordu tükenmiş bir haldeki ihtiyar adam.

-Bey yarın iki ilin insanlarını getirip Felnémet'deki kilisenin tepesindeki mahzenlerin çıkışlarını kapatmak için çalıştırtacak. İşleri sen yöneteceksin. Tek bir

delik, tek bir havalandırma deliği, yarık veya kapı kalmayacak kapanmadık, üzeri örtülmedik. O tepe kocaman bir mezar gibi olacak. Ve daha sonra birileri dirilmesin diye gerek çalışmalar devam ederken gerekse ondan sonraki sekiz gün boyunca beş yüz yeniçeri orada nöbet tutacak ve köyü koruyacak. Bundan sonra, bu sefer bu sefil yaratıklar elimden kurtulamayacaklar. -diyerek derin bir iç geçirdi Mahmud ve memnun olarak odadan çıktı.

-Ben de öyle sanıyorum. - dedi homurdanarak dişlerinin arasından konuşan Márton Gáspár ve başını öne eğerek kapıya doğru ilerledi.

Felnémet'dekiler ihtiyar Márton Gáspár'ın dört yeniçerinin eşliğinde köyüne geri döndüğünü gördüklerinde buna hayret ettiler ve bir yandan da korkudan tüyleri diken diken olmuştu. İhtiyarın eve gelince yarısına kadar yıkılmış çiftliğine gidişini şaşkınlıkla ağızları açık bir halde izlediler. Ve orada bir zamanlar fıçı atölyesi olan mekanın kırık dökük ahşap kapısının

önünde dört yeniçeriden ikisinin paçaları yukarı kıvrılmış donları ile sanki herhangi bir soylu beyin kapısının önünde nöbet tutuyormuş gibi ciddi ciddi nöbet tuttuklarını da gördüler.

O zamanlarda Eger'den Türkler birisini alıp götürdüklerinde ya da beyin huzuruna çağırdıklarında o kişinin köyüne canlı olarak dönmesi çok ender bir durumdu... ama kapısının önüne bir de şerefli birisini bekler gibi nöbetçi koymanın ayrı bir açıklaması olmalıydı. Yaşlı Márton Gáspár'ı herkes iyi tanıdığından Felnémet'de kimse bunun nedeninin düşünmeye bile cesaret edemiyordu.

Fıçı ustasının bir esir olduğuna hiç kimse inanmak istemedi. Sadece Türklerin bir esiri ender olarak hayatta bırakmalarından dolayı değil aynı zamanda öyle görünüyordu ki adam avluda canı istediği gibi aşağı yukarı dolaşıyordu. Hayvanlara ot verdi, ortalığı temizledi, odun kesti, su taşıdı, peyniri karıştırdı; yani her zamanki gibi davranıyordu.

Ama esas şüphe yaratan durum ise o zamana kadar üç ev ötedeki komşusunda kalan çocuğu da gidip evine getirmiş olmasıydı. Herkes o küçük çocuğun onun torunu olduğunu biliyordu ve herkes Türklerden korktuğundan çocuğa dünürünün baktığını da gayet iyi biliyordu. Şimdi ise sanki o çocuğun da şerefine yeniçeriler nöbet tutuyorlar gibiydi. Çünkü onlar günler boyunca birbirilerinin nöbetlerini devralıyorlardı evin önünde. O sırada nöbeti olmayan ise ahırdaki samanların üzerinde rahat rahat istirahat ediyordu.

Küçük çocuk canı istediği zaman içeri girip dışarı çıkıyordu, kuyudan su taşıyordu, komşudan ekmek alıyordu, aklına geleni yapıyordu. Nöbet tutan askerler ona o kadar çabuk alıştılar ki avluda ayaklarının altında dolaşan üç tavuğa alıştıkları gibi alışmışlardı bir süre sonra bu çocuğa. Hatta yemek yerlerken arada bir bu zayıf, cılız çocuğa da bir iki lokma veriyorlardı.

Akşam olunca kandili de yaktıkları zaman ve gökyüzünde yıldızlar parlayınca eski saz çatının üzerinde ihtiyar Márton Gáspár küçük oğlanı dizlerine oturttu ve sanki masal anlatıyormuş gibi onunla konuşmaya başladı.

-Beni iyi dinle Péter!

-Dinliyorum Márton amca. -diye fısıldadı çocuk ve karanlıkta bile ıslıl ıslıl parlayan akıllı gözlerini ihtiyarın yüzüne dikti.

-Bana büyükbaba da diyebilirsin - dedi başını sallayarak ihtiyar adam:

-Türkler senin benim torunum olduğunu çok iyi biliyorlar.

-Onun için mi taşındım senin yanına yani? - dedi gülümseyerek Péter.

-Benimle birlikte seni de göz altında tutmak için. - dedi kekeleyerek Márton Gáspár.

-Senin özgürlüğün karşılığında benim bilgimden yararlanmak istiyorlar.

-Bunu anlamıyorum büyükbabacığım. - dedi küçük çocuk ve neredeyse oracıkta

korkudan donakaldı. İhtiyar adam torununu omuzlarından tuttu ama ses tonunu biraz sertleştirdi.

-Bundan önce de defalarca ne kadar cesur bir çocuk olduğunu ispatlamıştın. -dedi ve ardından da:

-şimdi onun için titremeyi bırak, korkma ve benim söyleyeceklerime dikkat et! Her şeyi kaybetmedik henüz ve bir tek sen bizlere yardım edebilirsin. Beyin emri üzerine iki kale halkını buraya getirecekler çalıştırmak üzere. Tepedeki bütün mahzenlerin giriş çıkışlarını kapatmak için. -dedi endişeli bir sesle.

-Hepsi hakkında bilgileri yoktur ki! -dedi söze girerek çocuk.

-Hatta havalandırma delikleri bile kapatılacak. Hani şu senin içeri girmeye alıştığın o delikleri bile.

-İyi ama kapıları, girişleri, gizli yerleri onlara kim gösterecek? -dedi bir şeyler ümit ederek küçük çocuk.

-Ben.... - diye cevap verdi başı önde ihtiyar adam. Sonra da:

-Yoksa seni hemen yeniçeriler alıp İstanbul'a kışlarına götürecekler.

-İyi ama o zaman....-dedi feryat ederek çocuk:

-O zaman onlar, yerin altındakiler açlıktan ölecekler, havasızlıktan boğulacaklar...

-Sen bu gece pek şanslı sayılmazsın. -dedi üzđün bir sesle Márton Gáspár:

-Ama yine de buradan gizlice çıkıp ve sabaha yine burada olacak kadar şansımız var ve sana söyleyeceklerimin tek bir kelimesini bile söylemeyi unutma.

-O zaman hiçbir sorun olmayacak. -dedi çocuk maceranın verdiği delice heyecan duygusuyla:

-O zaman siz söyleyin bir kez daha bana....

-Buradan çıkmak...- diye başladı ihtiyar:

-Buradan çıkmak senin için zor değil. Ama, diğer taraftan da.... - derken dışarıda nöbet tutanları işaret ederek devam etti sözlerine:

-Onlar buranın sadece bir girişi olduğunu zannediyorlar. Ve bu doğru da. Ama gündüz şuradaki deliği ben biraz büyüttüm, genişlettim... Ve ondan sonra da üzerine bir sürü kuru yaprak yığdım. Arka taraftaki havalandırma deliğinden ağıla açılan yere bir çıkış yaptım. Orası senin için yeterli. Yolu ise biliyorsun. Daha önce de gitmiştin. Bugün son bir kez gideceksin.

Yarın paşanın emri var tepedeki bütün havalandırma delikleri dahil her türlü çukur ve delik kapatılacak.

-O zaman demek ki... -derken korkuya kapıldı küçük çocuk.

-Ben bir şey söylerken dinle diyorum sana! -dedi adam ama sonra sükûnetle devam etti konuşmasına:

- Eger'den eve gelene kadar kafamı bu işe çok yordum ben. Sana dedim herşey bitmedi daha diye. András Nyakas amcaya söyle, eğer artık hava yetmiyorsa o zaman papazın kuyusunun altına toplansınlar. Orası hakkında benden başka hiç kimse bir şey bilmiyor ve orada hem su hem de hava bulacaklar yeterince. Ama her halükârda sekiz gün oldukları yerde dayansınlar ve Eger'dekilerin onlardan tek kişinin bile artık yaşamadığına inanmaları için sessiz kalsınlar. Ama ondan önce de daha güçleri takatleri varken ve havaları da varken güney koridorundaki duvardaki işareti arayıp bulsunlar.

Küçük çocuk nefesini tutmuş dinliyordu ama şimdi daha fazla dayanamadı:

-Nasıl bir işaret? - diye sordu kocaman açılmış gözlerle.

-Bizler, mahzen kazıcılar, eski zamanlarda istediğimiz derinliğe ulaştığımızda ya da daha fazla çalışamayacak bir yere vardığımızda bizden sonrakilerin hatırı için duvara birer işaret yaptık, çünkü duvarın ötesinde başka bir mahzenin olduğunu biliyorduk. Kim düşündürdü ki onların bunca zaman sonra insanların hayatını kurtarabileceğini? O güney geçidini ben oyduym ve tam olarak hatırlıyorum, tam Péter Farkas'ın mahzenine vardığımızda oldukça güzel bir kuş resmi çizdiydim duvara. O kadar hoşuma gitti ki yanına çiçek, hatta bir de ağaç kazıdım.

-Sen çok olağanüstü bir adamsın! -derken çocuk hayrandı büyükbabasına.

-O yeri iyice bellesinler.- dedi ciddi ciddi ihtiyar:

-Çünkü o işaret oradan kurtulmanın tek yolu. İçeriye giriş çıkışı sağlayan delikleri paşa yirmi arşınlık derinlikte doldurtacak ama o köye ait mahzenleri, ardına kadar kapıları açık duranları, başını sokup içeri bakınca hiçbir şey görmediği mahzenleri kimse doldurmayı düşünmeyecektir. Oysa güney geçidini bomboş duran Péter Farkas'ın mahzeninden en fazla bir metrelik bir duvar ayırıyor. Ve sonra yani tehlike sona erince, insanlar oradan geri çekilince ve yeniçeriler de uzaklaşınca sen öğle vakti papazın kuyusuna şu eski keten testiyi salacaksın. Ondaki gece harekete geçeceklerini bilmeleri gerek. O işaretin bulunduğu yere vardıklarında iki kişi on dakika içinde duvarı yıkabilir. Sen ise onları bekleyeceksin ve sonra onlarla birlikte gideceksin!

-Niçin? -diye sordu şaşırarak çocuk.

-Çünkü eğer onlardan bir kişiyi bile yakalarlarsa o zaman burada taş taş üstünde kalmayacak ve ilk sırada da seni alıp götürceklerdir.

-İyi ama ... -diye başladı çocuk.

-Dinle! -dedi kızgın bir sesle büyükbabası:

-Bana kalsa seni şimdiden onların yanına gönderirim çünkü sadece orada güvencede olabilirsin. Ancak sabah seni burada göremezlerse o zaman şüphelenirler ve savaşçıların kurtulmaları da hayal olur o zaman. Şimdi yola çık! -dedi titreyen bir sesle ihtiyar ve dönüp çocuğun yatağına şekil vermeye başladı, sanki orada yatıyormuş havası verdi. Ondan sonra da küçük çocuğun arka duvardaki delikten çıkıp gitmesini bekledi. Bir süre sonra kendisi de avluya çıktı.

İki yeniçeri hemen ona seslendi ve o da onlara bir şeyler söyledi homurdanarak. Ondan sonra onlar karşı koymadan ona eşlik ettiler kütüğün bulunduğu yere kadar ihtiyar adam. İhtiyar oradan bir iki parça odun alarak geri döndü. Soğuk bir geceydi.

O geri döndüğü zaman küçük çocuk tepedeki kilisenin bulunduğu yamaçta çalılıkların arasında emekleyerek ilerlemeye çalışıyordu.

*

Felnémet papazı neredeyse elli yıldır, ta Eger'in ilk kuşatmasından bu yana yıkılmak üzere olan bu küçük köy kilisesi yerine daha güvenceli sığınacak yerler aramayı tercih etmişti ve o yüzden de ilk fırsatta buradan gitmişti. Adını en yaşlılar bile hatırlamıyorlardı artık. Ve papazın evini de defalarca yağmalamışlardı, yakmışlardı kuşatmalar sırasında. Tuhaf kuyusuna ise yaşlı mahzen ustasından başka hiç kimse dönüp bakmıyordu bile. Bu kuyuyu bir zamanlar onun büyükbabası yapmıştı.

Márton Gáspár çocukluğunda mahzene girip hayranlıkla bakmayı pek yediremiyordu gözüne. Onun dibinde çok güzel su kaynakları vardı ve ayrıca bu kuyunun birisinin yüzeyi yukarıdaydı, kuyudan çok pınar gibiydi. Eskiden papazın oturduğu evin kilerinden bir merdiven iniyormuş mahzene doğru açılan koridora. Buranın tabanını tavanından kuyunun boşluğu ayırıyordu. Kuyunun ağzı o kadar genişti ki yukarıdan birisi içine bakacak olsa sadece suyu görebilirdi ve orada aşağıda ise sadece zeminden geçilebilirdi karşıdan karşıya suyun üzerinden eğer mahzen sahibi mahzenin bir ucundan öteki ucuna geçmek isterse.

Onlarca yıl süren savaşlar sonunda ev yıkılmış, yerle bir olmuştu. Mahzene götüren, inen yolu ise yıkıntılar çoktandır tıkamıştı. Birbiri üzerine yığılmış taşlar ve yarısı yanık tahtalar

arasında ilerleyerek eski kuyuyu onun nerede olduğunu bilen birisi bile güçlüklerle bulabilirdi. Ve onu bulsa bile o yıkıntıların arasında her kuyuda olduğu gibi ısıldayan sudan başka bir şey göremezdi. Çünkü yukarıdan bakıp da aşağıda suyun yüzeyinde sağ ve sol tarafta kocaman mahzenlerin bulunduğunu kim düşünebilirdi ki? Bu mahzenlere giden geçitleri Felnémet'deki kale hayduları elbette çoktandır kendi karargahları ile bağlamışlardı bile. Zira bu kuyu insanı ferahlatan suyu ile ve mahzenin tavanından yayılan taze hava olmasaydı o yer altındaki mağarada başka türlü nasıl yaşayabilirdi ki?

Elli Macar haydut aynen Márton Gáspár'ın tavsiye ettiği gibi orada papazın kuyusunun altında, dipte geçirdi kuşatmanın zor günlerini. Türklerden aldıkları yiyeceklerle idare ettiler ve orada zor da olsa bir süre idare edip hayatta kaldılar.

Oysa yukarıda, dışarıda onları yok etmek için her şeyi yapıyorlardı bu arada. İki kalenin halkı yeniçerilerin şaklayan kamçılarının altında taşıyordu toprağı, odunu, taşı Felnémet'de tepedeki her bir mahzenin deliklerini, kapılarını tıkamak üzere. Çatlakları bile öyle doldurdular ki oradan tilki dahi inine zor ulaşabilirdi.

Egerlilerin havalandırma deliklerini tıkadıkları o kare şeklinde, dört tarafı delikli temel taşlarını toplatmak ve gizli delikleri de iyice doldurtmak için özel olarak seçilmiş Türk bekçiler nöbet tutuyorlardı. İhtiyar Márton Gáspár ise gerçekten de tepedeki her bir açık yeri, girişleri tek tek göstermişti. Ondan sonra, beşinci günden sonra mahiyetindekilerle birlikte Mahmud bütün tepeyi dolaştığı zaman yapılan işten memnun olarak ihtiyar ustanın omzuna vurarak:

-Doğru, istemeden de olsa...ama iyi bir iş çıkardın. -dedi.

Topçubaşı da adamlarıyla bütün tepeyi ve köydeki her mahzeni aradığını rapor etti. Hepsini köşe bucak aramıştı. Bu tepe ise şimdi sanki bir toplu mezar, bir höyük gibiydi.

Ondan sonra Mahmud sanki çok iyi bir şaka anlatmış gibi ihtiyar adama bakıp güldü ve tekrar konuşmasına devam etti:

-Ama şu da var onları canlı canlı bu höyüğe gömdünüz. Sabahtan beri evini hiç kimse gözetlemiyor. Artık çocuğa da sen kendin bakabilirsin. Parlak bakışlı padişahımızın sadık kulu olarak elbette!

*

Birkaç gün sonrasında Felnémet' de artık nöbetçi filân da kalmamıştı. Buraya getirilen bir sürü talihsiz insan da gitmişti ve yağın kar da o işin üzerini örtmüştü. Bütün yöreye büyük bir sessizlik hakim oldu tıpkı çok kar yağdığında olduğu gibi. Ve bu arada karla örtülü tepe mezarlık da gerçek mezarlık gibi olmuştu şimdi.

Bükk ormanlarından yana her zaman gittikçe güçlenen rüzgârsa yavaşça alıp götürdü o zamana kadar oraya yapışıp kalmış olan birkaç yeniçeriyi. Ancak onlar yeni düşmanın önünden, o soğuk rüzgârın estiği tepeden daha sıcak olan küçük çiftlik evlerine giderek ısınmayı yeğlemişlerdi.

Küçük çocuk ise o gün öğle üzeri sıvalı testiği papazın kuyusuna saldı.

Akşam üzeri kuzeyden esen rüzgar fırtınaya dönüştü ve orada, dışarıda yüksek dağların eteğinde aralık ayı karı şaka götürmezdi. Talihsiz köy halkı bunun sonucunda erkenden, daha öğleden sonrasında eski evlerinin harabeleri arasına çekilmişti ve iyi kötü kapatılmış, çatısı örtülmüş sığındıkları, başlarını soktukları bu yerlerde yanan ateşin dumanı istediği yerden çıkıyordu dışarı.

Orada yukarıda ise, Eger Kalesi'nde, Türkler neşe içinde yaşıyorlardı, yiyip içiyorlardı. Burçlarda nöbetçilerin ateşleri görünüyordu ve kapıdaki bekçiler de üşümüyorlardı. Bir süre önce ele geçirilmiş bu sıcak yuvayı bırakıp dışarı çıkmak ise kimsenin işine gelmiyordu. Böyle bir zamanda zaten hiçbir insan kulu ne savaşa gider ne de saldırıya geçerdi.

Böylece Péter Farkas'n eski mahzeninde her şey sırayla ve usulüne uygun olarak yapıldı. Márton Gáspár dışarıdan duvara vurduğu zaman içeriden de hızla cevap verdiler ona baltalar ve kazmalar. Bu çıkış önceden de zaten içten hazır edilmişti. Büyük bir darbeye aradaki duvarı yıkmak kolay oldu. İlk önce András Nyakas ondan sonra ise haydular birbiri ardına delikten dışarı çıktılar. Ve aceleden izdiham yaşanmaması için Márton Gáspár hemen onlara seslendi:

- Bu deliği fazla açmayın! Bunu sabaha kadar kapatmak için bu kadarı da yeter. - dedi ve sonra da:

- Peki zaman geldi! Hazır mısınız? -diye sordu.

-Henüz üşümemişken her birimiz birkaç yeniçeriye anında cennete gönderebiliriz. -dedi András Nyakas ve sonra da:

-Hatta içimizden bazılarının ruhunu ancak en azından beş tane ipekli kaftan ısıtabilir. -diye ekledi.

-Buna ihtiyacınız olacak. -dedi homurdanarak Márton Gáspár ve:

-Hava çok sert. Kapının önüne koyduğum o üç matara palinkayı burada bırakmayın. dedi

-Bu yokluk içinde bunu da bulup getirdin mi? -dedi gördüklerinden etkilenen András Nyakas.

-Oğlanın çeyizinden. - diyerek sözü şakaya çevirdi ihtiyar fıçı ustası:

-Ama aslında hayatlarımızı da ona borçluyuz. dedi

Bunun üzerine Mihály Bede alıp omzuna oturttu burnunun dibine kadar sokulmuş küçük çocuğu ve neşeyle haykırdı:

-Değiştirerek taşıyacağız omuzlarımızda ormanda ve onu bir Macar yatağına yatırana kadar omuzlardan indirmeyeceğiz!

-Türklerle fazla bir probleminiz olmayacak. -diye sürdürdü konuşmasını Márton Gáspár.

-Bu fırtınalı gecede bir saat sonra bütün izler silinir. Ve ondan sonra ayrıca Türkler bu soğuk havayı sevmiyorlar. Sizden yana ise sanıyorlar ki her şey bitti. Böyle bir havada kaleden dışarı çıkmazlar, yerlerinden kıpırdamazlar. Belki bize de bahara kadar biraz rahat verirler. -dedikten sonra da:

-Yolu Mihály biliyor. Dosdoğru dağları geçeceksiniz, Diósgyőr'de Macarlar var. -dedi.

-O halde şimdi!....- diyerek elini kaldırdı veda etmek üzere heyecanlı bir şekilde András Nyakas ve:

- Bizim için yaptığınız her şey için size teşekkür ederiz. -dedi endişeli bir yüzle.

-Sizin için değil, bizim kendimiz için. - diye düzeltti ihtiyar ve çocuğu işaret ederek sürdürdü konuşmasını:

-Ve onlar için, onların yaşaması için. -dedikten sonra da Macar usulü haydu komutanının elini sıkarak bir kez daha çocuğun başını okşadı ve arkasını dönüp:

- Şimdi ise artık yola koyulun! - dedi.

- Görüyorsunuz ki çok işim var.- dedikten sonra elindeki küreği kaldırdı ve deliği kapatmaya başladı.

Onlar ise birbiri ardına dışarı doğru çıkıp uzaklaşıp gittiler. Márton Gáspár o zaman da bakmadı arkasına, sonuncusu çıkıp gittiğinde de bakmadı. Ciddi ciddi çalışıyordu bir makine gibi. Ta ki duvarda o delik, oyuk kapanana kadar çalıştı.

O zaman gördü ki kar fırtınası da ona yardım ediyordu. Açık bırakılan mahzenin kapısı yağın karları dosdoğru oraya sürüklüyordu.

Sabaha kadar bu kar Péter Farkas'ın mahzenindeki bu deliği öyle dolduracaktı ki bey emir verse de kimse bunu bulamazdı.

*

Felnémet'de bugün de eskiden olduğu yerdedir o tünellerle bezenmiş, yolları kesilmiş, gizemli ve dallı budaklı labirent mahzen. Bu mahzen bir zamanlar, eskiden Eger düşman eline geçtikten sonra kahramanca savaşan haydu birliklerine sığınak olmuştu. Türklerin kapattığı mahzenleri onlar gittikten sonra 1711 yılında yeniden açtılar ve bir kısmı bugün de kullanılmaktadır. Bugün artık o kadar ünlü değiller ama birçok kişi hâlâ küçük kilise binasının altından açılan mahzenin tavanıyla zeminini bir kuyunun boşluğunun birbirinden ayırmasını hâlâ hayretle izliyorlar.

Ve yaşlı Márton Gáspár 'ın duvara kazıdığı çiçekli ağacı hiç kimse bulamıyor ama onun benzerini bugün de Eger'deki birçok mahzende görmek mümkündür. Eski mahzen geçitlerinin duvarlarında öylesine kazınmış o kadar çok işaret var ki! Bu işaretler komşu mahzenin duvarlarıyla kesişen yerlerdedirler. Bu işaretlerden gelecek nesillerin toprağın altında ya da yan

tarafda başka bir mahzenin daha bulunduğunu bilmeleri için yapılmıştır. Bu işaret öyle bir işarettir ki bir zamanlar, o soğuk kiř gecesinde, András Nyakas ve haydu birliğine sığınacak bir yer olmuş ve belki de onların hayatlarını kurtarmıştı.

* * *

NÓGRÁD BEYİNİN KARARI*

O günlerde köy evlerinin sokak kapılarında çok ender olarak bir kandil yanardı geceleri. Bunun için de Türklerin yağmaladığı ve giderken de her şeyi alıp götürdüğü bu ülkenin köylerinde güneşin batışı ile birlikte gece başlamış olurdu. İster yazın oldukça geç vakitte güneş artık ufukta iyice batmış olsun isterse kışın daha erken öğleden sonrasında gün geceye bürünsün bu durum hep aynıydı.

O kapkara, zifiri karanlık eylül akşamı da, Jóska Süttö, kafası kanlar içinde ve perişan bir halde iken bağlardan aşağı doğru indiğinde ve annesinin evinin kapısını çaldığında da işte yine böyle bir akşamdı.

András Süttö'nün dul karısı telaşla çalınan kapıyı o kadar aceleyle açmıştı ki korku duyacak zamanı bile kalmamıştı.

-İçecek bir şey verin bana anneciğim! -dedi oğlu içeri girer girmez olduğu yere yığılarak ve ondan sonra da gördükleri nedeniyle korkuya kapılan ve neredeyse her yeri titreyen kadının uzattığı bardağı bir dikişte bitirdi.

-Ne oldu oğlum? -diye sordu bayan Süttö kuşku ve endişeyle.

-Bir Türk'ü öldürdüm! - dedi panik içindeki genç adam ve gömleğinin eteğinin ucuyla ter su içinde kalmış alnını sildi.

-Ne diyorsun? - diye sordu korkuyla, dehşete kapılmış bir halde ona bakarak annesi.

-Doğruyu söylüyorum anneciğim!... Tanrı biliyor içimden geçenleri, onu öldürmek istemedim... ve ayrıca istemiş olsam bile... ama buna rağmen yine de yapmazdım... Çünkü bunun sonucunda hem senin, hem bütün köyün başına gelecekleri çok iyi biliyorum. Yine de oldu işte.

Bayan Süttö kırıksıklarla dolu elleriyle hafifçe sıvazladı oğlunun ter su içinde kalmış saçlarını.

* A nógrádi beg itélete : Sarkányfészek; s.229-252.

-Eğer öyle bir şey yaptıysan bunun önemli bir nedeni olmalı mutlaka.

-Eğer bir nedeni vardı dersem yalan söylemiş olurum... - diye cevap verdi derin bir iç çekerek delikanlı.

- Birdenbire oldu... ve ben başka bir şey yapamadım, öldürmekten başka çarem kalmamıştı. -dedi ve sonra yine kesik kesik konuşmasını sürdürdü:

- Böyle bir şeyin başka bir zaman sebebi ya bir kızdır ya da birisinin esir alınmasıdır. Ancak bunlardan hiçbirisi değildi. Ormanda ağaç kesiyordum. .. O yeniçeri yanıma geldi. Atının üzerindeydi ve Türkçe bir şeyler söylemeye başladı bana. Kendimi bildim bileli onlar bizim başımızdalar ama ben onların dilini bir türlü öğrenemedim nedense... Yol filân sorduğunu zannettim... ama o olamazdı söylediği. Çünkü gittikçe daha yüksek sesle ve bağırarak konuşuyordu benimle... Ondan sonra elindeki kırbacını kaldırdı ve bana vurdu... Ben ise hâlâ birbirimizi yanlış anladığımızı düşünüyordum... açıklamaya çalıştım ona... ve o sırada o elindeki topuzu kaldırdı ve onunla zavallı Lompos'a, masum köpeğimin kafasına öyle bir vurdu ki... zavalılık anında ölüverdi...

-Lompos mu? -diye sordu tüyleri diken gibi olan kadın.

-O masum hayvan mı!

-Ondan sonra sıra bana gelecekti. -derken başını sallıyordu panik içinde sağa sola delikanlı:

- Çünkü elindeki mızrağı bana doğrultarak üzerime doğru saldırdı. ... Şansıma isabet ettiremedi. Mızrak bir ağaca saplandı ve sonra onun kılıcını çıkartması, benim de o sırada elimdeki sopayla onu eyerinden yere indirmem için bir nefeslik süre yetti de arttı bile...

- Peki ya sonra? -diye sordu duyduklarının etkisiyle aptallaşan kadın.

-Belki de kaçıp kurtarabilirdi kendini... Ancak atının ayağı tökezledi ve hayvan kendi sahibini öldürene kadar ezdi. Yerde kanlar içinde yatıyordu boylu boyunca. Korkunç bir şekilde öldü. Ama en korkunç olanı da niçin öyle olduğunu bilmemem... Eğer bir kızı kaçırmış olsaydı ya da hayvan veya sığır çalmış olsaydı öyle ölmesine belki üzülmezdim... Ama bütün bu olup biten bir anda oldu.... Cehaletin getirdiği cesaret, aptallık ya da hepsi belki de... -diye açıklamaya çalışıyordu Jóska.

- İki adam ormanın bir köşesinde karşılaşıyor. Ne biri ne de diğeri ötekisine bir zarar vermemiş, bir şey yapmamış... ama yine de aralarında bir nefret var ve sonra birisi nedensiz

yere ölüyor... Anneciğim siz bunu anlıyor musunuz? -diye sordu ne yapacağını şaşırان delikanlı.

- Bunu mu? -diye sordu kadın.

-Peki ya diğerlerini?... İnsanların zincirlere vurulmasını, çocukların ölmesini, fakirlerin soyulmasını ve daha birçok şeyin nedenini kim anlayabilir ki oğlum?... Ta büyük, büyükbabandan beri bizim neden kul köle olduğumuzu, neden kendi ülkemizde birer dilenci olduğumuzu kim açıklayabilir ki? - dedi oğlunu teselli etmek istercesine.

Genç adam ise hâlâ o korkunç olayın etkisinden kurtulamadığından kendi önüne bakarak söyleniyordu.

- O ise son anında bile, ağzının kenarından ölümün kanı sızıp akarken bile dişlerini gıcırdatarak "itoğlu it gavur!" diye haykırdı suratına tükürürcesine...

-Peki ondan sonra ne oldu? -diye sordu bayan Süttö.

-Onu gereği gibi gömdün mü?

-Yapamadım. -diyerek içini çekti delikanlı.

-Atı öylesine hızla koşup gitti ki oradan! Eğer o at, üzerinde Türk binicisi olmadan geri dönmeyi başarırsa o zaman herkes ne olduğunu anlayacaktı zaten. Ve ben onun çıkıp geldiği karargâhın nerede olduğunu da bilmiyordum. Geçen her dakika benim hayatıma mal olacaktı. Ve sonunda kaçıp eve geldim.

-O halde mahvolduk! -diyerek bağırıp çağırmaya başladı kadın.

- Bütün köy mahvoldu! - dedi Jóska.

-Belki de alnındaki izi, atın vurduğu tekmenin izini görürler. -derken ne yapacağını bilmediğinden şaşkınlıkla önüne bakıyordu oğlan.

- Ve o zaman bir kaza olduğunu düşünürler belki de...

Ama bayan András Süttö artık cevap bile vermedi. Çünkü konuşarak zaman kaybetmek istemiyordu. Küçük bir bohçanın içine evde bulduğu birkaç yiyecek şey koydu ve ondan sonra oğlunu da kapının önüne sürükledi, itekledi.

-Dağların eteklerine gidiyorsun. - dedi kesin, kararlı bir sesle ve devam etti:

- Sen hiç Türk filan görmedin, evde de yoktun. Karını, çocuklarını görmedin. Eğer seni bulurlarsa iş aramaya gitmiş olduğun Nógrád Kalesi'nden daha yeni, o sırada geri döndüğünü söyleyeceksin...Nógrád'dan geldiğini söyleyeceksin. Ve ister insan sesi, ister bir tüfek, top ya da başka bir silah sesi bile olsa mahzenin dibine kadar gelen yerinden kıpırdama sakın! Anladın mı! Yerinden kıpırdama ve sakın dışarı çıkma!

Büyük bir gücü olan Nógrád Sancak Beyi'nin idaresi altında bulunan yarısı yıkık yarısı yanık bu yörenin bir zamanlar ne kadar canlı, ne kadar hayat dolu bir yer

olduğunu bilenler buraların şu halini görseler şimdi buraları tanıyamazlardı. Bu taraflarda ahalisinin tamamının çekip gittiği, bomboş kalmış bu köylerin, bozkırın ortasındaki bu yerlerin adını bile hatırlamıyordu artık hiç kimse.

Jóska Süttö'nün kaçıp gizlendiği köyde de durum pek farklı değildi. Birçok yakılıp yıkılmış evin arasından ayakta kalan ise çatıları sazlıktan kesilmiş saz ve kamışlardan yapılmış olan birkaç kulübeydi. Bu kulübeler ise neredeyse birer dilenci yuvası görünümündeydi ve buralara hayatta kalan eski sakinler girip yerleşmişlerdi. Büyük bir kısmı yaşlılardan oluşuyordu ve aralarında birkaç kadın ile birkaç çocuk da vardı. Onlar da nasıl olduysa bir şekilde haraç toplamaya gelenlerden canlarını kurtarmışlardı bir şans eseri olarak; ancak açlık, sefalet ve salgınlar onların peşini bırakmamıştı.

Bayan András Süttö daha o gece bu virane kulübeleri tek tek dolaştı ve oradakilerle konuştu. Vakit henüz çok geç değildi ancak gayet iyi biliyordu ki sürekli bir tehlike, bir felaket korkusu köylüleri canından bezdiriyordu. Onun için de kapıyı tıklatır tıklatmaz hemen arkasından içeridekileri sakinleştirmek istercesine fısıltıyla:

-Macarlar! Benim korkmayın, ben bayan Süttö. -diyordu hemen.

Yoksulluğun kol gezdiği evlerin küçük sokak kapıları, çatlamış tahta kapılar ardına kadar açılıyordu sırayla ve orada, içeride karanlık odalarda hiç ses çıkarmadan dul kadının söylediklerini dinliyorlardı. Bu kadın köyü tehdit eden tehlikenin haberini veriyordu ve köyün büyüklerinin mahkeme duruşmalarının yapıldığı evde toplanmalarını rica ediyordu.

Ondan sonra herkes orada toplanınca gözlerinde yaşlarla lafı fazla uzatmadan olup biten her şeyi anlattı.

Duvarların dibinde duran at eyerlerinin, çulların üzerine oturmuş paçavralar içindeki insanlar ses çıkartmadan dinliyorlardı kadının anlattıklarını.

-Biliyorsunuz!- dedi ve iki elini birbirine kilitleyerek neredeyse ağlamak üzere iken konuşmasına devam etti:

- Jóska benim biricik oğlum, tek oğlum. İki de küçük çocuk babası... Ne kadar güçlü kuvvetliyse bir o kadar da sessiz sakin birisidir... O masum birini, durduk yerde bir insanı öldürmemiştir. - dedi.

Birkaç kişi onun söylediklerine karşılık soru sormaya başladı.

-Peki ya yine de birisini isteyerek öldürmüşse! Onlar da bir sürü masum kişiyi öldürüyorlar. O zaman da böyle birini öldürdüğü için gidip günah çıkartması gerekmez. Ama şimdi bunun köy için sonu iyi değil!

- Evet, köy için! -diyerek bir çılgılık atan kadın:

-Şimdi bize ne olacak? Ne yapacağız? -diye sorunca orada toplananlara:

-Ne olursa olsun!- dedi ağır bir sesle Péter Makra, köyün ihtiyar muhtarı ve

sakin bir sesle sürdürdü konuşmasını:

-Ne olursa olsun Jóska'yı ele vermeyeceğiz. Herhangi bir tehlikeli durumda adam yerine koyabileceğimiz erkek sayısı yok denecek kadar az burada. Eğer onu da kaybedersek o zaman biz ihtiyarları kim koruyacak, çocuklara kim göz kulak olacak? Ben çocukluğumu bilirim, bebekliğinden beri tanırım onu. Hâlâ hayatta olan ve bir işe yarayan birkaç kişiyi de kaybedersek o zaman bize ne olacak?

-Zatâlinizin hakkı var. -diyerek başını salladı András Bocsor.

-İhtiyarlık bir şekilde bizi mezara doğru sürüklüyor zaten, bir ayağımız çukurda sayılır ve fakirlerin kaderi Macarların dünyasında da Türklerin dünyasında da hep aynıdır. Ancak geleceğe güvenimiz olmalı... Halk bu sefaletten kurtulabilmek için aklını başına toplamalı ve ayakta kalmamız gerekiyor...Varlığımızı, soyumuzu sürdürmeliyiz...

-Ve bir gün bu viran harabelerin arasında yeniden hayat canlanacak. -diye ekledi János Réti beyaz bıyığını burarak.

-Ve eğer eli iş yapacak, iş tutacak birisi bulunursa yıkılan bu evlerin duvarlarını yeniden yerine yapacak bir el, yok olup giden bu köyü kurtaracak birisi varsa o da gençlerin arasında var.

-Ve onlardan hiç olmazsa birkaç tanesi hayatta kalsın. -diyerek sesini yükseltti rahip. Uzun beyaz saçları omuzlarına değiyordu:

-Bu korkunç yılların harap ettiği, alıp götürdüğü her şeyi yerine koyabilirler gençler. Siz de gayet iyi biliyorsunuz ki tufandan sonra da tek bir insan çifti her şeye yeniden başlamıştı!

-Evet öyle bir şey! -diyerek rahibin sözlerini onaylarcasına başını sallayan Péter Makra konuşmaya devam etti ve:

-Bugünümüzü yok etseler de ... Geleceğimizi bizden alamazlar! -dedi sözlerinin üzerine basa basa.

-İyi ama eğer Türkler buraya gelirlirse ve geri kalan şu yıkık dökük kulübeyi de yakarlarsa... - diyerek hayıflanlan bayan Máté Bakó:

- O zaman Jóska Süttö'nün hayatta olmasından biz ne kazanacağız? - diye sordu ihtiyarlara.

-Hepimiz birimiz ve birimiz hepimiz için! -diye cevap verdi sert bir sesle muhtar:

- Ve özellikle de konuşarak mı yoksa susarak mı daha iyi koruruz hayatlarımızı bana bunu kim söyleyebilir? ... Sáros'da bir kızı kaçıran askerin birini öldüresiye döven delikanlıyı

ele verdiklerinde de bütün köyü ateşe vermişlerdi. Unuttunuz mu? Birbirimize akıl satarak bir yere varamayız... Ancak soyumuzu kurtarmak zorunda olduğumuzu biliyoruz. Ve Türkler buraya gelince bir tay mı yoksa bir kaz mı boğazlar bilemem ...Ama biz yine de o genci kurtaracağız, çünkü geleceğimiz o, soyumuz onunla devam edecek. Ona güvenebiliriz. O yüzden de hiçbir şekilde, içimizden hiç kimse gençlerin yok olmasına izin vermeyecek...

-Eğer birisi için yüz ihtiyarın ölmesi gerekse bile de mi? - diye sordu titrek sesle aksakallı bir ihtiyar.

-Maalesef biz de oldukça azız sayıca... -diye cevap verdi acı bir ses tonuyla muhtar ve:

- Eğer seçmek gerekirse yüz mü yoksa bir kişinin ölümü mü diye o zaman kim bir kişi ölsün demekten başka farklı bir şey söyleyebilir? Yüz kişi yerine elbette bir kişi feda edilir. Ancak burada bir seçim yapmak zorunda mıyız gerçekten?! Bunu henüz bilmiyoruz... Ve bir mahzenin, bir duvarın, ormandaki bir ağacın, bir kulübenin ya da isterse yürekte bir inancın veya taş duvar gibi suskunluğun bir Macarın hayatını kurtardığı sürece asla hiç kimseyi feda etmeyeceğiz!

-Ve eğer yine de bir şeyleri feda edeceksek o zaman da yaşlıların hayatını feda edelim. -dedi güvercin gibi kırılmış kafasını sallayarak András Bocsor ve etrafındakilere dönerek:

-Bizim için artık sadece dua etmenin ve ümit etmenin dışında bizler için başka hiçbir şey yapamayanların arasından her şeye yeniden başlayabilecekler uğruna bugün birilerini feda etmeliyiz. -deyince:

-Neyi kastediyorsunuz? -diye sordular ne demek istediğini anlayamayanlar.

-Herkesin en kıymetli hazinesi elbette ki kendi hayatıdır.... - diye cevap verdi ihtiyar ve:

-Ve benim kendi hayatımı başkası için kolayca feda edebileceğimi zanneden varsa eğer o zaman benim şu iki korku dolu gözlerime bir baksın. Ama yine de fedakarlık yapacağım, çünkü hayatın kendisinden de daha büyük bir hazinenin olduğuna inanıyorum... Ve bu da gelecektir! -dedi.

-İyi de siz ne yapmak, ne demek istiyorsunuz? - diye üsteledi Péter Makra.

-Eğer ikimizin yaşlarını toptasak... -diye sürdürdü András Bocsor ve:

-Her halde bir yüz kırk yıl yapar. Diyorlar ki, Türklerin ülkemize gelmesi ve bizlerin sefaletle sürüklenmesinin üzerinden de neredeyse o kadar yıl geçmiş. Ve bu yüz kırk yıl bir insanın sefaletle ne kadar dayanabileceğini gösteriyor göstermesine ama aynı zamanda kaderini belirlemek için de içinde bir güç gizlediğini de gösteriyor. Eğer şu Jóska Süttö canını kurtarabilirse ve bizim yaşımız kadar da yaşarsa o zaman kesinlikle onun kaderi de bu ulusun kaderin de bugünkünden çok daha iyi olacaktır. Ancak bizler o günleri zaten göremeyeceğiz...

Şimdi sıra rahibin konuşmasına gelmişti. Sesini yükseltme sırası ondaydı.

-Sultanın tahtı, geleceği o kadar çok kırık omurgalar, o kadar çok soy sülale üzerine ve bir de o kadar çok köle halklar üzerine kurulmuş ki o daha fazla ayakta duramaz zaten... Ve gelen haberlere göre uç kalelerini de sırayla kaybediyormuş. Öteki düşmanımız, ancak bu zor günlerde müttefikimiz olan imparator ise Türklerle hesaplaşmaya hazırlanıyormuş. Onun için onlar burada fazla kalamazlar artık...

-Peki o zamana kadar biz ne olacağız? - diyerek içinde bulunduğu duruma isyan ediyordu siyah başörtülü, yaşlı bir kadın.

-Herkes kendi kendisini kurtaracak elinden geldiğince. Eğer başka türlü olmazsa o zaman çocuklarını kurtaracak! - dedi ihtiyar Makra.

-Bizler ise... -diyerek muhtara doğru döndü András Bocsor ve:

-Eğer kader öyle istiyorsa o zaman başkasının çocuğunun hayatı karşılığında kendi hayatımızı kurtaralım. -dedi imalı bir şekilde.

-Daha açık konuşur musunuz? -dedi Dániel Kövesdi. Yeniçeriler bu adamın üç oğlunu birden alıp götürmüşlerdi.

-Bocsor birader akıllıca konuştu, ne söylemek istediğini anladım. - diyen muhtar söze başladı ve sonra da Kövesdi'ye doğru dönerek konuşmasını sürdürdü.

-Zatıalınız de oğullarınız olmadan kendinizi ne bu ihtiyarlıktan ne de bu olaylardan kurtaramazsınız artık. O halde ise yaşayabilmek için geriye çalışmak kalıyor, bir sürü dert sıkıntı kalıyor ama oğullarınızın yine de bir gün evlerine dönmelerini umut etmek her şeyin başında geliyor...Yaşamak için sizin sebebiniz var, bir umudunuz var. Ancak András Bocsor'un kendisi tıpkı ormandaki bir meşe gibi yapayalnız ve ayrıca benim de artık hiç kimsem kalmadı bu hayatta. Türkler kızlarımı alıp götürdüler, torunumu öldürdüler. Ve ben onların yerine bütün köyü ailem olarak kabul ettim.

-Peki şimdi sizler ne yapmak istiyorsunuz?!

-Siz eğer ölerек oğlunuzu kurtaracak olsanız o zaman ölümü kabul eder miydiniz?

-Elbette, seve seve gider ölürüm! -diyerek kestirip attı ihtiyar.

Bu sözler üzerine Péter Makra'nın gözleri András Bocsor'un gözleriyle aynı anda parladı.

-O zaman biz de işte aynen bunu yapacağız. Eğer bundan başka bir şey yapamıyorsak, elimizden başa bir şey gelmiyorsa o zaman öleceğiz. -dedi kararlı bir ifadeyle ihtiyar Bocsor.

Ertesi gün sabahleyin en azından otuz kişilik bir yeniçeri bölüğü atlarıyla köye geldiler ve yarısına kadar yıkılmış evlerin arasında naralar atarak dolaştılar.

Allahtan o zamanlar artık o kadar çok acı yaşamış, çile çekmiş ve sürekli olarak tehlikeyle içiçe yaşayan köylüler Türklerin bu tür ani baskınlarına hiç şaşırmadılar. Onlar böyle olaylar için de hemen hemen her köyde olduğu gibi burada da tepelerin yamaçlarına, kulelerin içlerine ya da başka hiçbir şey bulamazlarsa bir iki yüksek ağacın tepesine gözetleme yerleri yapmışlardı. Oradan köyün sınırında yabancı bir ordu ya da haraç toplayıcılar filan görünce herkes o anda neredeyse, bulunduğu yerden hemen bir ısıklık çalarak veya iki demir parçasını birbirine vurarak ya da birer mendil sallayarak tehlikeyi birbirilerine işaret ederdi.

Gizlenme işi de çabuk oluyordu. Çünkü yaşlılar da, gençler de yıllardan beri devam edegelen bu olaylar yüzünden deneyim kazanmışlardı. Ve bu sefer de daha önce sık sık yaşadıkları birçok tehlike durumu nedeniyle saklanma yerlerine gitme işini anında iyi halletmişlerdi. Ve bunun sonucunda herkes gizleneceği yere girmişti. Türkler köye varana, ilk evlere ulaşana kadar herkes yerine saklanmıştı. Köyde in cin top oynuyor havası esiyordu, terk edilmiş bir köy gibiydi.

Böyle zamanlarda büyükbaş hayvanları, koyunları, domuzları sahipleri mahzenlere kapatıyordu ya da ağıla alıyorlardı. Kümes hayvanları ise Türklerin davul zurna seslerini duyar duymaz kendiliğinden saklanıyorlardı avludaki çalılıkların içine, sanki evin üzerinde kartal dolaşıyormuş gibi saklıyorlardı kendilerini hayvanlar.

Bunun sonucunda Türkler ellerinde havaya kaldırılmış palalarını savura savura köye girdikleri zaman eski evlerin kalıntıları arasına vardıklarında orada tek bir canlı varlık bile göremiyorlardı.

Oysa bu sefer köye gelen yeniçeriler Macarları esir almak için gelenlerden değillerdi. Bunu insanlar Türklerin hiçbir yerde gizlenenleri aramamasından anlamışlardı. Büyük naralar atarak yapılan ilk turdan sonra yeniçerilerin bölükbaşı Péter Makra'nın evinin önünde durdu, askerlerini sıraya dizdi ve elindeki fermanı açarak dinleyenin olup olmadığına dikkat etmeden yüksek sesle okumaya başladı:

-Haşmetli Nógrad Sancak Beyi Ahmed Bey'den hepinize, bütün ahaliye duyurulur. Bu dinsiz kafirlerin köylerinin sınırında dün öğleden sonra beyin habercisi öldürülmüştür, ki o kişi önemli bir göreve gitmişti. Bu müminin katili bu köyde gizleniyor. Aslan yürekli Ahmed Bey, hepinizin beyi olan bey, eğer o haini gizlemeye devam ederseniz bir saat içinde ona ihanet eden bu dinsizlerin birçoğunu kılıçtan geçirecektir. Sizi yeryüzünden silecektir. - dedi ve bu arada sesini biraz daha yükselterek elindeki fermanı okumaya devam etti:

-Kendinizi birer köstebek gibi toprağın dibine gömseniz bile o zaman da sizi

saklandığınız yerde bulup hayatınıza son verecek durumdadır. Çünkü bizim haşmetli padişahımızın öfkesinden sizi kurtaracak ve ayrıca onun isteklerine karşı sizi koruyabilecek hiç kimse yoktur. Yüce beyimiz, hiç kimsenin oturmadağı süsü verilen bu köyde duvarların arkasında nefretle yanan gözlerin, aç çakalların Allah'ın savaşçılarını gözlediklerini gayet iyi bilmektedir. Tek bir ses çıkmasa bile o zaman da biliyor burada olduğunuzu. Ve bizim intikam almak için buraya gelişimizi korkarak beklediğinizi de biliyor.

O halde iyice dinleyin! Dinsiz köpekler! Eğer Yusufun katili yarın akşama kadar Nógrád Kalesi'ne gelip kendiliğinden teslim olmazsa o zaman bilin ki içinizden hiç kimse ertesi sabahı göremeyecektir. Toprağın dibine girip saklanın ve oradan çıkmazsanız eğer o zaman sizi girdiğiniz yere gömeceğiz. Buradaki bütün dinsizlerin yuvasını yıkacağız. Çocukların ağlamaları, kadınların yalvarmaları, aksaçlı ihtiyarların lânetleri, bunların hiç birisi sizi kesin olan ölümden hiçbir şekilde kurtaramayacaktır. Anladınız mı?- dedi titreyen bir sesle ve elindeki yazıyı okumaya devam etti:

-Anladınız mı söylediklerimi? Yarın akşama kadar Yusufun katili Nógrád Kalesi'ne gelecek. – dedi buyurgan bir sesle.

-Anladık efendi! -dedi aksaçlı ihtiyar Makra evin kapısına çıkarak. Bütün köyün saklandığını zanneden Türk, bu adama memnuniyetle bakarak:

-Demek ki kaderiyle yüzleşebilecek birileri varmış burada?! -dedi.

-Sadece kendi kaderimle değil, köyümün kaderiyle de yüzleşebilirim. -dedi sessizce muhtar ve ardından:

-Amma bizim aramızda katil olmaz beyim. Yüz yıldan fazla bir zamandır sizin egemenliğiniz altında yaşıyoruz, silahsız olarak. Ve sen beyim, bir ceylanın avcıya saldırdığını duydun mu hiç? Buna kim cesaret edebilir beyim? Sözlerinin arkasında korkunç bir yanılgı ama ondan da korkunç olan bir tehdit yatıyor. Bizden birisinin öldürdüğünü söylediğiniz o gerçek mümine iyice bir baktınız mı acaba? Hayatına gerçekten bir silah mı son vermiş? – diye sorunca bölükbaşının gözü seyirmeye başladı.

-Cesur bir adamsın sen ihtiyar. –dedi bölükbaşı ciddi bir sesle ve ardından da:

- Eğer kendi aklıma uyacak olsam seni hemen aldığım gibi Nógrád'a götürmüştüm bile. Çünkü Yusuf'un vücudunda gerçekten de silahla öldürüldüğüne dair bir iz bulamadılar. Yine de öldüğüne göre başka bir şey onu öldürmüş olmalı. - dedi.

-Sadece şu kadarını bilebilirim... -diye cevap verdi sakın bir şekilde ihtiyar Makra ve:

-Silahımız olmadığı için onu bizden birisi öldürmüş olamaz. Ama ölmüşse eğer onun nedeni başka bir şey olmalı. – diyerek bu konudaki kuşkuların üzerlerinden kalkmasını istediğini hâl ve tavırlarıyla belli etmeye çalıştı.

Bölükbaşı elindeki fermanı sardı.

-Beyimiz Ahmed'in emri böyle, onun emrini ise ben değiştiremem. - dedi ağır ve canı sıkkın bir ifadeyle ve ardından da:

- Kaçmaya kalkışmayın sakın! Adamlarım köyü sardılar. Ve yarın akşama kadar Yusufun katili kendiliğinden Nógrád Kalesi'ne gelmezse, bu virane yuvalarınızın yeryüzünden ne şekilde silineceğini iyi biliyorsunuz. -dedi.

*

Jóska Süttö saklandığı mahzenden köye gelen Türkleri iyice görebiliyordu. Oradan birkaç saat sonra yeniçeri bölüğünün çekip gittiğini de görmüştü. Orada neler yaptıklarını tam olarak bilemezdi, tıpkı bir önceki gece köylülerin toplanıp ne karar aldıklarını bilmediği gibi. Ama yardım çılgınlıklarını duymamış olması ve kulübelerinden duman yükselmemesi bir parça da olsa onun çarpan yüreğini sakinleştirmişti. Gençliğin bir özelliği de insanın hemen kolayca umuda kapılmasıdır. Jóska da imkânsıza inanmayı denedi yani köyüne yine de bir tehlike getirmediğine inanmak istedi ve tam eve doğru yola çıkacaktı ki birden annesine verdiği söz aklına geldi. Ne duyarsa duysun, ne görürse görsün bir haftaya kadar dağlardan eve gelmeyecekti. Ve ondan sonra vakit öğleyi de geçince ve hâlâ görünürde bir şey olmayınca artık biraz daha umutla birazcık dinlenmeye, uyumaya karar verdi.

Ertesi sabah çan sesine uyandı. Gözlerini oğuşturup uyanınca bir süre önüne baktı. Kulaklarına inanmak istemiyordu. Bugünlerde bir bayram ya da bir tören olduğunu hiç hatırlamıyordu. Ama yine de kilisede çanlar çalıyordu. Ve öyle aceleyle bir tehlike haberini verir gibi değil de, sakın sakın sanki bir tören varmış gibi çalıyordu kilisenin çanı. Jóska kalkıp mahzenin önüne dikildi, kocaman ceviz ağacının gölgesinde durdu ve iki avucunu alnına, gözlerinin üzerine koyarak köyüne doğru baktı uzun uzun.

İlk başta hiçbir şey göremedi. Sadece yarısına kadar yıkılmış çan kulesinin etrafında toplanmış insanları gördü. Köyün büyüğü küçüğü hepsi oradaydı. Ondan sonra bir rüzgâr tepenin yamaçlarına getirdi çınlayan bir ilahinin sözlerini. Aşağıdakiler İncil'den ahitler, ilahiler okuyorlardı.

"Çok büyük bir tören, özel bir kutlama olmalı ya da büyük bir olay olmuş olmalı." diye düşündü. Çünkü eski kilise sancaklarını da içeriden dışarıya çıkartmışlardı. Bu hiç inanılacak gibi bir şey değildi, çünkü bu köy uzun zaman önce yeni bir inanç seçmişti. Ve onlarla birlikte bu feci kaderi üstlenmiş olan rahip de şimdi orada, halkın önünde yürüyordu katolik rahiplerin yaptığı gibi.

O karışık dönemlerde Türk hakimiyeti altında yaşayan köylerde eski inanç yeni inançla birlikte yaşıyordu.* Din savaşlarının dalgası henüz her yere ulaşmamıştı ve eğer bir iki hevesli

* çev. notu : Protestanlığın Macaristan'da yayılmaya başlaması Osmanlı'nın Macaristan seferleri dönemine denk düşmektedir.

vaiz ya da Macarcanın gücü insanları, bir iki köyü yeni inançlarına çevirmiş olsa bile yine de insanlar eski inancın her şeyini, ayinlerini, törenlerini de hala koruyorlardı. Ve ondan sonra gördüklerinden de hiçbir yanlış mana çıkartmak gerekmemiştir çünkü büyük felaket zamanlarında, zor günlerde insanlar eski kilise sancakları, alemleri ile böyle ayinler düzenleyerek yoksulluktan, felaketlerden kurtulmak için bir araya geliyorlardı ve Jóska kendi inancıyla çelişen ama insanlara manevi yönden yardımcı olduğunu düşündüğü bu olayı yadırgamamıştı.

Jóska bütün bunları düşünürken aşağıdaki törene katılanlar aynı anda dinî geçite hazırlanıyorlardı. En önde yaşlılar vardı ve tören giysilerini giymişlerdi. Jóska ortada ihtiyar Péter Makra ile András Bocsor'un ilerlediklerini fark etti. Onların etrafında ise ellerindeki eski sancakları, bayrakları havaya kaldırmış olan köyün ihtiyarları ağır adımlarla ilerliyorlardı. Arkalarından kadınlar geliyordu ve alçak sesle çaresizliklerini anlatırcasına acıklı acıklı ilahiler söylüyorlardı. Gençlerin arasında karısını da tanıdı. Erzsi ve daha birçok kadın çocuklarını ellerinden tutmuş yürüyorlardı.

Jóska bu garip tören alayındaki insanlardan alamadı gözlerini bir türlü. Ve sürekli kafasını yordu ve şu soruyu sordu kendi kendisine: "Nereye gidiyorlar?!" Elbette başlarına gelen bu felaketten kurtulmaları nedeniyle rahibin köyü şükran duası yapmak üzere toplamış olmasından başka bir şey gelmedi aklına. Ve bundan başka genç birisinin kalbinde umut inatla yaşar. Jóska hemen oradakilerin, aşağıdakilerin belki de Türklerin artık ölen yeniçerinin intikamını almak istemediğini bildiklerini düşündü.

Nedeni her ne olursa olsun genç adam bu şimdi gördüklerinin bütün bir ömrü boyunca hafızasında unutulmaz bir görüntü olarak kalacağını hissediyordu. Çimenlerin üzerinde, çayırdaki kıvrılarak giden yolda sanki bir cenaze törenine gider gibi köyünün insanları adım adım ilerliyorlardı. En korkunç ve en ürkütücü olan ise içlerinde neredeyse hiç genç birisinin bulunmamasıydı. En çok aksakallı, aksaçlı ihtiyarlar, iki büklüm olmuş yaşlı kadınlar göze çarpıyordu. Birkaç yeni yetme kız ve oğlan da vardı aralarında ve onların arkasında da çok fazla çalışmaktan ve ağır işler yapmaktan dolayı erkenden çökmüş, başlarında siyah örtü olan kadınlar ile bir sürü çocuk yürüyordu tören alayında. Jóska bir an için bu küçük ayin grubunun, herkesin orada bulunduğu bu grubun, köydeki yerinden kıpırdayabilen herkesin katıldığı bu grubun Macar halkının kaderini en güzel örnekleyecek bir durum olduğunu düşündü. Üstü başı perişan, eski püskü giysileriyle yoksul insanların oluşturduğu bu savunmasız, silahsız küçük grup sendeleyerek ilerliyordu gri gökyüzünün altında. Bulutlar alçaklardan geçiyordu. Yöreye fırtına öncesi sessizlik çökmüştü ve eskimiş siyah bayraklar gittikçe kuvvetlenen rüzgarın da etkisiyle yavaş yavaş dalgalanıyordu.

Ancak Jóska'nın bakışları onların yürüyüşlerini daha fazla takip edemedi. Bozuk yol

hemen kuzeye doğru dönüyordu ve ormanın başladığı yerde gözden kayboluyordu. Delikanlı dilini yutmuş gibi şaşkın bir halde kalakalmıştı tepenin yamacında ve bundan sonra daha uzunca bir süre uzaklaşanların ilahi söyleyişlerini dinledi. Ondandır ise o ses de kesilmiş, işitilmez olmuştu artık.

*

Ormanın öteki kıyısına vardıklarında Péter Makra'nın köyün sınırını gösteren basit kazığın yanında durup arkasına dönerek geride kalanlara el salladığını iyi ki görmedi.

-Buradan sonra biz arkadaşım Bocsor ile kendimiz gideriz. -dedi titreyen sesle ihtiyar adam ve:

-Size, hepinize buraya kadar bize eşlik ettiğiniz için teşekkür ederiz. - dedikten sonra da üzüntülü bir ifadeyle ekledi:

-Mezarlığa gitmek daha kolay olurdu, orası daha yakındı. Bu da bir çeşit ölüm yolculuğu ve gideceğimiz yer de daha yakında olabilirdi. Ama olsun, siz son görevinizi yine de yaptınız zaten. Ve sizlerden rica ediyorum, bizim kaderimize ağlamayın. Bunu biz kendimiz üstlendik. Neyi niçin yaptığımızı da iyi biliyoruz. Bugün olmasaydı bile daha sonra bizi bekleyen birkaç yıllık sefaletin sonunda da nasıl olsa böyle bir uğurlama ile sona erecekti bu yolculuk. Ve bu yolda bizler için şimdi esas zor olanı buradan Nógrád'a kadar olan yolun geri kalan kısmı. – dedi.

Onun ardından András Bocsor sözü aldı ve:

-Ve eğer bizimle güzel güzel vedalaşmak istiyorsanız o zaman hepinizden acılı sözlerle, yaşlı gözlerle bizim bu yolumuzu zorlaştırmamanızı rica ediyoruz sizden. Vaizimizin hayır duasını aldık, bizi kutsadı, hayatımızda bir şekilde yeri olan köyümüzdeki herkes bizi köyümüzün sınırına kadar yolcu etti, uğurladı. Daha başka ne isteyebiliriz ki?! – dedi köylülerine dönerek.

Bayan András Süttö ihtiyarların önünde dizlerinin üzerine çöktü ve hıçkırıklara boğularak Péter Makra'nın ellerini öptü.

-Tanrı sizi korusun! Tanrı sizinle olsun! - diye fısıldadı, ardından da:

-Bunu benim oğlum için yapıyorsunuz . - deyince Péter Makra kızgın bir sesle ona çıkıştı.

-Bizim inancımıza göre insanoğlu bir tek kilisede dizlerinin üzerine çöker ve rahibin dahi elini öpmez. Hem bundan böyle siz bizim bunu oğlunuz için yaptığımızı kafanızdan çıkartıp atın! - dedi ve ardından zarif bir hareketle, sevgiyle elini kadının omzuna koyarak:

- Bunu onun için yapıyoruz, çünkü hayatın kanunu bu. -dedikten sonra bir kez daha köylülere doğru döndü:

-Bir büyüğünüz olarak bir kez daha benim sözlerimi dinleyeceksiniz. Üç gün geçene kadar tek bir Allah'ın kulunun bile köyün bizimle birlikte almış olduğu onunla ilgili kararı József Süttö'ye bildirmemesini emrediyorum. Benim son sözlerimi, benim vasiyetimi ona ancak üç gün sonra söyleyebilirsiniz. Halkı için yaşasın ve halkı için çalışsın... Şimdi ise sizler geri dönseniz artık gerçekten daha iyi edersiniz ve olması gerekeni daha da acıklı hale getirmeyin sebepsiz ağlamalarla. - dedikten sonra iki ak saçlı ihtiyar köylerine sırtlarını dönüp ellerindeki sopalara dayanarak yollarına artık tek başlarına çıktılar.

Kalabalık bir süre onların ardından sessizce baktı ondan sonra orada da bir ağlaşma başladı. Ancak vaiz ne yapacağını bilemeyen bu insanların aşırıya kaçmalarını önlemek için yeni bir ilahi okumaya başladı ve bu uğurlama törenine katılanlar üzgün bir halde köylerine doğru dönüş yolunu tuttular.

*

Bu süre zarfında orada, yukarıda, mahzenin önünde Jóska ne yapacağını bilmeksizin köylülerin geri dönmelerini bekledi. Tepeyi şöyle bir dönse o zaman öteki taraftan belki daha da ileriye görebileceğini düşündü. Ancak hemen olduğu yerde kalakaldı. Orada, aşağıda, ormanın kenarında köyden birkaç yüz metre mesafede iki atlı Türk hareketsiz bir biçimde duruyordu. Jóska onların da bu talihsiz insanların nereye gittiklerine baktıklarını biliyordu. Onlar da tıpkı onun gibi şimdi bu insanların geri gelmelerini bekliyorlardı.

Şaşkınlık içindeyken ve annesine verdiği sözü unutup olduğu yerden çıkarak tam sevdiği insanların önüne çıkmaya karar vermişken birdenbire uzaklardan bir ilahi sesi duydu yeniden. Sevinçten yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı ve hemen saklandığı yere geri döndü. Şimdi yeniden kendisine dikkat etmesi için bir neden vardı. İlahi sesleri gittikçe yaklaşıyordu ve ondan sonra da ormandaki ağaçları arasından yeniden ortaya çıktı bu garip ayin topluluğu. Rahipleri önlerinde yürüyordu, her yerde ilahiler yankılanıyordu, kilisenin bayrakları dalgalanıyordu. Ve biraz daha yakınlara geldiklerinde Jóska'nın keskin gözleri kalabalığın içinde kadını, annesini ve iki çocuğunu da fark etti.

'Öyle görünüyor ki rahip bu ayini gerçekten de öylesine bir şükran duası için düzenlemiş." diye düşündü kendi kendine. Ancak böyle bir şey yeni inancın öğretilerine zor sığardı, çünkü yeni inançta bu tür ayine yer yoktu. Ama yine de biraz daha rahatlamıştı. Sevinç ve bilgelik yan yana olmuyordu. Bunun için de Jóska hemen köy halkının şükran duası için bu ayini düzenlediğine ve şimdi de geri geldiğine inandırdı kendisini.

Bu yürüyüşe katılanlardan iki yaşlı adamın eksik olduğunu fark etmemesini kim başına kakabilirdi?

*

Nógrád Beyi aptal bir adam değildi. Yağmacı askerlerinin defalarca köylere, kasabalara giderek baskın yaptıklarını ve merhametsizce, insafsız bir biçimde masum halkı soyup soğana

çevirdiklerini gayet iyi biliyordu. Oysa o sıralarda orada burada birçok yerde Osmanlı İmparatorluğu'nun sağlam gibi görünen duvarları çatırdamaya başlamıştı ve paşalar, beyler, ağalar kendi hallerine bırakılmışlardı. Ve onlar bir yandan haşmetli padişahın iktidarını temsil ederken, öte yandan kendi yağlarıyla kavrulmayı da öğrenmişlerdi. O yüzden halkın memnun olup olmadığı ya da daha az mı memnun olduğu kimsenin umurunda değildi. Haraç toplayan defterdarların onlar gelmeden evvel ne varsa alınıp götürülmüş olan köylerde alacak bir şey bulup bulamamaları da artık önemli değildi. Ancak diğer taraftan hâlâ Türk ordusunun şerefine leke sürülmemesine de dikkat etmek gerekiyordu. Zira eğer tek bir Türk'ün ölümünün intikamı alınmazsa o zaman nefretin onlara doğru artan denizinde bütün Müslümanların güvenliği tehlikeye atılmış olunurdu.

O yüzden de ölüsü kafirlerin köylerinin sınırında bulunan yeniçerinin katillerinin onun emri doğrultusunda orada oldukları haberini alınca hemen kaftanını giydi ve bir yandan da yüzüne en öfkeli ifadesini takınıp:

-Getirin şu köpekleri buraya! -diye öyle bir bağırdı ki duvarlar bile titredi.

-Ve cellatlar hazır olsunlar! Daha şu saat içinde, şuracıkta bu imansız kafirlerin kellesinin uçurtacağım! – dedi.

Ondan sonra da bu aşırı öfkesiyle tamamen tezat olan memnuniyetini belli eden bir yüz ifadesiyle iki içoğlanın önüne getirdiği yastıklara, süslü deri minderlere geçip oturdu ve keyfi yerinde bir biçimde zevkten dört köşe gökkuşağının bütün renklerini barındıran, göz kamaştıran süslü konağına baktı.

Nógrád Beyi'nin konağında ve hizmetinde çok kişi vardı. Beyin etrafında muhafız olarak Şam'dan getirilmiş, özel olarak bu iş için seçilmiş sipahiler duruyordu ve iriyarı hadımlar rengarenk papağan tüyleriyle süslenmiş kaftanları içinde son derece hoş bir görüntü oluştuyorlardı.

Köşede, arkallığı olan bir iskemlenin yanında katip elindeki kaz tüyünü kemiriyordu. Duvarların dibinde başlarında kocaman ipek sarıkları ile ağalar, bölükbaşları ayakta dikiliyorlardı. Ve kurnaz görünüşlü çavuşlar, bir deri bir kemik kalmış dervişler de eksik değildi orada.

Bey kendi gücünün haşmetinden, görkeminden yeterince haz duyduğunu hissedince biraz daha öfkeli görünmeye çalıştı. Kaşlarını çattı ve bakışları daha çok sertleşti, gözleri parladı. Başındaki sarığında ışıldayan kocaman bir pırlanta vardı.

-Nerede kaldılar bunlar yahu? -diye sordu kızgın ve öfkeli bir sesle.

Uzun boylu, boğuk sesli bir çavuş beyinin huzuruna gelince neredeyse yerlere kadar eğilerek:

-Merhametli beyim, senin sözlerin her gerçek mümin için bir lütuftur ve imansızlar söz

konusu olunca ise kılıçtan da güçlü bir emirdir. İşte burada, şu iki suçlu günahkâr, kırbaçlanmayı hak etmiş bu iki kafir senin öfkeni geçirmek için buradalar. - dedikten sonra bölükbaşının el işaretiyle birlikte yeniçeriler sakalları omuzlarına kadar eren aksaçlı iki ihtiyar adamı beyin huzuruna getirdiler itekleyerek.

Kırmızı, mavi, beyaz ipek sarıkların ordusunda tepeden tırnağa silahlarla donanmış uzun sakallı Türk'ün huzuruna çıkartılan, önde gelen ağaların ve savaşa susamış bakışlı askerlerin arasında bu iki aksaçlı ihtiyar olduklarından daha da yaşlı ve daha bir çaresiz göründüler.

-Bunlar mı yani suçlular? -diye sordu şaşırان Nógrád Beyi Ahmed.

-Kendileri gelip teslim oldular efendim. -dedi ve "ne bileyim ben" dercesine başını salladı bölükbaşı, ve sonra da:

- Biz de inanmak istemiyoruz sizin gibi, ancak köyü baştan sona dolaşınca biz de gördük ki orada bunlardan daha genç sadece bir iki kişi var. Geri kalanın hepsi böyle ihtiyar, sefil insanlar. Diğer taraftan Yusuf'un ölüsünü de onların köyünün sınırında bulmuşlardı. – dedi.

Beyin öfkesi zehir gibi acıydı ve gittikçe artıyordu.

-Büyük padişahımızın ordusunda bu iki çaresiz, aksaçlı ihtiyarı cennete gönderecek asker var mıdır ki?- diye sorunca salonda büyük bir sessizlik oluştu. Yeniçerilerin başındaki bölükbaşı titremeye başladı.

Nógrád Beyi Ahmed Paşa şimdi gerçekten de öfkeye kapılmıştı. Muhafızlarının başındaki genç subaya bir el işareti yaptı ve bölükbaşını göstererek:

-Ona yüz kırbaç! - diye bağırdı:

- Ve al götür gözümün önünden bu imansız köpeği! Kendi aptallığını gizlemek için cümle âlemin önünde benim yiğit, cesur askerimi iki ihtiyar, silahsız kaz çobanının öldürdüğünü söyleme cesaretinde bulunabiliyor. – dedi bütün hiddetiyle.

Duvarın dibinde ayakta duran parlak, süslü giysili ağalar kendi aralarında fısıldaştılar ancak hâlâ Sultan'ın ordusunu ayakta dimdik tutan o demir gibi sıkı disiplin beyin çevresine görünmez bir duvar örmüştü. Oraya fırlatılan sessiz bir bakış sonucunda salonda yeniden büyük bir sessizlik oluştu.

Talihsiz yeniçeri kendisini yere attı ve o halde Beyin ayaklarına kadar süründü:

-Merhamet büyük beyim! -diye yalvarıp yakardı acıyla. Ancak o sırada iki iri kıyam sipahi onu tuttukları gibi kapıya doğru sürüklediler.

-Yüce padişahımızın gücüne bir an için bile olsa gölge düşürene merhamet yoktur! -diyerek oturduğu yerden ayağa kalktı Nógrád Beyi ve:

-Siz ise gidin! -diye eliyle işaret etti askerlerine.

- Muhafız da gerekmiyor! Böyle düşmanlar için çalıdan yapılmış bir değnek bile yeter.
-dedi sonra da.

Salon boşaldığı zaman katiple ve iki ihtiyarla yalnız kaldığında Ahmed Paşa biraz heyecanlı bir biçimde ileri geri dolaştı. Sonra birdenbire Péter Makra'nın önünde durdu.

-Bunu neden yaptınız?-diye sordu.

İhtiyar Macarın temiz ve masum bakışları beyin şimşekler çakan bakışlarıyla karşılaştı o an.

-Çünkü yapmamız gerekiyordu! -dedi ihtiyar köylü.

-Size bu görevi kim verdi? Sizi kim ikna etti buna? -diye sordu duyduklarından memnun kalmayan Bey.

-Kendi vicdanımız. - dedi son derece sakın bir biçimde Péter Makra.

-Peki Yusufu kim öldürdü? - diye sordu Nógrád Beyi.

Péter Makra kısık bir sesle:

-Bilmiyorum beyim.... Ancak belli ki sen bizim canımıza kıyacaksın... ve öyle sanıyorum ki bizi boş yere öldüreceksin... Ve ölümün gölgesinde iken gerçeği söylemek kolay geliyor bana. Onun için de sana diyeceğim şu. Senin askerlerinin Macar topraklarında yaptıkları, cinayet işlemekten de kötü. Sen biraz sonra bizim başımızı kestireceksin çünkü bir askerın öldürölmüş. Ama onlar, senin askerlerin ise niçin öldürdüklerini ve neden her şeyi alıp götürdüklerini bile bilmiyorlar artık. -dedi.

-O halde onu siz mi öldürdünüz yani?

-Sizin için fark eder mi? -diye sordu sert bir ses tonuyla András Bocsor ve:

-Biz üstümüze alıyoruz. Bunun cezasını biz üstleniyoruz. Gerisinin ne önemi var. - dedi.

-İyi ama niçin? -diye sordu bundan pek bir şey anlayamayan Bey.

-Askerlerin o Müslümanın meçhul katilini Nógrád'a göndermezsek eğer o zaman senin gelip küçük köyümüzü yerle bir edeceğini söylediler.

-Peki onu öldüren bunu niçin yapmış olabilir?

-Onu kim bilebilir ki beyim? Çünkü her geçen yıl burada biraz daha fazla kan akıyor. Askerleriniz çocuklarımızı, genç kızlarımızı alıp köle pazarına götürüp sattılar, oğullarımızı ise yeniçeri ocağına götürdüler yıllardır. Ve bütün bunlardan sonra içimizden birisinin öfkesinin

intikama dönüşmüş olmasına şaşıyor musun şimdi? - diye sorunca Nógrád Beyi kızarak:

- Bir de savunuyor, haklı göstermeye mi çalışıyorsun bunu yapanı? – dedi gözdağı vermek istercesine.

-Savunmuyorum, sadece olanları anlıyorum beyim. Ve bunca laf niye? Hadi artık son ver şu sefil hayatımıza ve köyümüzü de affet.

-Eğer onu siz öldürmemişseniz o zaman bunu niçin yapayım?

-Eh biz de yapmış olabilirdik. -dedi András Bocsor ve cesaretini toplayarak Beyin karşısına geçip konuşmasına devam etti:

- Gücümüz ve de silahımız olsaydı biz de yapabilirdik elbette! – dedi.

-İyi ama onu yine de siz öldürmemişsiniz!

-Dediğim gibi efendim, herhangi birimiz yapmış olabilirdi! Ve hiçbir günahı olmayan bir köy bunun için sorumlu tutulup cezalandırılacaksa eğer, o zaman bunu neden üstlenmeyelim?

-O halde demek ki üzerinize alıyorsunuz bu cinayeti? -diyerek başını salladı Ahmed Paşa ve ondan sonra da daha yumuşak bir ses tonuyla:

- Konuşun! Ama şimdi içten konuşun ve doğruyu söyleyin bana. Peygamberimin sakalı üzerine yemin ederim ki eğer Yusufun katili bulunmasa bile yine de hiç kimseye hiçbir şekilde zarar verilmeyecek. -dedi.

-Tanrı benim şahidimdir efendim. Bizden birisi hiç kimseyi öldürmemiştir. -dedi kesin bir ifadeyle Péter Makra ve:

-Ancak adamını köyümüzün sınırında buldular... ama yine de katil bizim içimizden birisi değildir... Ancak diğerlerinin selameti için biz ikimiz, köyümüzün en yaşlıları olarak bunu üzerimize aldık...- diye tamamladı sözlerini.

-Ölümü mü? -diye sordu şaşkınlıktan ağzı açık kalan paşa.

-Bir hiç yüzünden hem de?!

-Burada hayatın bundan fazla bir anlamı da yok zaten efendim. –dedi András Bocsor:

-Ve siz eğer ille de birisinin hayatına son verecekseniz, o zaman gençlerimizden veya çocuklarımızdan birisi gideceğine gidip biz teslim olalım dedik. Belki onların şansı olur da bizden daha iyi kaderleri olur, daha güzel bir gelecekleri olur. –dedi.

Nógrád Beyi Ahmed Paşa bu sözler üzerine elini ihtiyar Makra'nın omzuna koydu ve:

-Benim habercimi kimin öldürdüğünü bilmiyorum. - dedi düşünceli düşünceli Bey ve devam etti:

- Ve şunu da bilmiyorum, onu öldüren her kimse cesur muydu yoksa korkağın, ödleğin birisi miydi bilmiyorum. Ancak sizlerin şu ak saçınıza, bu yaşınıza rağmen savaş meydanında olgunlaşmamış kafalarıyla mertlik gösterisi yapanlardan çok daha cesur insanlar olduğunuzu biliyorum. Ve sizin Yusuf'un ölümüyle hiçbir ilginiz olmadığını da biliyorum. - dedikten sonra katibe döndü ve yavaş yavaş heceleyerek konuşmaya başladı:

-Bu iki adam için bir ferman yaz. Benim askerlerimin koruması altında sağ salim köylerine dönecekler... Ve o köye Yusufun ölümünden dolayı hiç kimsenin en ufak bir zarar vermemesi için gereği neyse yapılmasını emrediyorum... Nógrád Kalesi'nde bugün yapılan soruşturma sonucunda....- dedi ve sesini biraz daha resmileştirerek sözlerine devam etti:

-Bu vilayette gerçek bir müminin ölümünden hiçbir sakinin sorumlu olmadığı anlaşılmıştır. - dedi.

*

İki ihtiyar evlerine doğru yola koyuldukları zaman ilk olarak András Bocsor konuşmaya başladı.

-Eh birader bu sıkıntı, bu yorgunluktan sonra orada da kalabilirdik aslında. - dedi kısık bir sesle ve devam etti:

- Ama şu dünyada bir insanın yolunu ve kaderini hangi gizli güçlerin belirlediğini kim bilebilir ki? - diye sorunca:

- Muhterem, adeta bir vaiz gibi konuşuyorsunuz. - diye cevap verdi alaylı bir biçimde Péter Makra.

-Eh, hayat okulu dedikleri şey bu olsa gerek. - diyerek başını salladı bunun üzerine András Bocsor:

- Bu yaşta gidip bunu da öğrendik. Belki şimdi öğrendiklerimiz papazların okulda öğrendiklerine eşittir kimbilir.

-Peki bu okulda ölümden geri dönüş olduğu da öğretiliyor mu? Çünkü şu bir gerçek ki ben iki gündür bizim bir daha şu dereli tepeli köyümüzün sınırını yeniden göreceğimizi hiç düşünmüyordum.

-Peki bunun için ne gerekiyordu? - diye alaya aldı kader arkadaşını Péter

Makra.

-Cesaret mi? Cesaret dediğın şey şaşkınlığı, tereddüdü de beraberinde getirir. Celladın gölgesinde bir korkak gibi görünmektense daha sert ve cesur görünmek çok daha kolaydır...-dedi.

-Öyle olmalı!... - dedi onun sözlerini onaylarcasına András Bocsor.

-Çünkü şu anda şu çalılıklardan bir tavşan aniden önümüze fırlayıverse Nógrád Kalesi'nde bizi bekleyen o ölümden daha fazla korkutur bizi.

-Çünkü oradaki artık dönüşü olmayandı...

-Ya da öyle görünüyordu...- derken acı acı gülümsedi ihtiyar Makra.

-Sonuçta muhterem şu anda eve doğru yol aldığımızı görebiliyorsun. Önemli olan da bu değil mi?!

* * *

BACADAKİ SARIK*

Sabahtan beri dağların o yandan, atlı yolundan Felsöors'e doğru geliyorlardı kırık dökük öküz arabaları. Bu görüntü artık her yere iyice hakim olmuş sefaletin ta kendisiydi aslında. Bir deri bir kemik kalmış, yaşlı, kemikleri bile sayılacak hale gelmiş birkaç öküz tıka basa doldurulmuş arabaları güçlükle çekiyordu. Onların arkasında ise yüzlerine acının izleri vurmuş insanlar, asık suratlı Macarlar ilerliyordu sessizce.

Öküz arabalarının üzerinde tıka basa doldurulmuş tahıl çuvalları, çatlamaya yüz tutmuş eski çömleklerin içinde ise süt, yağ, peynir ve testilerde, fıçılarda da şarap vardı. O yıllarda, o dönemde ülke topraklarında yüz yıl kadar süren savaşlar sonucunda her şey neredeyse tamamen yok olmuştu. Bu ülkeyi gezmiş olanlar varsa eğer onlar o anda gördükleri şeylerin soyulup soğana çevrilen, elindeki son lokması bile alınan bu insanların bu yiyeceği nasıl bulabildiklerine, daha doğrusu bunları nasıl gizleyebildiklerine şaşırıp kalırdı. Sefalet içinde yaşayan halkın bütün bunları mahzenlerinin bir köşesinde sakladığına inanmak zordu. Çünkü burada Veszprém Kalesi'ndeki Paşanın güzel sözle, tatlı dille Macarlardan bir şey aldığı ya da istediği yoktu. O daha çok istediğini gider alırdı, sahibine sorma ihtiyacı bile duymazdı. Daha doğrusu paşanın yerine bu işi yapan geniş kılıçlarla, palalarla dolaşan yeniçerileri vardı ve dünyanın dört bir yanından toplanmış haydutları da vardı. Onların geldiği haberi bile yeterli idi ızdırap çeken halkın yüreğine buz gibi bir korkuyu sokmaya. Ve eğer esir toplamak, adamları zincire vurmak için gelmemişlerse başka bir deyişle sadece öylece bulduklarını alıp götürmek için oradaysalar o zaman insanlar biraz daha rahatlıyorlardı. Bu askerlerin onların hayatlarını, sevdiklerini değil de, sadece son lokmalarını almaya geldikleri için seviniyorlardı bile.

Paşa çok iyi biliyordu ki bu haydutlara bir emirle halkın son kalan bir avuç tahılını da aldırabilirdi, her şeyi toplattırıp getirtebilirdi; hatta eli ayağı düzgün işe yarar son adamı da sürükleyip getirtebilirdi. Sonuçta o bu yöreyi canının istediği gibi

yönetiyordu. Yaptıklarından dolayı hiç kimseye hesap vermiyordu. Ama diğer yandan da Veszprém Paşası eğer insanların sahip oldukları her şeyi alırsa, her şeyi yok ederse

* A keményre szállt turbán: Amiröl a kövek beszélnék; s.:178-184

o zaman onun için tarlayı toprağı işleyecek ve de onun askerlerinin yiyecek ve içecek ihtiyacını karşılayacak köyün kalmayacağını da gayet iyi biliyordu.

Onun için de büyük seferler arasında, barış zamanlarında Paşa dağların eteklerinde, ormanların kıyısında, nehirlerin ya da göllerin kıyısında uzayıp giden ve yarisına kadar yanmış yıkılmış evlerinin çökmüş duvarları arasında sefil bir hayat sürdüren halkın arasına yeniçerilerinin yerine daha ziyade defterdarlarını yani vergi memurlarını gönderiyordu.

Halk da şunu gayet iyi biliyordu. Türklerin gelip çocuklarını alıp onları zincire vurarak esir yapmalarına katlanmaktan ya da başlarını soktukları bu yuvalarının yakılmasına seyirci kalmaktansa ellerinde avuçlarında olanı defterdara vermenin daha iyi olduğunu gayet iyi biliyordu halk. Öfke ve nefretten dişlerini gıcırdatarak da olsa mahzenlerdeki gizli bölmelerde, samanlıklarda sakladıklarını çıkartıp verirlerdi çaresizce. Zor günler için gizlediklerini, haşmetli defterdarın belirlediği günlerde toplama mahzenine götürüp teslim ederlerdi, kendi elleriyle üstelik. İşte şimdi yine geliyorlardı. Birbiri ardına dizilmiş öküz arabaları yalpalayarak taşıyordu yükü, hatta kimileri el arabaları ile taşıyordu yükünü yani vergisini. Kimi yerde de iki kişinin birer ucundan tutarak taşıdığı çuvallar göze çarpıyordu, kimileri de sırtına aldığı çuvallarla bu kervanı oluşturmuşlardı. Hepsî Paşa içindi.

Yolun yokuş olduğu yerlerde insanlar hayvanların arabaları yukarı doğru çekmesine yardımcı olmaya çalışıyorlardı ve bu işi yarken bir yandan de acıyla, öfkeyle homurdanıyorlardı.

-Eh be Paşa! Eh be Sultan! Çek öküz! Zavallı, sefil, yoksul Macarların son lokmasını da alıp götürün, -diye söyleniyorlardı.

*

Alsóörs'deki evin avlusunda, evin önünde kır sakallı, asık suratlı bir defterdar oturuyordu. Uzaktan da olsa, oraya doğru gelen ve gittikçe yaklaşan öküz arabalarının sesini iyi duyuyordu ve elbette onların yanında yürüyen insanların söylenmelerini de duyuyordu duymasına ama Allahtan ne dediklerini anlamıyordu ya da belki anlamak istemiyordu. Çünkü Alsóörs defterdarına Allah sadece ihtiyarlamayı nasip etmemiş, aynı zamanda ona bilgelik de ihsan eylemişti. O, söylene söylene gelen bu insanların içinden hiç birinin buzağısını, elindeki son damızlık danasını isteyerek, severek onlara vermediğini gayet iyi biliyordu. Eğer bu şekilde homurdanmak, söylenmek onlara sefaletlerini biraz unutturacaksa o halde onlar istedikleri kadar söylenebilirlerdi. Neticede bunun ne Paşa'ya ne sarayında oturan Sultan'a bir zararı olmazdı nasılsa. Yeter ki getirsinler, onlara yazdığı cezayı getirsinler, bıraksınlar buraya. Önemli olan buydu. Yoksa aksi taktirde o başıyla,

hayatıyla öderdi bunun bedelini. Başını ise defterdar o kadar çalkantılı, fırtınalı dönemlerde bile omuzlarının üstündeki yerinde tutmayı başardıktan sonra şimdi burada hiç de kaybetmek niyetinde değildi doğrusu.

Defterdar şimdi de riske atmak istemiyordu hayatını. Ve iyi kalpli bir insan

olduğu için de bu zavallı insanların çektiklerini görmemek için zaman zaman içeri giriyordu. Vicdanını biraz rahatlatmak için de ağzına kadar dolu testinin içindeki altın renkli Csopak şarabından yudumluyordu.

Her ne kadar Müslümanlara şarap yasaksa da, her şeye rağmen yine de cennete gitmek istese bile bu iyi kalpli, merhametli defterdar bu gürdüklerini içine sindirebilmek için içiyordu. Her Müslamanın harcı değildi bu iş. Başka türlü katlanamazdı yaptıklarına bu dünyada.

-Sadece tadına baktım. - dedi odada sedirin dibinde büzülmüş oturan Alsóörs'lü ihtiyar ev sahibine dönerek:

-Sizinkilerin beni kandırıp kandırmadıklarını anlamak için! Ama bu iyi. - dedi mırıldanarak memnun kalmış olarak içtiği içkiden.

-İyidir iyi! -dedi başını sallayarak ihtiyar Macar ve ondan sonra kendi duyacağı kadar homurtuyla:

-Yeterince içtiniz o şaraptan. Dininiz size bunu haram etse de etmese de içtiniz! Bir kez de biz yasaklayabilsek keşke, izin vermesek içmenize! – dedi alçak sesle.

*

İhtiyar defterdar bütün tahıl çuvallarını, bütün şarap testilerini, fıçılarını ve içleri dolu sandıkları tek tek kaydediyordu. Ve o sırada bir yandan da garip bir yazıyla ileri geri bir sürü şeyler karalıyordu vergi derfterine. Yarım saatten fazla bir zaman geçmişti aradan. Bu kadar bir süre içinde aslında çoğu zaman bir iki kişinin kaydını yapmış olurdu. Bunun ardından genellikle içeri odaya giderdi ve toprak testinin içineki kafasına dikerdi. Elbette bunun sonucunda öğleden sonraları defterdar daha bir neşeli olurdu ama iş çok daha ağır ilerliyordu. Bu arada vergilerini ödemek için elindekini avucundakini buraya getirenler de Csopak şarabının onlara nasıl yardım ettiğini açıkça görüyorlardı ve ondan sonra bu ihtiyar, iyi kalpli adamı ellerinden geldiği gibi, yapabildikleri şekilde, dolandırabildikleri şekilde dolandırıyorlardı. Zaten az olandan çok şey kaçırmak mümkün değildi elbette ama onlar o az şeye de seviniyorlardı. Çuvalın dibinde kalan birkaç arpa ya da buğday tanesine veya fıçının, testinin dibinde kalan birkaç yudumluk şarabı evlerine götürebildiklerine seviniyorlardı.

*

Son araba da üzerindeki yükünü boşaltıp geri dönüş için yola çıktığı zaman artık neredeyse akşam olmak üzereydi. Öküz arabasının yanında sivri bıyıklı kaba saba bir adam atını mahmuzluyordu neşeyle ve öküz arabasının bir köşesinde ise neredeyse yarım fıçı şarap eski püskü çuvalların arasında geri gidiyordu.

Defterdar o sırada testinin içindekini içme zahmetine bile katlanmadı. O bunun yerine avluda bulunan taştan yapılmış masanın yanına oturmuş ihtiyar Dávid'e emir

veriyordu. O ise hiç ses çıkartmadan birbiri ardına dolduruyordu şarap kadehlerini bir yandan da sürekli Müslümanın belindeki mahzenin kilidindeydi gözleri.

Türk defterdar şimdi dili tutuk, ama dostca konuşuyordu onunla.

-Söylesene, sen nasıl oldu da bu eve geldin? Neden buradasın? –diye sordu ve ihtiyarın omzuna dokundu dostça.

-Şöyle bir bakıyorum da sana. Doğma büyüme buralı birine benziyorsun. Bu ev büyük bir Macar beyinin evi olmalı....

-O kadar da büyük birisi değildi evin sahibi. – derken acıyla başını salladı ihtiyar Macar ve ardından da:

-Ama dedemin dedesi de bu evde doğmuş bildiğim kadarıyla. Bu yörede yaşayan birçok aile gibi ekmeğini iki eliyle kazanan şerefli, namuslu bir aileymiş benim ailem de. Yani sizler buraya gelmeden evvel ...-dedi.

- Sizin şansınız! - diye tamamladı sözlerini onun yerine Türk. Çünkü ihtiyar Macarın canını sıkacak bir şey söylemesinden ve kendisinin de bunun üzerine öfkelenip istemediği bir şey yapmasından çekiniyordu. Onun için ona kızacak ve tatsızlık yaşanacaktı ve o böyle bir şey olmasını istemiyordu.

-Evet öyle de denilebilir.- dedi iç çekerek ihtiyar Dávid ve artık iyiden iyiye sarhoş olmaya başlamış yaşlı Müslümanın kadehini yeniden şarapla doldurdu.

*

Ancak ay doğduğunda ve gölün üzerinde ışıklardan altın bir köprü oluştuğunda Türk defterdarın evinde artık huzur ve sükûnet vardı.

Şişman ve yaşlı defterdar topladığı vergileri ve mahzeni unutarak hatta büyük bir olasılıkla bu dünyadaki sorunlarını da unutarak cennetteymiş gibi rahat rahat horlayarak uyuyordu ocak başında, sedirin üzerinde. İttiği şarabın etkisiyle artık ayakta duramayacak bir hale gelince ihtiyar Dávid onu oraya yatırmıştı uyusun diye.

Köyde her yerde sis vardı, her yeri bir duman sarmıştı yıkık dökük kapıların üzerinden bu garip eve doğru. Akşamın sessizliğinde sadece cırcır böceklerinin sesi işitiliyordu ve arada bir aç bir köpek havlıyordu gereksizce dostça ona gülümseyen ayı gördüğünden. Ay ışığı duvarların dibinden yavaşça eve doğru ilerleyen zavallı

fakir Macarlara yol gösteriyordu. Bu köylüler şimdi Dávid'in kendilerine haber vermesi üzerine tırpanlar, çapalar ya da kazıklarla ne buldularsa, ellerine ne geçirdilerse onunla silahlanmış olarak mahzeni kuşatmak üzere harekete geçmişlerdi. Gündüz verdiklerini geceleyin Türklerden geri almak için buradaydılar.

*

Her şey o kadar kolay olmuştu ki! İçeride sıcak ateşin kenarında defterdar horlaya

horlaya uyuyorken aşağıda, mahzende ise ihtiyar Dávid mahzenin kapısında nöbet tutuyordu. Köylüler büyük bir sessizlik içinde içeridekileri çıkartıp dışarıda bekleyen köylülere dağıtıyorlardı. Dávid kimin neyi ne kadar aldığı ile pek de ilgilenmiyordu aslında. Burada kalanlar zaten yine Türklere yeterdi. O daha çok içeridekilerin içki içmemelerine dikkat ediyordu. İçki içerlerse gürültü yaparlardı çünkü. Daha sonra sırada bekleyen herkes kabını kacağını yiyecek içeceklerle doldurunca ve de güzel altın rengindeki Csopak şarabından da alınca adamlara seslenerek:

-Şimdi artık bu kadarı yeter! Dışarı! Paşaya da bir şeyler bırakmak gerek. Yoksa aksi takdirde bunun hesabını hepimizden çok kötü sorar. Onu sakinleştiremeyiz. – dedi ve ardından mahzenin kapısını güzelce kilitledi, anahtarı da huzur içinde horlayarak uyuyan defterdarın kuşağının içine yerine koydu. Derin bir nefes aldı ve olup bitecekleri düşünmeye başladı. Şansı vardı. Yaşlı Türk uyurken başındaki sarık hafiften yana kaymıştı ve bu durum ona hemen bir fikir verdi. Dávid gülümseyerek ‘tamam buldum’ dercesine alnına vurdu eliyle ve hemen defterdarın sarığını aldığı gibi ceviz toplarken kullandıkları ama şimdi köşede duran uzun bir sırtığı kaptığı gibi sarığı onun ucuna ilişti ve daha sonra da onu doğrudan evin tavanına açılan bacadan sokarak sarığı da bacanın tam tepesine koydu. Ondan sonra sarığı bacanın üzerini iyice örtecek şekilde yerleştirmekle uğraştı bir müddet.

Daha sonra da işini layıkıyla yapmış bir kişinin iç huzuruyla odanın bir köşesine Padişahın suçlu hizmetkarından birkaç adım öteye de kendisi yatıp derin bir uykuya daldı.

*

Yaşlı Türk bu arada bir sineğin kel kafasında dolaşmasından rahatsız olduğu için uyanmıştı. Önce uykusunda daha sonra yarı uykuda iken ensesine bir şaplak indirdi ama öyle bir vurmuştu ki korkup yattığı yerden fırladı.

Birkaç dakika sonra ise öyle bir bağırıp çağırmaya başlamıştı ki aşağıda, köydekiler korkudan mahzenlerine kapandılar, geceki ganimet olayından sonra başlarına gelebileceklerin hesabını yapanlar ise onlar sabah erkenden kaçıp ormana saklanmışlardı bile.

Defterdar başından eksik etmediği sarığını bulamayınca büyük bir şüpheye kapılmıştı. Hemen aklına geleni anlamak için anahtarı aradı ama mahzenin anahtarı belindeki kuşağının içinde, bıraktığı yerdeydi. Buna rağmen yine de içi rahat etmedi ve hemen aceleyle aşağı, mahzene indi ve karşısına çıkan ilk fıçıyı tıklattığında olup biteni de anladı.

-Adi yaratıklar, şerefsizler, it oğlu itler! –diye haykırıyordu avaz avaz defterdar.

-Soyguncular, haydutlar! Nasıl soyarsınız bizi! –diye bağırırmaya devam etti ve ondan sonra büyük bir öfkeyle köydeki herkesi Allah'ın adını anarak lanetledi. Padişahın adına onlara tehditler savurdu ve Paşa'nın yeniçerilerine gelip Alsóörs'dekilerin neyi var neyi yoksa her şeylerini almaları konusunda emir vermesi için ne gerekiyorsa yapacağını söyledi. Öfkelenen defterdar tehditler yağdırıyordu.

O sırada ihtiyar Dávid hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi ve gayet masumane bir tavırla adamın karşına geçip:

-Fıçılar elbette ki boş olacaktır efendim, nitekim ben kendim her birini size getirip tattırmıştım hatırlarsanız. –deme cesaretinde bulundu.

-O kadar da değil! –derken ihtiyar adam avaz avaz bağıyordu.

-Bunun hesabını kim yaptı ki efendim? -dedi sakın bir şekilde Dávid. Sanki hiçbirşey olmamış gibi sakindi adam görünüşte.

-Hem bu kadar öfke niye? Kendinize yazık ediyorsunuz. Çünkü burada hırsızlık filan olmamış aslında. Burada bir mucize olmuş bence! -dedi.

-Ne diyorsun sen öyle? Neler saçmalyorsun? – dedi öfkeden kudurmuş, deliye dönmüş olan defterdar.

-Gerçeği söylüyorum efendim. – dedi başını sallayarak ihtiyar Macar.

-Geceleyin, parlak kanatları olan bir meleğin evin üzerine indiğini gördüm. Odaya adeta bir cennet nuru yağdı, nurla aydınlandı her taraf. Sonra da ... –derken ihtiyar sanki söyleyeceklerinden dolayı utanacakmış gibi yaparak kısık gözlerle defterdara bakarak:

-Sonra o melek size çok kötü baktı, kızmıştı. Sizi uyandırmak için uğraştı ama siz öyle derin bir uykuya dalmıştınız ki, uyandıramadı bir türlü. Bunun üzerine sinirlendi ve o sinirle başınızdaki sarığı kaptığı gibi bacadan çıktı gitti. Bakın, şimdi bile sarık hâlâ orada. Görüyor musunuz? Belki de taşa çevirirdi sizi, hatta sarığınızı bile. Tanrı korusun! -dedikten sonra eliyle bacanın tepesini işaret etti.

Sabahın erken saatlerinde, güneş ışığında defterdarın beyaz sarığı kapkara isli bacanın tepesinde öylesine beyaz duruyordu ki sanki taştan yapılmış gibiydi.

-Beni soydunuz! Sonra da kalkmış utanmadan bana masal anlatıyorsun! -diye bağıırıyordu defterdar.

-Masal filan değil efendim, gerçeği söylüyorum. –dedi şaşkın bir yüz ifadesi takınan Dávid.

-Hem siz kendiniz demiştiniz... unuttunuz mu, Kuran-ı Kerim'e göre şarabın haram olduğunu bana siz anlatmıştınız. Ve buna rağmen siz dün maalesef şarabın tadına bakmaktan çok bence... –deyince yaşlı defterdar sapsarı kesildi ve bir şey diyemedi. Ama sonra kendini biraz toparlayınca:

-Allah gerçek müminlerin arada bir işledikleri küçük günahlar ile pek ilgilenmez. –dedi.

Dávid ise gözlerini kapatmış, keyfini çıkarmaya çalışıyordu o anın.

-Paşa, bana kalırsa daha çok sanırım... –diye söze başlayan Macarın sözlerini defterdar kızgın bir sesle:-keserek:

-Ne diyorsun? Ne diye lafı geveliyorsun? –dedi öfkeden kudurmuş bir şekilde defterdar.

-Bu olayı ona anlatmaya kim cesaret edebilir? - dedi daha da sinirlenerek.

-Siz kendiniz efendim! -dedi Dávid iki kolunu yana açarak ve ardından bütün kurnazlığını da katarak, adeta intikam almak istercesine:

-Eğer gerçekten ona durumu bildirmeniz gerekiyorsa o zaman gereğini de yaparsınız olur biter. Hem sonra o defterde neyi nasıl kaydettiğinizi, neyin ne anlama geldiğini sizden daha iyi bilen var mı ki?! -deyince yaşlı defterdar sevinçle bir çılgılık atıp:

-Allah! –dedi. Kurnaz Macar durumu kurtarmak için konuşmayı sürdürdü.

-Paşa'nın da, Allah gibi Müslümanların ufak tefek hatalarını, kusurlarını görmemezlikten gelebileceğini siz söylemiştiniz, hem de daha demin. –deyince ihtiyar defterdar kel başını sıvazladı ve:

-Haklı olabilirsin! –dedi bıyık altından gülümseyerekten ve ondan sonra büyük bir sükûnetle yanındaki adama dönerek:

-Sen hele şu sarığı oradan indiredur, ben de o sırada defter kayıtlarına bir göz atayım. – dedi ve içeri girdi.

*

Alsóörs'de bugüne kadar ayakta kalmış olan o tuhaf eski ev “Türk defterdarın evi olarak” anılmaktadır hâlâ ve Balaton kıyısındaki bu küçük kasabada bir zamanlar zavallı halktan toplananların saklandığı mahzen şimdi bile görülebilir. İlginç ve diğer bacalara göre daha yüksekçe olan ve tepesinde de bir sarığı andıran süsü ile ünlü bacası da hâlâ yerinde duruyor. Ama şu var ki bilim adamları bu evin çok daha eskiden yapılmış olduğunu, geç gotik dönemde inşa edilmiş Macar soylusuna ait bir

ev olduğunu kısa bir süre önce tespit ettiler. Ve aynı zamanda da o değişik bacasının da Türkler zamanında değil de çok daha sonra, en erken ancak XVIII. yüzyılda inşa edilmiş olacağı üzerinde hemfikirler. Ama şu da bir gerçek ki bu ev Osmanlılar zamanında da kullanılan bir evdir. Ve o zamanlar içinde bir defterdarın gerçekten oturup oturmamış olduğunu kim bilebilir? Ayrıca bacanın tepesinde bulunan defterdarın sarığını andıran o garip şeklin de daha sonra halk arasında günümüze kadar yaşayagelmiş olan efsanelerden, söylencelerden esinlenerek yapılmadığını kim söyleyebilir ki? Aksini kim iddia edebilir? Bugün o ev ve ünlü bacası bir zamanlar buralarda yaşamış olan Türklerden bize kalan efsanelerden sadece birisinin anılarını

yaşatmaktadır.

* * *

ZSÁMBÉK'DEKİ TÜRK ÇEŞMESİ*

Nyakas Dağı'nın eteklerinde uzayıp giden Zsámbék Vadisi'nin bir zamanlar bataklık şimdi ise artık sazlık olan yerlerinde günbatımından sonra hiç kimse dışarı çıkamıyordu artık. Ne Türk ne de Macar vardı ortalıkta.

Şu da bir gerçek ki, Türkler, Buda Kalesi ellerine geçtikten sonra ancak bu topraklara ayak basmışlardı ama hâlâ sazlıktaki kurtlardan ziyade, boyundurukları altına giren ve birçok haklarından mahrum kalan Macarlardan daha çok korkuyorlardı. Ve bu korku sebepsiz de değildi aslında.

Esaret zincirine vurulurak kendilerini götürmelerine izin vermeyen veya intikam alma ve öfke duygusuyla yeni fetihçilere karşı başkaldırmış olan o zavallı, fakir delikanlıların canlarından başka kaybedecek bir şeyleri de yoktu zaten. Ve bunlardan birisinin karşısına sazlıklarda Sultan'ın adamlarından birisi tesadüfen bile çıkmış olsa onun daha oracıkta Tanrının rahmetine kavuşturup cennete gitmesini sağlıyorlardı.

Macarlar ise gündüz vakti bile önce etrafa iyice bir baktıktan sonra ancak başlarını kulübelerinden dışarı çıkartıyorlardı. O sırada o taraflarda başı boş bir Türk ya da yalnız bir eşkiyanın da dolaşmadığından emin olmak istiyorlardı. Bu nedenle de bir akşam geç saatlerde birisi ihtiyar András Görbe'nin camını çalınca adam haklı olarak çok korkmuştu. Zaten titreyen elleri korkunun da etkisiyle iyice titremeye başlamıştı. Tezek yapıştırılarak kapatılmış deliği açmaya çalışırken de tir tir titriyordu ve ancak kulağına Macarca sözler geldiğinde biraz sakinleşmişti.

-Korkmayın büyükbaba! - diyordu fısıldayan ses.

-Benim, Ferkó. Çabuk olun, içeri alın beni, çabuk!

İhtiyar ağzını açıp bir tek kelime bile söyleyemedi. O anda yaşadığı bu ani sevincin sonunun kötü bitmemesi için içinden sessizce dua etmeye başladı. Hemen

kapıyı açtı ve karşısında uzun zamandır görmediği hatta hayatta olup olmadığını bile

* A zsámbéki török kút: Amiröl a kövek beszélnék; s.: 97-128.

bilmediği torununu görünce:

-Ama sen!.... Sen yaşıyor musun?! -dedi yavaş yavaş ihtiyar ve o anda sevinçten gözlerini dolduran gözyaşlarını torununun karanlıkta göremeyişine seviniyordu.

-Büyükbabacığım, büyükbaba! Bakıyorum da sen beni çoktan öldürüp gömmüşsün bile! -dedi lafı şakaya vurmak istercesine delikanlı.

-Son günlerde sevdiklerimizi cenaze töreni yapmadan da kaybetmeye alıştık artık evlâdım. - dedi ihtiyar adam.

-Peki ya babam?! -diye sordu korkuyla delikanlı.

-İki yıl oluyor. O büyük savaşlar sonunda zincire vurdular ve alıp götürdüler buradan... Annen ise ardından gitti ve anlattıklarına göre bölükbaşına yalvarmış merhamet için ta ki yeniçerilerden birisi onun bu ağlayıp sızlamasından sıkılıp onu bataklığa itinceye kadar... Eğer yaşamak isteseydi belki o zaman hayatta kalabilirdi yine de ...

-Aşağılık yaratıklar! -diye haykırdı Ferkó, ama daha fazla bir şey söyleyemedi, sesi çıkırımlarla boğuldu ve ancak dakikalar sonra konuşabildi yeniden.

-Yemin ediyorum! Yemin ediyorum! -dedi öfkeyle ve fısıldayarak dışlerinin arasından çıkan boğuk bir sesle:

-Onların intikamını alacağım! - dedi.

-İyi de on ya da yüz kişiyi öldürerek bir kişinin intikamı alınmış olur mu? Ve ne yaparsan yap hiçbir şey onları artık geri getirmez ki! - dedi bunu gören ihtiyar torununu bir felaketten kurtarmak istercesine. Sonra da sessizce ekledi:

-Görüyorsun ya, bizler artık bu değişmez kaderimizi kabullendik. İnsanoğlu zayıf, caresiz evlâdım, her şeye alışıyor zamanla. Hayatta kalmak, yaşamak için can atıyor ve hayatta kaldığına seviniyor... Baksana bana, benim şu halimle bile, artık bir işe yaramadığım bu dünyadan çekip gidecek gücüm olmadı. Bir son veremedim şu sefil hayatıma. Ve şimdi sen eve döndün ya! Artık bunun için pişman da değilim... İyi ki yapmamışım. Ve sonra Kati de....

-Ne oldu Kati'ye? Nesi var? -derken sesi çınladı delikanlının.

-Eğer o olmamış olsaydı belki de çoktan bu zalim dünyadan çekip gitmek için cesaret bulmuştum. - dedi sessizce ihtiyar. Sonra da:

-Burada. Kilerde uyuyor. Kalbi temiz olanların uykularının ne kadar rahat olduğunu ve ne güzel uyuduğunu göreceksin. Baksana, bizim bağırs çağrışlarımız bile uyandırmadı onu. -dedi.

-O tehlike altında değil mi?

-Hayır, onun hayatı bu ülkede başka bir yerde ne kadar tehlikedeysen burada da o kadar tehlike altında... Tek şansı çocuğun oniki yaşını henüz doldurmuş olması.

-O benim kızkardeşim! Onu da yanımda götüreceğim!

-Sazlıkları geçerek, Türk askerlerini aşarak mı yapacaksın bunu? Gerçek tehlike işte o olacaktır.

-İyi ama şimdi barış zamanı! Ben de bunun sayesinde buraya gelebildim. Gerçi geceleyin yürüdüm ve sazlıkların içinden geçerek geldim ama sonuçta buraya ulaşabildim.

-Barış Viyana'daki soylu beyler, paşalar, kadılar ve efendiler için var! -dedi homurtuyla ihtiyar.

-Fakir fukara halk için asla barış, huzur olmaz evlâdım. Bizim bir dakika bile huzurumuz yok. Türk ve Macar çapulcular neredeyse hemen hemen her ay kale yakınlarında karşılaşp çarpşıyorlar. Ve her bir çarpşımanın bedelini ne yazık ki bu zavallı halkın ödemesi gerekiyor! Düşmanın yarın Zsámbék'e karşı bir saldırı yapmayacağı ne malum? Ve ayrıca sazlıkta gizlenmiş avını bekleyen kimbilir kaç çeşit düşman vardır daha? Şu küçük masumu alıp kendinle birlikte oraya mı götürceksin?!

-Haklısın büyükbaba! - dedi sessizce Ferkó.

-Kendi hayatımdan sadece ben kendim sorumluyum... Ve eğer sen kızın burada güvende olduğunu söylüyorsan senin dediğin doğrudur...

-Nasıl diyebilirim ki, burada güvende olduğunu nasıl söyleyebilirim evlâdım!? Sonuçta kim biliyor, bu katillerin arasında herhangi birimizin güvende olduğunu, hayatta kalacağını kim söyleyebilir?

-Peki o zaman ne olacak?

-Yapabileceğimiz tek şeyi yapacağız bu durumda. Sevdığımız insanlar için onları bekleyen tehlikeler içinden en az tehlikelisini seçeceğiz. Ve şimdi, şu anda bu sefil kulübe senin gitmeye hazırlandığın o dünyaya göre çok daha güvenli görünüyor... Gerçi şu ana kadar ne taraftan geldiğini ve nereye doğru gittiğini bile söylemedin ya...

-Nereden geldiğimi ve nereye gittiğimi ben bile bilmiyorum. Dört yıl oluyor buradan kaçıp gittiğimden beri. Aylarca ormanda dolaştım, gizlendim ve sonunda Györ'e ulaştım. Orada kale Macarların elindeydi o sırada. Askerlerin arasına katıldım ve o zamandan beri kâh saldırıyoruz kâh kaleyi savunuyoruz. Yakaladıkça

biz de kesip biçiyoruz o dinsizleri, o imansızları ve bize çektirdiklerinin faturasını ödetiyoruz onlara. Ama biz yüz tanesini öldürsek hemen ertesi gün onların yerine bin tanesi geliyor!

-Ve daha binlercesini de öldüreniz bile oğlum, şu halkın bu çektiklerini ödetemezsiniz onlara evlâdım.

-Biliyorum büyükbaba! Onun içindir ki Tata komutanının emrindeki askerlerin her biri gördükleri anda kudurmuş bir kurt gibi saldırıyor düşmana.

-Yani Tata'da mısın sen şimdi?!

-Evet, şimdi de haberciyim ve yola o nedenle çıktım. Györ Kalesi'ne, kale komutanına bir mektup götürmüştüm ve geri dönüşte küçük bir yeniçeri birliği beni sıkıştırdı. Neredeyse ta Telki'ye kadar kovaladılar beni ve atım da dayanamayarak orada düşüp öldü. Ben ise can havlıyla kendimi bataklıklara, sazlıklara attım ve birkaç gün orada saklandım. Sonra düşündüm de madem ki bu kadar yakınlardayım ve ayrıca zaten aslanın ağızına girmişim, kapana sıkışmışım madem bari hiç olmazsa gidip evdekilere bir bakayım dedim. Burada ne var ne yok bir göreyim dedim?

-Peki şimdi ne yapacaksın?

-Şafak sökmeden yoluma devam edeceğim. Benim yüzümden sizlere bir zarar gelsin istemem.

-Kati'yi görmek istemiyor musun?

-Sadece uyurken bir bakayım... Neden korkutayım, neden rahatsız edeyim zavallıyı?

-İyi düşünmüşsün, doğru diyorsun. Gel hadi! Sen yokken de bütün gün korkuyla, sıkıntıyla geçiyor zaten. Doğrudur, paşa buralarda düzeni sağladı ama askerleri değil bir Macar görmeyi Macarca bir kelime duymaya bile tahammül edemiyorlar. Bir gün çeşmenin başında çocuğa takılmışlar neden Macarca şarkı söylüyorsun diye. Eve kadar koşarak gelmişti zavallı.

-Ona bundan sonra da iyi göz kulak ol dedeciğim ve benim yerime öp onu. Ve ona onu almaya geleceğimi söyle! Ne zaman gelirim, nasıl gelirim onu şimdilik bilmiyorum... Ama onu alıp götüreceğim buralardan. Ve canının istediği kadar Macarca şarkı söyleyebileceği yerlere götüreceğim onu!

*

András Görbe o güne kadar çok acılar çekmişti. Eli ayağı artık tutmaz olmuştu. Ama aslında bu ihtiyaç adam Kati'nin kaderini gerçekte olduğundan çok daha da kara göstermişti torununa. Küçük kız zaten Türklerin gelip Zmbék'e

yerleştikleri o acı dolu yıllarda doğmuştu ve küçük kız ayrıca eski günler hakkında çok az şey biliyordu. O, yiğit Macar askerlerinin bu kalede yaşadıklarını görmemişti, manastırda yaşayan bilgili rahipleri de bilmiyordu ve tepedeki kocaman iki kuleli kilisenin o eski görkemli hallerini de hatırlamıyordu.

Küçük kız kendini bilmeye başladığında ise artık kalede bir Türk paşa hüküm sürüyordu; at kuyruğu bağlanmış sancak dalgalanıyordu kalenin surlarında. Sokaklarda ise rengarenk sarıklı askerler dolaşıyorlardı ve hatta bazen çoktan terk edilmiş o eski manastırda bile askerler kalıyordu.

Ve bir zamanlar son derece güzel olan kiliseye ise artık çok az dindar gidiyordu, çok az kişi giidp orada dua ediyordu. Ağaç oyma mihrap yok olmuştu, duvarlardaki din adamlarının portreleri indirilmiş ve artık sadece duvarlarda zaten solmaya yüz tutmuş freskler ile ince, zarif sütunlar ve sütun başlıklarının birleştiğı yerdeki yüksek duvarların oluşturduğu eski duvarlar kalmıştı geriye o görkemli Zsambék kilisesinden. Garip bir sessizlik hakimdi oraya. Ama bütün bunların içinde bir zamanlar son derece güzel bir galerisi de olduğı her halinden anlaşılan kilise Árpád Dönemi Macaristan'ın en güzel kiliselerinden birisiydi. Duvarları yer yer yıkılmış olsa bile o eski güzelliğı hâlâ göz kamaştırıyordu.

Küçük kız çevrede cereyan eden çarpışmaları da görmemişti. Öyle zamanlarda annesi onu küçük kulübeye saklıyordu ve orada ya da mahzende iki büküm olmuş bir halde duvara yapışmışcasına tirtreyek defalarca silahların sesinin dinleyerek büyümüşü. Ama gürültü patırtı sona erince gizlendiğı yerden dışarı çıkınca biraz utanarak da olsa yine de gökyüzünde barut etkisiyle oluşan kırmızı bulutlara bakmıştı hayranlıkla. Çarpışmanın sonucunda çıkarılan yangınların alevlerinin izlerini uzaktan da olsa gökyüzünde görmek mümkündü ki o alevler genellikle yakınlardaki ya da biraz daha uzaklardaki köylerin yakılıp ateşe verilmesinin birer belirtisiydi. Ve biraz rahatlamış olan çocuk yüreğı ile böyle zamanlarda zor tutuyordu kendisini yeniden kırlara atmamak için. Evlerin arasından koşarak ormana gitmeye, ona binlerce sevinç yaşatan ormana gitmeye can atıyordu.

Çünkü genç ruhlar daha kuvvetlidir ve en kötü, en berbat zamanlarda bile kendisine onu sevindirecek bir şey bulabilir. Eğer silah sesleri artık kesilmişse o zaman Kati bütün korkularını bir anda unutarak çayırda veya derenin kıyısında küçük arkadaşlarıyla birlikte neşeyle oyun oynuyordu. Hatta o sırada upuzun kulaklı bir tavşanın uzun otların arasından zıplaya zıplaya onlara doğru geldiğini görürse güven içinde yaşayan dünyanın herhangi bir yerindeki her çocuk gibi o da neşe içinde çığlık atıyordu... Türk savaşçıları ise oralı bile olmuyorlardı onu gördüklerinde. Onlar çocukların ne yaptıklarıyla ilgilenmiyorlardı ve bu yüzden neler olup bittiğini sadece büyüklerin konuşmalarından anlayabiliyorlardı. Ama bütün bunlar yine de uzak ve korkunç masallar gibi geliyordu insanlara. Bütün olup bitenler onları her gün yaklaşan tehlikeye karşı uyaran gerçek değil de bir masaldı sanki.

Ancak Kati büyüyüp biraz daha serpilince, yetişkin bir genç kız olunca ta

sabahtan başlayıp gecenin geç vakitlerine kadar Türkler için birer köle gibi çalışan büyükbabasına nasıl yardım edeceğini de öğrenmişti bu arada. Arkadaşlarından bir tanesi Bálint, sağır fıçı ustası Péter Dógos'un torunuydu. Onunla aynı avluda oturuyorlardı ve böylece birlikte büyüyüp gelişmişti her ikisi de; kısa süre içinde ona hangi otun yenileceğini, hangi mantarın yenileceğini ve hangisinin zehirli olduğunu ya da hangi bitkinin tehlikeli ve zehirli olduğunu da öğretmişti. Kızlıklar, boğürtlenler, yaban eriği ve fındık dallarının herbiri meyvelerini bedava sunuyordu karnı aç olan bir avuç Macara. Ve Kati küçük arkadaşı ile günün ilk ışığı ile beraber evden çıkıp dağ tepe dolaşarak ganimet peşinde koşarken hiç kuşkusuz acı dolu hayatını unutuyordu.

Özellikle barış zamanı eğer tam o sırada Türkler ganimet için köylere saldırmamışlarsa ya da uç kale yiğitleri kale bedenlerinde Türklerle çarpışmıyorlarsa kale halkının nadiren başına bir şey gelir, nadiren canı sıkılırdı. Paşa askerlerinin işlerini iyi yapmadıklarını gayet iyi biliyordu ama yaşamak gerekiyordu sonuçta. Ve hiç kuşku yok ki uzak eyaletlerde yüce sultanın hakimiyetini temsil etmek için onların buralarda neler yaptıkları o kocaman imparatorluğun önde gelen adamlarının uzaklarda, İstanbul'da pek de umurlarında değildi her halde. Şöyle düşünüyorlardı ve bu oldukça bilgece bir yaklaşımdı; her paşa, her bey, ağa ve asker kendi başının çaresine baksın. Aksi bir durumda eğer bu beylerden, ağalardan, paşalardan birisi sultanın çıkarlarını zedeleyecek bir davranışta bulunursa o zaman hemen ipek ipi gönderirlerdi ona. Ve ondan sonra beyler, paşalar da hüküm sürdükleri topraklarda korkuya kapılıyorlardı. Hem de öyle bir korku ki! Buradaki kalenin paşası da korkuyordu. Korkunun ne olduğunu sonunda o da öğrenmişti ve hemen düşünüp taşınmış ve başkaları onu asmadan o kendini nereye, nasıl asacağını bile bulmuştu olası bir durumda.

Zsámbék Paşası kendisini bu son derece tatsız duruma düşürecek bir şey yapmaktan elinden geldiğince kaçınıyordu. Oyle ki halkı sömürebildiği kadar sömürüyordu. Ona ve askerlerine çalışan birileri olsun diye elinden gelen her şeyi yapıyordu ancak bu arada en küçük bir itaatsizliği bile hoşgörüyü karşılamıyordu, böyle bir olaya göz yummuyordu. Zsámbékliler acımasız bir sefaletin içinde korkularından sabahtan akşama kadar süren işlerde bir köle gibi çalışıyorlardı ama yine de bu halleriyle de hayatlarından memnundular. Çünkü bu şekilde hiç olmazsa hayatta kalabiliyorlardı, evlerinde yaşıyorlardı.

*

Bundan iki yıl önce Macar askerleri kaleye saldırmışlardı ve köylüler başka zaman olduğu gibi o zaman da hemen bulundukları yerde yere yatmışlar veya kaçarak bir köşeye saklanmışlar ya da kulübelerinde gizlenmişlerdi. Bir kısmı da ormanda beklemişti çarpışmanın sona ermesini. Artık çarpışma neredeyse bitti biteceksen, Macarlar siperleri aşmak üzereyken yeni yetme üç delikanlı kendisine hakim olamayıp ortalığa çıkarak her şeyi mahvetmişlerdi. Macar gençlerin Türkler tarafından yakalanmaması için anne babaları boşuna onlara yalvarmışlardı. Çocuklarını düşmanın elinden

kurtarmak ümidiyle ellerinde tırpanlar, çapalar, oraklarla gizlendikleri yerlerden çıkmış ve kaleyi kuşatan Macar askerlerin arasına katılmışlardı. Ancak kale düşmemişti. Macar yiğitleri bir sürü Türkü kesip biçtikten sonra atlarına atlayıp Tata'ya doğru çekip gitmişlerdi. Üç delikanlıyı da beraberlerinde götürmüşlerdi ama köy halkı paşanın intikamından kurtulamamıştı sonuçta.

Bu çarpışmadan üç gün sonra da Türkler köyde işe yarar ne kadar erkek buldularsa hepsini toplamışlar ve ondan sonra bunların içinden rastgele seçerek on tanesini zincire vurmuşlar ve bu talihsizleri, Paşa zaferinin bir ganimeti, bir delili olarak büyük vezire hediye olarak İstanbul'a göndermişti. Kati'nin babası da onların arasındaydı.

Küçük kız ancak haftalar sonra öğrenmişti kötü haberi. Çarpışmalar başladığında ihtiyar dedenin korkusunu üzerinden atar atmaz ilk yaptığı şey avludaki evlerin bütün çocuklarını toplamak olmuştu. Ve ardından onları Nyakas sırtlarına kadar uzayıp giden çalılıkların arasına götürüp saklamıştı. András Görbe aslında bir zamanlar kralın sürekle avlarına katılmış bir eski avcıydı ve bu nedenle sadece ormanın bütün deliklerini, inlerini değil aynı zamanda ormancılardan saklanıp gizlendikleri yerleri de çok iyi biliyordu. Böylece çocuklar için bu durum büyük bir fırsattı. Tehlike bitene kadar asırlık ağaçların kökleri arasına yapılmış gizli kulübelerde saklanmışlardı ve tehlike geçip gidince oradan çıkıp evlerine dönmemişlerdi.

Sonra da Paşa'nın evlerini terk edenlerin geri dönmeleri halinde herkesin affedileceğini duyurduğu gün de gelmişti. Dönenlere merhamet gösterileceğini ve huzur içinde yaşamlarına devam edebileceklerini söylüyordu paşa çünkü yaklaşan kışın zaten darda olan ve bir deri bir kemik kalmış halkı iyice telef edeceğini gayet iyi biliyordu. Ve o bu insanlar olmadan da o kendisi burada yaşayamazdı. Bunun için de söz verdiği gibi sözünde durmuştu. Bu sefer hiç kimseye hiçbir şekilde zarar verilmemişti. Askerleri arasında demir gibi bir disiplin sağlamıştı hatta eğer askerler birini merhametsizce soymuşlarsa, malına zorla el koymuşlarsa o zaman bunu yapanın nelerin beklediğini de örnekleriyle göstermişti. Görünüşte son derece adil birisi gibi hareket ediyordu. Onun emirlerine itaat etmeyenler ya da kanunları

çığneyenler acımasızca cezalandırılıyordu. Bu işlere iki haftada bir Buda'dan gelen kadı bakıyordu ve o Sultan adına hüküm veriyordu.

*

Böyle zamanlarda Türk geleneklerine uygun olarak kadı yeni çeşmenin yanında bakıyordu davalara. Tam orta yerde dört köşeli bir havuz bulunan ve kesilmiş kocaman taşlardan yapılmış bu çeşmeyi buraya gelince Türkler yapmışlardı. Her ne kadar ancak sabah şafak vaktinde ya da akşamüzeri de olsa, su taşıyan Müslümanlar artık ortalıkta görünmez olunca ve yeniçeriler de atlarını suladıktan sonra da olsa, barış zamanlarında güzel suyu olan bu çeşmeden köylüler de gelip su alabiliyorlardı.

Buradaki insanların akıllarında kaldığı kadarıyla gittikleri her yerde daima her şeyi yakıp yıkan Türklerin inşa ettikleri tek yapı belki de bu çeşmeydi.

Zsámbékliler iki kadı tanıyorlardı. Bir tanesi kara sakallı, kartal burunlu, yüzünde yara izleri olan ve kötü birisi olarak ün salmış bir kadıydı. Bu kadı zavallı Macar halkından nefret ediyordu ve bazen hiç yok yere masum insanları suçlu bulup kazığa oturtuyordu. Ya da eğer birisi kale surları altındaki meyve ağaçları arasında kendiliğinden yetişmiş yaban elmalarından bir tane bile alsa onu falakaya yatırıp yirmibeş sopa atıyorlardı.

Köylüler bu zor koşullarda çalışmak yerine bazen bir hastalık bahane ederek angarya işlerine gitmiyorlardı. Bunun sonucunda bir günlük iş bırakmanın karşılığında ceza olarak kalenin karanlık mahzeninde üç gün yatıyorlardı.

Öteki kadı ise aksakallı, sakın mizaçlı, hüznü bir yüzü olan yaşlı bir adamdı. Birbirinden davacı olanları başını sağa sola sallayarak dinlerken kalın kaşlarının altındaki iki siyah gözü tıpkı başındaki sarığının üzerindeki elmasın parladığı gibi ıslıl ıslıl parlıyordu. Eğer yapabiliyorsa kavgalı olanları, davacı olanları barıştırmamanın bir yolunu bulurdu ya da ufak, önemsiz bir hırsızlık olayı yüzünden karşısına çıkartılan yeni yetmelere öğüt veriyor veya en fazla azarlıyordu ceza olsun diye.

*

Kati'nin şansı varmış ki hayatının en büyük akılsızlığını yaptığında çeşmenin başında davaya bakmak üzere o gün oraya bu iyi kalpli kadı gelmişti. İki tane silahlı yeniçeri kadının her iki yanında ayakta duruyordu ve çeşmenin yanbaşımda çimenlerin üzerine serilmiş bir doğu halısının bir ucunda ancak oniki yaşarında olan, tepeden tırnağa mavi ipek giysiler giymiş neşeli, sevimli bir küçük oğlan çocuğu oturuyordu. Köylüler bu al yanaklı oğlanın, Ali'nin Paşa'nın gözü gibi sevdiği iç oğlanı olduğunu biliyorlardı.

Kati, o tertemiz, saf çocuk kalbiyle o zamanlar sadece adalete değil yetişkinlerin bilgeliğine de inanıyordu ve iktidar sahiplerinin bu göz kamaştırıcı

şaşalığından ürkmedi. Kendisinin, kılıçlarını çekmiş ayakta duran bu yeniçerilerden daha çok haklı olduğundan son derece emindi. Onun için de cesaretle kadının karşısına çıktı. Uzaklarda bir yerlerde, başka diyarlarda bir sürü çoluk çocuğu olduğu her halinden anlaşılan bu ihtiyar adam sarı saçlı, solgun yüzlü, mavi gözlü bu küçük kıza gülümseyerek baktı ve:

-Evet kızım, sen ne arıyorsun burada? - diye sordu.

-Sizin kim olduğunuzu sorduğum zaman bana sizin adalet dağıttığınızı, insanların dertlerini dinleyip sorunlarını çözdüğünüzü ve suçluları da cezalandırdığınızı söylediler. - dedi.

Kadı uzun zamandan beri, neredeyse bir otuz yıldan beri Buda'da yaşadığından Macarca konuşulanı gayet iyi anlıyordu. Allhtan ne yanındaki kâtibi ne de başında dikilen yeniçeriler kızın söylediklerinin tek bir kelimesini bile anlamamışlardı.

-Gerçekten öyle, dediğin gibi birisi olmalıyım aslında değil mi? - diye cevap verdi alçak

sesle yaşlı adam.

-O zaman haksız yere zincire vurulup buradan alıp götürülen babamı bana geri verin ve annemin katillerini de cezalandırın öyleyse...

-Babanı kimler zorla alıp götürdü ve anneni de kimler, niçin öldürdü?

-Yeniçeriler!-diye haykırdı kız.

Bu sözleri duyan kadının yüzünde en ufak bir değişiklik olmadı.

-Öyle olduysa demek ki annenle baban gerçekten birer suçluydular.

-Onlar hiç kimseye zarar vermediler! - dedi kız.

Bunun üzerine kadı cevap vermeden evvel biraz düşündü.

-Savaş var evlâdım! Kimin kime karşı ne gibi bir suç işlediğini benim yaşıma gelmiş birisi bile artık bilemez hale gelmişken sen bunu nereden bilebilirsin ki?

-Gözlerinde bu kadar merhametli bakışları olan ve güzel ak sakalı olan birisinin bunu mutlaka bilmesi gerek! -dedi inat ederek Kati.

O anda yaşlı András Görbe, torununun neler yaptığı haberini alan adam telaşla kalabalığı yararak geçti ve küçük kızı kucaklayarak kadının önünde dizlerinin üzerine çöktü.

-Eğer Tanrıya inanıyorsan merhametli beyim, merhamet et ve onu cezalandırma, onu affet ne olur! O henüz küçük bir çocuk ve ne konuştuğunu da bilmiyor, sen affet beyim...-dedi.

İhtiyar kadı oturduğu yerden ayağa kalktı ve küçük kızın başını okşadı.

-Hadi kızım, sen şimdi var git selametle evine! Sen ise ihtiyar korkma! Allah bu masum çocuğa merhamet etti, onu korudu. Zira bugün buradaki davayı Hasan görecekti ama hastalandı. Onun yerine de ben geldim. Ama bu küçük kıza bu şikayetini bir daha başka hiç kimseye böyle söylememesi gerektiğini öğret. Ama özellikle de kara sakallı kadıyla böyle konuşmayın! - dedikten sonra derin bir nefes alarak ona eşlik edene, yanbaşımda oturan oğlana döndü.

-Kim bu kız? - diye sordu parlayan gözlerle paşanın gözde hizmetkârı.

-Bir köylü çocuğu! - dedi omuz silkerek kadı.

- Peki ne istiyordu?

- İhtiyar dedesini angaryadan men etmemizi istiyor.

-Yüzsüz veled! -dedi homurdanarak yeniçerilerden bir tanesi.

-Ve sen beyim, neden ona cezasını vermedin?

-Yazık olurdu! - dedi paşanın küçük gözde içoğlanı ama o sırada parlayan gözlerle bakıyordu küçük kızın ardından.

*

Zsámbék Paşası o sıralarda iyi iş gören kişi sıkıntısı çekiyordu ve bu yüzden bazen köylü halkın ufak tefek kurnazlıklarını, oyunlarını görmezlikten gelirdi. Örneğin İstanbul'daki yeniçeri okuluna Macar çocuklarını toplayıp götürmek için Buda'dan buraya gelen dört kişi hiçbir yerde bu kadar kambur, bu kadar sarı suratlı ve soluk benizli, öksürüp duran ve de bu kadar çok topal çocuk görmemişlerdi. Zsámbék'de olduğu kadarını kesin başka yerde görmemişlerdi. Ve Paşa'ya bunun nedenini sordukları zaman aslında her şeyin farkında olan Paşa ellerini iki yana açarak olaya bakışını anlatmak için:

-Şu dağlık taşlık yerde biz bile yiyecek bir şeyleri zar zor buluyoruz. Bunlar ise daha ziyade buldukları birkaç bayır turbuyla, dağlardan topladıkları yaban ağaçlarının meyveleri ile, kepek lapası ile karınlarını doyurup ayakta kalmaya çalışıyorlar. Onlar için bir dilim ekmek ya da bir parça balık eti bayram yemeğidir. Her birisi cüzzam olsa ya da vebaya yakalansa bile o zaman ona da hiç şaşmamak gerek. - derdi.

Bálint Dógos da, küçük arkadaşı Kati ile ihtiyar dedesinin kurnazlıklarına borçluydu orada kalmasını. Sağır fıçı ustası ona sadece topallamayı öğretmemiş aynı zamanda ona bir de küçük bir sakat değneği de yapmıştı ağaçtan. Bálint o koltuk değneği ile köyde o kadar uzun bir süre dolaşmıştı ki sonunda aksak aksak yürümeyi

iyice öğrenmişti. Ama ona söylenenleri sadece Kati ile kaçıp ormana varana kadar aynen yapıyordu ondan sonra ise bu sefil hayatın çilelerinden kurtuldukları, başlarını alıp gittikleri ormanda, ovalardaki çimenlerin üzerinde topallamıyordu. Böyle zamanlarda kendisinin ne kadar sağlıklı olduğunu göstermek istediğinden canına tak etmiş olan topallamayı bırakıp kırlarda koşuyordu. O kadar çok hareket ediyordu ki yerinde duramıyordu adeta. İçi kıpır kıpır oluyordu, tıpkı daldan dala uçan bir gelincik gibi ağaçların dallarından inmiyordu. Ve güneşin ısıttığı çayırda adeta genç bir ceylan gibi coşkuyla dolaşıp koşturuyordu. Ama bütün bunlardan sonra eve dönmesi gerektiği zaman koltuk değneğini almayı asla unutmuyordu ve topallamayı da elbette.

Köylüler fıçı ustasının bu kurnaz oyununu biliyorlardı ama o zamanlarda herkesin kendine göre bir sırrı, gizli bir olayı olduğundan başkasınıninkiyle pek ilgilenmiyordu. Hatta Türklerin muhbirleri bile birçok şeyi bildikleri halde susuyorlardı. Ayrıca eğer yeniçeri ocağı için çocukları toplama zamanı sona ermişse kalede bu tür haberler için fazla bir şey ödemiyorlardı. Paşa ise köyde bir sürü ihtiyarın dışında iş yapacak oğlanların kalmış olmasına aslında içten içe seviniyordu bile.

*

O eylül sabahı, Kati'nin ağabeyinin seher vaktinde Tata'ya doğru dönüş yoluna çıkmış olduğu o sabah, Bálint Dógos da yanında küçük kızla birlikte topallayarak kilisenin bulunduğu tepeyi tırmanıyordu. Köyün bu tarafı o zamanlarda sanki her an bir saldırıya hazır mış gibiydi. Ve gerçekten de o daracık, kıvrak, ortaçağ sokaklarının, o içiçe girmiş avluların ve birbirinin üzerine inşa edilmiş gibi yanyana duran evler her bir kaçağa iyi bir sığınaktı aynı zamanda. Çünkü bir zamanlar, çok eskiden tepede yükselen o eski kilise de tehlike zamanlarında köy halkının sığınağı imiş.

Türkler zamanında artık terk edilmiş bir halde olan bu kilise bakımsızdı ama yine de neredeyse tamamen ayakta olan yapının kocaman iri taşlardan yapılmış duvarları ilk katın daracık pencereleri ile sapasağlam ayakta duruyordu. Kaldı ki bu kilise bu haliyle bile, Mohaç muharebesinden önceki dönemde Macaristan'a dışarıdan getirilen ancak o zamanlar artık iyice oturmuş olan sivri ve ince kuleli kilise mimarisinin son derece zarif ve güzel özelliklerini, bu mimarının en önemli belirtileri olan çan kulesinin minik pencercikleri ve gökyüzüne doğru yükselen ince, kemerlerle süslü kuleleri ile buranın hala bir kilise olduğunu belli ediyordu.

İki çocuk elbette ki kilise hakkında fazla bir şey bilmiyorlardı ama bu tarafa, eski kilisenin olduğu yere her gelişlerinde genelde kulübeleri görmeye alışık gözleri bu

kocaman yapıya her zaman büyük bir hayranlıkla, şaşkınlık içinde, adeta büyülenmişcesine bakıyorlardı ve her seferinde sütunlar üzerindeki oymalar arasından, kemerlerin arasında dolaşırken yeni birşeyler keşfediyorlardı. Şimdi de korkuyla karışık bir şaşkınlıkla başlarını kaldırmışlar iki uzun kulenin arasında yükselen kubbeye bakıyorlardı. Kilisenin pencere tarzı çok değişikti. Her bir minik pencereyi sanki insan eli oymamış, insan eli yapmamıştı. Bálint de elindeki koltuk değneğini girişteki büyük sütunların bir tanesine korkarak yasladı.

-Gelsene! -dedi Kati ısrarla gelmemeye çalışan arkadaşına.

-Neredeyse akşam olacak ve ondan sonra kuleye çıkamayacağız.

-Sen bana güven yeter ki! -dedi oğlan. Sonra da:

- Gözlerim kapalı bile olsa seni Ağost amcaya götürebilirim. -deyince:

-Öyle de olsa şimdi acele etmeliyiz! - diye directti Kati.

-Kimbilir ne kadar acıkmıştır zavallı. Üç gündür buraya gelemedik.

-Gelseydik bile bir anlamı olmazdı ki! Ne bizde ne de sizde bir lokma ekmek olmadığını sen de biliyorsun.

-Fazlası şimdiye kadar hiçbir zaman yoktu zaten.- dedi yukarı doğru merdivenleri

tırmanırken nefes nefese kalmış olan kız ve kilisenin giriş kapısının sağ köşesindeki kocaman ana sütunların birbirine bağladığı kalın taş duvarların içine inşa edilmiş olan dimdik ve kıvrımlı merdivende durup bir an soluklandı.

-Yine de kimsenin ekmeğini almadık! Ne getirdiysek kendi boğazımızdan kesip getirdik.

-Biz açlığa karşı ihtiyarlardan daha fazla dayanabiliyoruz. -dedi gururla Bálint. Ondan sonra da gülerek:

-Ormanda bir şeyler bulup toplayana kadar topallamaya devam ettik ...Ama şimdi burada olduğumuza göre artık koşarak çıkabilirim! -dedi sevinçle.

Üst katta, kilise kulesinin çatısında bulunan küçük şapelin merdiveni yarı karanlıktan sonra yuvarlak pencereden içeri giren parlayan, kuvvetli ışıktan biraz aydınlanmaya başlamıştı. Tavandaki freskleri ışıktaki çok daha iyi görmek mümkündü ve burada, sütun başlarının oyma işlemleri aşağıda, zemin kattaki sütunlarındaki gibi zamana karşı dayanaksız olmadıkları görülmüyordu. Daha ilk bakışta bu terk edilmiş kilisenin bu kısmında birisinin buranın bakımıyla ilgilendiği hemen anlaşıyordu.

-Buradayız pederim! - dedi telaşla yarı açık bırakılan kapıdan hızla içeri giren küçük Kati.

-Geciktik ama geldik işte! -dedi adamı görünce kız.

-Size kaç kere söyledim. -diye cevap verdi sakın bir sesle ihtiyar bir adam şapelin bir köşesinden onlara.

-Eğer buraya geliyorsanız hiç olmazsa bana Ágost amca deyin diye kaç kere söyledim size... Kendim için değil... Sizin için endişeleniyorum, korkuyorum.

-Kimden? - diye sordu küçük kız ve kırmızı kareli örtünün içinde getirdiklerini mihrabın önünde duran tabaklardan birine boşalttı.

-Köydeki herkes Peder Ágost'un burada, kulede yaşadığını gayet iyi biliyor.

-Evet, artık neredeyse otuz yıl olacak. -dedi bir deri bir kemik kalmış ihtiyar keşiş. O kel kafasıyla ve göğüs hizasına kadar uzamış beyaz güvercin sakalıyla mihrabın altındaki kapaklara boyanmış havariler ve azizler arasına güzel yakışırdı aslında.

-Ve bugün de olduğu gibi her gün aslında korkuyorum sizlerden birisine benim yüzümden bir şey olacak diye. -dedi yaşlı adam.

Bálint, aynı Kati gibi Türkler zamanında dünyaya gelmişti ve işte tam da bu nedenle dinî konularda bildikleri ihtiyar keşişten öğrendiği şeyler ile sınırlıydı. Ve bu nedenle de gayet rahat bir biçimde gidip mihrabın önündeki basamağa oturdu ve kendisini tutamayıp kahkahalarla gülmeye başladı.

-Yapmayın tanrı aşkına Ágost amca! - derken bir yandan da el ediyordu 'yok canım

daha neler' dercesine.

-Türkler sizin burada saklandığınızı, kulede yaşadığınızı uzun zamandır zaten biliyorlar... Bu köyde bir sürü ispiyoncu var zaten. Ama Paşa bu durumu bilmek istemediği için, işine gelmediği için bu konuda bir şey bilmiyormuş gibi yapıyor. Hem sonra koskoca bir Paşa ne diye sizinle uğraşsın ki?

-Ben kendim de aynen böyle düşünüyorum. - derken derin bir iç çekti ihtiyar.

-Küçük bir kulede yaşayan bir keşişin onun tepeden tırnağa kadar silahlı yeniçerilerine ne zararı olabilir ki?! Hatta bu yüzden belki de, canları bir şeye sıkılan, vicdanı rahatsız olan yaşlı kadınların buraya gelerek günah çıkartmalarına bile göz yumuyorlar.

-Bence siz rahat rahat buradan dışarı çıkabilirsiniz. Ve benim de burada olduğum sürece kimseye bir zararım dokunmuyor! Ancak bir keşiş cübbesini köyde görmeye tahammül edemezler yine de. -dedi ihtiyar sonra da acı bir gülümseme ile kendisine şöyle bir baktı.

-Gerçi şu her tarafı yamalı, eski püskü şeyi üzerimde görenler bunun bir keşiş cübbesi olduğuna artık güçlkle inanabilirler... Ama ben zaten bu kulede bu yüzden kalmıyorum ki aslında. -dediğinde oğlan merakla:

-İyi de o zaman niye buradasınız peki? -diye sordu.

-Benim işim bu! Bir zamanlar zengin olan, hazinelerle dolu bu kilisenin şimdi artık bomboş kalmış duvarlarını elimden geldiğince korumaya çalışıyorum. Ve ben burada olduğum sürece burasının harabeye dönüşmeyeceğine inandırıyorum kendimi... Ve ayrıca ben başka bir yerde burada olduğum gibi kendimi rahat ve iyi hissedemem! Buradaki her bir kubbe kemeri, her bir taş gülün ayrı ayrı bir yeri vardır benim günlümde... Hatta bir zamanlar bu manastırın önde gelenleri arasında olan o süslü püslü giysilerle dolaşan başrahibin bile hatırı var.

-Mutlaka çok önemli işler yapmış olmalı ki sizin başınızın üzerindeki sütunlardan birisine onun kafatasını da işlemişler. -dedi başını sallayarak Kati.

-Ya da çok büyük bir güce sahipti. -dedi alaylı bir şekilde rahip. Ardından da derin bir iç çekip:

-Kilisenin duvarlarına da halkı eğiten ya da hasta ruhlarını tedavi eden sıradan keşişlerin değil, aslında halka sadece eziyet eden o süslü giysili piskoposlar ve önde gelen rahiplerin resimleri yapılmıştır. -dedi.

Bunu duyan Kati pek bir şey anlamamış olsa da yaşlı keşişin söylediklerinden onu taklit ederek o da derin bir iç geçirdi ve sonra da biraz evvel doldurduğu tabağa bakarak:

-İyi ama siz niçin hiçbir şey yemiyorsunuz? Sadece bir deri bir kemik kalmışsınız zaten!

-dedi.

-Tıpkı ağızlarındaki son lokmalarını bana verenler, benimle paylaşanlar gibi... Hem sonra... - dedikten sonra yaşlı keşiş tabağı iterek kendi önünden uzaklaştırıp:

-Bugün yedim! Veronka teyzen günah çıkartmaya gelmişti ve gelirken de bana bir tas yulaf ezmesi getirmiş. -dedi minnetle.

Kati hemen gidip mihrabın basamaklarına oturmuş olan Bálint'in yanına çömeldi.

-O zaman demek ki!... Biraz daha zamanımız var değil mi Ágost amca? -dedi fısıltıyla sorarak.

-Bize bir şeyler anlatın hadi.

İki çocuk kuledeki bu şapele her gelişlerinde daima kendilerini bir masal dünyasındaymiş gibi hissediyorlardı. Kavisli kubbeli küçük mekânda bir köşede ihtiyar keşişin içine saman doldurarak paçavralardan hazırlamış olduğu yatacak yer köylülerin fakir kulübelerindeki başlarını koyup dinlendikleri köşelerinden hiç farklı değildi ancak onlardan farklı olarak keşişin yatağının tam karşısında hiçbir kusuru

veya eksiği olmadan duran üç kanatlı, ağaçtan oyulmuş son derece güzel mihrap vardı. Bu mihrabın ortasında parlak, altın giysiler içinde, melek yüzlü bir aziz elinde bir kılıç tutuyordu. Ve onun sağ ve sol tarafında sonuna kadar açılabilen mihrabın kapakları üzerinde tıpkı büyülmüş bir masal kitabının sayfalarındaki gibi ıslıl ıslıl boyalı resimler sefalet ve yokluk içinde dünyaya gelmiş olan bu çocukların gözleri önünde ıslıl ıslıl parlıyordu ki onlar böylesine büyüleyici bir güzelliği daha önce başka hiçbir yerde görmemişlerdi.

Kati şimdi de daha önceleri olduğu gibi sırtını mihraba dönmüştü ve parmağı ile kendi arkasını işaret ederek:

-Ama bugün onun hakkında değil. - dedi parlayan gözlerle.

-Daha çok bu kilise hakkında bir şeyler dinlemek istiyorum. Bu kilise neden tam buraya yapılmış ve kimler yapmışlar onu bilmek istiyorum... Ve ondan sonra Ágost Amca hakkında da bir şeyler bilmek istiyorum. Yani siz kendi kendinizi anlatacaksınız bir yerde. -dedi.

İhtiyar keşiş bunun üzerine derin bir iç geçirdi.

- Size kaç kere anlattım! Hem de kaç kere! -dedi anlatmak istemediğini belli etmek istercesine.

-Ama yine de bazı şeyleri anlamadık. Bugün de, şimdi de dinlemek istiyoruz bir kez daha.

Bunun üzerine yaşlı keşiş kilise hakkında bildiklerini anlatmaya başladı.

-Burası herkes için daima önemli bir yermiş, her millet için önemli bir yer. Ve özellikle ilk başta Macar krallarının orduları için önemli bir yermiş bu tepe.

-İyi de niye peki?

-Köy buraya kurulmuş, Fehérvár'dan Esztergom'a giden yolun üzerinde kalan bu yere kurulmuş. Fehérvár'da kral, Esztergom'da ise onun baş adamı yani başpiskopos hüküm sürüyormuş. Bu olay bundan en az dört yüz yıl önce olmuş aslında. Krallarımızdan birisi bir Fransız prensesi ile evlenmiş. İşte o prensesin refakatinde gelen bir Fransız şövalye de buraya önce bir ev, sonra da taş bir kale yaptırmış kendisine. Bu olaydan birkaç yıl sonra ise onun akrabaları gelip Zsámbék'e yerleşmişler ve ardından o Fransızlarla beraber premontreli keşişler de buraya gelmişler ve onlar işte bu kiliseyi ve ardından da manastırı inşa etmişler buraya. Büyük bir ihtimalle Tatarlar ülkemizi istila etmeden önce olmuş bütün bunlar. O zaman da, ondan sonra da burası köy halkı için hep iyi bir sığınak olmuş. Sağlam, dayanıklı, tıpkı bir kale gibi. Eğer bir tehlike yaklaşmışsa ya da birbirine karşı savaşan Macar beylerinin askerleri köyü ateşe vermişlerse köy halkı kaçıp buraya sığınmış hep.

-O zaman da şimdiki gibi bu kadar çok savaşıyorlar mıydı?!

-Soylu beyler sürekli savaşıyorlardı. Bazen kendi aralarında, bazen de krala karşı. Mal mülk için, ünvan için, şan şöhret için, iktidar için savaşırlardı! Hatta öyle zamanlar olmuştur ki keşişler, rahipler bile her ne kadar silahla değil kalemle bile olsa da kendi aralarında savaşırmışlardır. Bir zamanlar burada, sandıklar dolusu belge saklıyorduk manastırda. Bütün o belgeler o zamanlardan kalmaydı. Premontreli rahiplerden Aziz Paul tarikatına mensup rahiplerin burayı nasıl ele geçirdiklerini öğrenmek mümkündü. Yani manastırın farklı mezheplere, farklı tarikatlara mensup din adamlarının ele geçirdikleri tarihlerden kalma bir sürü belge vardı. Yaklaşık yüz yıl oluyor ki Kral Mátyás manastırı onlara vermişti.

-Ágost amca hangi tarikata bağlıydı?

-Ben burada doğmuştum ve burada, bu köyde yaşıyordum. Hiçbir işe yaramayan, hiçbir iş yapamayan, topal, cılız, hasta bir çocuk olarak manastırın mutfağına verildim. Yaşlı bir keşiş bana okuma yazmayı öğretmeyi kafasına koymuştu bir kere. Benim öğretmenim bir keşişti ve ben de daha sonra onun gibi keşiş oldum... Tabii yine de sadece bir hizmetkâr olarak kaldım her biri birer büyük bilim adamı olan rahiplerin arasında. Benden fazla bir şey yapamadılar ama emekleri sonuçta heba olmadı zira otuz yaşına gelince de olsa yine de bir ünvan kazanmıştım burada.

-Nasıl bir ünvan?

-Öyle böyle değil. Bu güzel kilisenin ayin için kullanılan eşyaların saklandığı dolaptan ve rahiplerin ayin sırasında giyindiği yerdeki her şeyden ben sorumluydum... Ondan sonra Türkler geldi! Bundan tam otuz bir yıl önce. Buda Kalesi düşünce Zsámbék de Türklerin eline geçti... Rahipler daha seferin yaklaştığı haberini alır almaz kaçıp gitmişlerdi buradan.

-Peki ya Ágost amca?!

İhtiyar keşiş acı acı gülümsedi.

-Sonbahar gelince göçmen kuşların güneye doğru göç yoluna çıktıkları zaman zavallı, ayakta duracak gücü kalmamış, zayıf düşmüş kırlangıçların başına neler geldiğini hiç duymadınız mı siz? Onlara neler olduğunu bilmiyor musunuz? -diye sorunca:

-Hayır! -dedi gözlerini kocaman açarak Kati.

-Daha güçlü, daha sağlıklı ve hayatta kalacak olanlar zayıf olanları kendi kaderlerine terk ederler. Benim rahip ve keşiş kardeşlerim de buradan kaçıp giderlerken kilisenin ve manastırın hazinelerini de beraberlerinde götürdüler.

Bütün her şeyi öküz arabalarına yüklediler ve bu yüzden bir sürü çuval, sandık yüzünden bana yer kalmadı öküz arabalarında.

-Yani kiliseyi soyanlar Türkler değiller mi? -diye sordu iki çocuk birden.

-Onlar sadece rahiplerin giderken burada bıraktıklarını alıp gittiler. Ve bu arada aradıklarını bulamadıklarından aslında her birisi ayrı birer hazine değerinde olan o güzelim ağaç oymaları ve birbirinden güzel resimleri, freskleri öfkelerine yenik düşerek akılsızca telef ettiler... Ama yerinden alınıp götürülmesi kolay olanları zaten rahipler, keşişler götürmüşlerdi onlara daha buraya gelmeden önce. Bana öküz arabalarında yer kalmadı. Ben de burada kaldım, kendi toprağımda kendi kaderime terk edildim.

-İğrenç bir durum! -dedi öfkeden kıpkırmızı kesilen Bálint.

-Sakin ol evladım! -dedi acı bir sesle keşiş.

-Yine de gitmeden evvel beni teselli etmeye çalıştılar. Benim için dua edeceklerini söylediler giderlerken. Ve başrahip de bana acıdığından büyük bir ciddiyet içinde gider ayak benim günahlarımı da affetti. Bu uzun ve yorucu yolculuğa zaten dayanamayacağımı söyledi bana!

-Böylece burada kaldınız. Öyle mi?

-Burada kaldığım için o zaman da pek pişmanlık duymamıştım. Şimdi ise artık burada kalmakla iyi ettiğimi biliyorum... Ben asla o bilgili rahiplerden birisi değildim. Artık olamam da

zaten. Ama diğer taraftan ben her zaman bu fakir köye aittim aslında. Ve de bu kiliseye aittim. Ki burası aslında keşişleriyle yaşayan bir yer değildi. Burasını ayakta tutan, yaşatan o adı sanı bilinmeyen, isimsiz kalmış Macar taş işçilerinin emeğidir. Bu kilise ağaç oyma ustalarının nesilden nesile aktararak sanatını, göz nurunu ve el emeğini vererek yapılmış bir kilisedir. O yüzden de ben buraya aitim.

-O kadar uzun mu sürmüş buranın inşaatı? -dedi duyduklarına şaşırان Kati.

-Bu kadar güzelini bir insan ömrü süresinde değil inşa etmek hayal etmek bile mümkün değildir. Böyle büyük kiliseleri yıllar boyu devam eden ve hiç bitmeyen bir sevgi, inanç, heyecan, bilgi ve bilgelik inşa etmiştir. -dedi gururla ihtiyar keşiş.

Kati yere bakarken o anda duyduklarını düşünüyordu bir yandan ve anlatılanları anlamaya çalışıyordu.

-Buraya ne zaman gelsem her gelişimde kendimi öyle tuhaf hissetmemin sebebi demek ki bu. Hep ağlamak geliyor içimden. -dedi sonra da kız.

-Büyük kilisenin içinde dolaşınca her seferinde hiç kuşkusuz benim sırtım da buz gibi oluyor hissettiklerimden.-dedi Bálint.

-Ve bir şey daha var. Burası terk edilmiş bir yer olmasına rağmen bunca yıldan sonra bile hâlâ ne kadar güzel! -dedi atalarının yaptıklarından gururlandığı belli olan yaşlı adam ve:

-Oysa artık taşlarını arasında otlar bile bitiyor. - derken başını salladı üzgün bir biçimde.

-O belki de en güzeli! - diyen Bálint daha da heyecanlanmıştı.

-Sütun başlarının oya gibi işlemeli yaprakları arasına gerçek kuşlar kendilerine yuva yapmışlar.

İhtiyar keşiş ayağa kalktı ve iki çocuğun başını okşadı.

-Görüyorsunuz ya! İşte böyle zamanlarda benim yüreğim rahatlıyor, içim huzur buluyor ve niçin burada kaldığımı biliyorum. Sonuçta hepimiz biliyoruz ki kuşkusuz şu gözlerimiz önünde yok olup giden bu kiliseler ne o şatafatlı, süslü püslü elbiseli piskoposlar, ne de bilimlileri ile göz boyamaya çalışan keşişler için yapılmamıştır aslında. Bunlar sizler için yapılmıştır! - dedi ve sesini biraz daha yükselterek:

-Sizler ki daha sonra tıpkı bu kilisenin çatısı altında kendilerine bir yuva kuran o kuşlar gibi bir gün gelecek bu ülkenin harabeleri üzerine yeni yuvalar kuracaksınız. -dedi duyularına hakim olamayarak.

*

İnsanoğlu her zaman dert tasa içinde olmak ve hep endişeyle yaşamak için gelmemiştir bu dünyaya. Ve insan bazen sefaletin o karşı konulmaz, o acımasız duvarlarını kırarak bir

şekilde yeniden yaşama sevincini kazanır, neşe ve mutluluk ışığını yeniden yakalar. Özeklikle de genç olanlar için bu çok daha geçerlidir. Çünkü bir insan dünyayı tanımaya çalışırken karşılaştığı güçlülere karşı koyma gücünü kendi içinde bulur ve onun sonucunda kaderin oyunlarına dayanabilir, bütün sınamaları başarıyla geçebilir. Bunun içindir ki küçük Kati Görbe de hayatının o dönemindeki acıları, o dondurucu kış günlerini, sefaleti hafızasına kaydetmemiş; onun yerine yıllar sonra bile hâlâ koruduğu o neşesini hiç kaybetmemeye çalışmıştı. Geçen yıllarla birlikte daha neşeli, daha hayat dolu birisi olmuştu. Şafak vaktinde doğan güneşin ilk ışıklarının parlaklığı, günbatımının o sakin, huzur dolu renkleri, yıldızlı gökyüzünün verdiği huzur, ormanlar, kırlardaki çiçeklerin renkleri ve kuşların sesleri onun elinde olmayan ve onu etrafını saran dertleri, sıkıntıları ona unutturuyorlardı. Başiboş bir halde kırlarda dolaşmalarını sürdürürken Bálint Dógos ona sadık bir dert arkadaşı olarak ona eşlik etmiş ve bu arada her ikisi için de ihtiyar keşiş Ágost'un bilge sözleri adeta bir masal gibi mazide kalan günleri onlara hep hatırlatmıştı.

Sürekli bir tehlike içinde yaşadıklarını zaten gayet iyi biliyorlardı ama buna bir yerde alışmışlardı da artık. Temkinli olmayı ormandaki vahşi hayvanlardan, neşeli olmayı sert kış günlerinde bile şarkılarını hep söyleyen kuşlardan ve bilgeliği de içinde bulundukları o sefaletten öğrenmişlerdi. Yurtseverliği ve insanlığı ise onlara bu yoksulluk içinde bunu kimsenin öğretmemiş olmasından kendi kendilerine öğrenmişlerdi. Yıllardır ezilmiş olan bu sefil halkı soylu beylerin, başrahiplerin ya da kralın etkileyici sözleri veya her fırsatta birbirini öldürüp yok etmeye çalışan orduların belirledikleri sınırlar değildi bir arada tutan. Onları bir arada tutan yaşadıkları ortak tehlikelerdi, kullandıkları ortak dildi, hep birlikte paylaştıkları o berbat kaderleriydi. Birlik ve beraberlik içinde olmayı ise onları birbirine bağlayan esaret ve sefalet zinciri sayesinde öğrenmişlerdi.

*

Bu arada zaman gelip geçiyordu, yıllar yılları kovalıyordu. Kati zamanla güzel, narin bir genç kız olmuş, Bálint ise kısa boylu, yağız, dayanıklı, güçlü bir Macar delikanlısı olmuştu. Topallamayı ise büyüdüğünde de sürdürüyordu. Eğer yolu Türklerin bulunduğu taraflara düşmüşse o zaman hemen hastalıklıymış gibi öksürmeye başlamaktan da hiç gocunmuyordu. Oysa elbiselerinin altında kabarık göğüsü ve çelik gibi kasları gizliydi.

Akşamları Dógosların mutfağında birlikte otururlardı. Bálint'in büyükannesi her iki ailenin de yemeğini pişirirdi. O yaz akşamı Kati yıkık dökük kulübenin kapısından içeri girdiği zaman iki ihtiyar yine yanyana ocak başında oturuyorlardı. Bálint ise bir köşeye çekilmiş elinde birşeyler oyuyordu ve Bayan Dógos da ateşin üzerindeki tencerede pişirdiği yemeği karıştırıyordu.

Yaşlı kadın kapının açılması üzerine gelenin kim olduğunu anlamak için yemeğin

üzerinden başını kaldırıp baktı ve alev alev yanan ateşin ışığında kızın yüzünü gördüğü zaman elindeki ağaç kaşıkla olduğu yerde kalakaldı.

-Sana ne oldu böyle? – diye sordu şaşkınlıkla. Ama o sırada Bálint de oturduğu köşeden ayağa fırlamıştı ve ihtiyar András Görbe de korkuyla bakıyordu torununa.

Kati elindeki su testisini ocağın yanına koydu ve alev gibi yanan yüzündeki terleri sildikten sonra:

-Zehir kaynatın Dógos teyze, zehir kaynatın! -diye haykırdı öfkesini tutamayan bir çocuk gibi.

-O aşağılık yaratığa yedireceğim. - deyince ihtiyar kadın kendini tutamayıp kahkahayla gülmeye başladı.

-Ah o dediğini kimin için pişirmem gerektiğini de bir söylesen yaparım elbette! Hem de beni bu köyün cadısı ilan edeceklerini bilsem yine de yaparım senin dediğini. Hayırdır!?

-O silik suratlı, o aşağılık ipeklere bürünmüş, o sefil yaratık! - derken öfkeden kuduruyordu Kati.

-Yine beni bekliyordu çeşmenin başında. Şimdi bir de öyle bir Macarca konuşuyor ki, senden benden farkı yok. Ve ağzından çıkan yalan dolanın da haddi hesabı yok. Neler neler vaat etmiyor ki! Diyor ki eğer ben onunla Sultan'ın şehrine gidersem o zaman babamı eve gönderecekmiş, öyle diyor. Bir de bana Marmara Denizi kıyısında bir konak yaptıracakmış!

-Senin için mi? –diye sorarken gülüyordu kadın.

-Ama sen daha küçük bir kız çocuğusun.

-Ondört yaşında bir kız. -dedi homurdanarak bıyıklarının altından András Görbe.

-Türklerde o yaştaki bir kız artık çocuk sayılmıyor... –dedi duyduklarından biraz da endişeye kapılan adam.

-Artık neredeyse iki yıl oluyor. Ne zaman beni görse durup öyle bakıyor bana alık alık... - derken Kati'nin yüzü kıpkırmızı olmuştu. Ardından kız bütün bunlardan etkilenmediğini, konakların umrunda olmadığını anlatmak istercesine umursamaz bir edayla omuz silktikten sonra:

-Ama bugün ona haddini bildirdim! - dedi.

-Sana böyle güzel sözler söylediğine sevinmelisin. –dedi duyduklarından dolayı canı sıkılan yaşlı kadın.

-Türkler, durdukları yerde bütün Macar kızlarına köşkler konaklar vaat etmezler, genellikle onları zincire vurup alır götürürler. – deyince o ana kadar sessizce oturan Bálint

köşede duran küçük baltayı eline aldı ve hışımla yerinden kalkarak:

-Gidip işini bitireceğim o aşağılığın! -dedi tehdit ve öfke dolu bir sesle.

Ancak o ana kadar bütün konuşulanları hiç ses çıkartmadan dinleyen sağır fıçı ustası Péter Dógos o anda birdenbire suskunluğunu bozdu ve oğlanı kolundan tutarak:

-Onu yapmadan evvel bizi, burada hepimizi kessen daha iyi edersin. - dedi sessizce.

-Çünkü sonuçta sen aklına geleni yapacak olursan onlar da senin bize yapamadığını gelip intikam duygusuyla bize yapacaklardır. Hem de bizi öbür dünyaya göndermeden her türlü iskenceyi de yapacaklardır. - deyince ihtiyar kadın sesini yükselterek:

- Aman beyim, sakın sağır olduğunu unutma!... Sen ise Bálint, öyle aptalca şeyler konuşma! Bizim gibileri için, başkasının hizmetinde olanlar için öfke en büyük felakettir evladım. -dedi korkuyla.

-İyi ama o ağzı süt kokan serserinin, o mirasyedinin benim yavuklumu sevmesine, onu benden alıp gitmesine izin mi vereyim?! -diye bağrınca ihtiyar fıçı ustası yine sağır olduğunu unutarak büyük bir şaşkınlık içinde:

-Yavuklun mu? - diye sordu kekeleyerek.

-Benim kırk yıllık dostumun, Görbe'nin torunu mu senin yavuklun yani? -dedi şaşkına dönen adam.

Kati ise alev gibi yanan ve kıpkırmızı olmuş yüzünü görmesinler diye ağlayarak kapıya kapandı. Bálint ise daha alçak bir sesle, ciddi ciddi konuşmasını sürdürdü:

-Bunun tek tanığı Kati'dir...Aslında bu konuda asla konuşmadık... ama... İyi de niye konuşalım ki zaten?! Sonuçta bu o kadar doğal ki! -deyince bir an için bir sessizlik oldu kulübede. Üç ihtiyar da o anda bunun dünyanın en doğal olayı olduğunu düşünüyordu. Bir tek yaşlı kadın başını sağa sola sallıyordu ama o da görenekten, öyle yapması gerektiğinden öyle yapıyordu.

-İyi ama siz daha çocuksunuz! - dedi sessizliği bozmak istercesine kadın.

-Büyümeyi bekleriz biz. -dedi biraz daha rahatlamış olan Kati ve bu sözleriyle aslında bu garip kız isteme olayına bir nokta koyduğunun farkında bile değildi. Bálint ise sevdiği kızın bu sözlerinden sonra yeterince aydınlatılmamış olmasına rağmen bu küçük karanlık kulübenin cennetin ta kendisi olduğunu düşünüyordu.

-Sizler beklememizi istediğiniz zamana kadar bekleriz! - dedi mutlu bir yüz ifadesiyle.

İhtiyar András Görbe bütün bu olup bitenleri o anda orada duyduklarını onaylamıştı, bir

itirazı yoktu duyduklarına ama diğer taraftan bundan sonra artık kaderin getireceği diğer olumsuz olayları da göz önünde bulundurmak gerektiğini düşünmeye başlamıştı. Onun için de:

-İyi ama o Türk oğlana ne olacak? -diye sordu sessizce.

-Şu anda onunla uğraşmamız gerekmiyor. -dedi düşünceli bir tavırla ihtiyar kadın ateşin başından ayrılmadan.

- Eğer Paşa'nın sevgili oğlu, gözbebeği kız istemek için bizlerin hiç alışık olmadığımız bu yolu seçtiyse o zaman onun derdi bizimkinden daha büyük demektir. Gelip uygun bir dille bizden kız istemedi. İstemiş olsaydı ve eğer kızın büyükleri de

izin vermiş olsaydı o zaman kızı alıp götürebilirdi o yeni yetme. Ama öyle görünüyor ki şimdilik köyde bir huzursuzluk olsun istemiyor. Bu durumda biz de biraz zaman kazanmış olduk.

-Barış devam ettiği sürece sorun yaşamayız. Ama eğer bu arada köye bir Macar saldırısı olursa işte o her şeyi mahvedebilir. – derken endişeli bir şekilde başını salladı András Görbe.

-Siz haklısınız. -dedi kederli bir sesle bayan Dógos.

-Kati'nin bu köyden gitmesi gerektiğini ben çoktan beri biliyordum. – dedi sonra da. İhtiyar András Görbe söylenenleri doğrularcasına başını salladı ve:

- İki yıl önce ağabeyi Ferkó'nun onu alıp Tata'ya götürmesine izin vermedim... Ama şimdi artık?! Şimdi artık her geçen gün etrafındaki tehlike çemberi de büyüyor. –diyebildi sadece.

-Peki torununuz Ferkó şimdi nerede? - diye sordu yaşlı kadın.

-Neredeyse üç ay oluyor Tata'dan gelen gezgin bir bileği ustasından haber salalı. Artık bir komutan olmuş.

-O zaman ona bir haber salmak gerek bir an evvel kızı buradan alıp götürsün.

-İyi ama bu zamanda öyle bir yola kim gider ki? –dedi şaşkına dönen yaşlı adam.

-Ben! -diyerek ayağa fırladı Bálint.

-Hem de hemen bu gece.

-Sen olduğun yerde kal bakalım. -dedi bayan Dógos.

-Ne pahasına olursa olsun mutlaka gidip Sultan'ın kölesi mi olmak istiyorsun sen yoksa?! Burada, köyde insanlar senin zavallı bir topal olduğuna inanırlar ama sazlıkta ele geçirilirsene o zaman nasıl kaçacaksın topallayarak? -diye sordu.

Bunun üzerine odada büyük bir sessizlik oldu. Ondan sonra yine ihtiyar kadın konuşmaya başladı:

-Hey, gerçekten de bir cadı olsam hiç fena olmaz değil mi?! Ne kadar Türk varsa hepsini anında bir fareye çevirirdim.-deyince Kati:

-Sizin büyüünüz olmadan da onların yaptıkları...-dedi öfkeyle.

-Bu kadar laf yeter! -dedi elini kaldırarak ihtiyar bayan Dógos. Sonra da ihtiyar Andrés Görbe'ye dönerek:

-Onun yerine kulübene git ve kilerde duran, yazın çocukların toplamış oldukları bütün otları topla getir bana! Sen ise Kati, sen evde ne kadar yamuk

yumuk kapkacak varsa bul getir bana! Onları ben bir bir çeşitli macunla doldururum.

-İyi de neyle?!Ne macunu?

-Unuttun mu yoksa? Köyde her kimin bir derdi, bir sıkıntısı olsa ya da bir yarası beresi olsa gelip benden yardım ister, şifalı bitkiler alır unuttun mu? Karşılığında onlardan sadece domuzyağı istiyorum. O yağları boyayınca en az on çeşit macun yapabilirim. Türkler ise bu tür kocakarı ilaçlarına bayılır... Benim adımlı cadıya çıkarttıklarından onlara büyü yapmaya da mecbur kalmıştım. Böylece yetmiş yılda cadılığın her türlü inceliğini de öğrendim sayılır. Heybemde bir dükkânı dolduracak kadar merhem götüreceğim ve bir yolunu bulup Tata'ya varırım...

-Peki bana ne olacak? -diye adeta sitem edercesine soran ihtiyar fıçı ustasının sesinde o kadar büyük bir acı vardı ki... Kocasını omuzuna koyduğunda ihtiyar kadının gözlerini yaş bürüdü.

-Ben yokken Kati sana bakar! Şimdi öğrendiğimize göre de zaten yakında bizim kızımız olacak. Hem ondan sonra ...- diyerek duyduklarından etkilendiğini belli etmemek için duygularını şakayla gizlemek isteyen kadın konuşmaya devam etti:

-Sen korkma...Geri geleceğim ben! Cadıyı şeytan bile almaz, merak etme!

*

O sırada orada, yukarıda yani Zsambék Kalesi'nde ise Paşa önde gelen adamlarıyla birlikte biricik gözdesi, oğlunun doğum gününü kutluyordu. Her ne kadar Müslümanların içki içmesi, şarap içmesi haramsa da o gün Paşa'nın konağında kırmızı şarapla doldurulmuş sürahiler elden ele dolaşıyordu.

-Muhterem Paşam! -diye başladı çekingen bir sesle yeniçeri ağası.

-Her ne kadar Yüce Peygamberimiz bizlere şarabı yasaklamışsa da... - diye devam edince Paşa gayet rahat bir şekilde:

-Bazen Peygamberimiz bizim yaptıklarımızı görmezlikten gelir, -dedi gülümseyerekten.

Ondan sonra da elinde tuttuğu ağzına kadar doldurulmuş kadehi ayaklarının dibinde ipek halının üzerinde oturan oğlana uzatarak:

-İç Ali! Bugün senin doğum günün. Ve bugün onbeşine bastın! Diyorlar ki bu yaş aynı zamanda erkeklik döneminin de başlangıcıymış! – dedi neşe içinde.

-Öyleyse beni sarhoş etmek için bu tür sıradan şeylerin yerine bana gerçek haz verecek bir şey sunun efendim! -dedi gül rengi kıyafetin içindeki oğlan ve ardından nazik ama kararlı bir tavırla kendisine sunulan kadehi bir dikişte bitirdi.

-Yine o kızı düşünüyorsun! - dedi Paşa alaylı alaylı gülerken.

-Söylesene bana! Bir kafirin kızı için bir Müslümanın böyle yalvarmasına, bu duruma düşmesine değer mi bu kız?!

-O kız benim kalbimi fethetti! Onu düşünmeden geçirdiğim ne bir günüm ne de gecem var. Onu bana alınız efendim ve o zaman şu biçare kulunuz yaşadığı sürece asla başka bir şey istemeyecektir sizden bu dünyada. –dedi.

Bunu duyan Paşa'nın yüzü asıldı.

-Seni uyarıyorum Ali, benim sabrımın da bir sonu vardır. Saçma sapan bir aşk yüzünden bana emanet edilmiş bu yörenin huzurunu kaçırarak bir şey yapamam ben. Zaten zar zor sağlanan bir barış var ve bir arada güçlkle yaşıyoruz! Durduk yerde bu dinsiz köpekleri üzerimize saldırtmam ben...Sana daha önce de dedim: eğer kız kendi isteği ile gelirse senin olabilir!

-Ama o başkasını seviyor! -dedi oğlan ve neredeyse kendisini tutamayıp ağlayacak bir haldeyken:

-Beş parasız çulsuzun birini seviyor. Üstelik de total dilencinin tekiyle dolaşiyor iki yıldır. –dedi.

-O zaman onu ayak altından kaldır! Ama bu işi öyle hallet ki benim haberim olmasın... Ondan sonrası ise sana kalmış bir iş. Kızın gönlünü kazanmak onu kendine bağlamak sana düşer. –dedi Paşa hoşnutsuz bir tavırla.

Ali bir an için düşündü taşındı bu sözler üzerine ondan sonra da kendisine doğru uzatılan içkiyi alıp bir dikişte içti.

-Yemin ederim ki efendim, bu güzel öğüdünüzü en iyi şekilde değerlendireceğim. –dedi.

Tam bunlar konuşulurken birden kel kafalı, keçi sakallı bir bekçi, Paşa'nın en kurnaz akıl hocası olduğu söylenen bir adam beyine yaklaşıp onun kulağına bir şeyler fısıldamaya başladı.

-Senin bilgeliğin büyüktür efendim ama izin ver de şu aciz kulun şimdi sana bu konuda

bir şey söylesin. Senin gücün karşısında işini bilen bütün kadınların yüreği eriyip toz oluyor ama kuşkuya düşmüş aşık bir genç kızın neler yapacağını kestiremezsin. Eğer bu oğlan onun sevdiğini öldürürse sana yemin ederim ki o adi kız bu oğlanın peşine takılıp buraya gelmektense kendisini öldürür. –dedi.

Paşa uzun uzun kahkahalar atarak güldü bu sözlere ve keyifli bir şekilde kel kafalı akıl hocasının ciğerlerine vurdu.

-Başkasının verdiği öğüdü beğenmeyen yerine yenisini söylesin de biz de öğrenelim. - dedi.

-Bir deneyeceğim! Bu kız kiminle yaşıyor?! -diye sordu adam.

-Annesi babası yok, onları kaybetmiş. Ona dedesi bakıyor.-diye cevap verdi Ali.

Kabak gibi kel kafalı Türk bir an için düşündükten sonra alçak sesle:

-Bir bahaneyle dedesini kadının huzuruna çıkart! Zindana atılsın! -dedi.

Bunu duyan Paşa oturduğu yerden ayağa kalktı, belini sağa sola oynattı sonra da alaylı bir gülemseyle:

-Peki dedenin zindandan kurtulmasının bedeli ne olacak?... –diye sordu merakla, sonra da:

-Hiç de fena fikir değil aslında! Olabilir!... İyi de yüce padişahımız adına adaleti sağlamakla yükümlü kadımız böyle bir şeyi duymak bile istemeyecektir. Olacak şey değil! –dedi.

Ardından da yeniçerilerden birisine döndü. Ali ise orada kalarak Paşa'nın koltuğunun dibinde uzun uzun fısıltıyla o sivri sakallı, kel kafalı ihtiyar Türklerle konuşmayı sürdürdü.

*

Miska Török* Ali ile aynı yaşlardaydı. Babası, zamanında kaleye rahatlıkla girip çıkan biriydi, tercümanlık yapmış birisiydi ve o da bu sayede orada kalarak Paşanın güvenilir adamlarından birisi olunca bu adla anılmaya başlanmıştı. Adamın biricik oğlunun diğer erkek çocukları ile birlikte alınıp yeniçerilerin götürmemesi de yine Paşayla olan ilişkisi yüzündendi. Miska, Ali ile iyi bir arkadaşlık kurmuştu, adeta onun sırdaşı olmuştu. Öyle ki kaledeki katibin yazdığı ihbar yazısının altına onun imza atmasına da şaşmamak gerekiyordu.

Küçük ihbarcı András Görbe'nin evinde tavan arasında Türklere ait bir silah sakladığını söylemekten başka bir şey yapmamıştı aslında. Ve ondan sonra da üzeri kanlı, uzun namlulu tabancanın tavanda samanların arasında olması için ne gerekiyorsa yapılması işini de köydeki hiç kimsenin şüphelenmesine fırsat vermeden o küçük uçkâğıtçı üstlenmişti yine.

* Türk Miska

Ardından haliyle yeniçeriler Katilerin küçük kulübelerini darmadağın ettiler ve aramadık yer bırakmadıkları evde en sonunda tavanda silahı buldular. Aksaçlı ihtiyar da elleri zincire vurulmuş bir halde alıp köyden götürürlerken kadınlar ağlaşarak evlerine çekilmişler, erkekler ise yumruklarını sıkarak yüksek sesle bunu yapanı lanetlemişlerdi.

Bütün bu olup bitenleri hemen haber verdikleri Paşa da bu yapılanların sebepsiz olmadığını, ama adil davranılacağını ve bunun için de kadının gelip ihtiyar adam hakkında dava göreceğini duyurmayı gerekli görmüştü insanları sakinleştirmek için. Eğer masumiyeti ispat edilirse o zaman serbest bırakılacaktı. Bütün bunların doğruluğunu göstermek için de ev halkından hiç kimseye en ufak bir zarar gelmeyeceği, hatta onların da ifadesinin alınacağı haberleri duyurulmuştu. Paşa'nın bu sözlerini elbeteki ki Macarcaya Miska Török çevirmişti yani ihtiyar hakkında sözde suç duyurusunda bulunan ve ardından da gidip silahı Katilerin tavan arasına saklayan o Miska.

Bu açıklamanın ardından köylüler bir parça sakinleşmişlerdi. Hatta tek başına kalan genç kızı da teselli etmeye çalışmışlardı. Bir tek sağır fıçı ustası, Bálint'in büyükbabası farklı bir şey söylemişti:

-Bu sebepsiz değil kızım. Bunun arkasında bir şey var! Sen beni kaderimle tek başıma bırak ve bir an evvel Bálint'le kaçıp gidin buralardan gidebildiğiniz en uzak yerlere kadar gidin!

-Dedem serbest kalmadan hiçbir yere gitmem! -diyerek directti kız. Kaldı ki o aslında kendisini artık nasıl bir tehlikenin beklediğini gayet iyi biliyordu ama yine de inatla bir mucize olmasını bekler gibiydi tavır. Ancak mucize yerine bir akşam Miska Török Ali'nin bir mesajıyla çıkageldi.

Kız, habercinin söylediklerini sonuna kadar dinledikten sonra ilk önce alev gibi kıpkırmızı kesildi, sonra da sapsarı oldu öfkeden.

-Aşağılık, adi yaratıklar! İmansızlar! – dedi dişlerini sıkarak sırtını kapıya dayamış olan genç kız.

-Durup durup bunu mu uydurdunuz en sonunda?!

-Sözlerine dikkat et aptal!- diye karşılık verdi küstahça Miska Török.

-Sana kurtulmanın bir yolunu sunuyorum! Macar Macarın... derken Kati ters bir şekilde karşılık verdi:

-Sen Macar mısın yani?! - derken alaylı bir şekilde gülüyordu kız.

-Hadi oradan, sen onlardan da insafsızsın Bu olayda senin gibilerin kaybettiği ne var ki? Sana dokunan ne var ki?

-Sana kurtuluş yolunu sunuyorum. -dedi tekrardan sapsarı olmuş oğlan.

-Sonu gelmez çileyi! -derken ağlıyordu çaresizlikten Kati.

-Ve seni yine de şuradan çıkartıp atamıyorum bile...

-İşte görüyor musun bak! - dedi biraz daha sakinleşen ihbarcı oğlan.

-Görüyorum ki yavaş yavaş aklın başına gelmeye başladı. Dedeni kurtarabilirsin, her şeyini borçlu olduğun dedeni zindandan çıkartabilirsin. Hadi şimdi söyle bakalım ne zaman geliyorsun kaleye?

-Ben senin gibi casuslarla, ispiyoncularla anlaşma yapmam! -diyerek kestirip attı Kati öfkeyle.

-Ama seni buraya bana gönderene bir haber götürebilirsin. Çok istiyorsa ona sadece kendi inancına göre onun karısı olabileceğimi söyle. O da mutlaka biliyordur ki.... - diye devam etti alaylı bir üslûpla konuşmasına kız ve bir yandan da delikanlının tepkisini gözlüyordu:

-Hiç kuşku yok ki sen o konuda da gereğini yapmışsındır mutlaka. Yukarıda, kilisede ihtiyar bir rahibin yaşadığını da söylemişsindir ona nasıl olsa! Adi ispiyoncu! Kadı, dedemi serbest bıraktığı gün senin efendini o kilisenin kapısında bekliyor olacağım.

Miska Török alaylı alaylı gülümsedi bu sözleri duyunca ve:

-Eğer sadece bir nikah gerekiyorsa tabii gelir, neden olmasın! Senin inacına uygun olarak hem de?! O seve seve oraya gelip seninle evlenir. Bu Müslümanlar için hiç de önemli değil. Zaten onlar kendi inançlarına göre evleniyor ve ona uygun olarak yaşıyorlar. -dedi.

-Gevezelik etmeyi bırak da söyledigimi yap sen! Onun için buraya gönderildin öyle değil mi?

-Sen de dikkatli ol! Aklından yine saçma sapan bir şey geçmesin ha! Eğer o çok sevdiği oğlanın saçının tek bir teline bile zarar gelirse o zaman Paşa bu köyü yerle bir eder yoksa, ona göre!

-Çık dışarı! Ve dikkat et de Bálint Dógos'un eline geçme sakın! Çünkü o zaman paramparça olmuş bir halde götüreceksin sizin o cennetinize o beyinsiz imansız kafanı! Elbette orada senin gibi hainlere de yer varsa tabi ki. -diye haykırdı öfkeyle.

Delikanlı odadan çıkıp gittikten sonra ihtiyar Dógos alçak sesle konuşmaya başladı:

-Söyler misin bunu niye yaptın?... Bu neye yarar? Kadı buraya bir hafta sonra gelecek zaten!

-Bir hafta çok uzun bir zaman. –derken Kati bir yandan da ağlıyordu.

-Ölüme mahkum edilen birisi için bir hafta uzun bir zaman.

-Ne diyorsun, ne konuşuyorsun sen?

-Dedemi kurtaracağım...

-Peki ya ondan sonra? Ondan sonra o Türk genci senin sözün üzerine kiliseye gelince ne olacak?

-O kule oldukça yüksektir dedeciğim! -dedi kararlı bir sesle Kati.

*

Kulenin yüksek olduğunu Ali de gayet iyi biliyordu. Kadının karar vereceği gün gelip çatığında Miska Török terk edilmiş kilisenin çevresine küçük bir yeniçeri ordusunu pusuya yatırmıştı. Onlar kızın bir delilik yapmasına engel olacaktı ya da eğer ona karşı bu dinsiz köpekler bir şey planlamışlarsa o zaman da gerekirse Ali'yi koruyucaktı. Görünüşte her şey plandığı şekilde gerçekleşecekmiş gibi görünüyordu. Kızı alıp kaçırmaya hazırdılar.

Ancak o gün olacakları hiç kimse hesaba katmamıştı. Daha sabahleyin iyi haber bütün köye yayılmıştı. Bu olaya, bu davaya ak sakallı kadı bakacaktı. İhtiyar András Görbe'nin kaderinin onun elinde olması büyük bir şanstı. Ancak daha sonra Kati'nin şansının değil cesaretinin daha fazla olduğu anlaşıldı. Zincire vurulmuş dedesini getirdiklerinde genç kız acıyla, içinde duyduğu ve bir türlü hakim olamadığı öfkeye kapılarak daha hiç kimse ona bir şey sormadığı halde ak sakallı mavi, ipek sarıklı ihtiyarın karşısına geçip:

-Beni hatırlıyor musunuz acaba efendim? -diye sordu titreyen ve ağlamaklı bir sesle.

Yaşlı kadı sakın bir şekilde, üzüntü içinde ona baktıktan sonra:

-Hatırlamaz olur muyum hiç! Bundan iki sene önceydi. O zaman sana yardımcı olamamıştım... Geç kalmıştım, artık benim yapabileceğim bir şey yoktu! - deyince Kati aynı öfkeyle:

-Ama şimdi geç değil, şimdi bir şeyler yapabilirsiniz! Korkunç, çok büyük bir adaletsizliği önleyebilirsiniz efendim! -dedi.

-Konuş, anlat! - dedi kadı.

Köy halkı son derece güzel bir şekilde yapılmış çeşmenin başına çoktan toplanmıştı bile.

Yeniçeriler gittikçe artan kalabalığa, insanların asık yüzlerine biraz korkarak bakıyorlardı. Sarı ipek giysiler giymiş bir dediği iki edilmemiş Ali bile bu ürkütücü sessizliği bozmaya cesaret edemiyordu.

Ve o zaman genç kız her şeyi yavaş yavaş, tek tek ve yüksek sesle olup biten her şeyi anlattı kadıya. İki yıldır Paşa'nın oğlunun onu nasıl rahatsız ettiğini, peşini

hiç bırakmadığını ve hileyle dedesini alıp götürdükleri akşam Ali'nin Miska Török ile kendisine ne gibi haber gönderdiğini de anlattı.

Kadı son derece ciddi bir yüz ifadesiyle dinledi anlatılanları ve zaman zaman duyduklarına inanamayarak güzel, kır saçlı başını sallıyordu. Kati sustuğu zaman ihtiyar adam derin ve üzgün bir sesle:

-Bir şeyden söz etmedin kızım! O silahın dedenin evinin tavan arasında ne aradığını anlatmadın. – dedi kadı. Kati, ihtiyar Kadı'nın gözünün içine bakarak:

-Herhangi birisi kolayca getirip oraya bırakabilir. - dedi ve ondan sonra yalvaran bir sesle konuşmaya devam ederek:

-Ve sonra bir düşünün efendim! Artık oturduğu yerden bile ayağa kalkamayan benim bu yaşlı dedem o tabancayla ne yapabilir ki? –diye sordu.

-İyi ama eğer onu oraya deden saklamadıysa o zaman başka kim yapmış olabilir ki bunu? Kimden şüpheleniyorsun?

Köylüler arasına karışmış, ayakta ileri geri dolaşan Miksa Török bu soru üzerine birdenbire sapsarı kesildi. Kızın konuşmaya cesaret edeceğini hesaba katmamıştı. Ama demir gibi sert bir elin kolundan tutmasını da hiç hesaba katmamıştı.

-Yerinden kıpırdama sefil yaratık! -dedi fısıltıyla Bálint Dógos kulağına eğilerek.

- Bıçağımı daha bu sabah biledim. Bir davranış ya da bir ses bile seni kalbinden bıçaklamam için yeterli. –dedi sonra da.

-Anlat! O zaman bunu yapan kim peki? -diye sordu yeniden kadı.

-Onu yapanın bir Macar olmasından dolayı utanıyorum. -dedi kız ve suçlayan bakışlarla dosdoğru Miska Török'ü gösterdi.

-İyi ama, ben mi? - diye karşı çıkmaya çalıştı Miska ama talihsiz ispiyoncu Bálint'in bıçağının ucunu kemiğinde hissettiğinde korktu ve sustu.

-Şimdi konuş ama gerçeği anlat! -dedi fısıldayarak Bálint.

-Bu kızın anlattıkları doğru mu? -diye sordu kadı oğlana.

Miska Török'ün yüzü o sırada yeni yıkanmış patiska gibi bembeyaz olmuştu artık.

-Doğru. -dedi alçak sesle.

-Tabancayı sen mi götürüp sakladın tavan arasına?

Bálint o anın karar anı olduğunu gayet iyi biliyordu. Bıağının ucu o anda oğlanın gömleğini delmişti bile.

-Evet! -diye cevap verdi Miska acı ve korkuyla.

-Peki bunu senden başka kim biliyordu? -diye sordu kadı.

Ama oğlan bu soruya daha cevap vermeden önce kel kafalı, sivri sakallı bir Türk eğilip Kadı'nın kulağına bir şeyler fısıldamaya başladı. Ama ihtiya Kadı bu durumdan hoşnutsuzluğunu ve sabırsızlığını belli edecek şekilde adamı susturdu.

-İyi, iyi! -dedi el ederek ve ondan sonra yüksek sesle devam etti.

-Hiç kuşku yok ki bunu senden başka hiç kimse bilmiyordu. Paşa'nın yanındaki oğlan Ali her ne kadar kızın peşini bırakmamış olsa da bu olaydan haberdar değildi elbette. Sonuçta gerçek bir Müslüman kilesede evlenmez, orada nikah kıymaz. Ve kendisine de sadece tek bir eş seçmez aynı zamanda. Ve bu veledin bir tabancayı gizlice kendi soydaşının tavan arasına saklarken karşı tarafın iyi niyetini suistimal etmediğini kim bilebilir? Ve ayrıca Ali'nin büyük gücünün arkasına sığınarak, yaptığı bu yanlış ve kötü davranışı onun adına yaptığını söyleyerek aslında kendi niyetlerini, kendi arzularını gerçekleştirmeye çalışmadığı ne malum! -dedi.

Bunları söyledikten sonra bütün her şeyi kısa sürede böylesine güzel bir şekilde hallettiğine olan inancıyla yüzünde kocaman ve rahat bir gülümsemeyle Kadı konuşmaya devam ederek:

-Ve bu durumda, yleyse bu sizin kendi aranızda olan bir şeydir. Bu sizin kendi iç meselenizdir. Aptalca bir davranış yaşlı bir adamın zindana atılmasına neden olmuştur. Yeni yetme aşıkların kendi aralarındaki budalaca davranışlar bütün bunlara sebebiyet vermiştir ki bir Müslüman böyle bir şey yapmaz asla. -dedi ve daha sonra da yeniçerilere dönerek:

-zn şu zincirleri o ihtiya adamın ellerinden! - diye talimat verdi.

Ardından da yaptığı işin saygınlığına yaraşır bir şekilde yere serili ağır ipek halının üzerinden ayağa kalktı ve bir kez daha içten bir tebessümle gülümseyerek Katı'ye baktıktan sonra ciddi bir ses tonuyla konuşmasını sürdürdü:

-Bugün, burada duyduğunuz ve gördüğünüz olay bir şeyi göstermiştir yüce Padişahımız adına halkın huzurunda yapılan açık adalet divanında gerçekleri bir ispiyoncunun

etkileyemeyeceğini, gerçekleri ört bas edemeyeceğini hepiniz gördünüz. –dedi.

Bálint Dógos ise bu sırada elindeki bıçakla biraz daha dürtükledi Miska Török'ün sırtını ve:

-Evet, şimdilik canını kurtardın. –dedi sessizce:

-Öte yandan bu güzelim bıçağı senin gibi bir hainin kanyla kirletmek yazık olurdu. –dedikten sonra ihtiyar András Görbe'ye eve doğru giderken eşlik eden Kati'nin peşinden koştu.

-András amca torununuzun hayatınızı kurtardığını biliyorsunuz değil mi? –dedi günlerce zindanda kaldığından yorgun ve bitkin düşmüş ihtiyar adamı omuzlarından kucaklayarak.

-Ama şimdi bizim hayatımızı kim kurtarır işte onu bilmiyorum. –dedi sonra da.

Kapının önünde dikilmiş onların gelişini izleyen sağır Péter Dógos şimdi yine iyi duyuyordu anlaşılan.

-Siz şimdi bizimle ilgilenmeyin, bizi boşverin! Bir dakika bile kaybedecek zamanınız yok. Paşa'nın, o kız suratlı oğlanın ve şu ispiyoncunun intikamı vardır sırada. Siz hemen gidip bir yere saklanın. Nereye olursa olsun saklanıp gizlenin hemen! Buradan çıkış için kullanabileceğiniz tünel kilisenin yanında.

-Saklanmak için kilise daha iyi! –dedi ihtiyar András Görbe.

-Her zaman zor anlarda orası hep sığınılan bir yer olmuştur. –dedi ve bu sefer de öyle oldu. Böylece bu iki çocuk daha önce de defalarca yaptıkları gibi elele tutuşup koşarak gittiler kiliseye doğru.

*

Aksaçlı ihtiyar Kadı ise bir süre daha çeşmenin başında köylülerin ufak tefek sorunlarını çözmeye çalıştı. Ve bir saat sonra beraberindekilerle birlikte kale kapısına doğru yürüdüler. Onların arasında mavili sarılı ipekler giymiş Paşa'nın gözdesi de vardı. Miska Török peşlerinden koşup onlara yetişti ve Paşa'nın içoğlanının yanına yanaştı. Ancak Ali kibirli bir şekilde başını yan çevirdi ve bunu gören keçi sakallı bekçi yeniçerilere seslenerek:

-Bu veledi bir daha kale kapısından içeri sokmayın! Korkak bir ispiyoncu kaybedilen bir çarpışmadan daha fazla zarar verir Müslüman ordusuna. –dedi.

Miska Török Bálint'in bıçağının ucunun tenine dokunuşunu düşündü ve kendi kendine homurdanarak:

-Ben, evet ben taraftarlarımı kaybettim, ama canımı kurtardım... Ancak onlar boşuna kaçıp saklanıyorlar. Benden kaçamazlar! Yeniçeriler orada, kilisede, içeride ne olduğunu bile bilmiyorlar henüz. Ama ben o ikisinin oraya gittiklerini gördüm. –dedi.

*

Yeniçeriler gerçekten de bu konuda bir şey bilmiyorlardı. O eski kilisede zaten ne yapacaklarını şaşırıyorlardı eğer içeri girmeleri gerekseydi. Ayrıca kendileri için yabancı olan bu kutsal mabedin içine girmekten de biraz çekiniyorlardı ve bunun için de gizlendikleri yerden değil dışarı çıkmak, kıpırdamıyorlardı bile. İki genç ise aydınlık yerlerden mümkün olduğunca uzak durarak, hiç kimseye görünmeden daracık, kıvrımlı merdivenden kuledaki şapele çıkmışlardı. İhtiyar keşiş ise her şeyden haberi olduğundan küçük kavisli kubbenin altındaki mihrabın arkasında çoktan onlara gizlenecekleri yeri hazırlamıştı bile. Kendisi ise bir köşeye gelişi güzel fırlatılmış ve üstüste yığılmış ve artık paçavralar haline gelmiş eskiden kilisedeki rahiplerin ayinlerde kullandıkları üzeri altın ve sim işlemeli giysilerin ve de başka bir sürü eski kapkacağın altına saklamış olduğu kocaman bir kılıcı arayıp bulmuş ve onu eline alarak kıvrımlı merdivenin başında nöbet tutmaya başlamıştı. İhtiyar keşiş Ağost düşünüp taşınmış ve çoktan kararını vermişti bu konuda. Eğer gün gelir birileri gelip kiliseye saldırırsa ve kader onu burayı savunmaya mecbur ederse o zaman bu kutsal mabedi, burada savunacaktı. Bu tür bir davranışın onun gibi bir din adamına yakışmadığını gayet iyi biliyordu ama buna rağmen eğer bu uğurda mecbur kalırsa insan da öldürürdü. Neticede yaşadıkları nedeniyle çoktan beri kendisini bir rahip gibi değil de daha çok şu fakir köylülerden birisi gibi hissediyordu kendisini zaten. Dini inançlarını, gelenekleri koruyordu korumasına ama bunun yanısıra geçmişteki yaşadıklarını düşününce o zaman kendi hayatını da adeta bir çeşit efsane gibi görüyordu. Ve şimdi de eyleme geçme zamanı gelip çatığında, onun iki genç Macar çocuğunun hayatını kurtarması gerektiğinde bu konuda bir an bile tereddüt etmedi. Eline aldığı kılıçla kuledaki şapelin girişini korumaya çalışan keşiş bu haliyle tıpkı eski fresklerde görünen cennetin kapısındaki koruyucu melek gibi duruyordu olduğu yerde.

*

Kadı ve beraberindekiler haini kendi haline bırakarak kalenin kapısından içeri girdiklerinde köyün sonundan, Türklerin tehlike işareti veren zurnaları çalmaya başlamıştı. Ondan kısa bir süre sonra da nöbetçi olan Türk süvarileri de anında kalenin altına gelmişlerdi bile. Kapıları kendi arkalarından kapatılırken uzaklardan işitilen seslerden Macar uçkale askerlerinin geldiği anlaşılıyordu. Elllerinde kınından çekilmiş kılıçlarla, mızraklarla, atların boynuna sıkıca sarılmış olarak Macarlar köyü bir uçtan bir uca geçtiler. Zayıf düşmüş, ufak tefek atların bedeni iyice gerilmişti bu tozun dumanın içinde. Kaledeki Türkler korkup kaçmış ve burçların arkasına gizlenmişlerdi. Kilisenin etrafında pusuda bekleyen yeniçeriler ise daha kale kapısının girişine bile varamadan Macarların onları keseceklerinden korktukları için akılları başlarından gitmiş bir halde büyük bir panik içinde gizlendikleri yerlerden

çıkarak, eski evlerin arasından sürünerek kaçmaya çalışırken aslında dosdoğru baskın yapanların kılıçlarına hedef olmuşlardı.

Bütün bunlar olup biterken kiliseye doğru giden Miska Török ile hiç kimse ilgilenmemişti bile. Bu arada Miska boşuna yüksek sesle bağırarak durdurmaya çalışmıştı kaleye doğru koşan yeniçerileri ama o korku anında onu duyan kimse olmamıştı. Neticede ne yapacağını bilemeyen, öfkeden gözü dönmüş ve intikam ateşiyle yanıp tutuşan bu genç elinde eski bir Türk tabancasıyla kiliseye doğru tek başına saldırıya geçmişti.

Pek çok dindar insan genelde ya suçluluk duygusundan ya da korkudan güç kazanır. Bu hain, kiliseye ulaşıp içeri girdiğinde ve orada tek başına kaldığını düşünerek başını kaldırıp gökyüzüne doğru uzanan duvarlara baktı. O sırada içini ilk başta garip bir korku sardı ama sonra sakinleşti ve bu da içindeki intikam alma hırsını daha da alevlendirdi. Macar askerlerinin yaklaştıklarını duyduğunda bir an için duraksadı. Ama insan bir kez günah işlediğinde onu bir diğer günah izler. Böylece Miska Török'ün önceki günahı da şimdi artık bir başka günahı gerekli kılıyordu, rahatlayabilmek için yeni bir günah daha işlemeliydi. O, kendi yaptığı iğrenç davranışın kötü tarafını görmüyordu, bunu düşünemiyordu. Bunun yerine daha ziyade suçunun herkesin ortasında yüzüne vurulmasının ona verdiği öfkeyle kafası karışmıştı. Ne yaptığını bilmiyordu, gözü dönmüştü. Beyaz giysiler içindeki ihtiyar keşişin merdivenin başında karşısında bir intikam meleği gibi durduğunu görünce oracıkta donakaldı.

Keşiş Ágost hayatında asla birisini öldürmemişti. Ve ömrü boyunca da en büyük günah olarak insan öldürmeyi görmüştü. Ancak şimdi kendi yaptıklarının bedelini başkasına ödetmeye kararlı bu kötü niyetli gencin elindeki tabancayı kendisine doğrultmuş olduğunu görünce ne yapacağını şaşırdı. İntikam duygusuyla gözleri hiçbir şeyi göremeyecek hale gelmiş olan Miska Török'ün üzerine doğru gelmesiyle elindeki kılıcın onu delip geçmesini anlayamadı. Her şey çok ani olmuştu.

O sırada dışarıda silahlar patlatılıyordu. At kişnemeleri, çarpışanların feryatları, şakırdayan silahların sesleri birbirine karışmıştı. Acımasızca, vahşice süren çarpışmanın sesleri artık yavaş yavaş eski kiliseye doğru yaklaşıyordu. Kalenin altında acımasız bir çarpışma sürüyordu. Bálint ile Kati ise bu çarpışmanın onlar için bir ölüm kalım çarpışması olduğunu çok iyi biliyorlardı. Yavaş, çok yavaş geçmişti zaman. Dakikalar geçmek bilmiyordu bir türlü. Ve bu sıkıntılı bekleyiş sürerken bir ara birisinin aşağıdan Kati'yi çağırdığını duyar gibi oldular bir an için. Bálint gizlendiği yerden dışarı çıkmak için bir dakika bile tereddüt etmedi. Bir çeşit gösteri yapar gibi, biraz gülünç bir hareketle sanki birinin ensesine saldırıracakmış gibi gizlendiği yerden fırlayarak hızla sütunlardan birisine tırmandı. Oradan, yuvarlak pencereden başka zaman yaptığı gibi şimdi de dışarıda olup biten her şeyi görmeye çalıştı. Ama şimdi kale etrafını sarmış olan duman ve toz nedeniyle hiçbir şey görünmüyordu ve köy de güçlükle görünüyordu küçük pencereden. Aşağıda

kilisenin kapısının önünde durduğu yerde tepinip duran atların üzerinde Macar yiğitlerinden küçük bir birlik vardı.

-Gelin, yukarı gelin! Buraya gelin! Buradayız! Kuledeki şapeldeyiz! Merdiven sağ tarafta! - diye haykırırken heyecandan ateş gibi yanıyordu yüzü. Sonra ani bir hamle ile tırmandığı yerden aşağı kayarak Kati'yi elinden tuttuğu gibi çıkışa doğru koşmak üzereyken daracak döner merdivenin başında ihtiyar keşiş yollarını kesti.

-Bekleyin! -dedi kaskatı kesilmiş bir halde duran ve önüne bakarak konuşan rahip:

-Bir adam öldürdüm! -dedi sonra da titreyen bir sesle.

Bálint ihtiyar adamın omuzundan aşırı baktı ve onun arkasında yerde yatan Miska Török'ün cansız bedenini gördü.

-Onu mu öldürdünüz! Bu sefil neredeyse hepimizin sonunu getirecekti. -dedi ihtiyar keşişin halini görünce sessizce.

O anda dışarıdan, kilisenin yan kapılarından birisini kırarak içeri girdiler. Miska Török, bu kapıyı Bálint ile Kati kaçmaya kalkıştıklarında dışarı çıkamamışlar diye iyice kapatmıştı. Tavandan, kilisenin kubbelerinde sesler yankılandı ve içerideki sessizlik bozuldu. İhtiyar keşiş yeniden kılıcını havaya kaldırdı ama döner merdivenden yukarı doğru koşarak gelen kırmızı giysili Macar yiğidini görünce yüzü cennet ışığı ile nurlanmış gibi ışıldadı.

-Siz misiniz! Nihayet, en sonunda demek ki gelebildiniz!... Demek yine de dönüp buraya geldiniz!- dedi gittikçe alçalan bir sesle ve elindeki kılıç yere düştü. Dizleri büküldü ve zayıf bedeni kurbanının yanına yığılıverdi. Açlık, sefalet ve yalnızlık hatta ezilmişlik ve kırgınlık bu çileli, bu yaşlı bedeni öldürememişti ama sevinç onu oracıkta öldürmüştü.

Kati hayatını borçlu olduğu bu ihtiyar adamın zayıf elini öptü ve kılıcını göğüsüne çaprazlamasına yerleştirdi.

-Bizi koruyordu! -dedi fısıltıyla ama ağabeyi Ferkó'nun, uçkale komutanın sesi onu ürküttü yine de.

-Yaman bir adamdı! Bir rahibin böyle ölmesi yazık!... Aslında bu kiliseye değil bizim aramıza yakışan yiğit birisiydi o. Bálint al o kılıcı! Böyle bir adamın kılıcı, senin gibi mert ve yiğit birinin bileğine yakışır. Hem bundan sonra buradan giderken ona ihtiyacın da olacak, dediğinde uzaklarda bir yerlerde Macarların boru sesi işitiliyordu.

-Acele edelim, kaledelikler ilk anki korkularından kurtulup saldırmaya kalkışmadan evvel gidelim buradan! -diye haykırdı Ferkó Görbe.

-Kati sen atla arkama! Bálint ise Péter biraderimin atının terkesine binsin. Ona da iyi bir at bulana kadar öyle idare edecek artık bir süre. -dedi.

-Evet, bir süre olduktan sonra buna da dayanarım.- dedi delikanlı ve gülümseyerek baktı kilisenin kapısına yasladığı koltuk değneğine.

-Peki ya ihtiyarlar? -diye sordu gözleri yaşlı Kati.

-Onlara ne olacak peki?

-Eğer siz burada olmazsanız belki de onları hiç kimse üzmez, rahatsız etmez. Kalenin dışında süren çarpışma anlaşılan bitmiş. Zsámbék yine Türklerin elinde kaldı. Ama sonsuza kadar değil elbette! Bizler şimdi kendimizi sadece sefaletten kurtarabiliyoruz. Şu anda elimizden başka bir şey gelmiyor ama bir gün gelecek ve o zaman daha güzel günler görecektir burası.

*

Bu konuşmadan bir süre sonra sadece ufukta gökyüzündeki renkler ve kalede yer yer yanan ateşlerin alevleri o acı günü hatırlatıyordu orada olanlara. Her şey eski haline dönmüştü.

Ancak o sırada mahzun yüzlü ihtiyar Kadı çoktan Buda'nın yolunu tutmuştu bile. Ve iki genci yanlarına alıp giden uçkale yiğitleri de Tata Kalesi'ne giden yolda dörtnala atlarını koşturuyorlardı.

* * *